

88. Keskiviikkona 19 päivänä syyskuuta 1990

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 117 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991 .. 2790

2) Hallituksen esitys n:o 121 laiksi vuodelta 1991 toimitettavassa valtionverotuksessa sovellettavista veroasteikoista ja veroprosenteista 2909

3) Hallituksen esitys n:o 122 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta „

4) Hallituksen esitys n:o 123 laiksi korkotulon lähdeverosta sekä laiksi talletusten ja obligaatioiden veronhuojenlainsäädäntöön „

5) Hallituksen esitys n:o 124 laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja yhtiöveron hyvityksestä annetun lain 1 ja 14 §:n muuttamisesta „

6) Hallituksen esitys n:o 125 laiksi liikevaihtoverolain 16 ja 27 §:n väliaikaisesta muuttamisesta „

7) Hallituksen esitys n:o 126 kone- ja laiteinvestointien vähennysoikeutta koskeviksi muutoksiksi liikevaihtoverolainsäädäntöön „

8) Hallituksen esitys n:o 127 laiksi eräitä elintarvikkeita koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta „

Siv.

9) Hallituksen esitys n:o 130 laiksi tasausverolain muuttamisesta 2909

Siv. 10) Hallituksen esitys n:o 128 laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettava verosta annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta „

11) Hallituksen esitys n:o 129 laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta „

12) Hallituksen esitys n:o 132 laiksi polttoaineverosta annetun lain muuttamisesta „

13) Hallituksen esitys n:o 133 laiksi fosforilannoiteverosta „

14) Hallituksen esitys n:o 131 laiksi alkoholijuomaverosta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta „

15) Hallituksen esitys n:o 118 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1991 „

16) Hallituksen esitys n:o 119 valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksista vuonna 1991 „

17) Hallituksen esitys n:o 120 asunto-olojen kehittämisrahaston lainanottovaltuuksista vuonna 1991 „

—
Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

—
Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat

Björklund, Bärlund, Elo, Gustafsson, Halonen, Hietala, Huuhtanen, Ikonen, Jansson, Joenpalo, Järvenpää, Järvisalo, Kanerva, Kasurinen, Kauppinen, Kemppainen, Kuuskoski-Vikatmaa, P. Lahtinen, Laitinen, Lamminen, Lehtosaari, Metsämäki, Moilanen, Myller, Nieminen, Nyman, Pystynen, J. Roos, Saari, Saarinen, Sasi, Soininvaara, Suominen, Särkijärvi, Taina, Tenhiälä, Tähkämaa, Viljanen, Virolainen ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Saari, Gustafsson, Halonen, Pystynen, Moilanen, Särkijärvi, Kasurinen, Kanerva, Saarinen, Jansson ja Ikonen.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Kanerva ja Kasurinen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Elo, Hietala, Huuhtanen, Jansson, Joenpalo, P. Lahtinen, Lamminen, Myller, Pesälä, J. Roos, Sasi, Taina, Taxell, Tenhiälä, Tähkämaa, Viljanen, Virolainen ja Väyrynen, tästä ja huomista päivästä sairauden takia ed. Kauppinen, virkatehtävien vuoksi edustajat R. Aho, Heikkinen, Jurva, Järvisalo, Kokko, Lapiolahti, Nyman, Pulliainen, Rajamäki, Sarapää, Valli, Valo ja Varpasuo sekä yksityisasioiden takia ed. Nieminen ja tämän kuun 21 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Suominen sekä yksityisasioiden takia edustajat Alaranta, Laitinen ja Lehtosaari.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 117 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1991

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) — 17) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Se siitä tuli, kun kokoomus ja SDP rupesivat yhdesä käyttämään valtaa hallituksen kammareissa. Rikkaat rikastuivat ja pienituloisten vaikeudet kasautuivat. Punamustan veropolitiikan linjaukset ovat epäsolidaarisuudessaan huippuluokkaa. Tätäkin budjettiesitystä voi luonnehtia lähes suurituloisten lottopotiksi. Ahnettumisen vaara on ollut suuri eikä kiusausta ole voitu välttää. Myös yritysten maksuvelvoitteita on selkeästi supistettu. Veropolitiikka on epäsosiaalista. Kun sosiaalipoliittisissakin linjauksissa on epäsosiaalisuutta — heikommin toimeentulevien perusturvaahan ei juurikaan tasokorotuksin kohenneta — ei jää muuta mahdollisuutta kuin todeta, että sinipunahallituksen sosiaalinen omatunto on kivetynyt.

Kokoomuksella on syytä iloita. Sosialidemokraattien osalta tällainen epäsosialisuus tuottaa vasemmistolaisen mieleen murhetta ja aitoa pelkoa siitä, mitkä ovat vähävaraisen ihmisen elämisen mahdollisuudet huomispäivänä. Ovathan tulevat eurolinjaukset Suomessakin nykyistä vielä kovempia ja sydämettömämpiä. Kunnioitetaanko pienemmän elämän oikeutta? Voidaanko tulevaisuudessa enää puhua hyvinvointivaltiosta, jonka rakentamiseen juuri vasemmisto on koko elinaikansa erityisesti panostanut?

Nyt olisi mielestäni sosialidemokraattien kiire elävöittää mielissään se sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja tasa-arvon periaate, jotka aina ovat kuuluneet vasemmistolaisiin perusarvoihin. SDP:n eduskuntaryhmä aikoi ryhdistäytyä toimimaan vaikeuksissa olevien ihmisten peruspalvelujen hyväksi. Kyyninen voisi todeta, että kun ensin oli taistelutta budjettiriihessä hyväksytty riittämätön tuki eläkeläisille, opiskelijoille, ensiasunnon ostajille ja postipalvelujen säilyttämiseen, päätettiin tehdä ryhmäaloitteet kyseisten tukien nostamiseksi eduskunnassa. Kyynisyys on kuitenkin vaarallinen elämänkumppani. Siksi haluankin itse ilmaista myötätuntoni demarien yrityksille. Joku jyräsi oikeudenmukaisuuden siemenen. Kuka lieene? Ei kai kokoo-

muslainen pääministeri, onhan SDP sentään Suomen suurin ja vaikutusvaltaisin puolue?

SDP:n varapuheenjohtaja ministeri Matti Puhakka välitti lähes samaan aikaan lehdistössä käsityksensä toimintatavoista: "Yhteistyö kokoomuksen kanssa on sujunut odotettua paremmin." Totta lieneekin se, että SDP ja kokoomus ovat solmineet toimivan liikesuhteen ja afäärit sujuvat hyvin. Sinipuna-hallituksen aikana korkein marginaalivero on putoamassa 51 prosentista 39 prosenttiin. Suurituloisten verotuksen arvellaan laskevan neljänneksellä. Tässä asiassa yhteistyö sujuu kitkattomasti hallituksessa. Varallisuusverotustakin on alennettu. Yritysten verotus putoaa 23 prosenttiin, yritysten kunnallinen harkintaverot poistuu, teollisuuden investointien liikevaihtovero laskee runsaalla 3 miljardilla, ja palvelutkin pantaneen verolle.

SDP:n ryhmäpuheenjohtaja Hietala myönsi eilen, että korkeimman marginaaliveron alentamisessa olisi pitänyt edetä hitaammin. Ei olisi tarvinnut niin paljon korottaa liikevaihtoveroa. Siinäpä se tuli totuus. Merkilepantavaa on siis, että suurituloisimpien marginaaliveron huikkea alennus maksetaan liikevaihtoveron tuotolla, aivan kuten vasemmistoliittokin on useaan otteeseen todennut.

Valtion menettämiä verotuloja paikataan liikevaihtoveron puolen prosentin korotuksella. Tuotto valtiolle on noin 1,5 miljardia markkaa. Näin ollaan jälleen pienituloisten taakkaa kasvattamassa liikevaihtoveron epäsosiaalisen kohtaannon vuoksi. Epäsosiaaliin lopputulokseen johtaa myös kunnallisen veroäyrin nostaminen. Sekin on todellisuutta. On arvioitu, että käsittelyssä olevan budjettiesityksen pohjalta kunnat menettävät 1,2 miljardia markkaa. Jopa ylipormestari Raimo Ilaskivi on todennut, että valtiontaloutta pannaan kuntoon siirtämällä rasitteita kunnille ja toisaalta siirtämällä kuntien tulopohjaa valtiolle, näin siis Ilaskivi.

Kunnat tultaneenkin panemaan entistä ahtaammalle. Valtiovarainministeri Louekoski on todennut: "Lääkkeeksi kuntien menojen hillintään on tulossa valtionosuusjärjestelmän uusiminen vuonna 92." Paljon puhuva lause. Köyhän rahat ovat siis vahvasti liipaisimella. Kunnallinen jakoverohan on köyhälle epäsosiaalinen vero. Tuntuukin siltä, että hallitus muuttaa sumeilematta tulonjakoa. Köyhä pannaan maksamaan rikkaankin edut. Tämä tuntuu sopivan kokoomukselle,

jonka ryhmäpuheenvuorossa kaikuivat puheenjohtaja Viinasen suulla erittäin oikeistolaiset hyvinvointivaltiota romuttavat tavoitteet ja äänenpainot.

Budjetin sosiaalipuoli lupaa kansalaisille eräitä parannuksia. Suuria epäkohtia ei aiota poistaa. Ei aiota edes täyttää annettuja lupauksia. Kansaneläkejärjestelmään jäänyttä puolisorangaistusta ei aiota poistaa, vaikka kysymyksessä ovat pienituloisimmat eläkeläiset. Vasemmistoliiton mielestä tämä kohtuuton ja kansalaisoikeuksien vastainen rangastusalenema pitää poistaa ja kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe siis toteuttaa.

Joka toinen toimeentulotuen hakijoista on työtön. Luulisi hallituksen ymmärtävän, että työttömyysturvan peruspäivärahaa kuten muitakin perusetuuksia pitäisi tasokorotuksilla nostaa.

Hallitus ei näytä myöskään tiedostavan sitä, että huomattava määrä opiskelijoita joutuu turvautumaan toimeentulotukeen. Samaa aikaan hallitus puhuu hehkuttaen vahvasti koulutuksen puolesta. Opiskelijoiden taloudellinen tilanne on kestävä. Epävakautta ja ahdinkoa ovat lisäämässä pankit, jotka korkopolitiikallaan johtavat opiskelijat samoin kuin asunnonostajat todellisiin kriisitilanteisiin. Ongelmat tulehduttavat pahasti nuorten uskoa tulevaisuuteen. Olisiko hallituksella kykyä herkistyä kuuntelemaan opiskelijoita ja korottaa opintoraha ainakin SYLin esittämälle tasolle ja edetä siitä todellisen perusturvan tasolle? Ainakin vasemmistoliitto on sitä mieltä.

Varsinais-Suomi on saanut osakseen budjettiesityksessä sekä myönteisyyttä että kielteisyyttä.

Turku saa tulevaisuuden tutkimuskeskuksen sekä määrärahoja Biocityyn ja muutenkin korkeakouluille.

Turun ja Helsingin välinen rantarata saa peruskorjaukseen 140 miljoonaa markkaa ja 50 miljoonaa sähköistykseen. Valitettavasti summa on riittämätön. Jotta peruskorjaus valmistuu 94, tarvitaan 50 miljoonaa markkaa lisää.

Tielaitoksen Turun piirin konekorjaamo on myös saanut riittämättömän määrärahan. Rakentamisen aloittamiseen ei 1,4 miljoonaa markkaa todellakaan riitä. Tällä hankkeella on jo tulenpalava kiire. Tiestön ja saaristoliikenteen kunnossapito alkaa vakavasti vaarantua.

Länsirannikon maakaasuputki ei saa markkaakaan. Budjetissa ei ole edes mainintaa sen tulevasta rakentamisesta. Myönteistä päätöstä olisi kaivannut myös erityisesti Turun seudun energiaratkaisujen toteuttaminen.

Saaristomeren kansallispuisto vaatii rahaa kehittyäkseen, samoin vanhan Suurtorin kulttuurikeskuksen rakennusten saneeraus.

Arvoisa puhemies! Tehokkaampaa turvallisuuspolitiikkaa olisi panostaa ympäristöpolitiikkaan kuin lisätä runsaasti asehankintamäärärahoja armeijalle. Puolustusmäärärahojen 10 prosentin vähennys nykyisen lisäyksen sijasta vapauttaisi 2,35 miljardia markkaa. Tämä summa on muuten suurempi kuin koko ympäristöministeriön pääluokan kasvu yhteensä. Mitä voisimmekaan tehdä lähes 2,5 miljardilla markalla? Vasemmistoliitto on 10 prosentin vähennyksen kannalla.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhteen ed. Astalan puheenvuorossa olevaan arvioon voi yhtyä, ja se arvio oli se, että SDP on suuri ja vaikutusvaltainen puolue. Muuten hänen näkökulmansa oli luonnollisesti opposition näkökulma, mutta sisälsi myös virheellistä analyysiä esimerkiksi siitä, minkälaista toimintalinjaa aiomme noudattaa SDP:n eduskuntaryhmän eilen jättämissä aloitteissa. Kukaan ei ole jyrännyt ketään, se on syytä torjua. Asia on nyt eduskunnassa, ja oppositiolta pyytäisin malttia sen suhteen, että jos oppositio pitää näitä sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ajamia asioita tärkeinä ja jos tässä tavoite on tärkeämpi kuin liike, niin silloin tietenkin tukeminen on parempaa kuin semmoinen kyyninen toteaminen, että asiat ovat vain vaalitemppuja.

Neuvottelut käynnistetään tällä viikolla, ja olen havainnut, että muiden hallituspuolueiden eduskuntaryhmissä ei ole minkäänlaista vastustusta ollut näiden asioiden viemiselle eteenpäin. Hallituspuolueiden neuvotteluilla ja yhteistyöllä näitä asioita voidaan viedä eteenpäin, ja se on täysin mahdollista niiden pelisääntöjen mukaan, mitkä eduskunnalla on. Kukaan ei ole jyrännyt ketään eikä SDP:n eduskuntaryhmä ole luopunut mistään tavoitteistaan.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tietysti miellyttävää, että ed. Astala tuntee sympatiaa ja haluaa

tukea sosialidemokraattisia kansanedustajia meidän tavoitteissamme, vaikka vasemmistoliitollakin ihan vastaavista syistä on samanlaisen tuen tarve. Mutta hän ei tässä nyt analysoi sitä tilannetta, mikä Euroopassa ja samalla tietysti myös Suomessa on syntynyt sen jälkeen, kun kommunistiset puolueet yksi toisensa jälkeen ovat käytännössä hävinneet tai häviämässä, ja yleensäkin vasemmiston ja ammattiyhdistysliikkeen asemaa, mikä se on Euroopassa tällä hetkellä ja tulevaisuudessa Suomessa.

Tätä taustaa vasten me sosialidemokraatit hallituksessa erityisesti vähemmistössä ollen olemme joutuneet yksin näitä asioita puolustamaan. Lait, joihin ed. Astalakin viittasi, ovat opiskelijoiden, eläkeläisten ja ensiasunnon ostajien osalta tulossa eduskuntaan. Vasta sitten, kun on niiden valiokuntakäsittely, jossa vasemmistoliittokin pääsee olemaan mukana samoin kuin muukin oppositio, voidaan katsoa yhdessä, mitä muita epäkohtia kuin nyt tiedetyt niihin sisältyy, kun asiantuntijoita on kuultu.

Kuten täällä niin ryhmän puheenjohtajan kuin kansanedustajienkin suulla SDP:n ryhmästä on todettu, me emme ole näistä korjaamistavoitteista missään tapauksessa luopuneet. Tässä suhteessa niin valiokunnassa kuin viime kädessä eduskunnan täysistunnon toisessa käsittelyssä sitten nähdään, minä muodon nämä lait tulevat saamaan.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Sosialidemokraattisilla edustajilla oli mielenkiintoisia kommenttipuheenvuoroja. Ensinnäkin minä ilmaisin myötätuntoni demarien yrityksille, ed. Jaakonsaari. Minä totesin vain, että kyyniset saattavat olla toista mieltä. Todella näiden asioiden tukeminen on erittäin tärkeää. Jyräämisestä voimme tietenkin olla kovin eri mieltä. Tietysti aika erikoista on, että ensin tehdään ryhmäaloitteet ja sitten päivän kuluttua ne perutaan. Jos halutaan vapaaehtoisesti istuttaa kansalaisille sen kaltaista epäluottamusta mieliin, niin todella ihmettelen, todella ihmettelen.

Ed. Skinnarille toteaisin vielä, kun hän puhui siitä, että SDP on vähemmistönä hallituksessa joutunut puolustamaan vähätuoisimpia, että ilmeisesti näin aika usein tapahtuukin, mutta ei kuitenkaan todennäköisesti aina, koska ed. Riihijärvi eilen totesi, että nimenomaan sosialidemokraatit ovat

budjettiriihessä vastustaneet kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamista eli puolisoalennan poistamista, joten taitaa SDP:llä kuitenkin olla syntiä nimenomaan juuri vähävaraisten puolustamisessa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämän ajan, kun sosialidemokraattien piirissä on keskusteltu kansaneläkeuudistuksesta budjettiriihen jälkeen, minulla on ollut sellainen vakaa käsitys, että SDP pyrkii hauskuttamaan meitä kansanedustajia tässä monta kertaa hyvin pitkäpiimäisessä kansanedustajatyössä eli toisin sanoen tietysti auttaa minua hauskuuttamisessa.

Mutta pikkuhiljaa on tullut se käsitys, että he ovat todella tosissaan, ja nyt on alkanut selittely siitä, mikä on päätöksentekoprosessin oikea paikka budjetin käsittelyssä ja tällaisissa asioissa. Nyt he väittävät, että se on eduskunnassa, nytkin he ovat täällä esittäneet aloitteita, joita he vetävät ja lykkäävät edestakaisin kuin kortteja pakassa. Kyllä tilanne on se, että tämän tyyppisistä asioista sovitaan budjettiriihessä, se on varmasti vakiintunut tapa suomalaisessa parlamentarismissa, ja tämän tyyppisiä asioita ei useinkaan enää käsitellä eduskunnassa.

Sosialidemokraattien taholta ottaen huomioon budjettiriihen tapahtumat ja tämän sekoilun, mitä sen jälkeen on tapahtunut, se on täydellinen farssi. Siitäkin huolimatta, vaikka se on farssi, jos tietynlainen kunnia-pakkotila nyt sosialidemokraateilla vaatii sitä, että eläkeläisten asia tulee korjattua poikkeuksellisesti eduskunnassa, niin se on meidän mieleemme mukaista. Ei meille ole mitään merkitystä sillä, missä vaiheessa tämä asia korjataan, kunhan eläkeläiset saavat edes kohtuullisen oikeuden suomalaisessa yhteiskunnassa.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnari vastauspuheenvuoronsa viimeisessä lauseessa totesi, että SDP:n eduskuntaryhmä ei ole luopunut mistään tavoitteistaan, ja saman suuntaisen puheenvuoron käytti myös ed. Liisa Jaakonsaari hetki sitten.

Täytyy todella ihmetellä tätä keskustelua, koska viime viikolla torstaina SDP:n eduskuntaryhmä ainakin julkisuudessa olleiden tietojen mukaan on tehnyt tietyt periaatepää-

tökset ryhmäaloitteiden jättämisestä. Saman viikon perjantaina iltapäivällä samainen ryhmä julkisuudessa olleiden tietojen mukaan teki aivan päinvastaisen päätöksen eli nosti kädet pystyyn. Nyt täällä taas jälleen kerran SDP:n kansanedustajat kuitenkin väittävät toisin kuin perjantaina on päätetty. Tämä jos mikä on murentamassa politiikan uskottavuutta. Nyt todella kuilu SDP:n puheiden ja tekojen välillä on suuri ja ammottava.

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Skinnarin puheenvuoron johdosta totean, että ei ole kovin kiinnostavaa keskustelu siitä, mikä hallituspuolueen eduskuntaryhmä tai mikä hallitusryhmä missäkin vaiheessa on mitään erilaisista hyvistä asioista ajanut. Mutta totuuden nimissä on kuitenkin todettava, että kun ed. Skinnari kertoi, että budjetin valmisteluvaiheessa ja budjettiriihessä sosialidemokraatit yksin jäivät puolustamaan esimerkiksi ensisijaisen leimaveron poistamista ja opintotuen korottamista, niin se ei todellakaan pidä paikkaansa.

Vakiintunut tapa on, kuten ed. Riihijärvi täällä sanoi, että budjettiriihessä hallitusryhmät ja hallitus sopivat ne asiat, jotka budjettiin tulevat ja jotka pyritään eduskunnassa yhdessä ajamaan läpi. Toisaalta vakiintunutta on myös se, että hallitusryhmät yhdessä sopien tekevät eduskuntakäsittelyn kuluessa budjettiin muutoksia, ja näissä keskusteluissa, joita hallitusryhmät tulevat käymään, ovat esillä monet asiat, mm. juuri ensisijaisen leimaveron poistamismahdollisuudet ja opintotuen korotusmahdollisuudet. Henkilökohtaisesti toivon, että näissä keskusteluissa edistytäisiin, mutta totta kai koko ajan on esillä myös se seikka, että ne tarpeet, joita meillä itse kullakin on erilaisten hyvien asioiden edistämiseksi, on myös sovittava yhteen niiden vaatimusten kanssa, jotka yleinen taloudellinen tilanne ja budjetin tiukkuusvaatimukset tällä hetkellä meille asettavat.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle toteaisin muutaman sanan kansaneläkeuudistuksesta, josta tehtiin periaatepäätös, kompromissiratkaisu, vuonna 1976. Eläkeuudistusta alettiin toteuttaa vuonna 1980, ja muistaakseni vuoden 1983 alusta astui kolmas vaihe voimaan.

Vuodesta 1983 SMP on ollut hallituksessa. Kesti seitsemän vuotta, ennen kuin SMP:lle meni perille, että tämä hallituspohja ei tuotakaan neljättä vaihetta tässä eläkeuudistuksessa. Seitsemän vuotta olisi ollut aikaa siitä taistella ja pyrkiä sen läpiviemiseen. Aiemmin SKDL ja nyt vasemmistoliitto on ollut valmis tukemaan kaikkia sellaisia aloitteita, on tukenut ja on valmis edelleen tukemaan, jotka toteuttaisivat paitsi eläkeläispuolisojen rankaisun poiston myös eläkkeitten indeksitarkistuksen muuttamisen sekä eläkkeitten tasokorotuksen. Siinä, että SMP seitsemän vuotta tätä mietti ja sitten yhtäkkiä lähtee hallituksesta, on varmasti yhtä paljon farssia kuin sosialidemokraattien viimeviikkoisissa käytöksessä.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta toteaisin, että kyllähän tässä kokonaisuutena on mielenkiintoiset ajat. Mikäli sosialidemokraattien avaama poliittinen peli opiskelijoitten hädällä ja eläkeläisten vähätuloisuudella nyt pitää kutinsa eli he aikovat aloitteensa viedä läpi, niin meidän on syytä olla oppositiossa tyytyväisiä, koska olemme ajaneet samaa ja keskusta nimenomaan on jättänyt omatkin aloitteet koskien kansaneläkkeen epäkohtia ja opintotukea ja asunnottomien epäkohtia. Mutta kysyttäessä, kenen luotettavuus tässä on kyseenalaista, minusta kokoomuksen pitää tehdä johtopäätökset siitä, että hallitusohjelma ei ole ollut läpivietyssä tai sosialidemokraatit siitä luistavat ulos, ihan oikeitten periaatteiden mukaisesti. Samallahan me saamme eduskuntaan myös päätösvaltaa. Toivon, että enää ei sosialidemokraattien vaalipoliittinen peli vähäosaisten kustannuksella jatku. Kyllä tukea tulee, jos näitä hyviä asioita yhteisesti todella aiotaan viedä läpi.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On syytä todeta ilolla kokoomuksen eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja Ben Zyskowiczin yhteistyöahkuinen ja maltillinen puheenvuoro. Hän on siinä täsmälleen oikeassa, että on ilman muuta selvää, että hallituksella ja pääministerillä on oikeus tulkita eduskunnassa tehtyjä esityksiä luottamusksymyksiksi, mutta samalla tavalla kansanedustajilla on suvereeni aloiteoikeus. On ollut vakiintunut tapa niin kauan

kuin olen ollut eduskunnassa, pian 11 vuotta, että eduskunta on muuttanut kaikkia budjetteja parin promillen verran, mistä on kysymys sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän esityksissä. Todellakin tällä viikolla käynnistetään neuvottelut, ja puheenvuorosta päätellen on täysi mahdollisuus siihen, että hallituspuolueet saavuttavat tässä asiassa yhteisymmärryksen.

Mitä politiikan uskottavuuteen, ed. Anttila, tulee, niin uskottavuuden ratkaisee ainoastaan se, miten asiat menevät eteenpäin, ei mikään muu.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan todeta sen, että jos eläkekysymys ratkeaa eduskunnassa myönteisesti, niin se on laskettava kaiken kaikkiaan Suomen maaseudun puolueen ainutkertaiseksi hyödyksi, koska me olemme ajaneet suuret puolueet siihen tilanteeseen, että heillä ei ole mitään mahdollisuutta ulospääsyn muuten kuin tekemällä tämä ratkaisu.

Sitten totean ed. Wahlströmille erään asian, joka liittyy nyt lausumaani. En tiedä, mitä seitsemän vuotta sitten on tapahtunut. Siellä on ollut keskusta hallituksessa nämä ajat, ei toki vasemmistoliitto. Mutta haluaisin vain kysyä, mistä löytyy hallituspuolue, joka oman näkemyksensä mukaista asiaa ajaessaan, kun se päätyy umpikujaan, lähtee hallituksesta. Sanotaan tietysti, että meidän on heitetty ulos hallituksesta, mutta me emme olisi missään tapauksessa hyväksyneet tällaista ratkaisua, mitä muiden hallituskumppaneiden puolelta meille tarjottiin. (Välihuuto) — Olen jo eilen sanonut, pientä tai ei, saman tuo tekköö. On lähdetty tai heitetty, sillä ei ole merkitystä.

On harvinaista, että parlamentaarisella puolueella on niin paljon selkärankaa, että se näkemystensä jouduttua hallitusyhteistyössä umpikujaan pystyy lähtemään hallituksesta. Sitä löytyy hyvin harvalta parlamentaariselta ryhmältä tässä salissa, kun muistelette vain menneisyyttänne.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toistan vielä sen, että SDP:n eduskuntaryhmän aloitteet niin opiskelijoitten, eläkeläisten kuin ensiasunnon ostajienkin osalta ovat edelleen voimassa. Ainoa muodollinen muutos oli se, että ensimmäinen allekirjoittaja muuttui.

Hieman ihmettelen sitä, miksi kansanedustajat eivät nyt, kun tämä asia, siis budjetti ja kohta myös siihen liittyvät kaikki lait, on eduskunnan käsittelyssä, näe juuri sitä tosiasiaa, että nyt valta mutta myös vastuu on eduskuntaryhmillä. Lähtökohtahan parlamentarismissa on se, että hallituksen pitää nauttia eduskunnan luottamusta eikä päinvastoin, niin kuin SMP:n puheista luulisi. Asiat etenevät omalla tavallaan.

Parista keskeisestä laista, joista nyt puhutaan, ei ole vielä edes esityksiä annettu. Kun ne tulevat valiokuntaan ja niistä kuullaan asiantuntijoita, niin varmasti siellä on muitakin muutostarpeita kuin esimerkiksi se, josta SMP katsoi aiheeksi lähteä hallitukselta. Kun nämä epäkohdat on nähty, tietysti aivan niin kuin kokoomuksen varapuheenjohtaja Zyskowitz ja SDP:n eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja Jaakonsaari totesivat käydään normaalit neuvottelut niin kuin parlamentarismien henkeen kuuluu ja katsotaan, mitä muutetaan näitten asioiden osalta.

Ed. Lax: Herr talman! Det är tre saker som jag skall beröra: Finlands roll och det internationella samarbetet i fråga om miljö-satsningar i Östeuropa, samhälls satsningar på sysselsättningsfrämjande omskolning och beskattningen av olika sparformer.

Herra puhemies! Aion puuttua kolmeen asiaan, ensinnäkin Suomen rooliin Itä-Eurooppaan suuntautuissa ympäristöinvestoinneissa ja siihen liittyvässä kansainvälisessä yhteistyössä, työvoimakysymyksiin ja viimeksi erilaisten säästökohteitten verotukseen.

Insikten om behovet att rikta ett massivt stöd till de östeuropeiska länderna i deras strävan att få bukt med sina miljöproblem har spritt sig som en löpeld genom de västliga industriländerna under det gångna året. Ett uttryck för detta är också det nya kapitlet "Miljövårdssamarbete med Östeuropa" som ingår i miljöministeriets huvudtitel.

En uppsjö av olika initiativ har sett dagens ljus. Trots en del samfällida utspel från olika länder är det fortfarande i högsta grad oklart vad som bör göras på miljösidan här i Europa och vem som skall göra vad. Här och nu är det främst, och kanske bara,

Finland, Sverige och Norge som har en hög beredskap att göra långtgående miljöskyddande insatser i de nordvästliga delarna av Sovjetunionen. Det finska folket och Finlands regering har ett stort moraliskt ansvar och goda möjligheter att fungera som initiativtagare och motor för att en sanering av produktionsstrukturen och en neutralisering av samhällsutsläppen i Kola, Leningradområdet och Baltikum skall komma i gång.

Som ett led i ett vidare internationellt samarbete och en längre driven arbetsfördelning borde också övriga Oecd-länder inbjudas att delta i dessa satsningar. Ingenting hindrar att Finland med Norge och Sverige får huvudansvaret för ett dylikt projekt inom ramen för det s.k. G 24, de 24 ländernas miljöskyddssamarbete som riktar sig till Östeuropa. Det kom ju i gång för ett år sedan och koordineras som känt av EG-kommisionen.

Tässä ja nyt kaiketi lähinnä vain Suomella, Norjalla ja Ruotsilla on suuri valmius pitkälle meneviin ympäristöpanostuksiin Neuvostoliiton luoteiskulmilla. Suomen kansalla ja sen hallituksella on suuri moraalinen vastuu ja sitä paitsi hyviä mahdollisuuksia toimia aloitteen tekijänä ja moottorina, jotta tuotantorakenteen tervehdyttäminen ja yhteiskuntapäästöjen taltuttaminen lähtisivät kunnolla käyntiin Kuolan, Leningradin ja Baltian alueilla.

Laajemman kansainvälisen yhteistyön ja työnjaon osana myös muut Oecd-maat tulisi kutsua mukaan tällaiseen ohjelmaan. Mikään ei estä, että Suomi yhdessä Norjan ja Ruotsin kanssa voisi kantaa päävastuun tällaisesta projektista ns. 24 maan ryhmän Itä-Eurooppaan kohdistuvan ympäristöyhteistyön puitteissa. Tämä EY-komission koordinoima yhteistoimintahan käynnistyi noin vuosi sitten.

Och sedan till sysselsättningsfrågorna. Vi håller på att köra in i en situation då många företag kommer att friställa personal och då behovet att föra över folk från olika stödfunktioner till produktiva sysslor blir brännande inom statliga och kommunala funktioner. Låt oss inte begå samma misstag som på 1970-talet, då vi satte folk i vital ålder "på burk", dvs. på förtidspension och förbjöd

dem att arbeta. Det var en nationell konkursförklaring.

Wärtsilä Meriteollisuuden kaatuminen samoin kuin eräiden suurten suomalaisten yritysten aloittamat henkilöstön vähentämistoimet ovat valitettavasti vain jäävuoren näkyvä huippu. Kustannustaso on maassamme riistäytynyt ja kovin monien yritysten mahdollisuudet saada tuotteensa kaupaksi kilpailussa ulkomaisten yritysten kanssa ovat merkittävästi kaventuneet. Kun köyden pää näyttää nyt tulevan vetävän käteen, ruvetaan kustannuksia leikkaamaan vähentämällä erilaisissa aputoiminnoissa toimivien henkilöiden määrää. Yhtä lailla tarve irrottaa väkeä tuottavaan työhön alkaa olla polttava valtion ja kuntien laitoksissa.

Tässä tilanteessa meillä Suomessa ei ole moraalista oikeutta eikä varaa tehdä samanaista "konkurssijulistusta" kuin parisen vuosikymmentä sitten. Tuolloinhan ruvettiin siirtämään joukoittain ennenaikaiselle eläkkeelle ihmisiä, joiden elämäkokemusta, osaamista ja taitoja kipeästi olisi kaivattu yhteisen kotimaamme rakentamiseen. Eikä tässä kaikki. Vetreät 50-vuotiaat "pantiin purkkiin". Heiltä kiellettiin koko lailla työnteko sillä uhalla, että heiltä loppuu toimeentuloturva. Ehkä työvoimapula nyt voi auttaa meitä uusiin ajatuksiin.

Pula työkykyisistä ihmisistä on pian käymässä kestäättömäksi yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. Syy on tietenkin siinä, että syntyvyys vuodessa on laskenut 50-luvun alun 90 000 lapsesta tämän päivän 60 000:een. Yhteiskunnan toimintoja ei voida jatkossa pyörittää nykyisellään, niin kuin esimerkiksi kunnissa kuvitellaan. Maamme kunnathan ilmoittavat tarvitsevansa 100 000 uutta ihmistä palkkalistoilleen kuluvana vuosikymmenenä. Tiedämme toisaalta, että omasta takaa kansamme samanaikaisesti voi tuottaa enintään 50 000 uutta työikäistä kansalaista. Ja onhan muitakin kuin kunnat, jotka tarvitsevat uusia työkykyisiä ihmisiä.

Viimeistään nyt on aika tajuta ja hyväksyä, että jokainen henkilö, joka joutuu pois yrityksestä tai joka muutoin voidaan irrottaa nykyisistä tehtävistään, pystyy antamaan arvokkaan panoksen sellaisten tärkeiden toimintojen hoitamisessa, jotka muutoin jäisivät hoitamatta. Tämä tietenkin edellyttää, että asianomaiselle järjestyy asianmukainen val-

mennus. Tämän onnistuminen puolestaan edellyttää, että työllisyyden hoitamiseen ja aikuiskoulutukseen tarkoitetut voimavarat saadaan entistä joustavampaan ja kannustavampaan käyttöön. Tarvitaan enemmän sekä porkkanaa että piiskaa. Muuten emme pääse irti takavuosien kasvun huumassa synnyteistä yhteiskunnallisista pehmusteista ja asenteista siltä osin kuin niillä vietiin ihmisiltä usko ja halu yrittää rakentaa itselleen uutta tulevaisuutta sekä henkilökohtaista kehittymistä ja kasvua. Pakko on myös murtaa se yleinen harhakäsitys, jonka mukaan yli viisikymppinen ei muka voisi oppia uuteen ammattiin tai elinkeinoon.

Tärkeä on tässä mielessä valvoa, että työllisyyslain miljardiluokan määrärahat todella tulevat tuottavaan ja julkisia toimintoja kehittävään käyttöön. Tarpeen vaatiessa lakia on voitava muuttaa.

Det krävs mera morot och mera piska inom sysselsättningspolitiken. Det är viktigt att se till att de medel i miljardklass som fördelas enligt sysselsättningslagen verkligen kommer i produktivt bruk och tjänar en vettig nydaning av statliga och kommunala funktioner. Vid behov måste lagen ses över.

Lopuksi eräiden säästökohteiden verotukseen. Kotitalouksien alhainen säästämisaste on pulmallinen asia. Säästämistä rohkaisevia toimenpiteitä peräänkuulutetaan. Samalla meidän on pakko ryhtyä uudistamaan talletusten verotusta, verovapautta kun ei voida enää jatkaa. Toisin kuin ed. E. Aho eräessä eilisessä puheenvuorossaan olen sitä mieltä, että hallitus on päättänyt siedettävään ratkaisuun, kun se ehdottaa 10 prosentin lopullista lähdeveroa talletuksille. Ed. E. Aho vastustaa esitystä väittäen sen nostavan yleistä korkotasoa. Hän ei kuitenkaan tarjoa vaihtoehtoja veroratkaisua, joka voisi taata tallettajille edes jonkin näköistä positiivista reaalikorkoa. Hallituksen esitys kestää arvostelun ainakin tältä osin.

Säästämistä voidaan parhaiten edistää ylläpitämällä useita vaihtoehtoisia säästämismuotoja. Näiden syntymisen ja säilymisen perusedellytyksiä on tasapuolinen kohtelu verotuksessa. Luonteeltaan samanlaisia säästökohteita on pyrittävä verottamaan mahdollisimman yhdenmukaisesti. Tämä ei kuitenkaan ole aivan ongelmatonta. Haluankin

tässä kiinnittää huomiota epäkohtaan, joka on syntymässä, ellei nyt annettua lähdeveroesitystä täydentäviä määräyksiä säädetä.

Henkivakuutussäästämiseen on tällä hetkellä maassamme sidottuna noin 7 miljardia markkaa. Tämän pitkäaikaisen säästämismuodon säilyminen varteenotettavana vaihtoehtona Suomessa myös tulevaisuudessa riippuu ratkaisevasti siitä, ettei sitä verotuksessa aseteta muita likvidejä säästövaroja huonompaan asemaan.

Hallituksen lähdeveroesityksen hyväksymisen sellaisenaan merkitsisi, että henkivakuutussäästäminen joutuisi pankki- ja joukkovelkakirjasäästämiseen nähden olennaisesti ja entistä ankaramman verotuksen kohteeksi. Todettakoon vertailun vuoksi, että muualla Euroopassa hyväksytään henkivakuutussäästämisen tuoton muita lievempi verotus. Tämä perustuu siihen, että se on pitkäaikais- ja muita säästämismuotoja sidotumpi.

Hallitukselta on edellytettävä täydentäviä toimenpiteitä, ettei talletusten verovapauden lopettaminen luo uutta eriarvoisuutta eri säästökohteiden välillä. Olisi lyhytnäköistä verotuksella tappaa henkivakuutussäästäminen.

Man har rätt att vänta sig att regeringen vidtar nödvändiga åtgärder för att det inte skall uppstå nya orättvisor i förhållandet mellan olika sparformer, då skattefriheten för depositioner upphör och källskatt införs. Det vore kortsynt att beskatta ihjäl livförsäkringen som sparform.

Ed. Mäkipää: Herra puhemies! Jälleen kerran on syytä ruotia, mitä hyvää ja huonoa käsittelyssä olevasta budjetista löytyy.

Erään SDP:tä edustavan kansanedustajan mielestä hän pystyy kirjoittamaan postimerkkiinsä SMP:n aikaansaamat myönteiset asiat. Mutta minun on rehellisyyden nimessä todettava, etteivät yhteen demarilehteen mahdu ne epäoikeudenmukaiset teot kansalaisiamme kohtaan, joita SDP on puolestaan viime aikoina tehnyt. Kansalaiset kyllä tietävät, etteivät sosialidemokraatit ole tulleet synnintuntoon tehdessään aloitteita postitoimipaikkojen säilyttämisen puolesta tai eläkeläisten vähimmäisturvan parantamisesta. Nämä sosialidemokraattien toimesta tehdyt aloitteet ovat mitä suurinta bluffia, mutta uskon, ettei yritys onnistu, sillä tämän päivän suomalais-

nen nuori tai ikääntynyt seuraa hyvinkin tarkasti, mitä mikin puolue on todellisuudessa ollut ajamassa ja miten se on esityksiään puolustanut. En halua olla tässä asiassa tuomarina, mutta seuraavat vaalit tulevat osoittamaan kansan tahdon vääjäämättömästi.

SMP:n ryhmäpuheenvuorossa on esitetty tärkeimmät vaatimukset ja epäkohdat, joihin tulemme myöhemmässä vaiheessa puuttumaan.

Useissa puheenvuoroissa on todettu, että maassamme köyhät köyhtyvät ja rikkaat rikastuvat. Myös minä yhdyin tähän väittämään, sillä suurimmat verohelpotukset käsittelyssä olevassa valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesityksessä on marginaaliveron alentamisen myötä kohdistettu suurituloisille ja pienituloiset ovat joutuneet jäämään nuolemaan näppejään. Me SMP:ssä lähdemme siitä, että verohelpotukset tulee kohdistaa pieni- ja keskituloisille henkilöille, joiden ansiotaso tämän päivän yhteiskunnassa on muutenkin heikointa.

Kokoomus sai budjetissa läpi tavoitteensa, sillä he luulevat koko kansan viettävän samanlaista kulutusjuhlaa kuin heidän johtohenkilönsä. Tehtyjen päätösten myötä ymmärtää kokoomuksen kannan, sillä he eivät tunne sitä kansanosaa, joka elää kulutusjuhlien ulkopuolella. Heitä on maassamme todella paljon lapsiperheistä eläkeläisiin ja vanhuksiin saakka.

On myönnettävä, että lapsilisien korottaminen on eräs myönteinen ratkaisu lapsiperheille tässä budjetissa. Toisaalta kuitenkin monet muut ongelmat eivät ole saaneet sen tasoista korjausta, mitä olemme neuvotteluissa esittäneet. Esimerkiksi kotihoidon tuen korottaminen runsaalla 100 markalla on täysin riittämätön toimenpide. Olisinkin kokoomuslaiselta sosiaali- ja terveysministeriltä odottanut hieman tiukemmin lapsiystävällistä otetta ja kotihoitoon myönteisempää asennetta.

Lasten kotihoitoa pidetään tämän päivän Suomessa melkein pä rangaistavana tekona, sillä sitä ei arvosteta riittävästi verrattuna laitoshoitoon, jotta kotihoidolle tarkoitettua tukea nostettaisiin riittävästi. Kokoomuslaiset kyllä puhuvat ja kirjoittavat taitavasti asiasta, mutta päätöksenteon yhteydessä SDP:läinen laitoshoitomalli voittaa aina. Toisaalta tämä ei ole tietenkään yllätys, sillä

kokoomus on koko Holkerin hallituksen olemassaoloajan nöyrytynyt aina SDP:n vaatimuksiin ja unohtanut omat kantansa.

Vieläkään ei ole tunnustettu sitä, että kotona tapahtuva työ on kansantaloudellisesti halvempaa, jos halutaan arvomittana käyttää pelkkää rahaa. Lisäksi se on myös inhimillisempää, joten molemmat kriteerit ovat kotihoitoa tukemassa. Eikö olisi tämän takia huomattavasti järkevämpää antaa kotona lastaan hoitaville äideille, vanhuksia, sairasta perheenjäsentään tai esimerkiksi kehitysvammaista hoitaville henkilöille samat varat, mitä yksi hoitopäivä hoitolaitoksessa tulee maksamaan? Todellisuudessa kotona tapahtuneessa hoidossa selvittäisiin kuitenkin merkittävästi laitoshoidon pienemmällä kustannuksella, ja näin ollen hoito tulisi valtiolle edullisemmaksi mutta potilaalle inhimillisemmäksi ja mieluisemmaksi. Kun puhutaan avohoidosta, sen tulisi myös tällä alueella tuntuvammin tulla näkyviin.

Hallituksen tulee pikaisesti selvittää kotona työtä tekevien eläke-etuudet ja niiden kehittäminen. Hallituksen on annettava lainsäädäntöä muuttamalla tarvittavat esitykset eduskunnalle mahdollisimman pian ongelman korjaamiseksi.

Opiskelijoiden asema on myös vaikeutunut, sillä lainan ottaminen vallitsevalla korkealla korolla ei kannusta opiskelijaa opiskeluissaan eteenpäin. Usean heistä on pakko mennä vuodeksi pariin töihin, ja näin opiskeluaika entisestään pidentyy. Myös opiskelijoiden asuntotilanne monilla paikkakunnilla on suorastaan katastrofaalinen, ja moni voi olla tyytyväinen, mikäli saa hyvällä onnella edes alivuokralaisasunnon. Tämän takia opiskelijoiden opintososiaalista tukea olisi tullut korottaa esitettyä enemmän ja toteuttaa jo vuosikautia sitten hyväksytty periaatepäätös opintorahan korottamisesta puoleen koko opintotuen määrästä.

Yrittäjät ovat se ryhmä, jota maassamme pidetään riistäjinä. Lomaoikeuksiin on tullut hieman myönteistä kehitystä, mutta sosiaaliturvamaksujen alentaminen neljännesprosentilla ei tunnu niissä pienissä ja keskiuurissa työvoimavaltaisissa yrityksissä, jotka muutenkin pelkäävät tulevaisuutensa puolesta. Euroopan yhdentymisen myötä on odotettavissa sadoittain yritysten lopettamisia, sillä niiden markkinointi ei useinkaan ole ulottunut ulkomaille saakka. Työvoimakustannuk-

set ovat liian suuret, ja näin halpatuonti etelän maista on omiaan vaikeuttamaan yrittäjyyttä maassamme. Yrittäjien taholta on lisäksi otettu tyrmistyneenä vastaan tieto tehdystä TEL-maksujen korottamisesta, jota en voi myöskään itse hyväksyä.

Herra puhemies! Eilen Satakunnan kansanedustajat tarkastelivat maakuntaliiton kanssa budjettiesitystä oman maakuntansa kannalta. Turun lääni on jaettu kahteen maakuntaan ja vaalipiiriin. Jälleen kerran totesimme, että rahat menevät Turun alueelle, ja mietimme, onko meissä satakuntalaisissa vikaa vai mistä kaikki tämä johtuu. Turussa on ministereitä useasta puolueesta, ja siksi lienee ymmärrettävissä, että jokainen heistä haluaa vetää kotiin päin. Sen seurauksena varsinkaan Pohjois-Satakuntaan ei tullut merkittäviä määrärahoja valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesityksessä.

Eräänä esimerkkinä voin kuitenkin mainita Metsäntutkimuslaitoksen Parkanon tutkimusaseman saaneen loppurahoitukseensa määrärahan ja Säkylän Huovinrinteen huoltohallin rakennuskustannuksiin tulleen 2 miljoonaa markkaa. Sitä vastoin Kankaanpään uudelle YK-koulutuskeskukselle ei puolustusministeriön pääluokassa ole luvattu mitään. Hämeenkyröön budjetti lupaa Kyröspohja — Vesajärvi-runkovesijohdon rakentamisen, johon tulee puolitoista miljoonaa markkaa. Samoin Siikaisten Leväsjoen syöttövesijohdon rakentamisen loppurahoitus on järjestyksessä.

Tiasioista puhuttaessa rahat hupenevat suuriin tiekohteisiin Turun seudulle, ja monet alempiasteiset tiet joutuvat odottamaan jälleen vuoroaan.

Myönteisenä asiana on sanottava Tampere — Seinäjoki-radalle tulevat määrärahat. Tämän rataosuuden tasoa nostetaan yhdessä Helsinki — Tampere-radan kanssa.

Monet maamme vesistöt ovat ruohottuneet, ja ne ovat pikaisen ruoppauksen ja vesikasvien niiton tarpeessa. Pienilläkin rahamäärillä saataisiin ainakin maisemallisesti lukuisia järviämme kunnostetuksi. Valitettavasti esittämämme määrärahat tarkoitukseen eivät tulleet budjettiesitykseen. Sama koskee myös järvien kalkituksen laajamittaista aloittamista. Tätä olisi puoltanut juuri valmistunut, kymmeniä miljoonia maksanut Haprotutkimus.

Luonnonmukainen viljely on valtaamassa

alaa, ja siihen olisi tullut satsata huomattavasti esitettyä enemmän. Niille viljelijöille, jotka haluaisivat tuottaa puhtaita elintarvikkeita ilman kemiallista lannoitusta ja myrkyjä, olisi tullut antaa enemmän tukea. Määräraha tarkoitukseen on täysin riittämätön, ja sitä tulisi tuntuvasti eduskunnassa vielä nostaa. Tilastojen mukaan monet kuluttajat ovat halukkaita ostamaan tuotteita useiden kymmenien kilometrien päästä suoraan tiloilta ja maksamaan niistä jopa kalliimman hinnan, kunhan tuotteet ovat tuoreita ja puhtaita. Mielestäni Suomessa voisimme Euroopan avautuessa olla ensimmäisinä tarjoamassa saastuneiden viljelysten tuotteiden vaihtoehtoksi kotimaista puhdasta elintarviketta. Yhteistuumaisuuden tulisi vain olla tälläkin saralla tämänhetkistä suurempaa.

Kuten alussa mainitsin, budjetista on löydettävissä sekä hyvää että huonoa. SMP:läisenä en voi olla tyytyväinen niihin suuriin linjauksiin, mitä budjetin valmistelussa ja toteutuksessa on tehty. Pienituloiset kansalaiset eivät saa verohelpotuksia, kotona tapahtuva työ ei ole riittävän arvostettua, maamme pienituloiset eläkeläiset on täysin unohdettu, eikä haja-asutusalueiden postitoimintaa ole haluttu turvata. Voimme yhdessä korjata eduskunnassa budjettiesityksessä olevia puutteita ja epäkohtia, mikäli hyvää tahtoa riittää. Useissa kuulluissa puheenvuoroissa on tällaisia epäkohtia yhteisesti ollut löydettävissä, ja tämän takia puheet tulisikin lunastaa myös käytännön toimissa.

Ed. Saari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun vuosi sitten käytiin tämän vuoden valtion tulo- ja menoarvion lähetekeskustelua, muistan, kuinka mm. SMP:n ryhmä käytti puheenvuoroja, että verotus tulee kevenemään. Siihen moni ihminen uskoi, koska valtioneuvostohan lähetti joka kotitalouteen lehdykäisen, josta on paljon keskusteltu, että verotuksesi tulee kevenemään. Mutta näinhän käytännössä ei tullut käymään tänä vuonna eikä tule käymään myöskään ensi vuonna. Senhän on tunnustanut jo hallituskin eilisen päivän kuudessa.

Kun miettii tätä tilannetta, mitä kansalaiset uskovat kohta politiikassa, niin eivät ainakaan sitä teatteria, jota tässä talossa tullaan tämänkin syksyn kuluessa käymään. Kyllä hukkuu viimeinenkin uskottavuus, koska verotus ei tule kevenemään muutama vuoteen eikä se ole tarpeen, ellei sitä siirretä suurituloisten maksettavaksi.

Tämän hallituksen aikana omaksuttiin linja, että suurituloisten verotusta kevennetään pieni- ja keskituloisten kustannuksella, kun välillisiä veroja kiristetään, mitä SMP tuki myös monta vuotta. (Ed. Aittoniemi: Verotus kevenee!) — Kokonaisveroaste ei ole muuttunut miksikään eikä tule muuttumaan. Toisaalta se on hyvä, koska peruspalvelut tulee säilyttää niin kauan kuin saadaan suurituloiset maksamaan ja sellaiset, joilla on todella varaa maksaa tässä yhteiskunnassa. Mutta sitä ei tänä päivänä ole pieni- eikä keskituloisilla ihmisillä.

Ed. Törnqvist: Herra puhemies! "Laiska töitään luettelee" on vanha sanonta. Sitä ei kylläkään voi soveltaa istuvaan hallitukseen, kyllä hallitus on sen verran ahkerasti ohjelmaansa toteuttanut ja vain kohtuullisessa määrin kehonut itseään. Nyt kun eduskunnalle on annettu tämän hallituksen viimeinen budjetti, voi hieman tarkastella koko hallituskauden aikaansaannoksia. Aika ei tosin riitä kaikkien aikaansaannosten tarkasteluun, joten käyn läpi tässä vain muutamia asioita.

Pitkään jatkuneen taloudellisen nousukauden myötä, mutta myös hallituksen onnistuneen talouspolitiikan ansiosta työttömyys on maassamme saatu alhaisemmaksi kuin vuosiin, noin 3—5 prosenttiin. (Ed. Mäkipää: Kiitos SMP:n!) — SMP ansaitsee yhtä hyvin kiitoksen tästä kuin muutkin hallituspuolueet. — Mutta näin on vain keskimäärin. Alueelliset erot ovat silti suuret. Täällä Etelä-Suomessa on työvoimapula, ja maan reunaluodeilla on valitettavan suuri työttömyys Itä- ja Pohjois-Suomessa. (Ed. Knuuttila: Keski-Suomessa!) Keski-Suomessakin se on pahimmillaan eräissä kunnissa lähes 10 prosenttia. Näin siitäkin huolimatta, että työllisyyslain avulla on saatu työttömyyden kesto lyhyemmäksi.

Tämän vaalikauden alkupuolella toteutettiin myös laaja työelämän uudistusohjelma lainsäädäntöineen. Oli hyvä, että tuo lainsäädä-

däntö toteutettiin vaalikauden alkupuolella, sillä siihen tuskin hallituskumppaniemme rohkeus olisi tänä vuonna riittänyt. Aivan tarpeeksi vaikeuksia lainsäädännön läpiviemisessä valiokunnassa oli jo silloin vaalikauden alkupuolella, lähinnä vaikeudet olivat kokoomuksen kanssa.

Aikuiskoulutukselle on viime vuosina luotu hyvät puitteet. Yhä useammalla aikuisella on nyt mahdollisuus mennä kouluttautumaan uuteen ammattiin tai ottaa opintopaata työstään. Taloudelliset edellytykset aikuisten opintotuen ansiosta ovat nyt kohutuulliset. Näin tulee olla jatkossakin, sillä tulevaisuudessa yhä useampi ihminen joutuu työelämänsä aikana kouluttautumaan uuteen ammattiin, kun entisiä ammatteja kuolee ja uusia syntyy.

Viime vuosien yksi painopistealue on ollut ja on tässäkin budjetissa lapsiperheiden tukeminen. Päivähoitopaikkoja ja kotihoitoa tukea on lisätty, samoin vanhempainraha-kautta. Viime vaalien alla sosialidemokraatit asettivat tavoitteekseen lapsilisien kolminkertaistamisen, jos muu perhepoliittinen tuki muutetaan suoraksi tueksi eli siirretään lapsilisiin.

Oppositio on onneksi pitänyt sosialidemokraatteja virkeänä tämän vaalikauden ja muistuttanut vähän väliä demareita tavoitteistaan. Kuinkas tässä sitten on käynyt? Kaksilapsinen perhe sai 1.10.1987 lapsilisää 2 522 markkaa vuodessa, 1.10.1991 eli neljän vuoden jälkeen samanlainen perhe saa lapsilisää 4 980 markkaa vuodessa. Kun siihen lisätään lapsiperheiden verovähennykset ja muut tuet, ei olla kovin kaukana tavoitteista. Kysyä sopiikin, millähän tasolla lapsilisät olisivat, jos eivät demarit olisi tuota tavoitettakaan silloin asettaneet ja ajaneet myös sitä eteenpäin.

Rintamaveteraanien sosiaaliturvaa on myös parannettu viime vuosina. On parannettu eläketurvaa ja kuntoutuspalveluja. Veteraanien kuntoutusrahaa on ensi vuoden budjettiin esitetty 139 miljoonaa markkaa, mutta tämän syksyn kuluessa melko varmasti käydään myös veteraaneja koskeva keskustelu, sellainen, että eläkkeet ovat liian pienet ja että mitään ei ole saatu aikaiseksi ja että heidät on unohdettu. Näinhän on suurin piirtein joka syksy käyty tämä keskustelu ja varsinkin näin vaalien alla.

Itse olen kaivannut jo aikaisemminkin

sellaista yhteistyötä, sellaista sopimusta hallituksen ja veteraaniasiain neuvottelukunnan välillä, jossa voitaisiin kirjata, mikä on se taso, mikä on se yhteisesti hyväksytty tavoite, johon veteraanien eläke- ym. asioissa pyritään, että voitaisiin sitten kerrankin yhdessä todeta, että nyt se kunniavelka, josta niin paljon puhutaan, on maksettu. En tiedä, onko veteraaniasiain neuvottelukunnan taholta tällaista halukkuutta, enkä tiedä varmasti, onko valtion taholtakaan, mutta minusta tällainen keskustelu pitäisi käynnistää.

Pelkän kansaneläkkeen tai kansaneläkkeen ja pienen työeläkkeen varassa elävien eläkeläisten asemaa ei ole saatu korjatuksi viime vuosina tarpeeksi. Oppositio on paljon puhunut kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamisesta. Tuo eläkeuudistuksen neljäs vaihe ei sellaisenaan mielestäni ole toteuttamiskelpoinen. Siitä on niin paljon aikaa jo, kun periaatteet lyötiin lukkoon.

Tämä ns. neljäs vaihe toteutuu osittain ensi heinäkuun alusta, niin kuin täällä on paljon jo puhuttu. Silloin puolison lisäosan alenema poistuu, kun toinenkin puolisoista jää eläkkeelle, 1.7.1991 jälkeen tuleville eläkkeille. Mutta ehkä on syytä kuitenkin miettiä, milloin tällainen epäkohta on syntynyt. Tuo epäkohtahan syntyi kansaneläkeuudistuksen II b -vaiheessa. Se tuli voimaan 1.1.1984. Silloin puolison tulojen vaikutus toisen puolison eläkkeeseen poistettiin ja lisäosan tasokorotus tehtiin.

Näin jäljestyäpäin ajatellen tuntuu oikeastaan aika hassulta, että jos mies on perheessä työssä ja vaimo jää eläkkeelle, niin tätä vaimoa kohdeltiin silloisten päätösten mukaan niin kuin yksinäistä ihmistä. Hänelle maksettiin yksinäisen ihmisen eläke. Kun sitten mies jäi eläkkeelle, niin kas kummaa, heistä tulikin aviopuolisot sen jälkeen ja molemmille alettiin maksaa eläkettä puolisoiden mukaan. Tällöin tämä epäkohta syntyi, ja sen kanssa on vuodesta 1984 sitten tapeltu ja keskusteltu ja mietitty, miten tämä epäkohta voitaisiin poistaa, koska sehän oli epäkohta.

Esityksen mukaan uudistus ei koske, niin kuin täällä on todettu moneen kertaan, ennen 1.7.1991 eläkkeelle jääneitä. Minunkin mielestäni tämä epäkohta pitää saada korjatuksi, ja kun sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä teki tästä ryhmäaloitteen, meidän

pyrkimyksemme oli aivan vilpitön eli saattaa tämä asia eduskuntaryhmien väliseen neuvotteluun. Tämähän näiden aloitteiden tarkoitus on muutenkin. (Ed. Anttila: Miksi te annoitte periksi?) —Pääministeri ja muut ministerit ovat viestittäneet, että me teimme hyvin pahan menettelytapavirheen. Mutta ryhmässä ei käyty keskusteluja menettelyta-voista eikä mietitty sitä, onko se menettelytapavirhe vai ei. Me kävimme keskusteluja niistä ihmisistä, joita tämä asia koskee. Sen vuoksi minusta tuntuu pahalta, kun monet puhuvat asiasta menettelytapavirheenä.

Täällä on moneen kertaan sanottu, että asiaa ei ole haudattu vaan että neuvotteluja jatketaan, mutta ei tämä minusta mielestäni ole sellainenkaan kysymys, johon hallitus pitää kaataa, koska kukas ne ihmisten asiat sitten hoitaa, jos tähän olisi hallitus kaadettu? Uusi hallitusko kenties? Epäilen pahasti.

Mutta tätä asiaa hoitaessa täytyy olla tarkkana kuin porkkana. Nimittäin ministeriön asiantuntijat ovat viime torstain jälkeen kertoneet, että kun eläkeläisten asumistuki nousee huomattavasti ensi heinäkuun alusta liittyen eläkeuudistukseen ja jos jo eläkkeellä olevien puolisoiden lisäosaa nostetaan samanaikaisesti, käykin hyvin useissa tapauksissa sillä tavalla, että lisäosan korottamisen seurauksena asumistuki putoaa enemmän kuin lisäosan korotus on. Jos lisäosaa nostetaan 68 markkaa, tuloraja tulee siihen saumaan, että asumistuki voi pudota toistasataa markkaa. Sen vuoksi tämä asia on hyvin huolellisesti valmisteltava, ettemme tee karhunpalvelusta eläkkeensaajille, vaikka luulemme hyvää tekevämme.

Eläkkeensaajapuolisot eivät muuten ole kaikkein heikoimmassa asemassa tässä maassa. Eilen ed. Aittoniemen kanssa siitä keskusteltiin. Yksinäinen eläkkeensaaja, joka ei saa muuta kun perusosan ja lisäosan, on paljon huonommassa asemassa kuin eläkkeensaajapuolisot. Tällainen yksinäinen eläkkeensaaja saa toisessa kuntaryhmässä 2 119 markkaa kuukaudessa eläkettä, ja hän saa siihen aika reilun asumistuen. Kuitenkin eilen keskusteltiin ed. Aittoniemen kanssa siitä, että puolisot tarvitsevat vain yhden telkkarin ja katsovat yhtä telkkaria, tarvitsevat yhden sähkölieden, yhden kattilan, jossa keittävät jne. Näitä yksin asuvia on 400 000. Ainakin minä olen sitä mieltä, että heidän asemansa on vielä huonompi kuin niiden,

joiden kohdalla molemmat ovat kansaneläkkeellä, vaikka pienelläkin. Mutta kaiken kaikkiaan pienten eläkkeiden tasokorotus on tulevaisuudessa välttämätön, ja se on otettava vakavasti mukaan seuraaviin hallitusohjelmaneuvoitteluihin, ketkä niitä ohjelmaneuvoitteluja käynevätkin.

Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa edes yksi asia, missä tämä hallitus ei ole onnistunut. Maatalouspolitiikassa ja ylituotannon supistamisessa tämä hallitus ei ole onnistunut. Menehän pelkästään maataloustuotteiden vientitukeen budjetin mukaan ensi vuonna yli 3 miljardia markkaa, ja voi sanoa, että siinä on perä tuulen tietämätön, koska tänäkin vuonna olemme kahdessa lisäbudjetissa joutuneet tai joudumme antamaan satoja miljoonia markkoja lisää. Tuolla rahalla muuten aika mukavasti nostettaisiin kansaneläkkeitä.

Mutta syyt ylituotantoon ovat hyvin syvällä. Se on vuosikymmenten maatalouspolitiikan tulos. Ei niitä pystytä muutamassa vuodessa poistamaan, eikä noiden tukien poistaminen taida onnistua meiltä muutenkaan, ennen kuin joku ulkopuolinen tulee ja pakottaa meidän siihen. Olisi vain toivottavaa, että maatalous itse ja maatalousministeriön ja maatilahallituksen kanssa yhteistyössä hoitaisi tämän asian kotoisin voimin, ettei joku ulkopuolinen, Efta, Gatt tai joku muu, sano, mitä meidän pitää tehdä. Mutta siihen ei ole näköjään rohkeus riittänyt.

Noille miljardeille olisi muutenkin käyttöä. Ne ovat muuten suoraan palkansaajan pussista pois, tässä maassa kun verot maksaa hyvin suurelta osin palkansaaja. Hänellä ei ole kovin paljon vähennyksiä, ja hän maksaa verot joka ikisestä markasta, jonka tienaa. Yrityksillä, yhtiöillä ja maataloudella on vielä verouudistuksen jälkeenkin lukuisia porsaanreikiä, joihin rahansa laittaa. Ne voivat aivan laillisesti kiertää veroja vaikkapa tekemällä yhtiöitä, joiden kautta rahansa kierrättävät. Mutta palkansaajaa ei armahda kukaan, ja se suuri työtä tekevien armeija tämän maan pystyssä pitää, ja heidän työllään ja rahoillaan tämä hyvinvointi on luotu ja tulevaisuus turvattu, joten kohdelkaamme hyvin suurella kunnioituksella palkansaajaa, jotta hyvinvointimme jatkuisi ja jaettavaa riittäisi.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Halonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varsin mielenkiintoista oli kuunnella ed. Törnqvistin puheenvuoroa nimenomaan ja pohdintaa siitä, että sosialidemokraattien eduskuntaryhmä teki menettelytapavirheen tehdessään päätöksen eduskunta-aloitteesta, joka koskee posteja, eläkeläisiä, opintotukea ja ensiasunnon leimaveroa. Tässä yhteydessä on pakko muistuttaa ed. Törnqvistille siitä, että eikö SDP:n ryhmä olisi voinut pohtia sitä, että menettelytapavirhe lienee sekin, että SDP:n ministeriryhmä edellyttää, että tämä luottamussuhde onkin päinvastoin kuin hallitusmuodossa edellytetään. Tavallaan te olette joutuneet oman ministeriryhmänne komentelemaksi, vai miten sitä voisi sanoa.

Ed. Törnqvist totesi puheenvuorossaan, että ylituotannon maksavat tänä päivänä palkansaajat. Tämä on osatotuus, koska maataloustulolain mukaan myöskin maataloudella on merkittävä vastuu ylituotannon viennin rahoittamisesta. Silloin, ed. Törnqvist, olemme varmasti samaa mieltä, että on molempien etu hillitysti ja hallitusti saada ylituotanto vähitellen pois. Olen samaa mieltä ed. Törnqvistin kanssa siinä, että itse meidän pitäisi nämä ratkaisut löytää eikä odottaa sitä, että Gatt- tai Eta-neuvotteluissa tehdään ratkaisuja, jotka sitten tavallaan tekevät ratkaisut meidän puolestamme.

Ed. Almgren (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On oikeastaan harmi, että ed. Törnqvist puhuu niin harvoin, sillä kokemukseni on, että hän puhuu kauniisti, rakentavasti ja sovittelevasti ja usein myöskin värikkäästi. Hänen pitäisi oikeastaan omassa ryhmässään pyrkiä siihen, että hän puhuisi useammin, sillä sitä on miellyttävä kuunnella.

Kun ed. Törnqvist analysoi lapsilisien korotusta, niin hän ehkä unohti erään asian. Se on se, että hallitus tarjosi korotusprosentiksi 1.10.1988 13 prosenttia. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän vaatimuksesta ja esityksestä eduskunta korjasi sen 17 prosentiksi, joten kun puhutaan siitä tasosta, jossa nykyisin ollaan, soisin, että tämä vähäiseltä vaikuttava yksityiskohta myöskin muistettaisiin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen kuullut eduskunnan kahvilassa aivan uuden tarinan sosialidemokraattien sisäisestä hämmennyksestä. Nimittäin todellisuus on kuulemma se, että kansaneläkeuudistusta koskeva pääkohta oli päässyt sosialidemokraattisilta ministereiltä vahingossa luiskahtamaan kiinni budjettineuvotteluissa sillä tavalla, että he eivät huomanneet puuttua tähän tärkeään asiaan. Tämä on kuulemma viimeinen selitys tässä asiassa. Näin siitä huolimatta, että asia oli esillä koko budjettineuvottelujen ajan ja vaikeimpana kysymyksenä siirrettiin menopuolella aivan viimeiseen neuvotteluun. No, selitys tämäkin.

Haluan huomauttaa siitä väliinputoamisesta, mistä ed. Törnqvist, jota minäkin pidän hyvin värikkäänä ja asiallisena puhujana, mainitsi. Hallituspuolueiden eduskuntaryhmien puheenjohtajien keskuudessa oli sovittu siitä, että eläkeuudistuksessa, toteutetaan se minkälaisena hyvänsä, varmistetaan se, että väliinputoamisia ei tapahdu. Tämän asian pitäisi tältä pohjalta olla kunnossa.

Lopuksi, herra puhemies, totean vielä, mitä eläkeläiset nyt saavat. Jo eläkkeellä olevat puoliset eivät saa mitään. Lain voimaantulon jälkeen — nykyisin voimassa olevan lain mukaan ensiksi eläkkeelle jäävä puoliso saa lisäosan täysimääräisenä ja 100 prosentin suuruisena — hän saa sen 15 prosenttia alempana kuin nykyisin. Tämän saavat eläkeläiset. He eivät saa siis yhtään mitään muuta kuin asumistukikorjauksen (Ed. Törnqvist: Heitä kohdellaan puolisoina koko ajan!) lukuunottamatta temppeleinharjalle jääviä eli niitä, joista nyt sattuu olemaan ensimmäinen puoliso eläkkeellä. Hänelle, ihmeellistä kyllä, jää 100 prosenttia eliniäksi voimaan. Uskomatonta!

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei tämä demarien keskeinen riita ollut. Holkeri teki pääministerinä tulkintansa, ja se on pääministerin oikeus. Se tästä. Se on pääministerin oikeus, mistä asiasta hän tekee hallituskysymyksen.

Ed. Anttilalle sanoisin, että totta kai, maatalous maksaa vientituesta huomattavan

suuren osan. Se on muistaakseni ensi vuonna peräti 700 miljoonaa markkaa. Sen takia tämä ylituotanto pitäisi saada vähenemään nopeassa aikataulussa, koska ei ole maataloudenkaan etu, että ylituotantoa tällä tavalla on. Näyttää siltä, että keinot ovat aika vähissä. Kun tuotannon ohjauksella yksi reikä tukitaan eli lakia muutetaan sillä tavalla, että tätä tuotetta ei tuotettaisi liikaa, niin kuinka ollakaan, jostain muusta tulee reikä ja toista tuotetta tuotetaan sitten liikaa. (Ed. Väänänen: Jostain täytyy elää!) Eli en osaa sanoa, miten tätä täytyisi korjata, kun näytää siltä, etteivät nuo viisaat virkamiehet ministeriössäkään osaa tätä korjata.

Ed. Almgrenille sanoisin, kun hän sanoi, että minun pitäisi puhua enemmän täällä. Minusta tuntuu, että te kyllästyisitte, jos minä vielä enemmän puhuisin.

Se, että kristillisen liiton vaatimuksesta lapsilisiä korotettiin, pitää paikkansa. Se on hyvä asia se. Siis pääasia on, että lapsiperheitä tuetaan, ei se, kenen aloitteesta on korotettu. Eli kiitos, kristillinen liitto. (Ed. Almgren: Kiitos!)

Ed. Jouppila: Herra puhemies! Puheen- vuorossani haluan puuttua eräisiin sellaisiin seikkoihin, joihin olisin toivonut hallituksen ensi vuoden tulo- ja menoarviossa osoitettavan esitettyä enemmän varoja.

Yksi näistä sektoreista on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala ja siellä erityisesti perhepolitiikkaan osoitetut satsaukset. Hallituksen toiminta-aikanahan on kaikkiaan perhepolitiikkaa viety suhteellisen hyvin eteenpäin, mistä esimerkkinä on lapsilisien korottaminen, josta edellinen puheen- vuoron käyttäjäkin mainitsi. Myös kunnallisen päivähoidon sektorilla alle kolmevuotiaitten kohdalla voimaan tullut laki päivähoidon järjestämisestä on ollut omiaan vähentämään perheiden päivähoidon järjestämisvaikeuksia.

Mutta tähän on vaikuttanut myös se, että tämän hallituksen toimenpiteitten ansiosta on lasten kotona tapahtuvan hoidon tukea kehitetty, mutta ei mielestäni vieläkään riittävästi, eikä tämänkään budjetin valossa näin ole käynyt. Kokoomus, kuten hyvin tiedämme, on aina ajanut kotona tapahtuvaa lasten hoitoa ja sen kehittämistä päiväko- deissa tapahtuvan hoidon rinnalla. Sillä on aivan itsestäänselvä, että koti on paras,

terveellisin ja turvallisin kasvu- ja hoitopaikka pienelle lapselle. Tätä linjaa onkin voitu edetä, mutta kuten jo totesin, ei mielestäni riittävästi.

Tämä linja on myös lapsiperheitten mie- leen. Tästä on esimerkkinä se, että pääkau- punkiseudulla, missä kuntien maksaman koti- hoidon tuen korotuksen avulla on saatu noin 3 000 markkaan kuussa kotihoidon tueksi, on moni, moni perhe valinnut tämän hoitomuodon. Näinpä on voitu esimerkiksi Helsingissä luopua jo yli 1 300 päivähoito- paikasta. Tämä tuki ei valitettavasti kuiten- kaan tällä hetkellä ole ollut mahdollista Pohjois-Suomessa. Niinpä on toivottavaa, että kehitystä kotihoidon tuen valtionosuus- den nostamisen suhteen jatketaan niin, että myös muualla Suomessa perheet voisivat saada tuen riittävän suuruisena niin, että se todella mahdollistaisi jommankumman jää- vän kotiin lasta hoitamaan. Näin voitaisiin poistaa alueellinen epätasa-arvo, joka tällä hetkellä vallitsee kotihoidon tuen suhteen ns. köyhien ja rikkaitten kuntien välillä.

Kotihoidon tuki sinänsä on myös talou- dellisesti edullisempi vaihtoehto, jos se on esimerkiksi 3 000 markan suuruisena. Nyt- hän on laskettu, että käyttömenot per lapsi päiväkodeissa ovat 3 300 markkaa kuussa ja tästä puuttuvat kaikki investointimenot. Kun nykyisin pyritään taloudellisuuteen ja säästä- miseen, niin tässä on eräs varteenotettava vaihtoehto siltäkin kannalta.

Todettakoon tässä yhteydessä tyydytyksel- lä se, että hallitus on viime viikolla antanut esityksen kotona lastenhoitoon käytettyjen vuosien mukaan ottamisesta eläketurvaa las- kettaessa. Laki ei ole takautuva eikä tule näin ollen koskemaan niitä perheenäitejä, jotka ovat olleet monia vuosia lapsiaan hoitamassa ja sitten menneet työelämäänsä ja jotka kärsivät tästä epäoikeudenmukaisuus- desta eivätkä esimerkiksi nyt pääse tasaver- taisesti oikeutetuiksi mm. yksilölliseen var- haiseläkkeeseen, jossa tarvitaan 30 vuoden työhistoria.

Tuleville polville tämä on hyvin merkittä- vä uudistus ja niille, jotka ovat nyt työelä- mässä mukana ja hoitavat lapsiaan. Jos uudistusta ei olisi annettu, pohja olisi pudon- nut kotihoidon tuenkin kehittämiseltä, sillä ilman uudistusta ei varmaankaan kovin moni vanhempi jäisi kotiin lapsiaan hoitamaan. Jos tulevaisuudessa saamme lasta kotona

hoitavan henkilön palkan verovähennyskel-
poiseksi ja näin laajat todelliset valinnan
mahdollisuudet erityyppisille perheille lasten-
hoidon järjestämiseksi, voi sanoa, että ihmis-
ten ja perheiden tasa-arvo päivähoitokysy-
myksissä toteutuisi. (Ed. Anttila: Miksi ko-
koomus antoi periksi hallitusneuvotteluissa?)
— Seuraavat hallitusneuvottelut on puolen
vuoden päästä.

Ympäristöasiat puhuttavat tänä päivänä
hyvin laajasti kaikkia kansalaispiirejä. Suo-
messä tällöin mielestäni tärkeimpänä ympä-
ristöpoliittisena asiana on nähtävä ympäris-
tön- ja ilmansaasteiden vaikutus nimen-
omaan metsiemme kannalta. Ei ainoastaan
riitä se, että teemme ympäristöohjelmia,
luomme normeja ja myös kansainvälisiä so-
pimuksia, vaan ympäristöasioissakin on ni-
menomaan tutkimus ja tilanteen kartoitus
kaiken a ja o. Niinpä on kiireesti kartoitet-
tava metsien todellinen tila, ja kartoitustyö-
tähän on tehtykin. Peruskartoituksen pohjal-
ta on jatkossa seurattava, miten ohjelmat,
joita luodaan niin maamme sisällä kuin
kansainvälisestikin, tehoavat ja miten ympä-
ristönsuojelutoimenpiteet vaikuttavat met-
sien tilaan.

Tätä työtä on tehty ja tehdään mm.
Metsäntutkimuslaitoksen Muhoksen alue-
konttorin toimesta. Siellä on vuosina 1985—
86 kerätty yli 8 000 jäkälänäytettä, joista ei
kuitenkaan ole varojen ja työvoiman puut-
teesta johtuen vielä pystytty tutkimaan kaik-
kia alkuainepitoisuuksia. Nyt hallituksen oli-
sikin tämä epäkohta mielestäni nopeasti kor-
jattava ja osoitettava varat tähän tarkoituk-
seen Metlan Muhoksen tutkimusasemalle
niin, että peruskartoitus voitaisiin viedä lop-
puun, sillä nyt jo jatkotutkimukset painavat
päälle.

Kuten tiedämme, Pohjois-Suomessa nämä
asiat ovat ennen muuta tärkeät Kuolasta
leviävien saasteiden vaikutuksen selvittämi-
seksi nyt ja tulevaisuudessa sekä nimen-
omaan niiden toimenpiteiden vaikutusten sel-
vittämiseksi, joihin toivottavasti pikaisesti
ryhdytään ongelman ratkaisemiseksi. Tästä
asiasta olen tehnyt raha-asia-aloitteen ja toi-
von, että siihen valtiovarainvaliokunnassa
suhtaudutaan hyvin vakavasti ja tietysti
myönteisesti.

Suomen hyvinvointihan lepää tutkimuk-
sessa, tieteessä ja koulutuksessa. Siinä lepää
myös maan osa-alueiden tulevaisuus kuten

Pohjois-Suomen. Hallitus onkin julistautunut
osaamisen, tiedon ja taidon eteenpäin viejäk-
si. Sitä se on todella ollutkin. Teknologian
tutkimuksen ja soveltamisen edistäminen on
tällöin hyvin tärkeässä avainasemassa, ja
tähän onkin satsattu, mutta tässä budjetissa
ei valitettavasti riittävästi. Maassamme on
tällä hetkellä seitsemän teknologiakeskusta,
ja ne sijaitsevat Oulussa, Espoossa, Turussa,
Tampereella, Kuopiossa, Joensuussa ja Jy-
väskylässä. Keskukset tunnetaan ja tunnus-
tetaan erittäin merkittäviksi ja hyvin toimi-
viksi. Omilla sijaintialueillaan ne ovat luo-
neet uusia yrityksiä ja lukuisia uusia työpaik-
koja. Myös niiden kansainvälinen maine on
hyvä, mistä esimerkkinä voisi mainita Neu-
vostoliiton presidentin Gorbatschovin vierai-
lun viime vuonna Oulun teknologiakylässä.
Tuon vierailun pohjalta onkin Oulusta pyy-
detty tietotaitoapua Neuvostoliiton vastaa-
ville hankkeille.

Kansainvälistyminen ja markkinointi on
tällä hetkellä teknologiakeskusten tulevan
kehittämisen kannalta hyvin tärkeää, sanoi-
sin elintärkeää. Tekel eli Teknologiakeskus-
ten liitto on perustanut kansainvälistymis- ja
markkinoimishanketta varten yhteisen kan-
sainvälistymisprojektin ja arvioinut, että sii-
hen tarvittaisiin vuositasolla rahaa 18 miljoo-
naa markkaa. Tätä varten ei kuitenkaan
valtion budjetissa ole varoja osoitettu, ja
yhteensä teknologiakeskusten kehittämiseen,
hankkeisiin, on varattu 7 miljoonaa mark-
kaa. Toivon, että eduskunta tätäkin asiaa
budjettia käsitellessään muuttaa ja korjaa
niin, että meidän teknologiakeskuksemme,
jotka tällä hetkellä ovat kansallisella ja myös
kansainvälisellä tasolla hyvin toimivia, voisi-
vat tavoitteita edistää ja Suomen hyvinvoin-
nin primus motoreina kulkea.

Seuraavaksi haluan kiinnittää eduskunnan
huomiota puolustusministeriön hallinnon-
alaan. Myös puolustusvoimien toiminta riip-
puu ensi sijassa ja ennen muuta henkilöstös-
tä, henkilöstön koulutustasosta ja työmoti-
vaatiosta. Upseereiden ja toimiupseereiden
koulutukseen ja virkarakenteeseen ollaan te-
kemässä muutoksia, joihin en tässä yhteydes-
sä puutu.

Tässä yhteydessä haluan tuoda esiin epä-
kohdan, joka olisi mielestäni syytä korjata,
ja se on upseereiden ja toimiupseereiden
palkkauksessa olevat epäkohdat: Nyt työai-
kalain ulkopuolella olevien upseerin ansio-

taso leiri- ja päivärahojen pienuuden takia jää alhaisemmaksi kuin esimerkiksi toimiupseereiden tai alempien upseereiden vastaavat korvaukset. Tämä epäkohta täytyisi korjata niin, että myös työaikalaain ulkopuolella olevat ylemmät upseerit pääsisivät leiri- ja päivärahoista tasa-arvoisesti osalliseksi. Eihän ole mielekäästä se, että esimies saa samasta päivystyksestä ja leirillä olostajasta jne. huomattavasti huonomman korvauksen kuin alaisensa. Korvaukset vaikuttavat myös asianomaisten eläkkeisiin jne. Jos tilanne saa näin jatkaa, tämä ei motivoi nuoria hankkiutumaan upseerin uralle tai upseereita yleensä urallaan. Puolustusvoimien arvostus on, kuten tiedämme, hyvin paljon viime vuosina noussut. Myös upseereiden työarvostus, niin kuin yleensä työn arvostus, riippuu palkkauksesta, ja tätä voidaan nostaa, kun tämä palkkaepäkohta, vääristymä korjataan. Haluan tässä yhteydessä tähdenätä sitä, etten luonnollisestikaan ole vaatimassa heikonnuksia alempien enkä toimiupseerien ansioihin, vaan korjausta epäkohtaan, joka upseereitten taholta on tietooni saatettu.

Lopuksi, herra puhemies, haluan ottaa vielä esille erään epäkohdan, josta naisjärjestöt ja eri kansalaispiirit monia vuosia ovat kantaneet huolta, ja se on se, että meillä naisten maanpuolustustietouden kehittäminen on tähän saakka laiminlyöty. Kuitenkin tiedämme, että naisten panosta erilaisissa kriisitiloiissa ja poikkeusolosuhteissa tarvitaan niin hoito-, huolto-, viestintä- kuin väestönsuojelutehtävissä ja myös muissa tehtävissä.

Nyt kun meillä puolustusministerin salkku on uskottu naiselle, mistä ennakkoluulotommuudesta kiitokset asiasta päättäneille ja onnittelut Elisabeth Rehnille, niin tämä asia toivottavasti korjaantuu, sillä olen saanut tietooni, että hän on jo ottanut yhteyttä asiassa näihin kansalaisjärjestöihin. Hankkeelle siis menestystä, sillä kuuluuhan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan velvoite jokaiselle kansalaiselle, myös naisille, mutta ilman tietoa tähän velvoitteeseen on hyvin vaikea vastata.

Edustajat Pystynen ja Moilanen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jouppila otti puheenvuorossaan esille hyvin tärkeän asian, perhepolitiikan, ja siitä vielä erittäin tärkeän lohkon, kun hän puhui lasten hoidosta.

Aivan oikein hän totesi, että kotona tapahtuva lasten hoito on myönteinen asia. Mutta en voi ymmärtää sitä ed. Jouppilan näkemystä, kun hän sanoi, että nykyinen Holkerin hallitus on kehittänyt lasten kotihoidon tukea. Näinhän ei ole. Olisinkin odottanut ed. Jouppilalta, että hän olisi kertonut, millä tavalla hallitus on lasten kotihoidon tukea kehittänyt, kun se ei ole tähän päivään mennessä ainoatakaan tasokorotusta esittänyt.

Ensi vuoden budjetissa tulee malliksi koko Holkerin hallituksen nelivuotiskauden kolmeksi viimeiseksi kuukaudeksi vaatimaton 6 prosentin korotus lasten kotihoidon tukeen. En tätä kyllä parhaalla tahdollakaan voi sanoa kotihoidon tuen kehittämiseksi, kun vielä ottaa huomioon sen, että Holkerin hallituksen valtiovarainministeri Puolanne heti ensi töikseen poisti kotihoitotyön palkkauksen sotu-maksujen verovähennysoikeuden, ns. kotiapulaisverovähennysoikeuden, eikä kokoomus nykyisen hallituksen aikana ole kertaakaan yrittänyt tätä palauttaa takaisin.

Siitä olen ed. Jouppilan kanssa samaa mieltä, että Helsingin kaupunki nimenomaan kaupungin omilla toimenpiteillä on erinomaisella tavalla osoittanut, kuinka tärkeä ja suosittu hoitomuoto lasten kotona tapahtuva hoito on, ja se pitäisi saada valtionavustuksella levitetyksi koko maahan nopeasti.

Puolustusministeri Rehn: Herra puhemies! Ed. Jouppila kiinnitti huomiota upseerien ja toimiupseerien palkkaukseen liittyviin ongelmiin. Olemme ministeriössä aivan tietoisia näistä ongelmista ja niitä selvitetään parastaikaa, jotta pääsisimme lopputulokseen, joka tyydyttää mahdollisimman pitkälle asianomaisia. Tässä on nimenomaan epäkohtia.

Toinen hyvin tärkeä asia, johon ed. Jouppila myös kiinnitti huomiota, oli naisten osallistuminen maanpuolustustyöhön. Tiedän, että on istunut monia komiteoita, toimikuntia ja työryhmiä selvittämässä tätä kysymystä ja heiltä on myös saatu erittäin

hyviä suosituksia, jotka jostakin syystä vain ovat kuivuneet kokoon ja jääneet johonkin pöytälaatikkoon.

Aivan muutamia viikkoja sitten kokosin naisjärjestöjen edustajia ja me pohdimme yhdessä sitä, kuinka naisten tietoutta turvallisuuskysymyksistä, kriisien hallinnasta, yleensä maanpuolustuksesta voitaisiin parantaa. Tämä tilaisuus oli erittäin myönteinen ja meillä on nyt menossa työ, jonka tähtäimessä on konkreettisten tulosten aikaansaaminen, johon hiljalleen voimme päästä. Tämä tuntui minusta erittäin rohkaisevalta.

Ed. Jouppila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä haluaisin vastata ed. Isohookana-Asunmaalle, että kyllä tämän hallituksen aikana kotihoidon tukijärjestelmä on lähtenyt menemään eteenpäin kunnissa ja kehittymään. (Ed. Isohookana-Asunmaa: Miten?) Sitä en sano, onko se nimenomaan tämän hallituksen ansiota, mutta kotihoidon tuen lainsäädäntö on todella luotu ennen nykyistä hallitusta. Mutta on minusta tämäkin hyvä satsaus, että jos ei muuten niin viime metreillä saamme pään auki tuen valtionosuuden reilummille korotamisille.

Kuten todettu tässä on vielä hyvin paljon epäkohtia, ja kokoomus vielä jatkossa, kun meille nyt on tulossa päiväkotilakeihinkin muutoksia, ottaa nämä asiat kyllä voimakkaasti esille. Toivomme siihen luonnollisesti myös opposition tulevan mukaan.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! Pannessani nyt puhujien satamääräiseen joukkoon oman puumerkkini haluan todeta, että olisi tavattoman paljon asioita, joista oppositiokansanedustajan tekisi mieli puhua, hän kun on budjettikirjaa lukenut varsin huolisaa. Mutta koska jono on pitkä ja aikaa vähän, on ehkä parempi puuttua muutamaan vähimmäiseen ajatukseen, jotka ovat mielessä.

Ed. Jouppilalle ensinnäkin kertoisin, että lasten kotihoidon tuki on ollut äärimmäisen vaikea asia viedä hallituksessa ja eduskunnassa eteenpäin. Vuonna 1972 hallitusneuvotteluissa keskustapuolue sen otti esille. Se kaatui eteenpäin, mutta kaatui kuitenkin, ja jatkohallituksissa on ollut todellakin hyvin vaikeata edistää tätä asiaa sen vuoksi, että erityisesti sosialidemokraatit ovat nähneet

lasten laitoshoidon tukemisen ensiarvoiseksi ja ovat vastustaneet kotihoidon tukea. Olen myös huomannut lehdistä, että kokoomuksen ministeri Puolanne on todennut, että kotihoidon tukea ei tule edistää, koska se on ennen kaikkea — tässä hän oli samaa mieltä kuin sosialidemokraatitkin — tulonsiirto kuulemma maaseudun emännille. Tosiasia kuitenkin on se, että maaseudun emännät synnyttävät nykyisin noin parituhatta lasta siitä 60 000:n ikäluokasta, joka vuosittain syntyy, niin että tulonsiirrosta maaseudulle tai maataloudelle ei koko aikana ole ollut kysymys.

Kovin hartaasti olen kuulunut niihin, jotka ovat tätä asiaa olleet edistämässä, sillä niin kuin ed. Jouppila sanoi, se on todellakin yhteiskunnalle taloudellisesti edullisin lasten hoitomuoto ja se on myös hyvin lapsiystävällinen hoitomuoto. (Ed. Jokinen: Mutta ei paras!)

Mitä tulee maanpuolustustietouteen, niin hyvä, jos meidän uusi puolustusministerimme on tässä ryhtynyt toimenpiteisiin. Naisjärjestöt ovat jo vuosia keskustelleet maanpuolustuksesta ja naisista, mutta nämä keskustelut ovat yleensä päättyneet siihen, että asialla on ollut suuri vastustajien joukko nimenomaan äärivasemmistossa. Konsensusta ei näissä asioissa ole saatu aikaiseksi.

Mennäkseni varsinaiseen tekstiin, me annamme kunnianhimoisesti kehitysapuun 0,7 prosenttia bruttokansantuotteestamme. Tämä arvokas periaate johtuu siitä, että puolueettomana pohjoisena demokratiana haluamme muitten pohjoisten naapureitten sekä muutamien muitten pienten valtioiden kanssa toimia yleisinhimillisenä omanatunto- ja uranuurtajana muille osoittamalla, mitä kolmas maailma meiltä paremmin toimeentulevilta kansoilta odottaa, ja tämä toki on aivan oikein. Mutta ottaen huomioon sen, miten nopeasti me olemme kasvattaneet apuamme Suomessa ja miten kriittisiä arvioita toisaalta on tullut kehitysyhteistyön teki-joitten ja asiaa tarkemmin seuranneitten muitten tahojen osalta kehitysyhteistyövarojen sijoittamisesta ja käytöstä, on aihetta harkitumpaan ennalta suunnitteluun, käyttöön ja myös tarkempaan projektien jatkoseurantaan.

Kun kehitysmaahan viedään ruohonleikureita sinne, missä ruoho ei kasva, tai leikkuupuimureita sinne, missä viikatevaihe-

kin on vielä kokematta, on kaikki syy edellyttää huolellisempaa harkintaa. Toisaalta on havaittu, että kansalaisjärjestöjen ja kirkon apu toimii hyvin. Kesti aikansa ennen kuin sille annettiin meillä arvo, joka sille kuuluu. Kehitysyhteistyöltä odotetaan siis järkiperaistamista. Ei välttämättä tarvitsisi joka vuosi kasvattaa tukea sen nousun mukaan, joka bkt:ssä tapahtuu. Voi joskus pitää sen samalla tasolla seuraavana vuonna, jopa pari kolmekin vuotta. Silti olemme kiitettävästi hoitaneet osuutemme, mitä rahan käyttöön tulee.

Tämä ajatus tulee mieleen, kun toisaalta seuraa sitä kehitystä, joka tapahtuu omassa ympäristössämme etelästä ja idästä tulevien ilmansaaste- ja vesistö päästöjen vuoksi. Joskus tuntuu siltä, että olemme sammuttamassa tulipaloa kaukana päiväntasaajalla samanaikaisesti, kun oma nurkka roihuaa tullessa. Tämän päivän ympäristönsuojelulle on tyypillistä, että järjestetään kokouksia, seminaareja, kongresseja ja konferensseja, ministeri- ja kansanedustajatapaamisia, asiantuntijatapaamisia Itämeren suojelusta ja Baltiasta, Keski-Euroopasta ja Puolasta saapuvien saasteitten vuoksi, mutta käytännössä ei kuitenkaan pääse mitään tapahtumaan.

Pohjoismaiden neuvostossa kerrottiin pari vuotta sitten, miten nyt puhdistetaan Veikseliä. Kysyin Puolassa viime keväänä, kuinka pitkälle Veikselin puhdistamisessa on edetty. "Ei mihinkään", vastasi kysytty asiantuntija. Kuinka paljon on käytetty aikaa ja rahaa nyt jo Neuvostoliiton, Puolan ja vastaavien maitten kanssa neuvottelemiseen ja julkilausumien hiomiseen? Ministeri Bärnlund on käyttänyt siihen varmaan kaiken sen ajan, mikä häneltä on jäänyt yli kotimaan rantojen innokkaalta suojelulta, sosialisoinnilta, niin kuin jotkut asian ilmaisevat. Nämä rannat kyllä pysyvät täällä, mutta metsämme tuhoutuvat jo saasteista. Suojelutoimilla on mitä suurin kiire. Siihen työhön toivoisi nyt ympäristöministerin ministeriöineen panevan päähuomionsa ja koko hallituksen samoin.

Joskus tuntuu kuin olisi viisaampaa tämän maan tulevaisuuden nimessä lahjoittaa Suomen rajojen lähialueille uudet puhdistus- tai suorastaan tehdaslaitokset saasteiden estämiseksi ja hidastaa jonkin verran rakentamista kaukana Afrikassa, sillä metsät ovat ainoa omaisuutemme, jolla kansantaloutemme jatkossa pystymme hoitamaan. Jos nämä met-

sät, tämä kansallisomaisuutemme, tuhoutuvat, mistä sitten nykyisen tason hyvinvointimme tässä maassa?

Sosialidemokraatit ovat täällä pahoitelleet, etteivät maatalouden supistamistoimet ole edistyneet niin nopeasti kuin he halusivat. Kun lukee budjettikirjaa, niin maatalouden lopettamistoimethan kaikessa kylmyydessään sieltä paljastuvat. Nyt suositaan yhä suurempia tilakokoja, pienviljely häviää. Viljatilojen mahdollisuudet supistuvat. Viitataan oheiselinkeinoihin. Kun tilojen luku vähenee, posti ja muut palvelut häviävät maaseudulta, liikenneyhteydet harvenevat, kuka tarvitsee oheiselinkeinon palveluksiakaan? Maaseudusta on tulossa vanhuksien reservaatti. Maaseudusta on myös tulossa suojelutoimenpiteittenkin ansiosta hiljainen luonnonreservaatti.

Väitetään, että maustekasveja ja marjapensaita viljelemällä maaseutu vasta pelastuukin. Avulias, mutta asiantuntemattoman naiivi ajatus maaseudun pelastamiseksi. Kaikki vielä menettelisi, jos sallittaisiin omavaraisuus, mutta nyt näyttää sekin luisuvan käsistä, kiitos integraationeuvottelujen uusimman vaiheen johdosta leviävien tietojen.

Yhä voimakkaammin käsillä oleva budjetti kertoo teknokratian, suurten asutuskeskusten ja hyvin toimeentulevien ihmisten jatko-menestymisestä. Voimallisesti se puhuu myös syvenevästä lamasta, lisääntyvästä työttömyydestä ja vararikoista. 30-luvulla suuren talouslaman vallitessa Suomessa kärsivä osapuoli oli suurin silloinen yrittäjäkuntamme, viljelijät. Nyt kun viljelmien luku on vähentynyt ja maatalous työllistää enää kuutisen prosenttia väestöstä, Uudellamaallakin vain pari prosenttia, kärsivä taho ovat pienyrittäjät ja asuntovelalliset. Kovin murheellinen on budjetin sanoma tältä osin maaseudulle ja vähäväkiselle väestölle tässä yhteiskunnassa, ja kuvaavaa on sekin, miten kulttuurin puolella maaseudun kulttuuriperinteen keräämiseen ja tutkimiseen annetaan puolet siitä, mitä työväenperinteen vastaavaan toimintaan. Molemmat ovat yhtä arvokkaita meille suomalaisille, molempia soisi tuki tuettavan yhtäläisesti.

Kun hallitus aloitti työnsä, se uljaasti puhui hallitusta rakennemuutoksesta. Nyt siihen ei näytä uskottavan edes uusia uria aukovassa Neuvostoliitossa.

Noormarkun hautausmaalla on torppari

Kristian Lönnerbergin hautamuistomerkki 1800-luvulta. Siitä luetaan: "Alasti synnyin elämään ja vaivoihin maan päälle. Kuin lintu putoo pesästään, kuin lehti lentää jälle. En riemusta täällä ajassa olekaan paljon tiennyt, mutt' vaivoihin ja vaaroihin on tieni usein vienyt." Näin oli silloin, mutta näyttää pitävän paikkansa tämänkin päivän noormarkeissa ja vähäväkisten keskuudessa.

Ed. Särkijärvi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näyttää aika sitkeänä pysyvän se ajatus joidenkuiden mielessä, että sosialidemokraatit vastustavat lasten kotihoidon ja kotihoidon tukea. Ei edes 70-luvulla, johon puhuja viittasi, näin tapahtunut sosialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä.

Muistan esimerkiksi sen kiistan, joka käytiin silloisten hallituskumppaneitten, keskustapuolueen ja sosialidemokraattien, välillä. Me sosialidemokraatit olisimme halunneet kotituen määrän niin suureksi, että myös palkansaajaäiti olisi voinut jäädä sen turvin kotiin hoitamaan lasta, kun taas keskustapuolue olisi tyytynyt paljon pienempään summaan, joka ei olisi ratkaissut juuri näiden äitien kohdalla asiaa myönteisellä tavalla.

Me sosialidemokraattien piirissä tiedämme hyvin, että vuosikymmenet noin kolme neljästä nuorten lasten äidistä haluaa hoitaa itse kotonaan, mutta he asettavat kyllä kovat ehdot, nimittäin sen, että heillä on riittävä taloudellinen tuki, ja toisekseen, että kun he haluavat uudelleen työelämään, he pääsevät palaamaan ja saavat myös poissaoloajaltaan sosiaaliturvan, mm. että eläke karttuu.

Haluan vielä viitata lasten päivähoitolaikiin, jolla nyt on aika pitkälle ratkaistu etenkin alle kolmivuotiaitten lasten hoitopulmat. Se on rakennettu valinnanvapauden periaatteelle, ja meidän sen yhdessä, keskustapuolue ja sosialidemokraatit, sekä hallituksessa että eduskunnassa olemme pääosin vieneet läpi, joskin muistelen, että se on hyväksytty eduskunnassa yksimielisesti.

Mielestäni ne ajatukset, joita kieltämättä ehkä jotkut sosialidemokraatit, etenkin naiset, ovat pitäneet kovasti esillä, että vain laitoshoidon on oikea, ovat taakse jääneitä.

Ed. Moilanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun kotihoidon tuki päivähoiton umpikujatilanteesta lopulta hyväksyttiin, niin sehän mahdollisti Helsingin päivähoiton ihmeen eli sen, että alle kolmivuotiaitten päivähoito saatiin järjestetyksi Helsingissä lain edellyttämällä tavalla, ja se merkitsee sitä, että suunnilleen 50 prosenttia Helsingin alle kolmivuotiaista lapsista hoidetaan kotihoidon tuen piirissä. Näin tapahtui, kun valinnanvapaus mahdollistettiin. Helsingissä kyllä on kysymys ns. palkansaajavanhemmista, eikä Helsingissä pahemmin ole maataloutta.

Mitä tulee sosiaaliturvaan, sehän saadaan mahdollistetuksi sillä, että kotihoidon tuesta kehitetään hoitopalkka, ei yksinomaan lasta vaan myös vanhusta, vammaista ja pitkäaikaissairasta hoitavalle henkilölle. Tässä ei ole kysymys mistään muusta kuin poliittisesta tahdosta. Kotihoito on myös vammaisten, vanhusten ja pitkäaikaissairaitten osalta monissa tapauksissa yhteiskunnan kannalta edullinen taloudellisesti ja ennen muuta hoidettavan kannalta inhimillinen vaihtoehto.

Mitä tulee kehitysyhteistyöhön, lähetysjärjestöjen suorittamasta kehitysyhteistyöstä on hyvät kokemukset vuosikymmenien ajalta jo saatu, ja laatuun panostettaessa tulisikin kehitysyhteistyömäärärahoja entistä laajemmin kanavoida lähetysjärjestöjen toiminnan kautta. Työ tapahtuu kansan kesellä, ruohonjuuritasolla, huomattavasti vähäisemmin kustannuksin kuin muu kehitysyhteistyö.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen kyllä kollegani sosialidemokraatin kanssa yhtä mieltä siitä, että yhteistyössä keskustapuolueen ja sosialidemokraattien kesken on saatu loppujen lopuksi lasten kotihoidon tuki järjestykseen. Mutta ed. Knuuttilalle kyllä haluaisin huomauttaa siitä, että vastustus teidän tahollanne oli erittäin kovaa vuonna 1972 hallitusneuvotteluissa ja myös 1982 ja 1983 hallitusneuvotteluissa ja sitten hallituksissa. Että se 1976 saatiin sentään edes kokeilumielessä liikkeelle, johtui siitä, että silloin oli keskustapuolueen vähemmistöhallitus. Lopputulos on nyt kuitenkin parempi kuin alkuun näytti, mutta kyllä se suoraan sanoen on ollut kovan taistelun takana.

Ed. Apukka: Herra puhemies! Tämä budjettikeskustelu on ollut ihmeellisen tun-

tuista löpinää. Hallituksen tukimiehet ihan ryhmäpuheenvuoron pitäjiä myöten ovat todistelleet, miten meillä menee keskimäärin hirtittävän hyvin, työttömyys on hyvällä tolalla, elintaso on vallan mainio jne. Tämän logiikan mukaan aivan yhtä oikeutetusti voitaisiin sanoa koko tätä keskustelua mallilliseksi ja kauniiksi ja sopuisaksi, kun hallitus on estottomasti keksimällä keksinyt kehumisen aiheita budjetistaan ja me sitten oppositiosta olemme pyrkineet puuttumaan räikeimpiin epäkohtiin. Kyllähän siitä keskimäärin tulee sopuisaa löpinää ja höpinää, mutta niin kuin sanottu, keskiarvo on tämmöisissä asioissa kovin huono mittari.

Mutta jos minä olisin hallituspuolueiden kansanedustaja, niin minun puheenvuoroni olisi kyllä äärettömän lyhyt. En löytäisi kovin pitkäksi aikaa kehumista enkä toisaalta kyllä kehtaisi ties kuinka monenteen kertaan niitä pieniä hyviä puolia budjetista kertoa, niin kuin täällä on hallituspuolueiden edustajien suulla puhuttu.

Oppositioedustajana minulla kyllä aiheita riittäisi, mutta en todellakaan aio räpiä tässä joka asiaa pintapuolisesti, vaan aion keskittyä ainoastaan yhteen todella räikeään asiaan, jonka tämä Holkerin sinipunahallituksen budjettikirja sallii tapahtuvan, nimittäin postitoimipaikkaverkon teurastamiseen. Teurastamiseksi sitä kyllä voidaan hyvällä syyllä sanoa esimerkiksi Lapissa, joka alueellisesti käsittää kolmanneksen tästä maasta, mutta jossa Holkerin hallituksen palveluiden kehittämismääräyksen toteuttamisen jälkeen olisi ainoastaan 61 postitoimipaikkaa nykyisten 243:n asemesta. Siis 61 postia koko Lapissa. Voitteko te kuvitella? Kolmasosa koko maasta!

Se tarkoittaa käytännössä sitä, että joku Nellimön kylä, joka ei ole läheskään pahin esimerkki, on 50 kilometrin päässä postitoimipaikasta, tai sitä, että sellaiset pinta-alaltaan useiden tuhansien neliökilometrien kunnat kuin Savukoski, Pelkosenniemi, Posio, Ranua ja Muonio jäävät kukin ainoastaan yhden postitoimipaikan varaan. Kuvitelkaa, yksi postitoimipaikka jossain 5 000 neliökilometrin kunnassa keskellä kirkonkylää. Palveluita parannetaan! Tai se merkitsee sitä, että nelostien varren kylissä ei Rovaniemen ja Sodankylän välillä 131 kilometrin matkalla ole yhdessäkään kylässä yhtään ainutta postitoimipaikkaa. Kuvitelkaa, 131 kilomet-

riä erästä valtakunnan päätieta myöten ilman ainuttakaan postitoimipaikkaa.

Mielestäni Holkerin hallituksen on aivan turha yrittää piiloutua liikelaitos-Postin selän taakse tässä asiassa. Luin nimittäin varta vasten uudelleen ja tarkoin toista vuotta vanhan postilain perusteluineen, ja siellä todetaan mm.: ”Kun eduskunta hyväksyy liikelaitoksen keskeiset palvelutavoitteet, merkittävät palvelutarjonnan muutokset tulevat eduskunnan päätettäväksi.” Minun käsittääkseni tällaiset palvelutarjonnan muutokset, joita nyt kaavailaan ja suunnitellaan, ovat todella merkittäviä. Siksi käsittämättömiltä tuntuvat myös pääjohtaja Vennamon lausumat, ettei asia muka lainkaan kuuluisi eduskunnalle. Jos tällaiset ratkaisut eivät ole merkittäviä palvelutarjonnan muutoksia, niin mitkä sitten ovat? Laki sanoo yksiselitteisen selvästi, että sellaiset on tuotava eduskunnan päätettäväksi.

Mielestäni niille ihmisille, jotka jäävät useiden kymmenien, jopa satojen kilometrien päähän kiinteästä postista, on turha tulla Vennamon tai joidenkin Holkerin hallituspuolueiden edustajien kertomaan, miten postipalvelut jopa paranevat joillakin kunnanvallan aikuisilla ratsupostisysteemeillä. Ihmettelen, jos tällaisia kehdataan edes sanoa.

Voin hyvin kuvitella, että joku muori kävelee tällaisen ratsupostin linjan laitaan oman lottokuponkinsa tai ilmoituksensa kanssa, että hän on saanut 30 markan lottovoiton, odottaa tuiskussa ja tuulessa, että tämä postinkantaja tulee, jolle hän voi antaa sitten valtakirjansa ja kävellä seuraavana päivänä taas saman matkan ja odottaa, että sieltä tulee se 30 markan voitto. Tietysti joku voi sanoa, että eihän semmoinen muori pysty veikkaamaan, ei semmoisella paikalla varmasti ole R-kioskiakaan, mutta onhan hän voinut kirkonkylässä käydessään joskus tehdä kymmenennen viikon lottorivin ja joutua sitten tällaiseen tilanteeseen. Tämän postisysteemin osalta ei kyllä voi sanoa muuta, kuin että hallituspuolueet eivät olisi itselleen huonompaa vaalimainosta voineet keksiä, vaikka me oppositiosta olisimme apuna olleet.

Kun postin liikelaitoslakia toista vuotta sitten eduskunnassa käsiteltiin, me epäilimme, että lain myötä palvelulaitos tullessa muuttamaan vain liikelousperiaatteella toi-

mivaksi, voittoa tuovaksi tavalliseksi yritykseksi. Tätä silloin vähäteltiin ja naureskeltiin, mutta juuri näinhän nyt on käymässä. Mikä voisi olla tyypillisempi peruspalveluksia tuottava laitos kuin postilaitos? Eikö postipalveluiden kaiken järjen mukaan pitäisi olla kaikkien ihmisten tasavertaisesti saatavissa? Jos tämäläinen liikelaitosajattelu hyväksytään postin kohdalla, tulevatko sitten seuraavina vähämerkityksiset tiet taikka sellaiset sähkölinjat, joiden päässä on vain muutama talous? Eiväthän ne voi olla liiketaloudellisesti tuottavia. Ja seuraavan kerran, kun niistä päätetään, niin onko niillä sama kohdalo kuin postitoimipaikoilla nyt? Näitä kysymyksiä ihmiset maaseudulla pelkäävät eivätkä ilmeisesti aivan aiheetta pelkääkään.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tehnyt 200 miljoonan markan raha-asia-aloitteen postien joukkoteurastuksen estämiseksi. Olemme saaneet tiedon, että 2.10. tulee eduskuntaan valtakunnallinen lähetystö vaatimaan samaa asiaa. Niihin lukemattomiin yhteydenottoihin perustuen, mitä tämän asian yhteydessä on tehty, uskon, että eduskunnan edessä ja ympärillä on tuolloin 2.10. suuri joukko kansalaisia. Toivon, että sille joukolle olisi tarpeeksi arvokkaita henkilöitä kertomassa, miten tällä kaikella onkin tarkoitus parantaa postipalveluita. Toivon myöskin, että arvon vastaajat vastatessaan ajattelisivat, miltä tuntuisi lähteä hakemaan omaa arvopostiaan vaikkapa Lahdesta tai sen tuolta puolen. Vastaajalle ei tällä esimerkillä varmasti täysin todellisuus valkene, hänellä kun ilmeisen varmasti on oma auto ja täältä Lahteen kulkee muutamman minuutin välein julkista liikennettä, ja nämä molemmat mahdollisuudet yleensä hyvin usein puuttuvat siltä syrjäkylän eläemuorilta, jonka posti viedään pois.

Herra puhemies! En tarkoituksella puutu puheenvuorossani mihinkään muihin budjetin yksityiskohtiin. En siksi, ettei puuttumista olisi, niin kuin äsken jo sanoin, vaan siksi, että tämä asia korostuisi riittävästi. Jos hallituspuolueet eivät lotkauta korviaan kansalaisten hätähuudolle, se takuulla tulee löytymään edestäpäin. Tämänkin kaltaisissa asioissa ihmisillä tahtoo olla kohtalaisen hyvä muisti, ja uskon, että tästäkin salista minun lisäkseni löytyy tarvittaessa avulaita muistuttajia, mikäli jätätte siihen aiheita. Millään pikku summilla ja siirtymävaiheen

siloittelulla tästä asiasta hallituspuolueet eivät taatusti itseään kuiville selvittä.

Ed. Nordman: Puhemies, talman! Budgetpropositionen innehåller inte nya dyra reformer, men inte heller stora nedskärningar. På väg in i en lågkonjunktur har regeringen satsat på en balansgång. En något stramare budget skulle ha varit bättre medicin för att lösa huvudproblemen i ekonomin, men det skulle igen ha drabbat människor, verksamhetsområden, regioner som behöver samhälls stöd mera än vad som normalt gäller. En omfördelning, en annan fördelning av en mindre kaka skulle knappast ha åstadkommit.

Puhemies! Jos kaikki menee hyvin, maamme voi selvitä ilman kovaa hevoskuuriakin. Jos kuitenkin öljyn hinta ampailee tosi korkealle, palkantarkistukset muodostuvat liian suuriksi, inflaatiota ruokitaan ja kilpailukyky heikennetään entisestään, joutuvat jo istuva hallitus ja eduskunta tarttumaan epämiellyttäviin toimenpiteisiin. Moni seikka viittaa siihen, että joudumme totuttautumaan alhaisempaan kasvuun tulevana vuosiina. Kaikki eivät voi jatkuvasti yhtä aikaa vaatia lisää yhteiskunnallisia etuuksia ja yksityisen kulutuksen kasvattamista.

Historiallisesti katsottuna pitkä ja suuri kasvukausi maassamme ei ole ollut riittävä. Olemme kaikesta huolimatta kuluttaneet enemmän kuin olemme tuottaneet. Tämä ei ole kestävää kehitystä, ei taloudellisten eikä ekologisten lakien mukaisesti. Mutta miten saadaan aikaan asennemuutos laajoissa kansankerroksissa, joilla on varaa tällaiseen muutokseen? Uudet Euroopan markkinat voivat tehdä tämän jopa vaikeammaksi.

Kommunerna och kommunalförbunden kommer att få tio procent mera statsandelar enligt budgetförslaget. Men i själva verket försvåras nog finansieringen av den kommunala verksamheten. Höjda inkomstavgifter och avskaffande av provningsbeskattningen innebär ett stort inkomstbortfall. Lånekostnaderna växer. Inte överraskande leder lindringar i statsbeskattningen till höjt skattöre i svaga kommuner, en förhöjning av den proportionella beskattningen. Kommuner med 18 och 19 pennis skattöre blir flera. Det gäller exempelvis i Vasa läns kustområde,

där pälsdjursnäringen inger bekymmer och skattöret redan är i trakten av 18—19 penni i flera kommuner.

Men den här typen av fördelningsproblem vidkänns inte i statsförslaget, det uppmärksammas inte speciellt. Förvånande är att inte landsbygden med växande svårigheter ägnas nya speciella åtgärder. Strukturomvandlingen kommer att slå ut näringar, service, byar, kommuner och människor. Uppgiften om att programmet "Landsbygd år 2010" är under beredning är klen tröst i det här skedet.

Puhemies! Ottaen huomioon maaseudun elinkeinoelämän rakennemuutoksen Posti- ja telelaitoksen suunnitelmat ja suunnitteilla olevan hallinnonuudistuksen eri toimintaloilla onkin syytä kysyä: Olemmeko tekemässä ihmisistä, jotka eivät asu riittävän suurissa taajamissa, ryhmää, joka kokee saman kohtelun kuin vähemmistö- ja vammaisryhmät vanhastaan? Kaikki tunnustavat heillä olevan oikeuden yhdenvertaiseen kohteluun ja samoihin mahdollisuuksiin kuin muillakin, mutta he joutuvat tyytymään vähempään, koska yhteiset resurssit on käytettävä enemmistön tarpeisiin. Näin dramaattisina näen eräät kehityspiirteet.

Kuinka epähuomaaneja Postin saneeraus suunnitelmat ovatkaan sellaisina kuin ne on tähän mennessä esitelty! Esimerkiksi Pohjanmaalla vielä 1970-luvulla itsenäisinä olleet kunnat, joissa asukkaita on 1 000:sta 2 000:een, uhkaavat jäädä vaille postitoimipaikkaa. Asukkaat ohjattaisiin 15—30 kilometrin etäisyydellä sijaitsevaan toimipaikkaan. Tällaista harvenevaa palvelu- ja yhteiskuntarakennettako tarjotaan kansalaisille? Sanoisin, ei minun äänelläni.

Toivon, että eduskunnassa on halua pysäyttää ehdotettu raju postitoimipaikkojen määrän vähennys ja valmiutta myöntää varoja tarvittaessa tiiviimmän paikkaverkon ylläpitämiseen kuin Posti- ja telelaitos suunnittelee. Tilanteelle olisi hyödyksi, jos Posti- ja telelaitos osoittaisi todellista halua saada aikaan korvaavia järjestelyjä siellä, missä omien konttorien lakkauttaminen on luonnollista. Muutoksia palveluverkossa on toki tehtävä, mutta ei niin radikaalisti ja vastuutomasti kuin nyt on suunnitteilla.

Talman! Vasa län utpekades som krislän för två år sedan och statsrådet tillsatte en

särskild delegation för utveckling av länet. Man frågar sig: Skall påpekandet i budgeten om att delegationen fortsätter sitt arbete till slutet av år 1990 uppfattas så, att den speciella satsningen på länet inte sker nu utan först i nästa års budget? Den här gången är anslagstilldelningen högst ordinär. Nu föreslås länet få rentav mindre i vägnslag, tio miljoner mark, och anslaget för basväghållningen i Vasa län bör ökas.

Puhemies! Panostus asunto-oloihin on perusteltu. Monet seikat viittaavat siihen, että taistelua valtion lainoittamista asunnoista tulee jälleen kasvamaan kunnissa ja yksityisten joukossa rahoitus- ja kustannussyistä, erityisesti nuorten keskuudessa.

Vuosi sitten luvattiin, että myös aravaomistusasunnoille myönnetään yhtenäislaina, joka on 80 prosenttia kustannuksista. Tällaista tietoa mm. asuntohallitus on antanut kunnille ja lainanhakijoille, mutta nyt ehdotetaan, että tämä koskisi 1991 haettavia eli vasta vuonna 1992 myönnettäviä lainoja. Tässä asiassa neuvottelut ovat paikallaan, myönteiseen ratkaisuun olisi päästävä.

Puhemies! Näistä huomautuksista huolimatta olen, niin kuin aluksi totesin, hyvin tietoinen siitä, että hallitus on tehnyt esityksensä ahtaissa puitteissa. Sama koskee myös eduskunnan budjettikäsittelyä. Tämä pitää muistaa.

Till socialskyddet finns det anledning att återkomma i interpellationsdebatten.

Trots de här anmärkningarna är jag som sagt medveten om att regeringen har tvingats arbeta inom snäva ramar och det bör gälla även för budgetbehandlingen här i riksdagen.

Ed. Alho: Arvoisa puhemies! Eduskunta on hyvin tyypillisessä tilanteessa. Kukaan tuskin voi kiistää sitä, ettei juuri nyt olisi tiukan finanssipolitiikan aika, kun yleisesti taloudellinen tilanne synkkenee ja sitä lisää Saddam Hussein kemiallisten aseiden varastoinneen. Mutta yksi jos toinenkin päättää tässä puhujapöytäpuheensa mittavien menonlisäysten vaatimiseen. Tiukkaa finanssipolitiikkaa ei tietenkään voida harjoittaa, ellei kyetä käymään ennakkoluulottomasti käsiksi valtion menojen ja tulojen rakennemuutokseen. Kysymys on siis julkisen talouden uudelleenarvioinnista.

Kansantaloustieteilijät ovat sanoneet, kirjoittaneet ja tutkineet, että julkisten menojen paisuessa tietyn osuuden yli bruttokansantuotteesta syntyy hyvin helposti oman etunsa tiedostavia eturyhmiä, jotka osaavat rahastaa etuuksia kätkeytymällä sen tosiseikan taakse, että menot näistä etuuksista leviävät leveälle valtion yleiseen menotalouteen ja verorasitukseen. Köyhyyttä ja syrjäytymisen ongelmaa ei näin kyetä hoitamaan. Köyhät ja syrjäytyneet harvoin ovat tietoisia eturyhmiä, jotka osaavat nämä etuudet ulosmitata. Näin ei myöskään edistetä tasa-arvoa.

Poliittiset puolueet näyttävät olevan kuitenkin laidasta laitaan haluttomia käymään käsiksi tähän vaativaan julkisten menojen perestroikaan. Eräs käyttökelpoinen esimerkki tai osoitus haluttomuudesta on se keskustelu, joka on käyty valtion tuloperusteista, verouudistuksesta. Lillukanvarret kiinnostavat aina enemmän kuin kokonaisuudet, tuhannet markat enemmän kuin miljardit. On aina helpompi pitää kiinni siitä, mikä on saavutettu, sen sijaan, että katsottaisiin, mistä voitaisiin todella yhteiskunnallisen kehityksen myötä luopuakin.

Poliittisen tahdonmuodostuksen puutteen ja yleisen näköalattomuudenkin seuraukset näkyvät tietenkin käytännössä. Hallituksen ja eduskunnan väliseksi budjettikädenväännöksi on tullut perinteisesti kikkailu, heitot ja erilaisten rintamalinjojen rakentelu, josta myöskin täällä käyty keskustelu on oiva esimerkki.

Eläkkeiden kohdalla esimerkiksi hallituksen esittämä ratkaisu merkitsee kolmenlaisen lisäosien saajien joukkueiden muodostumista eläkeläispariskuntien keskuudessa yksinäisten lisäosien saajien lisäksi. Tämä vaiuttaa nimenomaisesti kikkailuratkaisulta, jossa jotenkin puututaan ongelmaan, mutta ei kuitenkaan kunnolla. Tietenkin ratkaisu on huono. Ongelman ratkaisu ei tietenkään löydy siitä, että ryhdytään kikkailemaan samalla tavalla. Minusta ongelma ei olekaan pelkästään kansaneläkejärjestelmän lisäosassa, joskin se symbolisoi hyvin monimutkaista eläkejärjestelmääme ja sen sisäisiä epäjohtamukaisuuksia. Ongelma on mielestäni itse monimutkainen eläkejärjestelmä ja ennen muuta eläkejärjestelmän tulosisidonaisuus. Kuka on ikänsä tehnyt töitä pienellä palkalla, kitkuttaa myös loppuvuotensa pienellä eläkkeellä. Tähän ei tule muutosta, ei edes

lisäosajärjestelmää kehittämällä, niin kuin monissa eduskuntaryhmissä uskotaan.

Itse asiassa hyvä budjettipuheenvuoro olisi professori Ilkka Niiniluodon puhe, jonka hän piti Helsingin yliopiston 350-vuotisjuhlassa. Hän sanoi, että kaikki tietävät, että kulutusjuhlien aika on ohi. On pakko kiinnittää huomiota kaikkiin niihin uhkatekijöihin, jotka ympäristöstä tulevat. Mutta ihmiset käyttäytyvät ihan niin kuin ravintolassa: ennen valomerkkiä tilataan vielä kierros lisää.

Osoitus menoperusteiden perestroikasta ja sen välttämättömyydestä olkoon maatalous. Suomalainen maatalouspolitiikka on nyt toisen paikan edessä. Viivytystaistelu maatalouden välttämättömästä rakennemuutosta vastaan on koitumassa sekä viljelijöiden että veronmaksajien tappioksi. Yksin tämän vuoden lisäraharave maatalouden vientikustannuksiin näyttää olevan 790 miljoonaa markkaa. Ensi vuoden tiukan finanssipolitiikan budjetin vientituen on arvioitu olevan 3,1 miljardia. Tämä kaikesta siitä huolimatta, että maataloustulolaisissa on saatu symbolinen ja ihan oikean suuntainen ratkaisu sen suhteen, että myös maataloustuotteet vastaisuudessa osallistuvat vientitukeen. Maataloustuotteet osallistuvat kuitenkin vain 10 prosentin osuudella. Kun tuotantoluvut jatkuvasti nousevat, mitkään arviot eivät näytä pitävän paikkaansa. Tiukka finanssipolitiikka vuotaa kuin seula jo yksin näistä syistä.

On aika hurskastelua vaatia tässä tilanteessa uusiksi maataloustulolakeja, joka on varsin tuore, etenkin, kun maataloustulolakeja tehtäessä tiedettiin varsin hyvin Gattin Uruguayn kierroksen vaatimukset maatalouden subventio-osuuksien vähentämisestä. Oli myös tiedossa se, että Suomi pyrkii hyvin aktiivisesti neuvotteluihin EY:n kanssa uskoen, että ongelmalliset alat, kuten maatalous, voitaisiin aina ja kaikissa tilanteissa jättää keskustelujen ulkopuolelle. Se on kaisinisilmäisyyttä, toisin sanoen.

Maataloudessa pitäisikin aikaansaada nopeasti selkeä rakennemuutos, uudelleenjärjestely. Itse ehdottaisin jakoa kahteen. Yhtäältä olisivat maatalousyrittäjät, joihin kohdistuvat maataloustulolakiinkin kuuluvat lupa-, tuki- ja riskientasaustoimenpiteet kuitenkin siten, että maatalous vastaa itse pääsääntöisesti tarvittavasta mahdollisesta viennistä. Toisaalla olisivat sitten elämäntapaviljelijät,

joita ei koskisi mikään maatalouden säätely- tai tukijärjestelmä. Minusta tällä maatalouden jaolla kahteen olisi myönteisiä seurauksia.

Ensinnäkin ne, jotka todella olisivat maatalousyrittäjiä, voisivat kasvattaa tilakokoa ja aikaansaada järkevän koneiston ja muiden maatalouden tuotantopanosten käytön ja näin pitää pääomakustannukset alhaisina. Samalla voitaisiin myös valtion ja maatalousyrittäjien kesken saada selkeät pelisäännöt Suomessa välttämättömästä ilmastosta ja elintarviketuotannon omavaraisuudesta aiheutuvien maatalousyrittämisen riskien ta- saamiselle.

Elämäntapaviljelijät taas voisivat myös pitää maaseutua asutettuna, myydä tuotteitaan, jos saavat niitä myydyksi, mutta yhteiskunta ei osallistuisi riskien hallintaan. Tällä tavalla tietysti luotaisiin myös edellytyksiä maaseudun muun elinkeinotoiminnan vireytymiselle, sillä pääelinkeino täytyisi saada jostakin muualta. Mielestäni on perusteltua puhua elämäntapaviljelijöistä Suomessa siitäkin syystä, että Suomen pinta-ala on suuri ja meidän elämänmuotoomme kuuluu mielestäni yhteys maahan.

Suomen tilanne poikkeaa Ruotsista monessa mielessä, joskin Ruotsin kaltaisia ratkaisuja meilläkin pitäisi aikaansaada. Ruotsin onni on se, että suuri osa maatalousalueesta on meidän maantieteellisten rajojemme eteläpuolella. Mutta sen voisi kuitenkin Ruotsista oppia, että liian monimutkainen tuki- ja säätelyjärjestelmä toimii niin kansalaisia vastaan, jotka ovat kiinnostuneita ruoan hinnasta, kuin myös viljelijöitä vastaan.

Rakennemuutostarkastelun voi ulottaa myös asuntopolitiikkaan ja ennen kaikkea meidän rahoitusmarkkinoihimme, joiden muutoksien kouriin on nyt joutunut suuri joukko kansalaisia. Asuntorahoituksen varat Suomessa ovat peräisin kolmesta eri lähteestä: yhteiskunnalta, pankeilta ja asunnontarvitsijoilta. Järjestelmä on hyvin pankkikeskeinen: kotitalouksien asuntoluotoista pankit luottottavat 87 prosenttia.

Kuitenkin viimeisten vuosien aikana rahoitusmarkkinat ovat muuttuneet radikaalisti. Jäänteeksi vanhasta on jäänyt peruskorkosidonnainen luototus. Nyt pitäisi rahoitusmarkkinoiden alkanutta muutosta aktiivisesti hallituksenkin taholta tukea niin, että Suo-

meen saataisiin luotua pitkät rahoitusmarkkinat kuten muissakin Pohjoismaissa on ollut, joissa pitkiä rahoitusmarkkinoita on käytetty kohtuuhintaisen asumisen järjestämiseen hyvällä menestyksellä. Joukkovelkakirjalainat, asunto-obligaatiot jne. pitäisi nimienomaisesti nyt ottaa käyttöön, jotta voitaisiin aikaansaada kohtuuhintaista asuntotuotannon rahoitusta. Näin voitaisiin myös kytkeä työeläkevarat joukkovelkakirjojen kautta asuntotuotannon rahoittamiseen, mitä itse olen pitänyt jo muutaman vuoden ajan täysin välttämättömänä.

Nyt kuitenkin tuntuu kinasteltavan vain peruskorosta, joka on tietysti todellinen ongelma, mutta ei auta niitä asuntopoliittisessa loukossa olevia, joiden asuntoluotot ovat markkinakoron mukaisia, moninkertaisia verrattuna peruskorkoon, ja jotka hallitsemattoman rahamarkkinoiden muutoksen myötä ovat joutuneet vaihtoehtojen puuttuessa mukaan omistusasuntorulettiin. Eikä tietenkään keskustelu peruskorosta auta yhtään niitä, jotka eivät ole pääsemässä koko rulettiin mukaan. Toisin sanoen nuoret, vasta valmistuneet, eläkeläiset tai muut pienituloiset ovat koko omistusasuntoruletin ulkopuolelle suljettuja, ja varmasti tuo seikka jo aiheuttaa toivottomuutta.

Kiireisintä olisikin turvata eri hallintomuotoisen asumisen neutraalisuus valtiovalan näkökulmasta. Näyttää siltä, että korkojen vähennysoikeuteen ei uskalleta puuttua. Sen vuoksi pitäisi nyt päättää siitä, että vuokralainen voi vastaavasti vähentää saman summan vuokrakuluja verotuksessa. Näin omistusasumista suosiva linja ainakin päättyisi ja voitaisiin aikaansaada se, että niin omistusasuminen, vuokra-asuminen kuin asuminen tältä väliltä, osuuskunnassa, asumisoikeusasunnossa, missä tahansa, tulisivat samanarvoisiksi.

Tämä antaisi myös myönteisemmän lähtökohdan silloin, kun markkinat toimivat. Markkinoillahan kysyntä vaikuttaa siihen, millaista asuntotuotantoa on. Uskon, että jos asumisen tukeminen yhteiskunnan taholta olisi neutraalia, rakennuttajat olisivat pakotettuja tekemään yhä enemmän vuokra-asuntoja, asumisoikeusasuntoja ja monenlaisia muitakin sen sijaan, että nyt verotuksellisesti yksinkertaisesti omistusasuminen on sellainen asumisen muoto, jonka jokainen järkevä ihminen, jos vain kukkaro kestää, valitsee.

Arvoisa puhemies! Holkerin sinipunahallitusta on kovasti arvosteltu siitä, että se on suosinut johdonmukaisesti etelän suuria kaupunkeja. Tämä väite on kyllä täysin perätön.

Pääkaupunkiseudun ongelmista, juuri siitä, että täällä on asuntopulaa, puutetta palveluista, on tehty kilokaupalla selvityksiä ja allekirjoitettu vakavalla ilmeellä sopimuksia. Kaikki tämä on ollut turhaa. Helsingin kaupunki esimerkiksi pystyy täyttämään asuntotuotannon kohdalla allekirjoittamansa sopimukset, mutta valtiovalta ei esimerkiksi tämän vuoden aikana vuokra-asuntotuotannon kohdalla siihen pysty, 600 asuntoa jää lainoittamatta tämän vuoden lopulla.

Liikenneinvestoinneissakaan ei ole otettu tarvittavia rohkeita askeleita raideliikenteen suosimiseksi ja investointitason nostamiseksi. 70-luvun alussa tänne ohjattiin liikenneinvestointeihin noin 600—700 miljoonaa markkaa. Nyt jo pitkään on oltu 300 miljoonan markan investointitasossa siitä huolimatta, että pääosa liikenteestä on pääkaupunkiseudulla ja ennen kaikkea raideliikenne lähiliikennemuotona. Seudulta kuitenkin kerätään kymmenkertaisesti liikenteen veroina ja maksuina täällä tarvittavat varat.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksissa ei myöskään ole pysytty sovituissa. 2 prosenttiyksikön säästö merkitsee 100 miljoonan vajetta. Samaan aikaan kuitenkin tulee lainsäädäntöä, joka pakottaa kunnat tekemään lisää palveluita ja myös tuottamaan harkinnanvaraisia palveluita ilman valtionallan mukaantuloa.

Haluaisin antaa neuvon pääministeri Holkerille: Jos halutaan projektiluonteisesti aikaansaada tuloksia, vetovastuuta tai koordinaatiota ei voi jättää ministeriöiden huoleksi. Ne eivät yksinkertaisesti kykene ylittämään omia hallintokuntaehtaisia rajojaan eivätkä asettelemaan tarvittavia paloja oikeille kohdille.

Arvoisa puhemies! Tämä budjetti, jonka hallitus on antanut, on sinipunahallituksen viimeinen vaalikauden budjetti. Myönteinen alku oli se, että moniin läisyyskysymyksiin käytiin käsiksi. Nyt tuntuu kangistuttavan kalkkiviivoilla. Kun emme voi Albanian kehitystä omaksua, meidän pitäisi kansallisen suvereniteettimme mukaisesti itse huolehtia siitä, että kykenemme keskustelemaan vaikeista asioista: maataloudesta, julkisista menoista ja kaikesta muustakin.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ilo yhtyä ed. Alhon näkemyksiin pääkaupunkiseudun ja Helsingin ongelmista. Usein unohdetaan se, kun puhutaan, että hallitus suosisi pääkaupunkiseutua, että kun siellä on ongelmia, ongelmat koskettavat hyvin monia ihmisiä sosiaali- ja terveyssektorilla, liikennesektorilla, koulutussektorilla ym. sektoreilla.

Se asia, johon haluaisin tässä vaiheessa vain lyhyesti ed. Alhon puheesta puuttua, on vuokra-asuntoproblematiikka. Siinä on vielä eräs ongelma, johon toivoisin myös ed. Alhon kiinnittävän huomiota, ja se on se, että vuokra-asunnot tällä hetkellä jaetaan ainoastaan ja vain sosiaalisiin perusteisiin. Tämä estää myös omalta osaltaan terveen vuokra-asuntokannan kehittymisen.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Rauramon kanssa samaa mieltä. Mielestäni sääntely ja toisaalta rahoituksessa vapaat, villit markkinat eivät sovi samaan pöytään. On luovuttava jommastakummasta. Tässä tapauksessa, mikäli halutaan kohtuuhintaista asumista, tulee sopeutua rahoitusmarkkinoiden muutokseen, luopua tämän kaltaisista arava-tulorajoista ja lähteä myös siitä, että nk. hyvätuloiset voivat valita vuokra-asumisen.

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! Ympäristöongelmien ratkaiseminen on eräs tärkeimmistä tehtävistämme, ehkä niistä kaikkein tärkein. Ongelman vakavuus on tiedossamme, mutta se, miten ongelmaan reagoimme, on erittäin lyhytnäköistä. Sinälään on hyvä asia, että ympäristöyhteistyömme Itä-Euroopan kanssa on saanut oman lukunsa budjettiin, mutta se ei yksin riitä. Luvun momenteille olisi tullut osoittaa myös riittävät määrärahat yhteistyön suorittamiseen. Korkotukeen varattu 5 miljoonaa markkaa ja avustuksiin varattu 90 miljoonaa markkaa on aivan liian vähän, kun ajatellaan sitä tarvetta, mitä yhteistoimintaan tällä alueella on.

Neuvostoliiton ympäristöinvestointien tarve on valtava. Meidän kannattaa myös miettiä, ovatko heidän laita-alueillaan sijaitsevat, Suomen kannalta tärkeät saastelähteet heidän kiireellisyysjärjestyksessään ensimmäisellä sijalla, mikäli Suomen puolelta tarjottavat porkkanat ovat riittämättömiä. Sinänsä on

hyödyllistä, että avustukset sidotaan suomalaisen ympäristötekniikan hyväksikäytön ainakin pääosaltaan.

Kotimaassa ei oteta käyttöön uusia taloudellisen ohjauksen keinoja ympäristömme tilan kohentamiseksi, vaikka niitä viime vuonna vielä lupailtiin. Hallituksen haittaverolinja on liiaksi puhtaan verotuksellinen eikä ohjaa tuotantoa ja kulutusta riittävästi ympäristöystävälliseen suuntaan. Hallituksen olisi tullut tarkistaa haittaverolinjaansa kohdistamaan haitallisiin päästöihin, kuten oppositioryhmien yhteisessä haittaverotyöryhmässä esitimme reilu vuosi sitten. Kiireellisin ja teknisesti helpoin tapa päästöjen verottamiseen olisi ollut aloittaa se rikkipäästöjen verottamisesta. Samoin typpioksidipäästöjen ja klooripäästöjen verottamista olisi tullut valmistella. Myös panttijärjestelmän laajentaminen raaka-aineiden kierrätystä edistäväksi on hallitukselta täysin unohtunut.

Valtiovarainministeri Louekoski totesi eilen keskustelussa jotenkin tähän tapaan, että haittaveroja ei voinut enää lisätä, koska verotuksen taso oli jo muutoinkin liian korkea. On totta, että verotuksen taso jää hallituksen esityksessä huippukorkealle. Tämän ei kuitenkaan tulisi estää ympäristöverojen käyttöönottoa, koska niiden käyttöönoton jälkeen voitaisiin muuta verotusta, esimerkiksi tuloverotusta, vastaavasti keventää niin, ettei kokonaisverorasitus nousisi. Tällöin verotus ohjaisi tuotantoa ja kulutusta ympäristön kannalta oikein.

Rantojensuojeluohjelma on osoittautumassa myös rahoituksen osalta pettymykseksi. Määrärahojen alimitoitus on omiaan viemään viimeisetkin rippeet hallituksen uskotavuudelta rantojensuojeluohjelman toteuttamisesta. Esitetyssä muodossaan siitä tulisikin luopua. Merkittävä osa ohjelmasta on maisemansuojelua, mikä onnistuu hyvään kaavoitukseen perustuvalla rakentamisella. Varsinaiset suojelutarpeet on toteutettava erillisillä valtakunnallisilla suojeluohjelmilla. Näin mm. norpan ja merikotkan suojelutoimet voitaisiin toteuttaa riittävän nopeasti, kun niukat määrärahat ja vaihtomaat voitaisiin kohdentaa näille alueille.

Hallituksen toimintalinjan laillisuudesta on esitetty perusteltuja epäilyjä. Siksi olisikin tärkeää, että tältä osin asiasta pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto, jottei toimenpiteen laillisuudelle asetettaisi enää epä-

lyjä, mikäli ne osoittautuvat aiheettomiksi.

Rantaohjelma murentaa merkittävällä tavalla kuntien kaavoitustoimen uskottavuutta, koska ohjelmaluonnos ei piittaa millään tavoin edes kuntien ympäristöministeriössä vahvistetuista yleiskaavoista. Tällä kunnallisen maankäytön uskottavuuden murentamisella saattaa olla tulevaisuudessa pitkäänkin haitallisia vaikutuksia koko kunnallisen maankäytön suunnittelua kohtaan.

Asuntopula ei näytä budjettiesityksen myötä helpottuvan. Asuntotuotannon alkamistavoitteeksi on asetettu 21 750 valtion lainoittaman asunnon rakentaminen. Tässä vaiheessa on syytä todeta, ettei näihin tavoitteisiin päästä, mikäli omistusasuntojen lainoituksuudistus siirretään vuoteen 1992. Ensi vuoden määrärahoista myönnettäviä lainoja koskevat lainahakemukset on jo jätetty kuntiin. Rakennuttajat ja kunnat ovat hakemuksia valmistellessaan luottaneet hallituksen lupaukseen, että omistusasuntolainoituksessa siirrytään 80 prosentin yhtenäislainaan. Tämä ei budjettiesityksen mukaan toteudu, koska luvun perusteluissa todetaan, että uusi järjestelmä koskee vuonna 1991 tai sen jälkeen haettavia lainoja. Kun pankeista ei saa lainaa kohtuullisella hinnalla, merkitsee tämä valtion lainoittamien omistusasuntohankkeiden tyrehtymistä ensi vuonna. Ongelma on myös asuntolainojen korkojen omavastuusuuden nostaminen, vaikka korot ovat olleet nousussa.

Vastoin lupauksia on vuokratalojen perusparannuslainoitus rajattu koskemaan vasta ensi vuonna jätettäviä hakemuksia. Koska lyhytaikainen asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainoitus lopetettiin jo aiemmin, tulee korjausta vaativien kerrostalojen perusparantaminen vähenemään ensi vuonna rajusti. Vuokra-asuntojen korkotukilaina pudotetaan 90 prosentista 80 prosenttiin. Lainansaajan maksettavaksi tuleva korko vastaavasti nousee. Vuokrataso tulee tämän toimenpiteen seurauksena nousemaan rajusti.

Kuntien maanostolainojen korkotuki on yhä jäissä, vaikka hallituksen taholta on kuntia patisteltu maan ostoon. Leimaveron poistaminen ensiasunnon hankkijan osalta on unohtunut. Asuntosäästöpalkkiojärjestelmä jää yhä vain varsin hyvin toimeentulevien mahdollisuudeksi. Asuntotoimen määrärahat ovat kautta linjan alimitoitettuja.

Sinänsä hyvä asia on asumisoikeusasuntojen määrän lisääminen budjetissa. Suomessa käyttöön otettu järjestelmä on kuitenkin siinä suhteessa nurinkurinen, että asunto-oikeuden omistaja maksaa kaikki pääoma- ja vastaavat kustannukset talonomistajalle ja kuolettaa tälle koko talon mutta ei käytännössä pääse vaikuttamaan talon asioihin eikä saa asuntoaan asunto-oikeusosuuttaan lukuun ottamatta omakseen, vaikka onkin sen aikanaan asumiskulujensa myötä maksanut esimerkiksi VVO:lle. Asumisoikeuksien jälkimarkkinat ovat myös monelta osin epäselvät. Selvyyden vuoksi korostan, että kannatan asumisoikeusjärjestelmän tyyppistä järjestelmää, mutta maassamme käyttöön otettu järjestelmä kaipaa monelta osin perusteellista remonttia.

Hallituksen pahimpia virheitä asuntopoliitikassa on se, että hallitus kuvittelee kykenevänsä korjaamaan asunto-ongelmat valtion rahoittamalla asuntotuotannolla, mutta toisaalta heikentämällä rahoitusehtoja ja rikkomalla antamia lupauksia sekä osoittamalla liian vähän määrärahoja estää tämän toimintalinjan toteutumisen käytännössä.

Hallituksen lupaukset mm. yhtenäislainajärjestelmän toteuttamisesta 80 prosentin tasolla omistusasunnoissa on toteutettava. Täysin selvää on myös se, että erityisesti vuokra-asuntopulan poistamiseksi tarvitaan yksityisen vuokra-asuntotarjonnan lisäämistä. Tässä suhteessa hallitus on käytännössä ollut lähes toimeton.

Vastoin valtiovarainministerin eilen käyttämää puheenvuoroa merkitsee budjettiesitys siihen liittyvine lakiesityksineen valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon muutosta. Vaikka verouudistuksen kokonaisvaikutuksia kuntatalouteen on vaikea arvioida, merkitsee verouudistus ensi vuonna noin 1,2 miljardin markan menetyksiä kuntien talouteen. Menetyksistä lähes puoli miljardia aiheutuu liiketulon harkintaveron poistamisesta. Tässä suhteessa menetykset kuntakohtaisesti ovat jopa useiden veroäyripenien luokkaa. Tämän menetyksen valtiovarainministeri Louekoski on luvannut korvata voimailotspaikkakunnille erillisellä järjestelmällä. Lupauksen toteuttamista käytännössä seurataan kunnissa tarkoin.

Kuntien taloudellinen tilanne on vaikein reiluun kymmeneen vuoteen. Tilannetta pahentaa vielä se, että kunnissa on verotulojen

kasvu arvioitu noin 4,5 prosenttia yli tällä hetkellä arvioitavissa olevan todellisen kehityksen. Myös verotuksen valmistumisen viivästyminen jopa ensi vuoden maaliskuulle saakka aiheuttaa kunnissa kohtuuttoman paljon ongelmia mm. veroäyrihinnan määrittämisessä. On syytä toivoa, että näin paha viivästyminen verotuksessa jäisi lajissaan viimeiseksi.

Budjettiesityksessä todetaan, että kuntien verotulojen täydennysjärjestelmän tasoitusrajoja tullaan alentamaan erillisellä lainmuutosesityksellä. Tavoitteena tietävästi on leikata tasoitusrajoja 1,5 prosenttiyksiköllä, mikä merkitsee noin 100 miljoonan markan menetyksiä kaikkein köyhimmille kunnille. Hallituksen suuntaan on esitettävä toivomus, että tämän lakiesityksen antamisesta luovuttaisiin. Mikäli lakiesitys tulee eduskuntaan, ei keskusta tule sitä hyväksymään. Samalla vetoan muihin oppositioryhmiin, että yhteisvoimin äänestäisimme kyseisen lakiesityksen lepäämään, koska se lisää veroäyrien hintaeroja ja kansalaisten eriarvoisuutta huomattavasti.

Valitettavaa on myös se, ettei valtion kuntiin kohdistama ohjaus näytä ensi vuonakaan merkittävämmين kevenevän, vaikka kunnissa tarve tähän olisi huomattava. Vaapaakuntakokeilu on osoittautumassa petty-mykseksi, eikä muutenkaan kuntien itsehallintoa ole vahvistettu. Itsehallinnon vahvistaminen ja kuntien liikkumavaran lisääminen olisi kunnille välttämätöntä, jotta ne kykenisivät selviytymään edessä olevista suurista haasteista.

Myös kiitoksia hallitus ansaitsee kunnallistalouden osalta kahdessa suhteessa. Erityisesti valtiovarainministerille haluan nämä kiitokset osoittaa ensinnäkin siitä, että köyhille kunnille myönnetään sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuus korotettuna myös ensi vuonna. Tämä on tärkeä asia, joka osaltaan lieventää hieman verouudistuksen kielteisiä vaikutuksia. Tärkeä oli myös tupovähennyksen muuttaminen tulosta tehtäväksi aiemmin ilmoitetun verosta tehtävän vähennyksen sijaan.

Maamme köyhimpien kuntien talous on nyt todella kireä. Budjettiesitys sellaisenaan toteutuessaan lisäisi näiden kuntien ongelmia entisestään. Siksi on toivottavaa, että budjettiesitystä ja verolakeja korjattaisiin näiltä osin oikeudenmukaisiksi. Muussa tapaukses-

sa edessä on jälleen usean kunnan veroäyrin hinnan korottaminen.

Kuntien rasitusten lisääminen ei tässä tilanteessa lisää uskoa valtionhallintoa kohtaan hoitaa oikeudenmukaisesti valtion ja kuntien välinen kustannustenjakoa, mikäli siirrytään nykyisestä laskennallisempaan valtionosuusjärjestelmään. Tämän epäluottamuksen nostattaminen on sinänsä valitettavaa, koska kuntien valtionosuusuudistus on muuten edennyt varsin hyvään suuntaan. Kuntien luottamusta valtiovallan tavoitteen valtionosuusuudistuksen osalta eivät lisää myöskään viimeaikaiset puheet kuntien talouden kuriin saattamisesta. Toivottavasti kyseessä ei ole valtiovallan taholla tietoinen pyrkimys valtionosuusuudistuksen vesittämiseksi.

Arvoisa puhemies! Mikkelin läänin osalta budjetti oli jälleen kerran pettymys. Läänissämme ei mm. aloiteta budjetin mukaan yhtään uutta tiehanketta. Ministeri Miettinen on tosin julkisuudessaakin luvannut, että Puumalansalmen sillan rakennustöihin budjetista löytyvät rahat, joten näiltä osin on perusteltua syytä toivoa muutosta budjettiesitykseen. Tämä toivomus konkreettisesti merkitsee sitä, että Puumalansalmen sillan rakentamistyöt sijoitetaan nimettynä hankkeena kehittämishankkeiden momentille, jonne sitä liikenneministeri Vistbacka kertomansa mukaan oli tietävästi jo esittänytkin, mutta tuolla momentilla hanketta ei löydy. Läänimme alemman asteinen tieverkko tulee hallituksen tiepolitiikan seurauksena rappeutumaan.

Myös panostukset läänimme koulutukseen ja tutkimukseen ovat vähäisiä. Toivotavaa kuitenkin on, että läänimme ammattikorkeakouluhankkeet lähtevät vihdoin liikkeelle ensi vuonna. Hallituksen taholta aiemmin annetuista lupauksista huolimatta ei tänä vuonna tapahtunut mitään mainittavampaa läänimme ammattikorkeakouluhankkeissa, ei toki muidenkaan läänien hankkeiden osalta.

Maaseudun aseman heikkeneminen tuntuu kovasti maaseutuvaltaisessa läänissämme. Siksi esimerkiksi postitoimipaikkojen lakkauttamisesta maaseudulla tulisi luopua ja tehdä niistä monipalvelupisteitä. Mikkelin läänin osalta, arvoisa puhemies, joudumme jälleen kerran jäämään odottamaan lukuisia korjauksia budjettiesitykseen.

Ed. Häkämies (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kietäväinen puhui verouudistuksen vaikutuksesta kuntien talouteen ja totesi, että kuntien talous verouudistuksen myötä ei kohene. Toki on totta, että kaikki Suomen kunnat eivät suinkaan taloudellisesti voi hyvin, mutta kun keskusta samaan aikaan eduskunnassa valittelee, että verotus on kiristynyt, ja samaan aikaan taas valittelee, että veron saajan puolella tulot jäävät saamatta, niin tämä on aika mahdoton yhtälö. Tietysti niin on, että kun verotus kevenee, se ei voi merkitä sitä, että jonkun tulot eli veron saajan tulot silloin kasvavat.

Kiinnitän myös huomiota siihen, että Suomen keskustan suulla on vakuutettu, että metsäverotus on kiristynyt. Kuitenkin Suomen Kunnallisliiton hallituksen puheenjohtaja Kietäväinen ja eräät muut kunnallismiehet Suomen Kunnat -lehdessä valittelevat sitä, kuinka paljon kunnilta jää verotuloja saamatta, kun metsäverotus kevenee. Ilmeisesti tässäkin on valittu kahden tien vaihtoehto. Puhutaan siellä tätä ja täällä sitten taas toista.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Häkämiehelle kaksi kommenttia. Ensinnäkin, mitä tulee kokonaisveroasteeseen, sitä keskustasta toki ei ole väittänytkaan, että se laskisi. Olemme olleet hallituksen kanssa samaa mieltä, että kokonaisveroaste tulee nousemaan. Ongelmana on vain se, että kokonaisverotuloista verouudistuksella leikataan monella tavoin kunnille tulevaa osuutta niin, että verouudistuksen kokonaisvaikutukset kuntien talouteen tulevat olemaan vähennystä 1,2 miljardia markkaa. Tämä on tässä vaiheessa arvio, mutta varsin luotettava.

Mitä tulee metsäveroperusteiden tarkistamiseen, on totta, että Suomen Kunnat -lehdessä muistaakseni kerrottiin, että tarkistaminen vähentää kuntien verotuloja 30 miljoonaa markkaa, mikä on häviävän pieni osa metsäverotuloista, jos sitä suhteutetaan metsäverotulojen kokonaisuuteen. Näiltäkin osin tämä arvio, joka Suomen Kunnat -lehdessä on esitetty, on todella alustava. Kaikki tuon arvion suorittajat toteavat, että tuo arvio on kaikkein vaikein kuntien verotaloudellisista vaikutuksista arvioitavaksi, koska etumerkki voi myös joidenkin kuntien osalta jopa muuttua päinvastaiseen suuntaan.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ed. Kietäväinen puheenvuoronsa loppuosassa puhui oman lääninsä teistä. Se on ollut edelleen aika suosittu aihe täällä. Minäkin aloitan puhumalla teistä mutta rautateistä. On annettu ymmärtää, että nyt annettu budjettiesitys on erityisen ympäristöystävällinen, ja onhan viime aikoina ainakin puheissa paljon kiinnitetty huomiota ympäristönsuojeluun, ja on tärkeää, että se myös tuottaisi käytännön tuloksia. Eräs asia, jossa sitä mitataan, on esimerkiksi rautateiden kehittäminen. Me puhumme kauniisti raideliikenteen kehittämisestä, jotta voitaisiin maanteliikenteen aiheuttamia saastepäästöjä vähentää. Mutta käytännössä ei tämä ole edennyt sillä tavalla, jota jo tässä tilanteessa olisi odotettu.

Helsinki — Tampere-radan kehittäminen on tärkeää, koska se on meidän maamme päärata, ja tavoitteena on nostaa kilometrinopeus 140:stä 200 kilometriin tunnissa. Tämä kokonaisurakka maksaa peräti 2,8 miljardia markkaa, mutta erityisen tärkeä osuus siinä on turvalaitetöiden ja tasoristeysjärjestelyjen osuus, jotka yhteensä muodostavat lähes 800 miljoonaa markkaa kokonaissummasta. Ensi vuoden budjetissa hallitus esittää vain 90 miljoonaa markkaa, ja jos tällä vauhdilla tätä hanketta toteutetaan, siihen menee vain 30 seuraavaa vuotta. Se ei kerro kovin suuresta ympäristöystävällisyydestä, ja sen vuoksi tähän hankkeeseen tulisi ensi vuoden budjetissa saada jo yhteissummaltaan 200 miljoonaa markkaa. Silloin tämä saataisiin eteenpäin. Jääköön tämä osuudekseni ympäristöasioista.

Ed. Paloheimo illalla puhui sosiaalipoliitikasta, jota puhetta tietysti mielenkiinnolla kuuntelin, ja hän ilmoitti olevansa erittäin epäileväinen paitsi kehitysavun myös alue- ja sosiaalipoliittisen tuen laatuun nähden. On tietysti erittäin aiheellista suhtautua kriittisesti meidän sosiaaliturvajärjestelmäämme, koska se vaatii koko ajan kehitystä, mutta ne perusteet, mitkä tuntuivat muodostavan ed. Paloheimon epäilyksen pohjan, olivat aika hatarat. Syntyi sellainen käsitys, että ed. Paloheimo ei todellakaan tunne sosiaalipoliittista järjestelmäämme, ja näiden asioiden oikominen ei anna kyllä aihetta tässä mihinkään pidempiin luentoihin.

Hän totesi että, suunnitelmallisuuden ja pitkäjänteisyyden kaikissa näissä kysymyk-

sissä pitäisi olla ehdoton lähtökohta ja viimeisenä kaikkein merkittävimpänä asiana, omatoimisuutta tulisi kannustaa kepeillä ja porkkanoilla. Ed. Paloheimo, meidän järjestelmässämme on paljon epäkohtia, ja se on tehoton mielestäni pääasiassa juuri sen takia, että vaikka sitä on yritetty rakentaa niin, että ihmisten omatoimisuus toki on otettu päälimmäiseksi tavoitteeksi, sosiaaliturvajärjestelmällä tuetaan ihmisten omatoimisuutta, sitä nimenomaan pyritään kannustamaan kepeillä, ja se on johtanut näihin ongelmiin, missä me olemme.

Meillä on kymmenen sortin erilaista järjestelmää ja jokaisessa erilaiset perusteet ja jokaista vahditaan vahtikoiran lailla, ettei kukaan vahingossakaan vain pääsisi näitä väärinkäyttämään. Tämä on johtanut juuri siihen, että se on tehotonta. Ennen kaikkea suurin ongelma on mielestäni se, että se on ihmisille nöyryyttävää. Sen vuoksi me olemme jo vuosia puhuneet siitä, että tarvittaisiin yhtenäinen perusturvajärjestelmä, jonka tavoitteena nimenomaan on ihmisten omatoimisuuden kannustaminen, ja se tapahtuisi mieluummin porkkanoilla kuin kepeillä. Olen aivan varma, että se tuottaa paremman tuloksen.

Kun pyritään perusturvajärjestelmän luomiseen, kyllä se markkoissa tai miljardeissa merkitsee suuri summia, mutta jos me katsoimme nimenomaan kokonaisuuden kannalta tätä asiaa, niin se varmasti johtaa yhteiskunnan kehittämisen kannalta, mutta ennen kaikkea ihmisten elämän ja omatoimisuuden kannalta parempaan tulokseen. Sen vuoksi perusturvan kehittämisessä ja sen kehittämisessä kansalaistuloksi pitäisi päästä jo toisiin, nimenomaan laajempiin toimiin kuin sellaisen tilkkutäkin paikkaukseen, mitä eräiltä osin hallitus tässäkin budjetissa tekee.

Mutta se, mitä hallitus ei ole tämän neljän vuoden aikana saanut aikaan, on se, että se ei ole todella mitään merkittävää, ratkaisevaa, perustavaa laatua olevaa korjauspakettia pannut vireille. En usko, että kokonaisuutena on kovinkaan paljon kalliimpi, jos me laskemme kaikki menot yhteen, mitä tämän tilkkutäkkijärjestelmän ylläpitämiseksi vaaditaan, jos ihmisarvoa kunnioittava perustulo-, perusturvajärjestelmä, tähän maahan luodaan. Mutta tästä asiasta pääsemme puhumaan vielä ensi viikolla väliky-

symyskeskustelun aikana enemmän, joten palaan sitten näihin kysymyksiin.

Halusin ottaa tässä keskustelussa yhden yksityiskohdan esille, josta en usko, että se muuten tulisi esille. Kun tulo- ja varallisuusverolakia säädettiin, hallitus esitti, että kunnallisverotuksen lapsivähennys tehtäisiin aina suurempituloisen puolison tuloista. Eduskunta muutti hallituksen esitystä, niin että puoliset voivat nyt valita, kumman verotuksessa kyseiset vähennykset tehdään. Erityisesti naiset eduskunnassa ajoivat tätä lainmuutosta tasa-arvoon perustuen. Vähennyksen tekeminen pienempituloiselta on lisäksi perheen kannalta usein edullisempaa, jos verotettava tulo jää lapsivähennyksen jälkeen perusvähennyksen ylärajan alapuolelle. Se on tänä vuonna 51 000 markkaa, siis verotettava tulo.

Verohallitus on kuitenkin määrännyt, että ennakonpidätyksessä kunnallisverotuksen lapsivähennykset merkitään viran puolesta suurempituloisen verokorttiin. Perheiden pitäisi erikseen vaatia vähennyksen siirtoa. Menettely vain korostaa naisten ja miesten palkkaeroja. Lapsivähennyksen tekeminen kunnallisverotuksessa pienempituloisen verotuksessa pienentäisi naisten ja miesten, tai sanotaan sitten suurempituloisen ja pienempituloisen, käteenjäävän tulon eroa vuodessa noin 2 000 markkaa lasta kohti. Kunnallisverotuksen lapsivähennys on tänä vuonna 10 100 markkaa, ja ensi vuodeksi hallitus esittää 10 500 markkaa jokaista alaikäistä lasta kohti.

Kunnallisveron jakoluonteen vuoksi sen verotusta keventävä vaikutus on yleensä saman suuruinen tuloista riippumatta. Mutta kuten jo edellä mainitsin, perheiltä saattaa jäädä huomaamatta perusvähennyksen tuoma ylimääräinen hyöty, koska perusvähennyksen rakenteen muutosta vuoden 1989 verotuksesta alkaen ei ole yleisesti tiedostettu.

Viime keväänä naiskansanedustajat esittivät kirjallisen kysymyksen kunnallisveron lapsivähennysten merkitsemisestä viran puolesta pienempituloisen verokorttiin, mikäli se olisi perheen kannalta edullista. Ministeri Puolanne ilmoitti vastauksessaan, että "esitetty menettely ei ole verotuksen yksinkertaistamispyrkimysten mukainen eikä sovellu verotuksen massamenettelyluonteeseen". Ministerin mukaan "ehdotetulla menettelyllä

saavutettava hyöty ei olisi tarkoituksenmukaisessa suhteessa myöskään aiheuttamiinsa kustannuksiin". Myönnän auliisti, että ehdotettu, perheiden kannalta yksinkertaisin menettely ei varmasti olisi ollut sitä veroviranomaisten kannalta. Kysymyshän on tietysti siitä, kenen kannalta asiaa tarkastellaan. Hallitus ei omilla toimillaankaan suinkaan ole aina onnistunut yksinkertaistamaan verotusta hyvistä tavoitteista huolimatta.

Ministeri Puolanne jätti kuitenkin käsittelemättä kokonaan toisen vaihtoehdon, joka olisi riittävässä määrin vienyt eteenpäin kysymyksen tekijöiden tärkeintä tavoitetta, naisten ja miesten tuloerojen tasoittamista. Tämä vaihtoehto on yksinkertaisesti se, että viran puolesta kunnallisverotuksen lapsivähennykset merkitäisiin pienempituloisen verokorttiin. Lakia ei tarvitsisi muuttaa, vaan puolisoiden valintamahdollisuus säilytettäisiin. Ainoastaan verohallituksen vuosittain vahvistamia laskentaperusteita tulisi muuttaa. Eli kun verokortit lähetetään veronmaksajille, perheissä kunnallisverotuksen lapsivähennys merkitäisiin pienempituloisen verokorttiin suurempituloisen sijasta. Tällöin edullisuustarve jäisi perheen itsensä suoritettavaksi.

Olen varma, että useimmissa perheissä menettely johtaisi tasa-arvon kannalta oikeudenmukaiseen ratkaisuun eikä vaikuttaisi perheen käteen jäävään kokonaistuloon. Mutta hyvin monissa perheissä se toisi lisäksi perusvähennyksen ansiosta ylimääräisen verohelpotuksen. Täysimääräisenä perusvähennyksen tuoma veronalennus on runsaat 400 markkaa lasta kohti. Siis kaksilapsisessa perheessä se olisi yli 800, jopa yli 900 markkaa ja kolmilapsisessa perheessä yli 1 200 markkaa jne. Lapsiperheessä se olisi iso raha, jolla olisi tarpeellista käyttöä. Toivon siis, että eduskunta ja erityisesti sen naiset ajaisivat budjetinkäsittelyssä läpi kannanoton, että kunnallisverotuksen lapsivähennykset merkitään viran puolesta pienempituloisen verokorttiin.

Tämä ei ole mikään maailmoja mullistava esitys, mutta niin kuin totesin, olen ajanut tätä asiaa tasa-arvon kannalta. Ei sillä mikään ihan pieni merkitys ole, koska budjetikirjan liitteen mukaan verotuki, joka kunnallisverotuksen lapsivähennyksen kautta perheille tulee, on 2 480 miljoonaa markkaa. Siis tämä siirtyisi miesten taskuista naisten taskuihin perheen sisällä. Se ei muuttaisi

perheen kokonaistuloa. Ainoastaan tasa-arvon kannalta, kun naisten palkat muutenkin ovat pienet, se toisi naisille tämä 2,5 miljardia markkaa lisää käteen jäävää tuloa. Mielestäni se on jo perusteltu tavoite. Lisäksi se toisi perusvähennyksen kautta ylimääräisen hyödyn, jonka tarkkaa summaa en ole onnistunut saamaan. Perusvähennyksen verotuki on noin 300 miljoonaa kokonaisuutena, mutta siinä on myös yleensä pienituloisten saama osuus.

Tämän asian olen ottanut esille siinä hyvässä uskossa, että tällaisen asian eduskunta rohkenisi omatoimisesti tehdä eli laittaa budjettiin lausuman, että asia jatkossa näin hoidettaisiin. Tuntuu oudolta, että tätä asiaa on niin vaikea käsittää, kun vieläpä valtiovarainvaliokunnan pitkäaikaiset jäsenet, heti kun tästä rupeaa puhumaan, sanovat, että tämä on perheiden kannalta epäedullista. Silloin ajatellaan valtionverotuksen vähennyksiä, jotka tietysti kannattaa tehdä suurenpienituloiselta, mutta kun puhumme kunnallisveron vähennyksestä, niin on joko samanarvoista taikka jopa perheen kannalta edullisempaa, kun pienempituloinen sen tekee.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoronsa alussa mainitsi, että ympäristösyistä on sijoitettava raideliikenteeseen. Siinä minusta ollaan kuitenkin sikäli väärässä, että jos meillä ei ole kunnan moottoriteitä siellä, missä moottoriteitä tarvitaan, ympäristösyitä kyllä vaativat, että moottoritiet rakennetaan mahdollisimman kiireesti, koska tieliikenteessä päästöt ratkaisevasti riippuvat siitä, kuinka hyvin liikenne sujuu. Moottoriteitä rakentamalla voidaan siis melko tehokkaasti vähentää päästöjä.

Raideliikenne on siinä suhteessa ongelmallinen Suomessa, että meillä on liian vähän väkeä. Vain Turkuun ja Tampereelle voidaan ilmeisesti perustellusti vetää nopeat raiteet. Tuommoinen nopea junahan vaatii raiteet, jotka maksavat suurin piirtein saman verran kuin moottoritiekin. Kuitenkin ne palvelevat vain hyvin harvaa paikkakuntaa matkan varrella, lähinnä henkilöliikennettä. Ne eivät palvele ollenkaan tavaraliikennettä eivätkä välIASemilla ja muualla asuvia ihmisiä niin, että hyvin nopeat junat ovat todella suhteellisen harvoja palvelevia. Enkä usko, että ne

kovin paljon päästöjä kaiken kaikkiaan vähentävät. Eivät ne tieliikenteeseen vaikuta paljon mitään.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vastaan ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoroon siltä osin, kun hän viittasi eilen käyttämäni puheenvuoroon. Puhuin siitä, että sosiaaliapu on liian pirstoutunutta Suomessa, ja ymmärtääkseni ed. Stenius-Kaukonen oli tästä asiasta samaa mieltä.

Toinen seikka, johon puutu, oli se, että sillä ei nykyisellään tueta ihmisten omatoimisuutta, mutta tästä ed. Stenius-Kaukonen oli eri mieltä. Hänen mielestään sillä tuetaan. Jos toimeentulotuki kokonaisuudessaan on sitä luokkaa, että ihminen mennessään töihin, osapäivätöihin tai osaksi kuukautta töihin, menettää kaiken palkkansa sillä tavoin, että toimeentulotukea vähennetään vastavasti, tämä rakennelma ei ole ihmisten omatoimisuutta lisäävä. Sellainen rakennelma sen sijaan olisi, jossa ihminen mennessään töihin vaikkapa vain viikoksi tai muutamaksi päiväksi kuukaudessa saisi lisäansioita työstään.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo ei tuntunut vieläkaan ymmärtävän sitä, mistä olimme eri mieltä. Kriitikoin nimenomaan hänen päällimmäistä tavoitettaan. Ed. Paloheimohan totesi, että ensisijainen keino, millä pitäisi ruveta korjaamaan, olisi tukea omatoimisuutta kepillä ja porkkanalla. Keppi oli ensimmäinen, mitä ed. Paloheimo haluaisi kansalaisille antaa. Totesin, että meillä nykyäänkin sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin on kirjattu, että tuetaan ihmisten omatoimisuutta. Näin on. Lukee minkä tahansa paperin, niin sieltä se löytyy. (Ed. Paloheimo: Käytännössä ei toteudu!) Ongelma on se, että kun omatoimisuutta yritetään ajaa kepillä, se ei yksinkertaisesti onnistu. Sen vuoksi toivoisin, että ed. Paloheimokin pudottaisi kepin pois ja ottaisi enemmän porkkanan vaikka molempiin käsiin.

Ed. Malm: Talman, puhemies! Man kan ställa sig frågan i dag att vart försvinner den enskilda människan i dagens samhälls utveckling? Vi har ett effektivitetstänkande där lönsamhet och konkurrens förmåga har blivit honnörsord. Det diskuteras Finland och

Europa, Finland och världen. Vi är en del av Europa och vi skall vara med i Europa. Det skulle dock enligt mitt sätt att se vara skäl att mera diskutera finländarens situation i den här utvecklingen. Vi borde mera diskutera deras situation som blir offer på effektivitetens och konkurrensens altare.

Mihin katoaa yksittäinen ihminen nykyisessä yhteiskuntakehityksessä? Meillä vallitsee tehokkuusajattelu, jossa kannattavuudesta ja kilpailukyvyistä on tullut arvoväritteisiä sanoja. Keskustellaan Suomesta ja Euroopasta, Suomesta ja maailmasta. Olemme tietysti osa Eurooppaa ja meidän tulla olla mukana Euroopassa. Olisi kuitenkin syytä keskustella enemmän suomalaisten tilanteesta tässä kehityksessä. Meidän tulisi keskustella enemmän niiden ihmisten tilanteesta, jotka uhrataan tehokkuuden ja kilpailun alttarilla.

Låt mig ta några exempel där den enskilda människan i dag känner sig bortglömd eller lämnad på sidan.

Det budgetförslag som nu debatteras, liksom alla tidigare budgeter, innehåller glädjeämnen och besvikelser. Stödet till barnfamiljerna växer. Däremot finner man ingen medicin för det dyra kapital som ofta ställer till problem för samma barnfamiljer som skall skaffa sig en egen bostad. Anslagen till vägbyggande och vägunderhåll växer kraftigt i den här budgeten, men större delen går till de stora vägarna. Det gäller att snabbt komma fram mellan tätorterna. Däremot räcker anslagen sällan till att åtminstone nöjaktigt iståndsätta de vägar som för ut till byar och till glesbygd. Det är mindre viktigt hur de enskilda människorna kan ta sig fram till de stora snabba vägarna. Lantbruket får tillräckliga medel för avsättning av överskottet, men samtidigt andas budgeten kraftig nedskärning av produktionen. Och möjligheterna till förmånligare kapital från gårdsbrukets utvecklingsfond för dem, framför allt yngre, som utvecklar sitt lantbruk beskärs avsevärt.

Sommarens två politiska vargar är strandskyddsprogrammet och postens rationaliseringsiver. Båda berör enskilda människors möjligheter mycket nära också om man vill göra gällande att det handlar om kapital för strandskyddets del.

Det skall ännu en gång understrykas att vi har behov av och råd med att skydda en del stränder från exploatering i vårt land. Det nu föreslagna programmet är dock överdimensionerat och drabbar en del områden oskäligt. Samtidigt föreslår man att det i namn av strandskydd också skyddas en del produktiv ekonomiskog på förhållandevis stort avstånd från stränderna.

Förslaget till strandskydd gick snett från början. I stället för att miljöministeriet skulle ha diskuterat med berörda parter så gick man in för att diktera. Reaktionen som kom är förståelig. Den behövde inte heller någon pådrivare. På frivillig väg har enskilda och samfälligheter skyddat avsevärda strandområden. Det finns fortfarande ett intresse att sälja strandområden till staten för att de skall kunna skyddas. Den möjligheten borde ministeriet utnyttja i stället för att göra skrivbordsprodukter som drabbar enskilda människor.

Regeringen måste se till att det föreslagna strandskyddet ändras och får rimliga proportioner. Ett oeftergivligt krav är att den produktiva skogsmarken tas ut ur programmet. I skärgården och i många strandbyar lever folk av jordbruk, av skogen och av fisket. De har inte sina strandområden i spekulationssyfte utan de används ofta för näringarnas utövande och i vissa fall avyttras delar av den när det finns ett större kapitalbehov. Om skogen tas bort så slår man undan grunden för en fortsatt existens. Det byggs ingen framtid ute i skärgården på att de skyddade områdena inköps av staten. Med det kapitalet håller man inte liv i skärgårdssbyarna.

När det gäller strandskydd och stränder så talar man ofta om kapitalintressen. Det som det handlar om är enskilda människors möjligheter till utkomst och framtid i skärgården och i kustbyarna. Jag är övertygad om att vi får ett bra strandskydd och en nöjd befolkning om ministeriet går ut för att diskutera och kommer överens på frivillig väg. Att diktera lösningsmodeller ger ett dåligt resultat.

Hallituksen on syytä huolehtia siitä, että ehdotettua rantojensuojelua muutetaan ja että se saa kohtuulliset mittasuhteet. Tinkimättömänä vaatimuksena on, että tuotannol-

linen metsämaa poistetaan ohjelmasta. Saaristossa ja monissa rautakylissä ihmiset saavat elantonsa maataloudesta, metsästä ja kalastuksesta. He eivät pidä rantojaan keinottelumielessä, vaan niitä käytetään usein elinkeinon harjoittamiseen ja joissakin tapauksissa osa rannoista myydään suurehkon pääoman tarpeen niin vaatiessa. Jos metsä otetaan pois, romutetaan tulevan toimeentulon perusta. Saaristoon ei luoda tulevaisuutta sillä, että valtio ostaa suojellut alueet. Tällaisella pääomalla saaristokylä ei pidetä elossa.

Rantojensuojelun ja rantojen ollessa kyseessä puhutaan usein pääoman intresseistä. Kyse on kuitenkin yksittäisten ihmisten toimeentulosta ja tulevaisuudesta saaristossa ja rannikkokylissä. Olen vakuuttunut siitä, että saamme rantojensuojelun toimivaksi ja että ihmiset ovat tyytyväisiä, jos ministeriö lähtee keskustelemaan asiasta ja tekee sopimukset vapaaehtoiselta pohjalta. Ratkaisumallien saaneleminen tarjoaa huonon tuloksen.

Posten har missuppfattat sin ställning som affärsverk. Verket har helt fråsett sitt ansvar när det gäller servicen till enskilda människor. Att kallt skära bort två tredjedelar av servicepunkterna syns ha blivit en fix idé för verket efter att planerna presenterades senaste vår. Den uppfattningen får man när man ser de planer på indragningar som presenterats i kommunerna. Skärgårdsområdena fräntas sina postkontor. Större sammanhängande bostadsområden mister sina postkontor synbarligen med den utgångspunkten att det skall finnas bara ett kontor i de flesta kommuner. Ett tusental hushåll har blivit ett för litet verksamhetsområde för postens kontor. Det mest bekymmersamma i sammanhanget är sedan att posten hela tiden talar om en förbättrad service utan att samtidigt tala om hur den servicen skall fungera. Posten skulle säkert ha besparats mycken kritik om man varit beredd att, i samma andetag som man meddelar om indragningar, också konkret säga hur man tänker ordna servicen i framtiden.

Det är klart att postens service måste undergå förändringar. En del mindre kontor kommer att ersättas med annan service. Det är dock inte riktigt att gå så radikalt till väga som nu föreslås. Posten måste överväga sitt fortsatta agerande. Regeringen måste enligt

mitt sätt att se stoppa planerna tills riksdagen sagt sitt i samband med budgeten. Om upprätthållandet av servicen kräver att postens resultatmål sänks så måste riksdagen ha beredskap för det här. Att posten ensam skulle få besluta om så radikala ingrepp som nu planeras strider mot andan i lagen om Post- och televerket. Statsutskottet konstaterar i sitt betänkande till lagen, som också omfattas av riksdagen: "Det framgår klart av förslaget att riksdagen beslutar om Post- och televerkets centrala servicemål och övriga verksamhetsmål."

On selvää, että postin palveluissa tarvitaan muutoksia. Osa pienehköistä toimipaikoista korvataan muilla palveluilla. Ei kuitenkaan ole oikein edetä niin rajusti kuin nyt on ehdotettu. Postin on syytä harkita toimintaansa jatkossa.

Hallituksen on pysäytettävä suunnitelmat siihen saakka, että eduskunta on ottanut kantaa asiaan budjetin yhteydessä. Jos palvelujen ylläpitäminen edellyttää Postin tulovastuun alentamista, eduskunnan tulee olla valmis tähän. Posti- ja telelaitoksesta annettua lain hengen vastaista on, että Posti itse saisi päättää niin rajuista leikkauksista, joita nyt suunnitellaan. Valtiovarainvaliokunta toteaa laista antamassaan mietinnössä, johon myös eduskunta on yhtynyt: "Säännösehdoituksesta käy selkeästi ilmi, että Posti- ja telelaitoksen keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet päättää eduskunta."

I denna remissdebatt har lantbruket än en gång varit lovligt byte. Socialdemokraterna öppnade med att kritisera samlingspartiet för ovilja att vika med radikala åtgärder när det gäller lantbrukspolitiken och möjligheterna till import. Samlingspartiet kvitterade med att konstatera att nu måste gränserna öppnas. När någon gör gällande att budgeten är lös så meddelar finansministern att man gott kan ändra på lantbrukets inkomslag och skära ner på anslagen. Det är populärt att kritisera livsmedelspriserna och man försöker inbilla konsumenterna att importerade livsmedel producerade och förädlade i andra länder kommer att göra underverk med prisnivån.

Jag är inte säker på att folk som pläderar för en fri import av livsmedel har tänkt frågan till slut. Alla är väl överens om att vi

måste få en bättre balans mellan produktion och konsumtion. Det är dock mycket som talar för att vi skall slå vakt om självförsörjningen. Att öppna gränserna för dumpade livsmedel omöjliggör den egna produktionen. Samtidigt gör vi oss beroende av andra när det gäller livsmedelsförsörjningen. EG:s agerande i Gatt-förhandlingarna ger belägg för att gemenskapen inte kommer att acceptera en fri handel med livsmedel. Man kommer att slå vakt om det egna. Vi har minst lika stor orsak att slå vakt om vårt.

Huhut siitä, että maatalous otettaisiin mukaan Eta-neuvotteluihin, ovat huolestuttavia. Eduskunnalle annettussa selonteossa, joka on maamme osalta neuvottelujen pohjana, todetaan yksiselitteisesti, että maatalouspolitiikka jää neuvottelujen ulkopuolelle. Jos tämä tilanne muuttuu, asiasta on keskusteltava kotikentällä. Asia on suhteutettava Gatt-neuvotteluihin, ja meillä on oltava mahdollisuus tarkastella kokonaisuutta.

Sen sijaan, että ministerit matkustelevat eri puolilla puhuen laajasti ja laveasti Suomen tulevista toimista, heidän tulisi keskittyä Etasopimuksen toteuttamiseen. Heidän tulisi huolehtia siitä, että saamme sopimuksen, joka vastaa eduskunnalle annettua selonteokoa ja kansanedustajien antamia valtuuksia. Eihän pystytty menemään eteenpäin, kun ongelmia syntyy tällä hetkellä ajankohtaisissa asioissa. Ongelmien kasaantuessa ei tule unohtaa yksittäisen ihmisen, tässä tapauksessa maanviljelijän, tilannetta. Ei voida myöskään toimia sillä perusteella, että jotakin oletetaan tapahtuvan. On aina syytä pitää mielessä toimeksiantaja.

Ryktena om att lantbruket skulle tas med i Ees-förhandlingarna är oroväckande. I den redogörelse till riksdagen som ligger som grund för förhandlingarna för vårt lands del konstateras det entydigt att lantbrukspolitikens skall lämnas utanför. Om den situationen förändras måste den diskuteras på hemmaplan. Den måste sättas i relation till de pågående Gatt-förhandlingarna och vi måste ges möjlighet att se till helheten. Det skulle förutsätta att utrikeshandelsministern skulle redogöra för det som verkligen har skett eller är på gång i de här förhandlingarna. De rykten som i dag sprids via tidningspressen kan inte få lämnas obeaktade i den budget-

debatt som i dagarna förs i riksdagen. I stället för att ministrar reser runt och uttalar sig vitt och brett om Finlands framtida ageranden borde de koncentrera sig på att förverkliga Ees-avtalet. De borde vara måna om att få ett avtal som motsvarar den redogörelse som getts till riksdagen och utgående från de fullmakter de folkvalda gett. Det går inte att gå framåt när problem uppstår i det som är aktuellt för dagen. Man får inte glömma den enskildes, i det här fallet bondens, situation när problemen hopar sig. Man får inte heller agera utgående från någonting som man tror att kommer. Man måste alltid komma ihåg att det i bakgrunden finns en uppdragsgivare.

Valtiovarainministeri Louekoski: Rouva puhemies! Useissa puheenvuoroissa ja useissa aloitteissa budjetin johdosta on puututtu Posti- ja telelaitoksen kehittämiseen. Kun ed. Malm siitä ponnekkaasti myös mielipiteensä lausui, ajattelin lyhyesti tätä valikoitua kuulijakuntaa informoida, mitä tapahtui budjettiriihessä ja sitä edeltävissä neuvotteluissa, kun Posti- ja telelaitoksen budjettiosuutta käsiteltiin.

Oli tiedossa, että Postipankin taloudellisen tilan ja toiminnan rationalisointitarpeen vuoksi on välttämätöntä kehittää sen palveluja niin, että myös palveluitten jakaminen konttoreissa vähenee. Tämän on katsottu heijastuvan suoraan Postilaitoksen toimintaan ja Postilaitos on tehnyt siitä omat johtopäätöksensä. Senkin konttoriverkko kaipaa kehittämistä. Taustalla on Posti- ja telelaitosta koskeva eduskunnan päätös, jossa edellytetään, että Posti- ja telelaitos huolehtii riittävästä palveluista, postipalveluista kaikissa osissa maata. Siinä ei puhuta siitä, että on ylläpidettävä sellaista ja sellaista omaa konttoriverkkoa eri puolilla maata, vaan on huolehdittava, että palvelut toimivat. Se on lähtökohtana.

Kun oli tiedossa, että Posti- ja telelaitoksen konttoriverkon karsinnasta tulee suuria ongelmia, pyysin virkahuoneeseeni ennen budjettiriihtä hyvissä ajoin Postiliiton ja Postivirkamiesliiton puheenjohtajat sekä Posti- ja telelaitoksen pääjohtajan ja liikenneministerin, joitten kanssa käydyssä keskustelussa oli hyvin selkeä ristiriita Postilaitoksen johdon ja sen henkilökuntajärjestöjen edustajien välillä.

Aivan sanatarkasti en luonnollisestikaan keskustelua muista, mutta Postilaitoksen pääjohtaja lausui, että hänen omatuntonsa ei salli tehdä sellaisia Postilaitoksen pysyvän toimipisteverkon säilyttämisesityksiä, jotka eivät takaa sitä palvelutasoa, jonka hän 10 prosentilla, niin kuin hän muistaakseni sanoi, sinänsä turhan verkon ylläpitämiseen tarvittavista varoista voi palvelutasosta tinkimättä tarjota. Kun kysyin, tuleeko tästä budjettineuvotteluihin Posti- ja telelaitoksesta joitakin esityksiä, hän sanoi, että ei tule. Kun kysyin liikenneministeriltä samaa, hän totesi, että eipä taida tulla, kun laitoksaan ei esitä.

Budjettiriihessä kuitenkin silloisen ministeri Vistbackan kanssa käydyissä neuvotteluissa sovimme siitä, ja sen myös valtioneuvosto hyväksyi budjettikannakseen, että alensimme Posti- ja telelaitoksen tuottotavoitetta 397 miljoonasta budjettikirjassa olevaan 340 miljoonaan markkaan. Tässä tuloutustavoitteen alennuksessa otettiin huomioon mm. se, että Posti- ja telelaitoksella näin väljentyneissä taloudellisissa oloissa on selkeästi parempi mahdollisuus huolehtia henkilökunnastaan ja palveluistaan. Postilaitoksen ylijohtaja on hyvin yksiselitteisesti ja selvästi kertonut, että laitos tulee huolehtimaan koko nykyisestä henkilökunnastaan ketään irtisanomatta heittä uudelleen kouluttamalla ja omalla paikkakunnalla heille työtä järjestämällä.

Käsitteltävänä olevassa budjettiesityksessä on valtiokonttorin kohdalla 10 miljoonan markan määräraha mm. juuri Postin henkilökunnan uudelleensijoittamistarkoituksiin, toisin sanoen kymmeniä miljoonia, jotta Postilaitos voi huolehtia sille liikelaitoksena kuuluvasta tehtävästä, pitää palvelutason ennallaan henkilökunnan asemaa mitenkään vaarantamatta. Tämä on ollut valtioneuvoston lähtökohdana, kun budjettiesitys näiltä osin on eduskunnalle annettu.

Tapana ei muuten ole, kalliit edustajatoimet, että valtiovarainministeriö vastoin jonkin ministeriön ja sen alaisen laitoksen esityksiä erityisesti tyrkyttäisi rahoja joihinkin tarkoituksiin.

Haluan puuttua myös eilen illalla kuulemaani ed. Westerlundin puheenvuoroon, jota ed. Malm äsken täydensi. On mielenkiintoista havaita, että yhden hallituspuolueen kansanedustajat eivät ole huolissaan maatalouden vaikeuksista, jotka liittyvät ylituotantoon ja maatalouden rationalisointitarpeisiin.

MTK on huolissaan, viljelijät ovat huolissaan, maatilahallitus on huolissaan, mutta ed. Westerlund eilen paljoksui maatalouden harjoittajien osallistumista ylituotantokustannuksiin ja kehitteli eduskunnan puhujakorokkeelta erityistä eläkejärjestelmää, viljan kehitysapukäyttöä, viljan vientiä kehitysaputarkoituksiin sekä vielä viljan käyttöä etanolin raaka-aineena, siis lisää kustannuksia sinänsä tarpeettoman ja kalliin ylituotannon peittämiseksi. Tässä olemme kyllä kovasti eri linjoilla, uskoakseni kaikki muut hallitusryhmät paitsi ed. Westerlundin ryhmä, vaikka tuskin sekään kokonaan voi tällaista linjaa allekirjoittaa.

Me olemme maatalouden ylituotannon kanssa suurten ongelmien edessä, jotka on hoidettava tämän hallituksen toimesta ja seuraavienkin. Oleville oloille me emme nyt voi mitään, mutta uskon, että tässä ponnistuksessa oppositiorhmistäkin löytyy apua. Mehän emme voi viljelijää hylätä. Ei ole viljelijän syy, jos näissä oloissa tulee hyvä sato. Pikemminkin se on sinänsä aivan hyvä asia. Mutta niihin rakenteellisiin vaikeuksiin, joissa meidän maataloutemme kamppailee, joskus onneton kato, joskus liian hyvä sato, meidän täytyy voida puuttua. Ei siinä auta se, että syytetään ministeri Salolaista tai muita ministereitä heidän esiintymisestään maailman turuilla erilaisissa Gatt-ja asia neuvotteluissa. Siellä suomalaisen ministerin nykyinen rooli on se, että me joudumme hyvin laajasti ja perusteellisesti puolustelemaan suomalaisen viljelijän ankeita oloja, kun hän näissä pohjoisissa oloissa köyhästä pellosta yrittää leipäviljaa tuottaa. Se on se rooli siellä. Mutta emme me sille mitään voi, että tämä tukijärjestelmä kaippa tuuletusta, ja siinä varmasti kaikki rakentavat voimat tulevat vastaisuudessa olemaan mukana.

Ed. Malm (vastauspuheenvuoro): Talman! Vi är överens med finansministern om att det finns bekymmer inom lantbrukssektorn. Det har vi aldrig bestridit. Men personligen tycker jag att eftersom det förs en synnerligen varierande och osäker diskussion om vad som egentligen är på gång i de s.k. Ees-förhandlingarna anser jag att utrikeshandelsministern kunde förklara och säga sanningen. Beroende på vem man lyssnar på kommer det olika uppgifter om vad som i

dag är på gång i Bryssel. Som jordbrukare är jag orolig för den utvecklingen. Jag skulle personligen vilja ha reda på vad som händer. Jag vet att minister Salolainen inte kan påverka förhandlingarna så mycket, men jag skulle vilja ha reda på vad som är på gång.

Vi är också överens om att då det gäller produktionen så måste vi eftersträva balans mellan produktion och konsumtion. Vi har inget behov av att producera för världsmarknaden och vi har inte råd att producera för den marknaden. Också vi är bekymrade över den utveckling som pågår. Men åtminstone som lantbrukare har vi ett behov och intresse av att producera för Finlands folks behov.

Då det gäller posten, fru talman, så har vi hela tiden efterlyst att den här utvecklingen skulle stoppas upp tills riksdagen har sagt sitt. Jag förmodar att riksdagen kommer att ha åsikter om den här nedskärningen som nu sker. Det som är bekymmersamt är att posten "kör omkring" och drar in kontor utan att säga hur den här beramade servicen i fortsättningen skall fungera. Det är det som vi också skulle vilja ha besked om av posten förrän man slår fast beslutet.

Ed. Kasurinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnä mitä tulee ministeri Louekosken selostukseen postin palveluiden säilyttämisestä ja siihen liittyvistä tapahtumista, se oli hyvin mielenkiintoinen, ja epäilenpä, että siihen eduskunnassa tullaan jatkossakin palaamaan.

Olisin kuitenkin tässä puheenvuorossani puuttunut kahteen muuhun yksityiskohtaan. Ensinnäkin mikä koskee parhaillaan käytäviä Eta-neuvotteluja, ministereiltä ja hallitukselta, tietysti koko hallitukselta myös, on edellytettävä, että kannanotot ovat huolellisesti harkittuja ja vastuullisia, koska ne seuraukset, joita huonosti harkituista kannatoista tulee, eivät kosketa pelkästään hallitusta, vaan ne koskettavat myös hyvin monia ihmisiä, heidän toimeentuloaan ja toimeentuloedellytyksiään. Tästä syystä poukkoilu, huonosti harkitut tai nopeasti muuttuvat kannanotot ovat hallituksen sisältä kuultuna pahasta, ja luulen, että ministeri

Salolaisen puheenvuorot tässä suhteessa ovat olleet huonosti harkittuja.

Mitä tulee ministeri Louekosken puheenvuoroon muuten, niin jäin odottamaan erästä asiaa, jatkoa eiliselle keskustelulle, jota käytiin keskustan ryhmäpuheenvuoron perusteista. Jäin eilen siihen käsitykseen, että ministeri oli sitä mieltä, että luvut ja esitetyt perustelut olivat vääriä. Nyt on yksi yö nukuttu, mutta en vieläään saanut vastausta siihen, missä kohdassa ne olivat vääriä.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Malm puheenvuorossaan ja äsen myös vastauspuheenvuorossaan vetosi siihen, että hallituksen tulisi keskeyttää postipalvelujen supistamistoimet. Ministeri Louekoski vastatessaan ed. Malmin puheenvuoroon muistutti aivan oikein siitä, että eduskunta on edellyttänyt postipalvelujen järjestämistä.

Sen sijaan ministeri ei kiinnittänyt huomiota siihen, että laissa edellytetään, että eduskunta päättää niistä mahdollisista olenaisista muutoksista, jotka palvelujen suhteen tehdään. Nyt minulle jää epäselväksi, katsooko ministeri, että kun eduskunta budjettikirjan yhteydessä asettaa 340 miljoonan markan tuloutustavoitteen, voittotavoitteen, eduskunta on päättänyt postin palveluista. Minun mielestäni näin ei voi tulkita, ja siksi todella olen samaa mieltä kuin ed. Malm ja toivon, että ministeri voisi myös työskennellä aktiivisesti siihen suuntaan, että postipalvelujen heikentämissuunnitelmaa tai sanoikaamme postipaikkojen, postitoimistojen, sulkemissuunnitelmaa ei toteuta missään tapauksessa ennen kuin eduskunta on budjetin käsitellyt. Minä nimittäin en luota postin pääjohtajan niihin lupauksiin, että palvelut paranevat, kun postitoimipaikat suljetaan.

Valtiovarainministeri Louekoski: Rouva puhemies! Posti- ja telehallituksesta muodostettiin liikelaitos, joka on budjetisidonnainen, siitä syystä, että tälle laitokselle ja sen johdolle haluttiin antaa entistä joustavammat mahdollisuudet järjestää posti- ja telepalveluita suomalaisille. Jotta näitä palveluita järjestettäisiin riittävästi kaikissa valtakunnan osissa, siitä nimenomaisesti säädettiin laissa, ja eduskunta vielä lakia käsitellessään erityisesti vahvisti kannanotot, kuinka tulee menetellä. Sitä kannanottoa

vapaasti äsken lainasin. Näissä kannanotoissa ei puhuta siitä, että jokainen nykyinen postin toimipiste on säilytettävä, mutta siitä pidetään huoli, ja se on hallituksenkin huoli, ed. Laine, että postipalvelut säilyvät vähintään nykyisen tasoisina kaikissa osissa maata.

Jotta postilaitoksella, joka on liikelaitos, kannattava liikelaitos myös liiketaloudellisessa mielessä, olisi entistä paremmat mahdollisuudet huolehtia joustavasti tästä palvelusta, me silloisen ministerin Vistbackan kanssa käymissämme neuvotteluissa päädyimme siihen, että alennetaan postin liiketaloudellista tuottotavoitetta 57 miljoonalla markalla. Tuskallisten neuvottelujen jälkeen päädyimme tähän suuntaan, jotta se saisi väljyyttä huolehtia näistä asioista, ja vielä lisäsimme 10 miljoonaa markkaa, minä toistan nyt ed. Laine, erikseen määrärahaa, jotta henkilökunnasta varmasti huolehdittaisiin asianmukaisesti, valtiokonttorin määrärahoihin. Summat löytyvät sieltä keltaisesta kirjasta.

Näin meneteltiin, ja nyt on tietenkin postilaitokselle annettava tilaisuus huolehtia näissä puitteissa toiminnastaan. Postilaitoksen johto, hyvät edustajatoverit, on vakuutanut, että ketään sieltä ei sanota irti. (Ed. Pekkarinen: Miten 2 000 toimipaikan käy?) — Varmaankin siellä tulee karsintaa kaikissa tapauksissa, mutta eihän niiden toimipaikkojen ylläpitäminen ole postin tehtävä, vaan postin palvelusten jakaminen, ed. Pekkarinen. — (Ed. Pekkarinen: Miten niin?) Siellä ei sanota ketään irti, siellä uudelleen koulutetaan ja sijoitetaan muihin vastaaviin työtehtäviin kotipaikkakunnalla kaikki ne, joille ei riitä töitä niissä tehtävissä, missä he nyt ovat jnp. En minä näe tässä mitään suurempaa ongelmaa.

Sen väljyyden, jota laitos on tarvinnut vastuullisen johtonsa puheenvuoron perusteella, se on saanut. Nythän tämä asia on punnittavana eduskunnassa. Minä vain kerroin, millä perusteilla hallitus tähän esitykseensä on päätenyt, ja olen aivan varma, arvoisat kuulijat, että pitkin syksyä tästä asiasta tullaan täällä pienemmissä ja suuremmissa ryhmissä keskustelemaan ja neuvoa pitämään, ja sitten ennen budjetin vahvistamista asia on myös eduskunnan toimesta tullut ratkaistuksi. Minä tuppaudun neuvotteluihin mukaan.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun olen kuunnellut näitä postiasioita, minua hämmästyttää eduskunnan valtava pysähtyneisyys. Vaikka maailma muuttuu valtavasti, niin täällä ei mikään saisi muuttua. Olen tutustunut postin ohjelmaan, miten se aikoo palveluita hoitaa, ja näyttää aivan siltä, että maaseudulla palvelut paranevat nykyisestään. Niiden papereiden perusteella siellä kulkee autoja ympäriinsä ja tarjoaa postipalveluja ja siellä on asiamiehiä ja postimerkkejä myydään useammissa paikoissa kuin ennen.

Sen sijaan postin varmasti kannattaisi hiegan miettiä sitä, miten kaupunkiseuduilla nuo palvelut saadaan säilymään hyvinä, koska kaupunkiseuduilla ei näytä ajatellun vielä paljonkaan asioita, ja siinä kohdassa voi käydä vähän huonommin. Mutta kyllä meidän täytyy vähitellen tunnustaa se, että maailma muuttuu ja rahoja ja toimintaa täytyy suunnata niihin asioihin, joita tulevaisuudessa tarvitaan, eikä aina vain pitää yllä semmoisia laitoksia, joita ei tarvita. Palvelut eivät tässä vähene, vaan todennäköisesti paranevat erityisesti maaseudulla. Sen sijaan en ole ihan varma kaupunkien kohdalla.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys ei ole pysähtyneisyydestä, ed. Tiuri. Kysymys on syvästä huolesta maaseudun kohtalosta, koska Euroopan integraatiossa ainut asia, jota voi pelätä, on se, että meidän maaseutuamme ei ole ilman tietoista maaseutupolitiikkaa. Silloin kun lähdetään postitoimipaikkoja näin nopeasti ja raa'asti teurastamaan, niin ihan varmasti muutaman vuoden kuluttua todetaan, että oli suuri virhe tehdä se näin nopeasti.

Vahvistan sen ministeri Louekosken näemyksen, että ongelman ydin on se, että Posti-Telen pääjohtaja Pekka Vennamo haluaa tässä nyt profiloitua oikein todella karbidin kovana yritysjohtajana. Hän itse ilmoitti Kajaanissa postitoimihenkilöitten neuvottelupäivillä, että hän ei halua eduskunnan rahaa, että palvelut turvataan ja henkilöstön asemat turvataan, varmasti näin on. Mutta mikä on palvelu? Jos palveluksi katsotaan se, että maalaiskunnan keskustassa on yksi posti ja postiauto huristelee sitten kaikki syrjäkylät, niin se saattaa olla hirveän teknoraattisen tulkinnan mukaan palvelua,

mutta aivan varmasti se vaikuttaa siellä kylillä. Kun siellä koulu ja kauppa ovat olleet kylän ydin ja kun nyt sieltä postikin lähtee, se vahvistaa sitä trendiä, mikä muuttenkin on maaseudulla, että keskittymistä kaupunkeihin tapahtuu.

Sen tähden tämä on mitä syvimmissä määrin aluepoliittinen ja myös eduskunnan yhteiskunnallista keskustelua vaativa kysymys. Mitä me haluamme tulevaisuudessa? Minkälainen me haluamme meidän maaseutumme olevan? Minusta tässä on tapahtumassa suuri virhe, ja ongelma on tietenkin se, että jos eduskunta haluaa korjata asian ja jos Posti-Telen johto ei halua eduskunnan tulevan tähän prosessiin mukaan, tämä on ylipääsemätön ongelma.

Ed. Juhantalo (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Kun ministeri näin yksityiskohtaisesti selvitti, miten valtioneuvostossa ja laitoksissa on menetelty, on syytä vähän korjata, miten tämä on virheellistä menettelyä. Posti- ja telelain päätöksen yhteydessä eduskunta nimenomaan päätti, että palvelutason muutoksesta päättää eduskunta. Postipankkia koskevaan lainsäädäntöön näin ei tullut. Kun Postipankki alkoi tehostaa toimintaansa, mikä sinänsä on välttämätöntä, pari kolme päivää ennen Postipankin hallintoneuvoston kokousta pääjohtaja Vennamo ilmoitti, että on suuri vahinko, mikäli Postipankki karsii toimintojaan. Postipankin hallintoneuvoston kokouksessa, johon Postipankin johto ei suostunut alistamaan konttoriverkon supistamista, supistamisen innokkain kannattaja oli pääjohtaja Vennamo. Postipankin isäntä on valtiovarainministeriö, ja valtiovarainministeriö ja Postilaitos ovat läheisessä kytkyessä toinen toisensa kanssa. On siis toimittu tässä pienessä piirissä täysin tietoisesti ja yksituumaisesti ohittaen eduskunnan selvä poliittinen tahto sekä lakiin kirjoitettu säädös.

Me saamme ainoastaan hallituksen ja valtiovarainministerin parlamentaarisen järjestelmän mukaisesti tänne vastaamaan. Hallitus vastaa Postin ja Postipankin konttoriverkoston supistamisesta. Emme me voi sille mitään, että selitellään, että henkilökunta ja muut eivät halua laajempaa konttoriverkostoa. Emme saa heitä vastaamaan, eivätkä he ole parlamentarisessa vastuussa meille.

On mahdotonta kuulla, miten silloinen

ministeri Vistbacka ja ministeri Louekoski heittäivät 57 miljoonaa, tällaisia miljoonia, eduskunnalta mitään kysymättä asiassa, joka kuuluu meille. Ei ole eduskunnassa ratkaisua tehtäessä päätetty siitä, että henkilökunta kouluttaa toinen toistaan ja ehkä palvelee toinen toistaan. Me olemme halunneet säilyttää sen, että ihmiset saavat kirjeensä ja paketkinsa ja voivat siirtää rahojaan.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos kukaan ei ole kiinnittänyt huomiota siihen, niin teen sen nyt. On erinomainen asia, että valtiovarainministeri näin selkeästi ja reilusti kertoo eduskunnalle myöskin taustatietoja valtion tulo- ja menoarvioesityksen synnystä.

Kaikki tiedämme sen laajan keskustelun perusteella, mikä täällä on käyty ja millä tavalla kansalaiset ovat olleet meihin yhteydessä, että kansalaisten peruspalvelut posti-toimen piirissä ovat nyt vaarantumassa. Itse asiassa ne ovat jo vaarantuneet. Koko ajan postitoimipaikkoja lopetetaan. Korvaavista palveluista emme kuitenkaan voi olla vakuuttuneita. On mielestäni tärkeitä, että tiedämme myöskin sen, mistä tämä johtuu. Se johtuu Posti- ja telelaitoksen pääjohtajan Pekka Vennamon hyvin kylmästä ja kovasta linjasta.

Hallituksen olisikin nyt tartuttava Posti- ja telelaitoksen toimintaan. Posti- ja telelaitoksella on alustava suunnitelma. Se on hyvin raju suunnitelma jokaisella alueella, ei ainoastaan maaseudulla, vaan myöskin taajamissa ja kaupungeissa ihmisiä palvelevien postitoimipaikkojen lopettamiseksi. Millään tavalla ei voi olla vakuuttunut siitä, että todellakaan ed. Tiurin mainitsema postipalveluauto voi kaikkialla korvata postitoimipaikkapalvelun kansalaisille.

Jos ollaan lopettamassa esimerkiksi postitoimipaikka sellaiselta kylältä, missä asukkaita on 1 500, missä toimii noin 100 pienyritystä, niin ei varmasti postipalveluauto pysty tyydyttämään näiden postipalvelujen tarvetta, vaikka se sukkuloisi joka minuutti jonkin yrityksen ja jonkin kerros- ja omakotitalon edessä. Postin suunnitelma on siis todella raju ja se on todella hätäinen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pekka Vennamo on virkamies, postin pääjohtaja, eikä hänellä ole

mitään tekemistä tänä päivänä Suomen maa-seudun puolueen sen paremmin kuin sen eduskuntaryhmänkään kanssa poliittisessa työskentelyssä. Tästä on lähdettävä.

Pääjohtaja Vennamo on kertonut, että hän pystyy hoitamaan postipalvelut vähintään nykyisellä tasolla niillä systeemeillä, mitä hän on ilmoittanut. Näin ollen siinä vaiheessa, kun myöskin ministeri Vistbacka on todennäköisesti neuvotellut ministeriökohtaisesti valtiovarainministeriön suuntaan, hänen on ollut vaikea siinä vaiheessa ehdottaa määrärahaa, koska ministeriön alaisen laitoksen pääjohtaja on ilmoittanut, että tällaista rahaa ei tarvita.

Viime kevään välikysymyskeskustelussa sosialidemokraatit hyökkäilivät meitä vastaan aivan samalla tavalla kuin tapahtuu tänäkin päivänä.

Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä on budjettiriihessä ottanut sen kannan, että vaadimme arviomäärärahaa budjettiin, koska emme usko Pekka Vennamon vakuutteluihin, niin hyvä kuin olisikin, että halvemmalla rahalla ilman ylimääraistä määrärahaa Postin palvelut olisivat vähintään yhtä hyviä kuin tänä päivänä.

Budjettiriihessä vaadimme toistuvasti arviomäärärahaa, jonka summa sellaisenaan ei käsitykseni mukaan ole niinkään tärkeä. Kuitenkin eräessä vaiheessa kysymys oli nimenomaan 200 miljoonan markan määräraha. Me olemme nimenomaan eduskuntaryhmänä tehneet tämän ministerimme kautta, eivätkä Pekka Vennamon toilailut kuulu meille poliittisesti tässä eduskunnassa enää mitään. Ilmoitan nyt selvästi tämän asian eduskuntaryhmän puolesta. Se merkitsee, mitä me vaadimme ministerimme kautta.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tavattoman hyvää ja kiitoksen ansaitsevaa se, että ministeri Louekoski selosti historian, jolla budjetin linja postitoimipaikkojen hävittämiseksi on syntynyt. Jäätyään oppositioon SMP on kentällä vuolaasti kertonut, kuinka se olisi budjettikäsittelyn yhteydessä esittänyt 200 miljoonaa markkaa toimipaikkojen säilyttämiseksi. Jopa radiokeskustelussa SMP:n edustajat ovat näin tehneet.

Ed. Aittoniemi äsken edellä yritti samaa tempua. Ed. Aittoniemi, liikenneministeri on hän, ken esittää liikenneministeriön pää-

luokan siinä muodossa, miksi haluaa, valtiovarainministerille kesällä neuvotteluja varten. Valtiovarainministeri äsken kertoi, että Vistbackan budjettiesityksessä ei ollut 200:aa miljoonaa markkaa postitoimipaikkojen säilyttämiseen. (Ed. Vistbacka: Odottakaa, kun käytän vastauspuheenvuoron!)

Arvoisa puhemies! Jos voisi kysyä, niin kysyisin nyt ed. Vistbackalta, oliko teidän budjettiesityksessänne 200 miljoonaa markkaa vai ei. Jos ei ollut, SMP kantaa täydellisen poliittisen vastuun siitä, että näitä rahoja budjetista ei löydy. Sillä, että budjettiriihessä ed. Aittoniemi on jotakin esittänyt, ei ole minkäänlaista painoarvoa sen rinnalla, jos SMP:n oma ministeri ei ole esittänyt tarkoitukseen ensimmäistäkään penniä. (Ed. Vistbacka: Odottakaa, kun puhun!) Minusta ministeri Louekosken puheenvuoro täällä oli tietty piste tälle keskustelulle.

Mitä tulee ministeri Louekosken puheenvuoroon muilta osin, olisi todella toivonut, että kun valtiovarainministeri kertoo, keskustan ryhmäpuheenvuorossa on jopa numerovirheitä, että hän kertoisi ne kaikelle kansalle julki. Kohta meidän on pakko tehdä johtopäätös, että virheitä ei ollut ja ministerin todistus eilen illalla täällä oli väärä.

Ed. Apukka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Louekoski äsken totesi, että postipalveluverkon lakkauttamissuunnitelmassa hän ei näe mitään suuria ongelmia. Ilmeisesti hän ei lausumaansa uskonut itsekään, kun lähti oikopäätä sen jälkeen täältä pois, kun näki, että vastauspuheenvuoroja pyydettiin. Mutta ei se mikään ihme ole, kun näyttää siltä, että Vennamoltakin ystävät loppuvat täällä kaikki yksitellen.

Ministeri Louekoski totesi äsken, että posti-telelaki ei pitänyt sisällään ilmoitusta, että jokainen postitoimipaikka tulee säilymään. Mutta ei se kyllä pitänyt sisällään sellaista-kaan ilmoitusta, että parituhatta niitä tullaan joka tapauksessa lakkauttamaan hyvin nopeasti, vaan perusteluissa, jotka hallitus toista vuotta sitten antoi, luki selvästi, että jos postipalvelutarjonnassa tapahtuu merkittäviä muutoksia, asiasta päätetään silloin eduskunnassa. Mielestäni tämä on sellainen tosiasia, että sitä ei Vennamon eikä ministeri Louekosken kannata kierrellä, vaan asia on

nimenomaan niin, että siitä pitää päättää täällä.

On lapsellista uskoa, että lakkauttamissysteemillä pystytättäisiin nykyinen palvelutaso säilyttämään. Niin kuin puheenvuorossani kerroin pari tuntia sitten, on merkittävää, jos esimerkiksi Rovaniemen ja Sodankylän väli, 131 kilometriä, hoidetaan jollakin ratsupostisysteemillä yhtä hyvin kuin muutamalla kymmenellä nyt siellä olevalla postilla. Haluaisin sekä Vennamon että ministeri Louekosken sinne paikan päälle katsomaan ja kertomaan niille ihmisille, että nythän palvelut tosiasiaa paranevat.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä käytiin keskustelua aikoinaan postin liikelaitoslaista ja samoin viime keväänä Postia koskevaa välikysymyskeskustelua, niin kyllä täällä vaikuteltiin, että Postin palvelut tulevat paranemaan, kun eduskunta tekee Postille raamit. Olen seurannut kesän kuluessa, miten virkamiehet sukkuloivat kunnissa kylätoimikuntien ja kuntien edustajien luona ja lehdet kertovat, että niin ja niin monta postitoimipaikkaa lopetetaan. He käyvät kertomassa, että teidän postinne suljetaan. En tiedä, millä valtuuksilla. Näitä valtuuksia eduskunta tietäkseni ei ole koskaan antanut, vaan joku on lähtenyt liikkelle, ja tämä propaganda on mennyt ihmisille virkamiesten toimesta. Veronmaksajien kustannuksella virkamiehet siellä pyöriivät, ihmeellistä kyllä.

Nyt eduskunta voi tässä asiassa, jos sillä on suoraselekäisyyttä, näyttää ministeriölle ja Postin johdolle, missä kaappi seisoo. Se tullaan näkemään tämän syksyn kuluessa, onko eduskunnassa niitä edustajia, jotka puhuvat Postilaitoksen puolesta ja ihmisten puolesta. Vai onko ymmärrettävä niin, että eduskunta puhuu ja toiset tekevät päätökset?

Esimerkkejä voisi kertoa vaikka kuinka paljon, mutta Jämsän kaupungissa Kaipola — Olkkola alueella on 1 800 ihmistä, noin 1 000 työntekijää työsuhteessa Yhtyneisiin. Postitoimipaikka kiinni. Tämä kertoo sen, ettei ole minkäänlaista inhimillisyyttä muuta kuin laskutikku jossakin, jolla lasketaan karkeasti, kuinka monta postitoimipaikkaa saa Suomeen jäädä.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on aika paljon

keskusteltu posteista ja olen mielenkiinnolla seurannut keskustelua. Eräs asia näyttää unohtuneen: Mistä kaikki on lähtenyt liikkeelle? Sosialidemokraattisesta Postipankin johtajasta. Sieltä, niistä tappioista on lähtenyt liikkeelle koko operaatio. Postipankki on ilmoittanut, että se tulee vetämään noin 1 900 konttorista rahaliikenteen pois. Tämä päätös luvattiin kesäkuun alkuun mennessä, mutta sitä päätöstä minun tietämäni mukaan ei ole tullut vielä. Varsinaisessa budjettiesityksessä en voinut siinä vaiheessa, huh-tikuussa, vielä esittää mitään. (Ed. Pekkarinen: Entä budjettiriihessä?) — Budjettiriihen yhteydessä minulla oli kolme eri vaihtoehtoa. Paljastan nyt sen, että niitä on ollut kolme.

Esitin ylimenokaudeksi 200:aa miljoonaa markkaa, koska minä en usko, että muutos voidaan näin lyhyenä aikana hoitaa, mitä on ilmoitettu. Varmasti on mustaa valkoisella siitä, mitä esitin, mutta valitettavasti ei yksikään sosialidemokraattinen ministeri, yksikään kokoomuslainen ministeri eikä kumpikaan RKP:n ministereistä tullut esitykseni taakse. (Ed. Pekkarinen: Valehtelee Louekoski?) Sen jälkeen momentille 28.05.25 lisättiin määräraha henkilökunnan järjestelyjä varten. Yksin en saanut läpi. (Ed. E. Aho: Mitä huhti- ja elokuun välillä tapahtui?) Vieläkään ei ole tullut sitä ilmoitusta.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Juhantalo painotti hallituksen vastuuta tässä kysymyksessä. Mutta tähän lainsäädäntöön hyvin keskeisesti osallistuneena haluan kyllä tuoda esille sen näkökulman, joka on eräissä muissakin puheenvuoroissa ja tuotu esiin, että tämän asian jos minkä lainsäädännön mukaan päättää eduskunta. Eikä tämä ole välttämättä edes budjettikysymys, koska liikelaitoslaissa ja myös posti- ja telailaitoslaissa edellytetään, että laitoksen toiminnassa noudatetaan niitä periaatteita, jotka eduskunta toimintatavoitteiden ja palvelutavoitteiden osalta päättää — siis eduskunta päättää. Eli tämä on harvinaisen selkeä kysymys. Sen takia nyt olisi parempi eduskunnassa keskustella, minkä päätöksen me täällä saamme aikaan, kuin kerrata poliittisia kiemuroita, jotka ovat olleet pääaiheena tässäkin keskustelussa.

Postipankin osalta on lisäksi sanottava, että se on valtion pankki. Siltä myös valtio voi ostaa postipankkipalveluita näihin posti-

toimipaikkoihin rahalla, niin kuin liiketilan kiltta voidaan ostaa palveluita ja niin kuin rautateiltä ostetaan kuljetuspalveluita, kun rautatietkin on liikelaitos. Tätä varten olen tehnyt eduskunta-aloitteen, joten on muodollinen pohja olemassa eduskuntakäsittelyä varten.

Mitä tulee ihmisten harkintakykyyn tässä kysymyksessä, niin kyllä ne edustajat, jotka eivät anna mitään arvoa maaseudun ja taajamien laitamien ihmisten omalle harkintakyvylle tässä asiassa, aliarvioivat kyllä suuresti tavallisia ihmisiä. Eivät ihmiset lähde keräämään ovelta ovelle suuria nimilistoja, tuhansittain, niin kuin minunkin kotikaupungissani Jyväskylässä tekevät, omasta aloitteestaan ilman, että he pitäisivät asiaa tärkeänä. Sen takia niitä, jotka tätä asiaa ovat päättämässä ulkopuolisina, minä pyytäisin hillitsemään hiukan tunteitaan ja kuuntelemaan niitä ihmisiä, joiden asiasta on kysymys.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun olen kuunnellut Postin edustajia tässä asiassa ja kyselty, niin kyllä minä olen vakuuttunut siitä, että maaseudulla kohtalaisen hyvin palvelutaso tulee säilymään ja ehkä parantumaankin. Tietenkin on joitakin paikkoja, joista posti kerta kaikkiaan häviää, kun ihmisiääkään ei enää ole. Mutta eihän voida jatkuvasti tukea toimintaa, jota ei kukaan käytä.

Kun ajatellaan, mikä tilanne on, niin Suomessa tulee olemaan Postin mukaan noin 1 000 postitoimistoa ja 1 000 asiamiestä vielä, ja nämä jakaantuvat sillä tavalla, että pääkaupunkiseudulla tulee olemaan postitoimisto vain noin 9 000:ta asukasta kohti, kun muualla Suomessa ilmeisesti joko asiamies tai postitoimisto on 2 000 asukasta kohti. Kyllä tämä herättää epäilyksiä; ja pääkaupunkiseutu varmasti on vain esimerkki suurista kaupungeista, muuallakin käy samalla tavalla. Miten näitten kaupunkien palvelut saadaan säilymään, kun kaikissa näissä tarinoissa puhutaan vain kylätoimikunnista ja kyläkaupoista, joita ei kaupungeissa taida olla, ja ne huolehtivat tulevaisuudessa postiasioista? Siinä kohdassa minä olen vähän epäluuloinen, miten palveluiden käy.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Jos eduskunnan tahto on sellainen kuin

käyty keskustelu osoitti postipalvelujen turvaamisen osalta, niin ei ole syytä huoleen.

Budjetti ei ole minun mielestäni ollenkaan niin huono kuin täällä on annettu opposition ja hallituspuolueidenkin edustajien taholta ymmärtää. Tämä budjetti ei heiluta juuri mitenkään perussuomalaisen istuma-asentoa tutussa ja turvallisessa nojatuolissaan, jossa kelpaa päivitellä muun maailman menoa.

Mutta kysyisin, milloin keskinkertaisuus tai tyydyttävä toiminta on herättänyt suuria hurraahuutoja. Budjetin suurin vika on sen neutraalisuus. Se on hyväntahtoisen viileä kuin kahden herrasmiehen Holkerin ja Louekosken kädenpuristus presidentin kesäasunon vasta haravoidulla hietikolla. Kummastakaan ei löydy rosoa, ei piikkiä, ei laaksoa, ei kukkula.

Hallitus puutui budjetin teon loppusuoralla liian epäpoliittiseksi ja laiminlöi osan keskeisistä sosialidemokraattien tavoitteista. Siinä syy viime päivien aseiden kalisteluun ja avoimiin toimiin budjetin muuttamiseksi.

Tilannetta ei lainkaan parantanut se, että Holkerin hallitus ei noudattanut ryhmämme selkeitä kantoja. Me mm. vaadimme, ettei liikevaihtoveroa saa nostaa. Vaadimme jo toukokuussa ensiasunnon leimaveron poistamista. Vaadimme tuolloin myös, että eläkeläispuolisoiden lisäosan tasokorotus ulotetaan myös jo maksettaviin eläkkeisiin. Vaadimme tiukasti myös mm. elatusvelvollisuusvähennyksen merkittävää korotusta.

Haluan erittäin painokkaasti todeta, että eduskuntaryhmämme reagointi ei ole syntynyt mistään tyhjistä eikä sellaista toimintaa voi pitää outona, jos vakavalla mielellä tehdyistä vaatimuksista halutaan pitää kiinni. Ja totean, että niistä tullaan pitämään kiinni. En mitenkään kiistä sitä, ettei eduskuntaryhmämme toiminnassa ole ollut aimo annos tyytymättömyyttä niin hallitusta kuin omia ministereitämmeikin kohtaan.

Oltuani nyt reilut kolme vuotta kansanedustajana minulle on vahvistunut se käsitys, että hallitus pyrkii olemaan liikaa eduskunnan ylä- ja ulkopuolella. Minusta demokratiaan kuuluu myös tietty jännitys ja jännite hallituspuolueiden ministereiden ja eduskuntaryhmienkin kesken. En ole ymmärtänyt parlamentarismia niin, että eduskuntaryhmä luovuttaa kriitikittömästi kansalta saamansa valtakirjan sittenkin aika suppealle ministeriryhmälle. Poliitiikkaan kuuluu aito ja reilu

vuoropuhelu. Myös kokoomuksen eduskuntaryhmällä on oikeus esittää, niin kuin se on esittänytkin, arvionsa budjetista.

Ryhmämme ei toisin sanoen ole luopunut pääministeri Holkerin painostuksenkaan alla viemästä muutospyrkimyksiään läpi syksyn budjettikäsittelyn aikana. Muutoskohteita on muitakin sen lisäksi, mitä julkisuudessa on ollut. Ehkä tärkein ongelma-alue liittyy veropolitiikkaan.

Hallitusohjelmaan on sanatarkasti kirjoitettu: "Verouudistus ja siihen liittyvät tulonsiirrot tulee toteuttaa siten, että tulonjako yhteiskunnassa ei muutu pieni- ja keskituloisten eikä lapsiperheiden asemaa heikentävällä tavalla."

Ensi vuoden tulo- ja menoarvioon liittyvässä informaatiossaan hallitus on kuvittanut verouudistuksen vaikutuksia koko vaalikaudelta. Samassa informaatiossaan hallitus on lopettanut käyränsä juuri 275 000 markan vuositulojen tasolle. Tästä yli menevällä tulotasolla marginaaliveron alentaminen 39 prosenttiin vaikuttaa kaikkein eniten. Jos tarkastelun pohjaksi olisi otettu kaikki palkansaajat, hallituksen esittämät käyrät olisivat tyystin toisen näköisiä. Hallituksenkin käyrästä on selvästi nähtävissä se, että 80 000—90 000 markan vuosiansioilla toimeentulevien nettotulot lisääntyvät kaikkein vähiten. Miksi juuri se palkansaajaryhmä, jolla muutoinkin on vaikeuksia jokapäiväisen elantonsa hankkimisessa, on jätetty kaikkein heikoimpaan asemaan?

Vääristymä tulee korjata täällä eduskunnassa. Parhaiten se voi tapahtua korjaamalla tulonhankkimisvähennystä. Nyt hallitus esittää, että vähennys olisi 3 prosenttia palkkatulon määrästä, kuitenkin enintään 2 100 markkaa. Hallituksen esitystä toivonkin muutettavan siten, että tulonhankkimisvähennyksen määräksi säädetään 4 prosenttia, enintään kuitenkin 3 000 markkaa 115 000 markan vuosituloon saakka, ja sen jälkeen vähennys pudotetaan 2 000 markkaan. Tällä muutoksella kyetään täyttämään sitä montua, jonka hallitus omassa esityksessään pieni- ja keskituloisille loukuksi on jättänyt.

Hallitus esittää myös, vastoin nimenomaista sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kantaa, liikevaihtoveron korottamista 0,5 prosentilla heti vuoden alusta lukien. Liikevaihtoveron korotus sopii erittäin huonosti yhteen inflaation hillitsemisen kanssa. Mie-

lestäni tässä asiassa hallitus on esityksessään epäjohtonmukainen. Toisekseen liikevaihtoveron vaikutukset kohdistuvat voimakkaammin juuri pieni- ja keskituloisiin sekä lapsiperheisiin, nämä ryhmät kun joutuvat käyttämään tulonsa jokapäiväiseen toimeentuloon, jolloin he maksavat kaikesta tulostaan liikevaihtoveron korotuksen seuraukset.

Ainut viisaus, minkä toivoisin hallituksen tekävän, olisi se, että hallitus vetäisi pois eduskunnasta esityksensä liikevaihtoveron korottamisesta.

Arvoisa puhemies! Noin 100 000 elatusvelvollisesta on tullut ja tulossa kohtuuttomalla tavalla verouudistuksen ainut suurehko häviöryhmä. Verotus on kiristynyt elatusvelvollisilla 3—4 prosenttia. Korostan sitä, että kysymys on enemmästä ja tärkeämmästä asiasta kuin pelkästä rahasta, sitäkin vähättelemättä. Haluankin korostaa, että elatusvelvollinenkin on avioeron jälkeen lapsiperheelinen. Tänään pidetään hyvin tärkeänä, että erolasten yhteydet erossa asuvaan vanhempaan säilyvät kiinteinä lapsi—vanhempi-suhteena ja toteutuvat mm. runsaan tapaamisoikeuden ja yhteishuollon merkeissä. Kuitenkin elatusvelvollisia on kohdeltu verouudistuksessa lähinnä yksin elävinä, mikä on ristiriidassa kaikkien sosiaalipoliittisten pyrkimysten kanssa. Haluan uskoa, että budjetin eduskuntakäsittelyssä elatusvelvollisuusvähennykseen saadaan tuntuva tasokorotus.

Arvoisa puhemies! Pari reunamerkintää lopuksi.

Eduskunnan sivistysvaliokunnan jäsenenä olen saanut tietooni, että hallituksen budjettiesitys työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen kohdalta ilmeisesti perustuu väärin laskelmiin, tai ehkä pikemminkin asian voi sanoa sillä tavalla, että ammatillisissa kursikeskuksissa, erilaisissa aikuiskoulutuslaitoksissa oppilaspäivän hinta on tänä päivänä ja ensi vuonna vallan toinen kuin mihin valtiovarainministeriö on ilmeisesti laskelmansa perustanut. Joten, kun budjettikirjassa on esitetty tavoitteena 17 000 aikuisen kouluttaminen jatkokoulutuksena tai uuteen ammattiin, budjettiin varatut määrärahat eivät tähän alkuunkaan riitä, vaan katson, että tämäkin asia tulee valiokuntakäsittelyssä korjata.

Lopuksi toteaisin ihan periaatteen vuoksi, että myös budjetin rahoitusta tulee tarkastel-

la vähän modernimmalla, 1990-luvun näkökulmalla. Olen yrittänyt viime päivinä paneutua haitta- ja saasteveroihin ja olen käynyt lävitse mm. rikkihaittaverotyöryhmän esitystä, joka on päätyntä esittämään rikkipäästöveroa harkittavaksi vuoden 1992 alusta. Kun Ruotsissa ollaan siirtymässä, tosin erityyppiseen järjestelmään jo sitä ennen, minusta olisi täysin mahdollista tässä asiassa päästä toimiin jo ensi vuoden puolivälissä. Tällä tavalla saisimme ympäristönsuojelua tehostettua ja myös rahaa kerättyä ympäristökäyttöön.

Olen myös vakuuttunut siitä, että budjetti pitää tarpeettomia aseidenhankintamäärärahoja sisällään.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun meillä on progressiivinen tuloveroasteikko ja siihen ei olla tyytyväisiä, se vaikuttaa aika kummalliselta, että sitten pitäisi tulonhankintavähennys tehdä kääntäen progressiiviseksi. Miksei progressiivista asteikkoa sitten suoraan esitetä ja päästä vähän vähemmällä laskemisella? Tämä vain mutkistaa verotusta, kun tehdään taas negatiivista progressiivisysteemiä viereen.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta oli erittäin hyvä, että ed. Gustafsson otti kantaa tulonjakokysymykseen. Nyt, kun muistelee paria edellistä syksyä, kun asiasta on käyty keskustelua tässä salissa, hyvin paljon on vakuuteltu sitä, että verotus kevenee, tulonjako ei muutu, niin kuin hallitusohjelma lupaa. Mutta me muistamme ja tiedämme nyt lukiessamme ensi vuotta koskevaa tulo- ja menoarviota, mikä tilanne tulee olemaan.

Muistan myös viime syksyn, kun silloinen valtiovarainministeri Liikanen lupaili, että pieni- ja keskituloisten asemaa tullaan korjaamaan. Tulokset ovat tällä kertaa nähtävissä, eivät ole muuttuneet, vaan pieni- ja keskituloiset tulevat maksamaan suurituloisten veroalen.

Linja, joka nyt on hallituksessa valittu, että pääministeri sanelee, mitä muut eduskunnassa saavat tehdä, mielestäni on kansanvallan häpäisyä. Näinhän tapahtui viime viikolla, että pääministeri astui esiin ja totesi, että hän ei hyväksy ryhmä- eikä yksityisiä edustajien aloitteita. Tätähän käytti myös ex-ministeri Liikanen aikoinaan, kun tulorat-

kaisua tässä salissa käsiteltiin. Hänhän tarjosi keppiä tai porkkanaa. Ei tämä mitään uutta ole. Mielestäni tästä on päästä pois. Tästä myös kansalaiset tänä päivänä keskustelvat, mikä on eduskunnan asema yhteiskunnassa.

Ed. Saastamoinen: Herra puhemies! Tämänvuotisen budjettikäsittelyn alkajaisiksi järjesti sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä yllättävän näytöksen. Sen kulkua askel eteenpäin, kaksi taaksepäin seuratussa tuli mieleen, että muillakin hallituspuolueiden kansanedustajilla olisi tärkeitä asioita, joiden osalta toivoisi, että voisi purkaa budjettia. Käsitykseni mukaan parlamentaariseen demokratiaan kuitenkin kuuluu, että hallitus nauttii eduskunnan luottamusta. Minä en toisin sanoen ymmärrä oikeusoppineen ed. Kaliman käsitystä toimitusministeristöstä, joka veisi läpi budjetin.

Herra puhemies! Tässä yhteydessä haluan kiinnittää huomiota erääseen seikkaan, johon olisin toivonut tulevan korjauksen tällä vaalikaudella. Mielestäni verotuksen suurin epäoikeudenmukaisuus koskee asuntolainojen korkojen verovähennysoikeutta ns. avopareilla ja aviopareilla. En luonnollisestikaan vaadi, että avoparien verovähennysoikeutta supistettaisiin ainakaan kovin radikaalisti, mutta vaadin, että avioparit saatettaisiin samanarvoiseen asemaan avoparien kanssa. On kovin laiha lohdutus, että avioparien asuntolainojen korkovähennysoikeutta nostettiin 2 000 markalla. Tällä hetkellä avoparit voivat vähentää verotuksessa 2 x 20 000 markkaa ja aviopari 24 000 markkaa.

Korkovähennysoikeuden saattaminen samalle tasolle kaikille verovelvollisille olisi kustannuksiltaan luultavasti miljardiluokkaa. Mitä se tuottaisi? Ilman muuta avioliittojen määrä lisääntyisi, mikä puolestaan tuottaisi tulevaisuudessa uusia hyviä suomalaisia ja ajan kanssa uusia veronmaksajia. Niitä me parin vuosikymmenen kuluttua todella tarvitsemme. Mutta ennen muuta tämä miljardi tuottaisi tasa-arvoa ihmisten kesken.

Luterilaiset piispat ovat kiinnittäneet huomiota tähän epäkohtaan. Viime viikolla myös Kotimaa-lehti otsikoi pääkirjoituksessaan "Avioliitosta ei saisi enää rangaista". Kysymyksessä on selvä avioliiton este. Tiedän henkilökohtaisesti useita nuoria pareja,

jotka eivät tule solmimaan avioliittoa, ellei verotus tässä suhteessa muutu.

Oikeudenmukaisen verotuksen eräänä perusperiaatteena on pidetty erillisverotusta. Avioparien tämänhetkinen asuntolainojen korkovähennystilanne on jääne yhteisverotuksesta. Tästäkin syystä se on epäoikeudenmukainen, ja siitä tulee mahdollisimman pian päästä eroon.

Tiedän, että eräiden mielipiteiden mukaan verovähennysoikeuden laajentaminen kaikille asuntovelallisisille samanarvoiseksi tai samantyyppiseksi riippumatta siitä, ovatko he avioliitossa vai eivät, johtaa eräiden mielestä kansantalouden vinoutumaan siitä syystä, että se antaa ikään kuin vihjeen lisälainan ottoon ja yhä suurempien ja kalliimpien asuntojen hankintaan. Tällä hetkellä tämä oikeus on siis vain niillä yhdessä asuvilla, jotka eivät ole keskenään avioliitossa.

Itse en kuitenkaan usko, että avioparit, joilla on yleensä usein lapsia, ryntäävät avopareja suuremmin joukoin "asumaan Kaivopuistoon", jos tällainen kärjistys sallitaan. Aivan varmaa on, että ne tuhannet nuoret ja jo varttuneetkin parit, joilla on yhteistä asuntovelkaa, eivät solmi avioliittoa, ennen kuin velka on maksettu, ja kun se on maksettu, otetaan uutta velkaa ja suurempi asunto.

Herra puhemies! Olen varma, että jokin ratkaisu on olemassa. Ratkaisu ei ole asuntovähennys, joka kylläkin hieman parantaa asiain tilaa. Se on asteittain vähenevä ja koskee vain ensiasuntoa. Epätasa-arvo avioparien ja avoliitossa elävien välillä säilyy joka tapauksessa. Tulen tekemään tätä asiaa koskevan lakiesityksen.

Toinen asia on ensiasunnon leimavero. Siitä olen samaa mieltä kuin eduskuntaryhmäni on jo pitkään ollut. Tämä jäänee 30-vuotisen sodan ajoilta tulee mahdollisimman pikaisesti poistaa, mutta sen tulee tapahtua asiallisessa järjestyksessä.

Herra puhemies! Vielä on eräs asia, johon haluan kiinnittää huomiota. Se kuuluu liikenneministeriön hallinnonalaan. Kuopion läänissä on meneillään suuria moottoritierakennusprojekteja. Sinänsä hyvä, mutta ei niin hyvä, ettei jotakin pahaakin.

Moottoritietyömaa silpoo ja sahaa Siilinjärven seudulla hiekkaharjuja. Paikalliset asukkaat ovat syystä huolissaan pohjavesialueista, jotka ovat kuulemani mukaan jo

osittain tuhoutuneet. Tietyömaan jatkuessa tuhot tulevat yhä laajamittaisemmiksi. Kuitenkin puhdas, käsittelemätön vesi on maapallolla yhä arvokkaampaa. Se on todella uusiutumaton luonnonvara.

Budjetissa todetaan, että tielaitos kiinnittää tulevaisuudessa yhä enemmän huomiota ympäristökysymyksiin teiden suunnittelussa, kunnossapidossa, parannustoissa ja rakentamisessa. Toivon, että tämä todella pitää paikkaansa, ja toivon, että tämä lupaus otetaan vakavasti.

Suomessa ei ole ongelmia veden riittävyyden suhteen, mutta hyvälaatuista vettä on suojeltava monenlaisilla toimilla. Vakava uhka on pohjavesivarannon saastuminen. Tällä hetkellä todelliset perustiedot pohjavesivarannon likaantumista ovat varsin niukkoja. Puhtaan juomaveden turvaamiseksi esimerkiksi pohjavesialueiden valvontaa on lisättävä ja laadittava suositukset erilaisten pohjavesialueiden suojelusta. Tässä asiassa tarvitaan laajaa yhteistyötä ympäristöministeriön ja liikenneministeriön välillä. Eräs huomion arvoinen asia on paitsi tierakennustyömaat myös teiden suolaus.

Siilinjärven tierakentamisesta puheen ollen haluan painottaa myös sitä, että rakennuskohteissa tulee nykyistä paremmin ottaa huomioon olemassa oleva asutus ja tiestö. Rampit ja lohkomiset aiheuttavat ihmisille kiertoteitä, halkovat viljelyksiä, vaikeuttavat monin tavoin elämää. Ihmiset, asukkaat on otettava huomioon siinä, missä ympäristökin.

Moottoritielinjaukset ovat pirstoneet mm. Pöljänkylän pahan kerran, puhumattakaan Siilinjärven kirkonkylän ammottavista hiekkaukoista. On helppoa sanoa, että maise-moinnilla saadaan lopputulos komean näköiseksi. Uskon sen, mutta entistä hiekkaharjumaismaa ei samanlaisena luonnonmukaisena enää koskaan nähdä.

Herra puhemies! Tämänäamuisessa television varhaislähetyksessä peräänkuulutettiin uusia tuulia. Kerrottiin kirjailija Haavikon todenneen, että vasemmistoideologian samahdettua ei ole mitään tullut tilanne. Sannottiin jopa, että vasemmistosta on tullut masennus. Vasemmistoideologian perään on turha enää haikailla. Viittaen kunnianarvoisan kollegan ed. Junnilan eiliseen mahtimiehen suorastaan shamanistiseen puheeseen sosialismin vuosisadan päättymisestä.

Uusia arvoja todella tarvitaan, joskin toisaalta on niin, että arvot ovat ikuisia, niiden painotuksissa vain on eroja aikakaudesta ja ideologiasta riippuen. Tällaisia ovat mielestäni ilman muuta ympäristöarvot. Nekin ovat ikiaikaisia, meillä Suomessa vähintäänkin kalevalaisia. Ympäristöajattelusta pitäisi tulla kaikille sisään rakennettu siten, että me toimissamme niin kotitalouksissa kuin elinkeinoelämässäkin ajattelisimme toimintamme ympäristövaikutuksia. Ympäristöhaitat eivät tunne rajoja, ja siitä syystä ympäristökysymyksissä meidän tulee ajatella hyvin kansainvälisesti. Pidän tärkeänä, että erityisesti suuria ratkaisuja tehtäessä kaikilla tasoilla ajateltaisiin perusasioita, puhdasta vettä ja puhdasta ilmaa.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin ed. Saastamoinen puhetta tarkasti, koska hän lähti liikkeelle siitä ihmetyksestä, että kyllä myöskin kokoomuslaisilla kansanedustajilla on toiveita ja tarpeita budjetin muuttamiseksi. Se, ettei kokoomuksen eduskuntaryhmä ole kollektiivisesti reagoinut, johtunee mielestäni siitä, että kokoomukselle ehkä kuitenkin oli tärkeintä saada tämä verouudistus toteutettua suunnilleen sen kaltaisena marginaaliverouudistuksena kuin se nyt toteutui. En moiti siitä sen kummemmin kokoomusta, se on kansainvälinen suunta, me sosialidemokraatit olisimme halunneet tulojakovaikutusten vuoksi edetä tässä asiassa toiseen tahtiin. Teen tästä myöskin sen johtopäätöksen, että kokoomus nimenomaan oli tämän budjetin tiimoilta lähes pelkästään veropuolue. Kun me sosialidemokraatit olemme laajassa mielessä yhteiskunnallinen uudistus ja muutosliike.

Mutta kommentti siihen, että ed. Saastamoinen totesi, että ensiasunnon leimaverouudistus tulee hoitaa asiallisesti tästä eteenpäin. Eikö se olisi asiallista etenemistä, että eduskuntaryhmät lähinnä kokoomuksen ja sosialidemokraattien välillä neuvottelevat ja sopivat tästä uudistuksesta. Voiko joku muu etenemistapa olla oikea tai asiallinen?

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mainitsin jo puheessani, että parlamentaariseen käyttöytymiseen kuuluu, että hallitus nauttii eduskunnan luottamusta.

Herra puhemies! Tietämäni mukaan ja vastauksena ed. Gustafssonin puheenvuoroon totean, että sosialidemokraattinen, samoin kuin kokoomuksen ministeriryhmä keskustelivat kyllä ensiasunnon leimaveron poistamisasiassa myös ns. asiallisessa järjestyksessä. Tietämäni mukaan sosialidemokraatit eivät olleet tähän siinä vaiheessa suosituksia.

Ed. Vihriälä: Herra puhemies! Tämän-
syksyinen budjettikirja on yllättävän sekava. Useita lukuja ja momenetteja on yhdistetty ja näin siirretty eduskunnan päättävältä entistä enemmän ministeriöihin. Eduskunnan arvovallan ja kansanedustajien tiedonsaannin kannalta tämä on valitettavaa.

Viikko sitten budjetin julkistamistilaisuudessa kaikki oli vielä hyvin hallituksen taholta. Vain oppositio heidän mielestään mustamaalasi budjettia. Viikko on merkittävästi muuttanut kuitenkin tilannetta, sillä useat sosialidemokraatit ovat valmiita hylkäämään budjettiesityksen monilta osin, kuten ed. Kaliman puheenvuoro eilen ja tänään ed. Gustafssonin puheenvuoro osoittivat.

Budjettikirja on rakennettu, näin uskon, siinä toivossa, että nykyinen hallitusrintama jatkaa myös vaalien jälkeen. Niin kovakouraisesti hallitus käsittelee esimerkiksi aluepolitiikkaa. Tasapuolisuudesta ei ole tietoa-
kaan. Kehitystä ohjataan voimakkaasti pääkaupunkiseudulle ja eräisiin kehityspisteisiin. Vain muruja lentelee varsinaisille haja-asutusalueille. Useita entisiä aluepoliittisia tukimuotoja heikennetään Euroopan yhdentymisen nimissä.

Erityisesti polttoaineiden, bensiinin ja dieselöljyn, hintojen korotukset ja liikevaihtoveron korotus tuntuvat kehitysalueiden pitkien matkojen taipaleilla. Näistä korotuksista huolimatta yritysten alueellinen kuljetustuki polkee paikallaan. Tiemäärärahat keskittyvät Etelä-Suomeen niin maanteillä kuin rautateilläkin. Lääninrahaa on alennettu rajusti. Haja-asutusalueiden vähittäiskaupan palveluiden turvaamiseen tarkoitetut määrärahat alenevat, investointituki on jäädytetty jne. Lupauksistaan huolimatta punamustahallitus ei osoita tukea pienyritystoiminnan edistämiseen. Budjettiesityksessä pienyritystoiminnan tuen myöntämismääriä on supistettu viime vuodesta 5 miljoonalla markalla. Pankkipalvelut lakkaavat noin 1 900 postikontto-

tion rintamassa, joka yhtyy väitteeseen, että näiden väestöryhmien asema on heikentynyt ja heikentyy ensi vuonna, kun otetaan huomioon budjetin sosiaalipolitiikka ja sen rinnalla verotus kaikilta osiltaan, erityisesti liikevaihtoverot, haittaverot ja toisaalta asu-
miskustannukset ja korot, joista tietysti ei yksistään hallitusta voi syyttää. Esimerkiksi kansaneläkeindeksi joissakin hetkellisissä tilanteissa lieenee parempi kuin jokin toinen, mutta pitkällä aikavälillä se on huonompi kuin esimerkiksi ansioeläkeindeksi. Tämä lie-
nee selvää.

Toiseksi toteaisin, että esitin ryhmäpuheenvuorossani kysymyksen: Miksi hallitus on hiljaa eikä puhu mitään nuorten perheiden ja muidenkaan yksityisten ihmisten ja myös yritysten osalta huikean korkotason vaikutuksista? Jos saisi kysyä, kysyisin, mikä on hallituksen ratkaisu. Mitä te kerrotte näille ihmisille, jotka meiltä vaativat armahdusta hädässä, missä he ovat? He kaikki eivät ole itse tahallaan syylistyneet siihen velkaantumiseen, johon he tänä päivänä ovat joutuneet ja jossa he ovat todella hädässä.

Ed. Heikkinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kunnallistalouden osalta ministeri Louekoski väitti, että kuntien välisessä kustannusten jaossa ei tapahtuisi mitään muutoksia. Tämä ei pidä alkuunkaan paikkaansa.

Hallitus aikoo esittää muutettavaksi esimerkiksi verotulojen täydennysjärjestelmää alentamalla ns. tasausrajoja. Tämä tietää kaikkein köyhimmille kunnille todennäköisesti yli 100 miljoonan markan tulojen menetyksiä.

Toiseksi verolainsäädäntöä on muutettu hyvin monilta osin siten, että kunnat tulevat menettämään verotulojaan.

Edelleen ministeri Louekoski väitti, että laskelmat, joita on tehty kuntien lisärasituksesta, perustuisivat olettamuksiin. Tältä osin asia pitää osittain paikkansa. Se perustuu olettamuksiin, koska sekä valtiontalouden että kunnallistalouden ja koko yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeinen hallinnonala, verohallinto, on saatettu sekasorron valtaan. Tästä vastaa hallitus. Valtion- ja kunnallistalouden kannalta keskeisiä tietoja, todellisia, luotettavia, uskottavia tietoja, ei ole kenenkään käytössä tänä päivänä. Ministeri Louekosken pitäisi tietää tämän päivän ti-

lanne, pitäisi tietää, että verotus tulee myöhästymään enemmän kuin kaksi kuukautta, minkä verohallitus on ilmoittanut. Kunnallisten keskusjärjestöjen laskelmat 1,2 miljardin lisärasitteista ovat todella luotettavia, niin luotettavia kuin ne verotustietojen puutteellisuuden vuoksi voivat olla.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ilahtunut siitä, että puhemies kuitenkin on havainnut loppujen lopuksi minun pyytäneen vastaaspuheenvuoroa.

Ministeri Louekoski puheenvuoronsa aluksi totesi, että kaikkien eduskuntaryhmien mielestä budjetti on huono, niin kuin se monilta osin onkin erittäin huono. Tässä yhteydessä haluaisin nostaa esille sen, ketkä ovat valmistelemassa budjettia: ministeri Louekoski esikuntineen. Kun on näytelty surkuhupaisa näytelmä, että hallitusryhmät ryhtyvät juuri, kun budjettiriihi on päättynyt, tekemään esityksiä korjauksiksi, niin ihmettyttää todella, kuka on ollut päättämässä budjetista. Eivätkö samaiset hallitusryhmät juuri ole istuneet budjettiriihessä tekemässä budjettia? Eduskuntaryhmien edustus on siellä paikan päällä. Kysynkin: Ketkä teitä siellä edustavat? Eivätkö he uskalla toimia, vai eivätkö he tunne näitä asioita, vai mistä yhtäkkiä tämä viisaus tulee? Me kannatamme kaikkia näitä sosiaalidemokraattien esityksiä.

Ongelma on se, että valtiovarainministeriön virkamiehillä ei ole mitään todellista tuntumaa elävään elämään. He eivät ymmärrä tavallisen ihmisen hätää. Onneksi sentään kansanedustajille, jopa hallitusryhmien kansanedustajille, sen verran välittyvät ihmisten tunnot, että heille tulee vaalien lähestyessä hätä, ettei aivan huonosti kävisi.

Tässä yhteydessä halusin sanoa, että sen sijaan, että valtiovarainministeriön virkamiehet määräävät esimerkiksi sosiaalipuolen lainsäädännöstä, pitäisi muuttaa systeemi niin, että edes ne, jotka ammatinsa puolesta tuntevat nämä asiat, pääsisivät päättämään ja että viime kädessä eduskunnan päätösvalta turvataan.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Louekoski totesi, ettei kuntien ja valtion välinen suhde muutu. Tämän osalta muutama lyhyt kommentti.

Ensinnäkin on aivan totta, että verolakien osalta voidaan vasta esittää arvioita moniltakin osin. Esimerkiksi metsän tuottoerusteiden täsmentämisestä on hyvin vaikea arvioida. Mutta aika luotettavien arvioiden perusteella voidaan todeta, että verolait yksinomaan kiristävät kuntien taloutta noin 1,2 miljardilla markalla, josta yksinomaan liikeluonnon harkintaverotuksen poistaminen on vajaan puolen miljardin markan suuruusluokkaa oleva kiristystoimenpide. Ministeri Louekoski on luvannut useissa yhteyksissä, että voimalaitospaikkakunnille korvataan harkintaveron poistosta aiheutuva verotulojen menetys. Tästä lupauksesta toivottavasti ministeri Louekoski voi myös pitää kiinni.

Toinen hyvin tärkeä kysymys on verotulojen täydennysjärjestelmä, jota kautta vajaat 100 miljoonaa markkaa kaikkein köyhimmät kunnat tulevat viimeisimpien laskelmien mukaan menettämään, kun 1,5 prosenttiyksiköllä verotulojen täydennysjärjestelmän tasotusrajoja, jotka nyt ovat lakisääteisiä, esitetään ilmeisesti hallituksen toimesta alennettaviksi. Näiltä osin on vedottava koko oppositioon. On todettava ensinnäkin keskustan osalta, että keskusta ei tule tätä leikkausta hyväksymään, koska se on hyvin epäoikeudenmukainen. On vedottava koko oppositioon, että me yhteisvoimin estäisimme tämän lain voimaantulon, ja on vedottava hallitukseen, ettei tätä lakiesitystä hallituksen toimesta annettaisi.

Eli budjetti kiristää kuntien taloutta noin puoli penniä veroäyriä ja kiristys kohdistuu kaikkein voimakkaimmin kaikkein köyhimpiin kuntiin.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Louekoski käsiteli kuntataloutta ja totesi mm., että uusi valtionosuusjärjestelmä estää kuntien tuhlailun. Näinhän ei ainakaan ensi vuonna vielä tapahdu, koska järjestelmää ei saateta vielä ensi vuonna laisinkaan voimaan.

En tiedä, mitä ministerin päässä liikkuu, mutta tämän valtionosuusjärjestelmän kehittämisen lähtökohtanahan on ollut, että kuntien ja valtion välinen kustannusjakosuhte ei muutu. En tiedä, kaavaileeko valtiovarainministeriö jotain kuntien pään menoksi.

Täällä on jo puututtu kuntien tulojen menetyksiin, veroperusteiden muutoksiin ja liikeluonnon harkintaverotuksen poistumiseen.

Ainakin Lapin läänissä, jossa on paljon voimalaitoskuntia, odotetaan mielenkiinnolla sitä hallituksen periaatepäätöstä tai pikemminkin lakia, jolla nämä menetykset pääosin kunnille korvataan. Tämän lain voimaansaattaminen ja tieto siitä olisi ensiarvoisen tärkeä senkin takia, että kunnat parhaillaan tekevät talousarvioita ja vahvistavat veroäyrin hintoja ja näitten päätöksien tueksi tarvitaan todellista tietoa.

Holkerin hallitushan hallitusohjelmassaan on jo luvannut kunnille, että kuntien verotulot verouudistuksen kaikissa vaiheissa turvataan. Minun mielestäni todellisten tekojen ja lupauksen välillä on tällä hetkellä räikeä ristiriita.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Louekoski vastauspuheenvuorossaan totesi, että tällä budjettiesityksellä ei mitään hallituspuhujaa ole asetettu etusijalle. Edelleen ministeri jatkoi, että antaa kansan vaaleissa ilmaista kantansa ja vasta sen jälkeen katsotaan yhteistyökuviot. Tähän kannanottoon on toki helppo yhtyä. Mutta haluaisin muistuttaa ministeri Louekoskea siitä, että sosialidemokraattisen johdon riveistä on selkeästi liputettu nykyisen hallituspuhujan puolesta ja, jos oikein muistan, juuri budjettiriihen aikaan.

Selkeimmin ehkä nykyisen hallituspuhujan puolesta ovat liputtaneet juuri kokoomuslaiset, joille tässä hallituksessa pitkälti on jäänyt minun käsittääkseni myötäilijän rooli. Kokoomus on ollut varsin tahdoton tässä yhteistyökuviossa.

Tuntuu varsin oudolta se keskustelu, jota käydään hallituspuhujasta, kun sitä käydään jo puoli vuotta ennen vaaleja. Tämä, jos mikä, on vaalien aliarvioimista. Tätä taustaa vasten todella toivoisin, että nykyiset hallituspuolueet malttaisivat odottaa kansan tuomiota ja vasta sen jälkeen pohtia yhteistyökuvioita.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Louekoski ehti jo poistua, mutta häneen puheenvuoronsa jälkeen tulikin entistä hämmennyneemmäksi. Hän oli varma siitä, että olin esittänyt vääriä lukuja, mutta hän ei tiennyt, mitä ne väärät luvut olivat eikä ollut valmis esittämään oikeampia lukuja tilalle. Se tuntuu perin hämmästyttävältä. Hänen ei ole pakko ainoastaan torjua

on niin valtavasti muuttunut. Ei nyt enää kuljeta hevoskärryillä paikasta toiseen ja työssäkäyntialueet ja vastaavasti hallinnolliset yksiköt voivat olla ihan toisen näköisiä kuin tähän asti. Jos esimerkiksi määrätyissä hallintotehtävissä huomataan, että läänit ovat liian pieniä, se on merkki siitä, että ne ovat liian pieniä. Suomessa on varmaan turhan paljon läänejä, ehkä niitä pitäisi yhdistää, kunnista puhumattakaan. Tällä tavalla saataisiin ihmisiä tärkeämpiin töihin. Meillähän on valtavasti työvoimapulaa. Jos valtio ja kunnat jatkuvasti yrittävät pitää ihmisiä töissä, joita ei enää välttämättä tarvita, niin tässä käy huonosti.

Ed. Vihriälä mustamaalaa, että jos Suomi liittyy EY:hyn, Etään tai vastaavaan, niin se tuhoaa maatalouden. Minusta tilanne on juuri päinvastoin. Jos Suomi jää Euroopan yhdentymisen ulkopuolelle, silloin täällä ei ole mahdollisuuksia maksaa niitä valtavia tukiakaan, mitä me nyt maksamme maataloudelle. Silloin maataloudenkin käy todella huonosti, tietenkin kaikkien muidenkin suomalaisten siinä sivussa.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vihriälä suri sitä, että Suomessa ei osata olla kiitollisia hyvästä sadosta. Varmasti ollaan, kunhan ylimitoitettu yhteiskunnan tuki maataloudessa puretaan. Suomalainen kuluttaja ei nimittäin pysty maksamaan maapallon nälänhätää. Meidän järjestelmämme on siinä vinoutunut ja väässä, että ahkeruutta ja osaamista maataloudessa ei tänä päivänä voida arvostaa siinä määrin kuin pitäisi. On ihan oikein, että tuottajat tässä maatalouden tukijärjestelmän tilanteessa joutuvat itse myös rahallisesti arvioimaan sitä, kuinka paljon ylituotantoa kannattaa tuottaa, eli osallistuvat itsekin osittain vientituen maksamiseen.

Suomalaisen kuluttajan ainoa toivo taitaa olla EY, jossa näitä asioita pakon avulla laitetaan järjestykseen. Myönnän, että maatalouden tukijärjestelmän luominen on ollut erittäin tärkeää Suomessa sodan jälkeen. Mutta nyt me elämme toisenlaisessa yhteiskunnassa. Maatalous voisi vähän katsoa itseänsä peilistä, miksei ole omaehtoisesti nähty näitä merkkejä, lähdetty hallittuun saneeraukseen riittävässä määrin. Asiat tulevat olemaan huonommin, kun ne tehdään ulkoa päin. Suomi on elinkeinorakenteensa

muutoksessa auttamattomasti jäljessä. Tutkimukseen ja koulutukseen ei ole aikoinaan riittävästi panostettu.

Ed. Vihriälä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Arvostan suuresti sitä, että ed. Mönkärekin antaa arvon sille, että meille voi tulla hyvä sato, ja tätä taustaa vasten antaa viljelijän työlle arvoa. Toteaisin kuitenkin elintarvikkeiden hinnoista ja siitä, mitä kuluttaja tänä päivänä käyttää elintarvikkeisiin, että kai se keskimäärin tänä päivänä on vain 18 prosentin luokkaa niistä tuloista, mitä kuluttajat ja palkansaajat saavat.

Mitä tulee muutosprosessiin, niin on aivan totta, että meidän on pakko tuotantoa jonkin verran supistaa, mutta muutosprosessin vauhdistahan nyt on kyse. En usko lainkaan siihen, että jos yhdentyvässä Euroopassa tuotanto pudotetaan reippaasti alle 100 prosentin, Suomessa elintarvikkeiden hinnat tulisivat halpenemaan, niin kuin vahvasti tänäkin päivänä väitetään.

Muutama vuosi sitten meillä oli perunasta pulaa ja tuotiin perunaa tähän maahan. Ne tuontiperunat vasta sitten maksoivat kaupassa kuluttajalle. Ne olivat erittäin heikkolatuksia.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuluttajan ruokaan käyttämistä rahoista voidaan esittää keskimääräisiä arvioita ja prosentti on varmasti ihan oikea. Mutta kun katsotaan ihmisten tulotasoa ja heidän perustoimeentuloonsa käyttämiään rahoja, niin todetaan se, että erityisesti pienituloiset ihmiset ja lapsiperheet joutuvat käyttämään huomattavasti suuremman osan rahoistaan elintarvikkeisiin.

Mitä tulee hintaodotuksiin EY:ltä, Eftan viimeisen hintatutkimuksen mukaan on todettu, että mitä tiukemmin maa kuuluu Euroopan yhteisöön, sitä alemmat kuluttajahinnat siellä on. Meillä on myös selviä merkkejä siitä, että kun tuontisuoja on poistettu ja kilpailua lisätty erittäin elintarvikkeiden osalta, niin hinnat ovat lähteneet laskusuuntaan.

Ed. Laaksonen: Herra puhemies! Puheenvuorossani on yksi kysymys valtiovarainministeri Louekoskelle ja sen loppupuolella kysymys joko pääministerille tai kalas-

tusministeri Norrbackille. Mutta taitaa käydä minulle niin kuin monelle muullekin, niin että keskustelun tässä vaiheessa vastauksia ministereiltä ei paljon kysymyksiin heru, joten ne kysymykset jäänevät tämän keskustelun osalta eduskunnan pöytäkirjoihin, ellei ministeri satu tätä kuulemaan ja asiasta kiinnostumaan ja tule tänne kommentoimaan, mitä kovasti toivoisin, mutta palaan siihen asiaan myöhemmin.

Valtiovarainministeri Matti Louekoski tarkasteli esittelypuheenvuorossaan verouudistuksen toteutumista varsin laajasti ja samalla pyrki todistamaan nojautuen ilmeisesti valtiovarainministeriön virkamiesten tekemiin selvityksiin, että verouudistuksen tavoitteet olisivat toteutuneet jopa niin hyvin, että eri tulonsaajien välillä ei olisi tapahtunut muutoksia. Mielestäni tämä on samantyyppistä hurskastelua kuin taannoinen verohallituksen koteihin lähettämä tiedote Verotus kevenee.

Tämän hallituksen aikana on toteutettu todella mittava tulojen ja varallisuuden usjako maassamme nimenomaan kaikkein hyvätuloisimpien ihmisten hyväksi. Tämä olisi hyvä myös sosiaalidemokraattien myöntää. Mitä ensi vuoden veroratkaisuihin tulee, niin sama linja todella tulee jatkumaan, mikäli hallituksen esitykset sellaisinaan menevät lävitse.

Tunnettu tosiasia on se, että maassamme on erittäin suuret tuloerot, joiden tasaamiseksi progressiivinen tulovero on yksi tehokkaimpia keinoja. Tämän hallituksen aikana tästä periaatteesta on luovuttu ja veroratkaisulla hallitus on käytännössä osoittanut olevansa hyvätuloisten hallitus. Hyväosaisten kapina on siis johtanut tulokseen, mutta miten onkaan käynyt ns. yhteisvastuun, solidaarisuuden ja kaikkein vähäosaisimpien aseman parantamisen? Totean siihen yksiselitteisesti, että varsin huonosti näitten väestöryhmien on käynyt.

Monta vuotta jatkunut hyvä taloudellinen tilanne olisi mahdollistanut merkittävätkin sosiaalipoliittiset uudistukset kuten perustuvan tuntevan tasollisen parantamisen, eläkeläisten, opiskelijoiden, nuorten perheiden, sietämättömien asuntovelkojen ja asuntopulan kourissa kamppailevien ihmisten aseman parantamiseksi. Hallituksen mainostamat uudistukset ovat olleet lähinnä kosmeettisia, ja niiden arvoa mitätöivät jälkikäteen tapah-

tuvat ja samalla todelliseen inflaatioon näiden alimitoitettut korotukset.

Vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa ed. Helle toi esille mm. eläkejärjestelmästä juontuvan epäoikeudenmukaisuuden koskien pientä kansaneläkettä saavia. Vuoden 1984 jälkeen ei ole tehty tarkistusta tasollisesti pieniin eläkkeisiin. Jos niitä olisi korjattu samalla määrällä, minkä työeläkkeet vastaavana aikana ovat nousseet, pienet kansaneläkkeet olisivat noin 300 markkaa korkeammalla tasolla tällä hetkellä kuukaudessa kuin ovat. Mutta hallitukselta ei ole riittänyt myötätuntoa kaikkein pienimpiä eläkkeitä saavia eläkeläisiä kohtaan.

Verouudistuksen lähtökohtana hallitus ilmoitti myös, että valtion ja kuntien verotulot tulee turvata uudistuksen kaikissa vaiheissa. Tämäkin tavoite on osoittautunut pelkäksi joutavanpäiväiseksi höpinäksi. Ilmeistä on, että yli puolet Suomen kunnista on joutunut nostamaan veroäyriään valtion ja kuntien välisen kustannusjaon muutoksen seurauksena. Ensi vuodellekin on tiedossa puolen pennin kunnallisveron korotuspaineet, joillekin kunnille vielä enemmän.

Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa tuotiin esiin se, että kunnallisen harkintaveron poistaminen yrityksiltä on hyvä asia. Rohkeuden olla asiasta täysin toista mieltä. Iiro Viinasen ja muidenkin harkintaverotuksen poistajien olisi terveellistä käydä vaikkapa Eurajoen kunnan edustajien kanssa keskustelemassa harkintaverotuksen merkityksestä kunnan taloudelle (Ed. Mönkäre: Tai Imatralalla!) — tai myös monilla muilla voimalaitospaikkakunnilla. — Jos ja kun hallitus romuttaa harkintaverotuksen, se tietää sitä, että Eurajoen verotulot putoavat peräti 30 prosenttia. Toisin sanoen harkintaveron poistaminen merkitsee Eurajoella yli 6 pennin veroäyriä korotuspainetta. (Ed. Tiuri: Aleneeko sähkön hinta?)

Tähän mennessä hallituksen taholta ei ole tuotu julkisuuteen minkäänlaista esitystä siitä, millä tavalla esimerkiksi juuri voimalaitospaikkakunnille korvataan niiden kokemat verotulojen menetykset harkintaverotuksen poistuessa. Tästähän teimme useita kirjallisia kyselyitä, joihin veroministeri Puolanne on antanut ihan tyhjänpäiväisiä vastauksia, että asiaa tutkitaan, sitä selvitetään, mutta mitään konkreettista ei ole tehty tämän asian suhteen ja kuitenkin aiotaan harkintaverotus

poistaa ja nämä kunnat joutuvat todella ahtaalle, niin kuin edellä olen kuvannut.

Tämän asian esille tuotuaani kysyn, ja olisi kohtuullista, että ministeri Louekoski olisi nyt paikalla vastaamassa hallituksen puolelta: Mitkä ovat ne keinot, millä tavalla aiotaan näille kunnille verotulojen menetykset hoitaa, jotka ovat koitumassa harkintaveromuutoksen myötä? Mutta kuten totesin, ministeri on muilla apajilla, ei näy salissa, tokko lienee talossakaan.

Suhdannepoliittisesti maamme on ajautumassa mitä todennäköisimmin taantumahan, niin monet merkit viittaavat siihen. Siksi onkin merkittävää se, että hallitus ei ole riittävästi varautunut tällaiseen kehitykseen esimerkiksi työllisyysrahojen osalta. Tälle vuodelle kunnille ja kuntainliitoille työllisyyden lieventämiseen oli budjetissa varoja 1,4 miljardia markkaa. Ensi vuodelle hallitus esittää samaan tarkoitukseen vain 1,1 miljardia, ja selvästi kaikki merkit viittaavat siihen, että tilanne on kääntymässä todella pahempaan suuntaan. Mielestäni tässä asiassa eduskunnan tulee tehdä määrärahalisäykset budjetin käsittelyn yhteydessä, koska selvästi on näköpiirissä, että ensi vuonna tähän aikaan elämme ihan toista tilannetta kuin nyt.

Täysin käsittämätöntä on mielestäni myös se, että läänien kehittämisrahaa ollaan vähentämässä 20 miljoonalla markalla tilanteessa, jolloin läänien kehittämisrahaa tulisi ehdottomasti korottaa tuntuvasti, koska lääneissä on saatu hyviä tuloksia aikaan erityisesti työvaltaisen pienteollisuuden ja yritystoiminnan kehittämiseksi. Tämä hallituksen virhelinja tulee eduskunnassa korjata budjetikäsittelyn aikana.

Samoin eduskunnan on kyettävä estämään Posti- ja telelaitoksen suunnittelemat postikonttorien saneeraukset. On todella merkittävää, että hallitus ei ole millään tavalla puuttanut postipalvelujen heikentämiseen ja siten kansalaisten peruspalvelujen romuttamiseen. Tällä asialla, ystävät hyvät, on kiire. Posti- ja telelaitos valmistelee asiaa niin, että syys — lokakuun vaihteessa pitäisi olla esitykset saneeraustoimenpiteistä valmiina. Elokuun tilanteen mukaan, joka täällä moineen kertaan on tuotu esille, on rajusti postikonttoreita vähentymässä, ja se tietää kansalaisten palvelujen saatavuuden eriarvoistamista. Ehkä on syytä tuoda esille vielä kaksi asiaa tähän asiaan liittyen.

Ensiksi oli hyvä, että ministeri Louekoski toisaalta selvitti, mitä tapahtunut keskusteluissa Posti- ja telelaitoksen ja silloisen liikenneministerin välillä, ja hyvänä pidän myös sitä, että nyt jonkin verran on Postin tuottotavoitetta alennettu. Mutta miten kävi tämän vuoden osalta? Tälle vuodelle valtiovarainministeri nosti tuottotavoitteen Postin esittämästä tavoitteesta 100 miljoonaa markkaa korkeammalle kuin oli Posti- ja telelaitoksen tekemä ehdotus. Tästä käytiin keskustelu tämän vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä, ja silloisen SKDL:n eduskuntaryhmän taholta me esitimme, että Postin tuottotavoitetta olisi tullut laskea tämä 100 miljoonaa markkaa. Jos näin olisi menetelty, niitä vaikeuksia ei olisi, mitä tällä hetkellä on.

Mielestäni harhaanjohtavasti on myös keskusteltu koko ongelmasta, kun on puututtu haja-asutusalueitten konttoriverkoston romuttamiseen. Nimittäin tosiasia on se, että näistä ns. tappioista vain yksi kolmasosa tulee haja-asutusalueitten konttoreista, pääposteista tulee kaksi kolmasosaa. Tällä asialla on todella kiire. Kun ministeri Louekoski mainitsi, että nyt on muutama kymmenen miljoonaa markkaa tulostavoitetta alennettu, se on sinänsä hyvä asia. Mutta se ei suinkaan riitä, ja eduskunnan on syytä korjata tämä tilanne, ja se 200 miljoonaa markkaa, joka konttoriverkon säilyttämiseksi tarvitaan, tulee myös budjettiin osoittaa.

Muutaman vuoden ajan on eduskunnassa käyty keskustelua myös joukkoliikenteen kehittämisestä, mutta tulokset ovat olleet perin vaatimattomat. Rautateiden kehittämiseen, rataverkon sähköistämiseen ja koko kaluston uudistamiseen on panostettava nykyistä enemmän. Linja-autoliikenne joukkoliikenteen osana on suurissa vaikeuksissa. Haja-asutusalueilta on jouduttu lopettamaan lukuisia vuoroja ja siten vaikeutettu liikkumista julkisilla liikennevälineillä, mikä puolestaan on osaltaan lisännyt yksityisautoilua ja sitä kautta maanteittemme ruuhkautumista.

Myös kuorma-autoliikenteen osalta ollaan tilanteessa, joka vastaa muutama vuosi sitten ollutta merenkulun tilannetta. Jo nimittäin nyt on tapahtunut niin, että melkoinen määrä kalustoamme on ulosliputettu, ja ellen väärin muista, niin jo tällä hetkellä maamme teillä liikkuu ulkomaanliikenteessä ulkomalaisia autoja enemmän kuin kotimaisia kuor-

ma-autoja. Minusta tämä on hyvin huono kehityssuunta ja tämä näyttää jatkuvan. Näitä voitaisiin oikaista varsin pienillä verotuksellisilla yksityiskohdilla, mutta näyttää olevan niin, että hallituksella tähän ei kykyä tai tahtoa tai taitoa riitä. Ajattelen vain joukkoliikennettä, linja-autoliikennettä. Esimerkiksi verottomalla polttoaineella, polttoöljyllä, ajamisen salliminen parantaisi näitten yritysten kannattavuutta huomattavasti ja mahdollistaisi myös tämän joukkoliikennemuodon ylläpitämisen vähäliikenteisillä alueilla.

Herra puhemies! Pieni- ja vähätuloisten kansalaisten kannalta on enemmän kuin toivottavaa se, että nykyinen hallituspohja ei jatka vaalien jälkeen. Silakkaa ja perunaa Suomen kansa on joutunut syömään olosuhteiden pakosta vuosikymmenien aikana, ja vaikuttaa siltä, että pääministeri Harri Holkerin hallitus on saanut maamme taloudellisen tilanteen sellaiseen jamaan, että kirjaimellisesti Holkerin suosittelemat silakat ovat monissa perheissä pääasiallinen ravinto. Eli kun kansalla menee huonosti, niin toisaalla kalastajilla taitaa nyt mennä hyvin, varsinkin jos hallitus vielä älyäisi esittää kalastajille silakan hintatukeen lisää rahaa ja poistaisi ammattikalastusta haittaavia rajoituksia.

Ed. Mönkäre: Herra puhemies! Jatkanpa melkein samalla sävelellä.

Euroopan kalleimmassa maassa kaikkein hankalimmassa asemassa ovat pienituloiset palkansaajat ja eläkeläiset, joiden joukossa on suuri osa veteraaneistamme, lapsiperheet, opiskelijat ja erityisesti monet naiset. Näille ihmisille tärkeitä ovat suorat tulonsiirrot, hyvä maksuton peruspalvelujärjestelmä ja sairausvakuutuksen ulottaminen eräisiin kalliisiin elämän välttämättömyyksiin kuten silmäaseihin tai hammashoittoon.

Peruspalvelut tuotetaan pääosin yhteisin varoin. Kansainvälistymisen myötä paineet veroasteemme pienentämiseen kasvavat koko ajan. Yleistä mielipidettä on jo kauan muokattu julkisen peruspalvelujärjestelmämme yksityistämiseksi. Sosiaaliturvaa kohtaan suunnataan kovaa arvostelua. Arvostelusta on ollut se hyöty, että julkiseen palvelujärjestelmään on alettu vaatia tehokkuutta. Tehokkuuden vaatimus on johtanut työn sisällön kehittämiseen ja sitä kautta myös työolosuhteitten parantumiseen. Samalla julkinen palvelujärjestelmä on herännyt säilyt-

tämään kilpailukykyään. Julkiset palvelut tyydyttävät asiakkaita, jos palveluja vain onnistuu saamaan. Julkisten menojen kasvu budjetissa ei johdu siitä, että sosiaali- ja terveystoimeen tai koulutoimeen olisi yhtäkkiä ryhdytty rajusti panostamaan. Kyllä nousut tulevat muualta, yhtenä tärkeänä tekijänä maatalouden menot.

Suomalainen maatalouspolitiikka alkaa olla tiensä päässä. Se, mikä maatalouden tukijärjestelmässä sodan jälkeen jälleenrakentamisen aikana oli oikein ja auttoi mm. karjalaisten asuttamisessa ja juurruttamisessa uusille asuinsijoille, on tämän päivän maailmassa mahdotonta. Suomi on pystynyt luomaan järjestelmän, jossa elintarvikkeiden hinnat pyörivät noidankehässä, jonka ainoa suunta näyttää olevan ylöspäin.

Tähän asti Gatt-sopimus ei ole herättänyt maatalouttamme riittävän suureen remontiin omasta aloitteestaan. EY:n vaatimukset Efta-maiden maataloudelle ovat jo vakavampi viesti. Myös EY kamppailee ylituotanto-ongelman kanssa. On selvää, ettei se tule hyväksymään Efta-maille erityisiä vapauksia, joiden tarkoituksena on suojata omaa kallista maataloustuotantoa.

Maanviljelijäväestön asema yhdentyvässä Euroopassa on huolestuttava asia, mutta lähes katastrofaalinen on suomalaisen kuluttajan tilanne. Elämme kiistatta yhdessä maailman kalleimmista maista. Uusin Eftan hintatutkimus osoitti, että mitä tiukemmin maa kuuluu Euroopan yhteisöön, sitä matalammat kuluttajahinnat siellä ovat.

Hallitusohjelmaan kirjattiin yhdeksi maatalouspolitiikan tavoitteeksi elintarvikkeitten hintojen kohtuullistaminen. Viime aikoina on tuotu esiin saavutuksena elintarvikkeiden hintojen nousun hidastuminen. Totta näyttää olevan, että ruoan hinta 1980-luvun loppuvuosina on noussut hitaammin kuin muiden tuotteiden hinnat. Tarkempi tarkastelu asettaa asian oikeisiin uomiin. Kotimaisiin raaka-aineisiin perustuvien elintarvikkeiden hinnat ovat viimeisten viiden vuoden aikana useimmissa tapauksissa nousseet enemmän kuin 27 prosenttia, joka on yleinen hintojen nousu. Leivän, lihan ja rasvattoman maidon hinta on noussut keskimääräistä enemmän. Valio on hinnoittelupolitiikassaan selvästi suosinut erittäin rasvaisia maitotuotteita ja kerännyt rahaa niistä tuotteista, joita kuluttajan terveyssyistä suosivat.

Elintarvikkeiden hintojen nousua ovat hillinneet pääosin tuontituotteet. Kahvin merkitys suomalaisessa ruokakorissa on merkittävä, ja kahvin hinta on reilusti alentunut. Maataloustulolaissa lueteltujen tavoitehintatuotteiden, mm. ruis, maito, naudanliha, sianliha, lampaanliha, hinnat ovat nousseet eniten. Erityisen paljon on noussut ruisjauhohojen hinta samanaikaisesti, kun rukiin oma-varaisuusaste on nostettu 90 prosenttiin. Sitä varmempaa on ollut tuotteen kallistuminen, mitä kotimaisempi elintarvikkeen raaka-aine on.

Ruoan hintatasoon Suomessa on katsottu vaikuttavan useiden eri tahojen: alkutuotannon, jalostusportaan, kaupan, lisenssikäytännön eli tuontisuojaajan ja liikevaihtoveron. Ruoan kalleus Suomessa ei selity pelkästään jalostuksen ja kaupan tehottomuudella, vaan tärkeä syy on myös itse raaka-aineen korkea hinta.

Harjoitettu maatalouspolitiikka ei ole alentanut ruoan hintaa. Hintojen nousun hidastuminen on tuontituotteiden ansiota. Ainoastaan lisäämällä kilpailua ja vähentämällä yhteiskunnan tukea elintarviketuotannon eri vaiheista voidaan alentaa ruoan hintaa. Elintarvikkeiden ja raaka-aineiden hallittu tuonti on saatava vauhtiin. Tehottomuus ja kustannustietoisuuden puute elintarvikeketjun kaikista portaista on poistettava.

Eläkeläispuolisoiden asiat ovat kuumentaneet tunteita. Tyypillistä on, että itse asia hyväksytään laajasti, mutta menettelytavat nousevat kynnyskysymyksiksi. Kansaneläkkeen lisäosa luotiin takaamaan vähimmäiseläketaso kansaneläkkeen ja työeläkkeen avulla riippumatta muista tuloista. Täyttä lisäosaa saa, jos työeläke on alle 300 markkaa kuukaudessa. Kaikkiaan erisuuruisen lisäosan saajia on 733 000 eläkeläistä eli 70 prosenttia kansaneläkkeen saajista.

Kansaneläkkeen lisäosan saajat ovat tämän maan pienituloisimpia ihmisiä. Heidän vuotuinen tulonsa on alle 40 000 markkaa. Hallitus suuressa viisaudessaan katsoo, että eläkeläispuolisoiden lisäosan pienennystä pitäisi korjata, mutta jätti esityksessään 255 000 eläkeläispuolisoa eriarvoiseen asemaan riippuen eläkkeellejäämisajankohdasta. Ihmettelen vain, että jos pitää tehdä tyypistetty esitys, miksi ongelmaa ei lähdetty korjaamaan vanhimmasta päästä, jossa vika on ollut kauimmin. Olisi korjattu niin monen

vuosiluokan ongelma, mihin rahojen katsottiin riittävän. Eläkeläispuolisoiden lisäosa ei minunkaan mielestäni ole tämän maan eläkepolitiikan suurin ongelma. En vain ymmärrä, miksi asiaa yleensä lähdettiin korjaamaan, jos rahkeet eivät riitä tekemään korjausta tasapuolisesti.

Tämän vuoden kuluessa on puhuttu veteraanien asioista paljon. Sotiemme veteraanien ja sotainvalidien elämänkaari alkaa olla iltapuolella. Eivät he koe vielääkään saaneensa korvausta uhrauksestaan. Ulkomailla asuvat ovat saaneet oikeuden hakea veteraanitunnusta. Samoin useat naiset ovat vielä hakemassa omaa tunnustaan. Hakemusten käsittely on hankalaa puutteellisten arkistojen takia. Hakemuksia ei osata tehdä oikein. Palvelutodisteiden hankkimista haittaavat aukot muistinvaraisessa tiedossa. Hakemuksen hylkääminen ja lisätodisteiden pyynnöt katkeroittavat ihmisten mieliä. Ei ehkä ole kohtuutonta toivoa, että rintamatunnuksen myöntämisperusteissa joustetaan nyt, kun veteraanimme ja muut rintamatunnukseen oikeutetut ikääntyvät.

Sotainvalidien määrä on yli 40 000. Vuosittain kuolee parituhatta sotainvalidia, mutta uusia korvattavia sairauksia tulee esiin sodissa vammautuneiden ikääntyessä ja aiemmin pienien vammojen antaessa itseltään enemmän oireita. Invaliditeettiprosentteja on myös aika ajoin tarkistettava sairauksien edetessä ja haitan pahentuessa. Tapaturmaviraston hitaus on mielestäni kansallinen häpeä. Kuulovammojen käsittely on kestänyt jopa kaksi vuotta, ja syyksi on sanottu erikoislääkärin lausunnon odottamista. Tapaturmaviraston voimavarat on saatava kuntoon niin kauan kuin meillä sotainvalideja vielä keskuudessamme on. Kyse ei ole kovin monesta vuodesta.

Arvoisa puhemies! Muutama sana kehitysyhteistyöstä suhteesta ympäristökysymyksiin. Elintapamme vaikuttavat kaikkein kohtalokkaimmin lajien tuhoutumiseen, ilmaston lämmenemiseen sekä väestöräjähdyksen ja jätteenkuormituksen ongelmien kautta koko ihmiskuntaan. Maailman sademetsistä suojellaan vain 5 prosenttia. Loppuja hakataan pois asutuksen tieltä, kaadetaan ja kulotetaan. Sademetsillä maksetaan velkoja köyhiltä rikkaille. Teollisuus, autot ja voimalat päästävät ilmaan hiilidioksidia ja muita kasvihuonekaasuja, ja samanaikaisesti maapallon

keuhkoja, metsiä, tuhotaan kasvavalla vauhdilla.

Haikon ympäristökokouksessa keskusteltiin pitkään Suomen mahdollisuuksista viedä metsien istutusasiatuntemusta kehitysmaihin. Tärkeintä istutusprojekteissa niin kuin kaikessa muussakin kehitysyhteistyössä on toimenpiteiden soveltuvuus ja realismisuus suhteessa paikallisiin olosuhteisiin. Liian usein teollistuneet maat haluavat tehdä kehitysyhteistyötä omilla ehdoillaan. Metsitysprojekteista saadut kokemukset kertovat, että tuloksia saadaan, kun projektit tehdään paikallisten asukkaiden toimesta heidän tavaltaan.

Kehitysmaita käytetään edelleen teollistuneiden maiden kaatopaikkoina. Afrikkaan kuljetetaan myrkkylähteitä, joita sinne otetaan vastaan rahan takia. Jäteongelma on ratkaistava jätteen syntypaikalla. Kansainvälisessä lainsäädännössä olevat jätetynnyrin kokoiset aukot on tukittava. Myrkyllisten jätteiden vienti Suomesta tulee kieltää ja pakottaa teollisuus kehittämään prosesseja niin, että jäteongelma pienenee.

Kehitysyhteistyömäärärahaa tulee suunnata entistä enemmän kehitysyhteistyötä tekevien kansalaisjärjestöjen toimintaan. Ne ovat osoittaneet omaksuvansa tehokkaita yhteistyömuotoja ja osaavansa ottaa huomioon maan omat ratkaisumallit. Kehitysapu korkeintaan täydentää kehitysmaiden omia, niiden taustaan ja kulttuuriin sopivia ponnisteluja.

Sorrumme ympäristökysymyksistä puhuttaessa usein toteamaan, että omin toimenpitein emme enää pysty olennaisesti vähentämään päästöjä. Ajattelutavassa on oma ongelmansa. Mikään alue ei tuota itse päästöinä koko laskeumaansa. Aina on mukana kaukokulkeumaa. Todellinen parannus saadaan aikaan vain kaikkien asianosaisten toimenpiteillä. On tietenkin selvää, että pahimmat päästöt on ensin korjattava. Niinpä budjettiesityksen linjaus Itä-Euroopan ympäristökysymyksissä on hyvä ja antaa toivoa Lapin ja Kymen läänin pahimmille ympäristöhuoalueille.

Arvoisa puhemies! Teollistuneiden maiden kulutustottumukset ja teknologiset ratkaisut eivät ole maailman laajuisesti mahdollisia ekologian kannalta. Teollistuneiden maiden on luovuttava itsekkyydestään. Ympäristöongelmat ratkaistaan vain kansainvälisellä

yhteisvastuulla, jossa kehitysmaat otetaan erityiseen asemaan.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mönkäre sosialidemokraattiseen tapaan käsitteli suomalaisen elintarvikkeen korkeaa hintaa. Ihmettelen, että sosialidemokraatit eivät samalla tavalla kritisoi muutakin kallista hintatasoamme. Toisaalta tuntuu ihmeelliseltä, että asunnoista ei puhuta mitään, ja toisaalta sekin, että sosialidemokraatit ovat olleet mukana tässä hallituksessa ja aikaisemmissa hallituksissa, joissa maatalouspolitiikkaa on luotu. Tällä kritiikillä tavallaan sosialidemokraatit suuntaavat kritiikkinsä myös itseään kohtaan.

Nyt tarvittaisiin maahan hintatutkimusta, sellaista tutkimusta, josta me voisimme selkeästi lukea, mitkä eri tekijät vaikuttavat tuotteiden hinnanmuodostukseen, mikä osuus on korkealla sosiaaliturvalla, josta me olemme yhteisesti täällä sopineet ja jonka olemme yhteisesti säättäneet, mikä osuus siinä on raaka-aineen hinnoilla, välikäsillä ym. Niin kauan meidän on turha asioista keskustella, kun tällaista selkeää, puolueetonta hintatutkimusta ei ole saatu, ja tätä en ainakaan sosialidemokraattien ole kuullut vaativan.

Ed. Saapunki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mönkäre puhui todella kalliista ruoan hinnoista, ja sitähan me emme voi väittää, ettei Suomessa näin olisi. Mutta olisi odottanut hänen tuovan myös esille, paljonko suoranaisten ja välillisten verojen osuus kalliista ruoan hinnasta tässä maassa on. Hän sanoi, että harjoitettu maatalouspolitiikka ei ole laskenut ruoan hintaa alas. Voisi aivan samalla tavalla tässä yhteydessä tuoda esiin, että harjoitettu hallituspolitiikka ei ole laskenut asuntojen eikä autojen hintaa, jotka molemmat ovat maailman kalleimpia. Mistä myös tällaiset johtuvat? Olisin myös odottanut Mönkäreeltä jonkinlaisen lohduttavan sanan asunto-ongelmista kärsiville perheille ja miten todella sillä puolella saadaan hintaa. Uskon, että siellä ne todelliset ongelmat ovat vielä paljon suuremmat kuin ruokakorin hinnassa tänä päivänä. Tässä on pelkkää politiikan tekoa varsinkin silloin, kun ei toista puolta näistä asioista kerrota kuluttajille.

Ed. Mönkäre (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan tässä olen kiitollinen

siitä, että arvostetaan niin paljon sitä, että minunkin pitäisi sanoa sanani asuntopolitiikkaan. Minä luulen, että täällä on ollut paljon sosialidemokraatteja, jotka ovat siitä jo puhuneet. Ehkä yhteen puheenvuoroon ei kaikkea voi mahdollistaa.

Ruoan hinta kiinnostaa minua sattuneesta syystä, ja ed. Anttilalle sanoisin, että kyllä keskustella kannattaa niin kauan kuin erilaisia argumentteja on olemassa ja kun niistä ei yksimielisyyttä synny, ja kyllä sosialidemokraatit ovat kritisoineet muutakin kallista hintatasoa kuin ruoan hintaa.

Ed. Anttila ihmetteli, että me kritisoimme itseämme. Kritiikki itseään kohtaan on minusta terve lähtökohta parannuksille. Me olemme aivan julkisesti ryhmäpuheenvuorossamme tunnustaneet, että harjoitettu maatalouspolitiikka ei ole ollut oikein emmekä ole onnistuneet alentamaan ruoan hintaa, emme myöskään muita elinkustannuksia. Vain tämä lähtökohta on oikea.

Toin muuten puheenvuorossani esille myöskin liikevaihtoveron vaikutuksen ruoan hintaan ja eräitä muita tekijöitä, alkutuotannon, jalostusportaan, kaupan, liikevaihtoveron ja tuontisäännökset. Yleisesti ainakin nämä viisi on mainittu, kun ruoan hinnasta keskustellaan. Ihan samalla tavalla kritisoin kaiken muun elämisen kalleutta Suomessa. Katson, että ainoa oikea tapa päästä jonkinlaiseen ratkaisuun on, että edes keskustellaan. Eduskunta on oikea paikka keskustella.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Keskustan puheenjohtaja kansanedustaja E. Aho antoi eilen ryhmäpuheenvuorossaan aika synkän kuvan Suomen kehityksestä. Minusta se oli aika lailla väärä. Suomi on kehittynyt viime vuosien aikana, ja kyllä osa siitä kehityksestä on hallituksen ansiota. Tämä hallitus on kuitenkin ollut parempi tulevaisuuden hallitus kuin sitä edelliset, jotka eivät oikeastaan tehneet yhtään mitään Suomen tulevaisuutta edistävässä politiikassa. Se oli tietenkin sitä Brezhnevin aikaakin, jolloin ei mitään voitu tehdä kaikissa asioissa.

Meillä on nyt paljon sellaista mitä pidetään itsestäänselvänä, mutta joka neljä vuotta sitten oli aivan mahdotonta. Sanotaan vaikka valtion laitosten muuttaminen liikelaitoksiksi ja valtionyhtiöitten meno pörssiin ja muuta sellaista, mitä nykyään pidetään itsestäänselvänä. Suomessa kansantulokin on

kohta henkeä kohti suurimpia maailmassa. Siinä on tietenkin syynä, että me olemme nostaneet palkkatasoakin vähän enemmän kuin työnteko edellyttäisi ja vastaavasti hinnat ovat sitten korkealla, niin että tuo asema on hieman näennäinen, mutta kuitenkin.

Kun me olemme menneet kohti markkinataloutta ja tietoyhteiskuntaa, niin kyllä siinä varmasti kaikenlaisia hankaluuksia esiintyy. Sehän nähdään nyt, kun sosialistiset maat pyrkivät samaan, kuinka vaikeata se on. Kun Suomessa esimerkiksi rahamarkkinat vapautuivat, niin suomalaiset innostuivat lainaamaan valtavasti ja ostivat ulkomaantuotteita ja tekivät etelänmatkoja. Kyllähän tämä tietenkin vaihtotasetta huonontaa.

Mutta kyllä meidän täytyy vähitellen oppia käyttäytymään vastuullisesti eikä erilaisia säännöstelysysteemejä ylläpitäen. Sehän on maailman meno. Nyt näyttää jo opitunkin. Selvästi säästämisaste Suomessa nousee, pakon sanelemana ehkä, kun ylimääräisiä rahoja ei enää ole vaan rahat täytyy käyttää lainojen ja korkojen maksuun. Ei lainaakaan ehkä enää niin helposti saa, ainakin korko on niin suuri, että rupeaa miettimään tarkasti.

Kun vapaampaan järjestelmään mennään, niin määrättyjä vaikeuksia kerta kaikkiaan on ollut. Kasinotalous on yksi sellainen, minkä olisi toivonut jäävän kehityksestä pois. Nyt sekin on jo lamaantunut, eikä enää kukaan usko, ei ainakaan moni, rikastuvansa pelkästään kasinopeliä harrastamalla.

Kun kansanedustaja E. Aho syytti, että tuotannon rakennemuutokseen ei ole mennyt kunnolla, niin siitä tietenkin suurin syy lankeaa edellisille hallituksille, jotka eivät ole panostaneet riittävästi tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Neljän vuoden aikana ei voida ihmeitä saada aikaan, mutta jotain on kuitenkin siinäkin saatu. Ei voida väittää, että meidän vientimme olisi yksipuolistunut. Meilläpäin päinvastoin metalliteollisuuden vienti on saavuttanut metsäteollisuuden viennin, ja metalliteollisuuden vienti on hyvin monenlaista tavaraa. Jos työvaltaisten alojen vienti on vähentynyt, niin sehän vain johtuu siitä, että meillä elintaso on noussut ja työvaltaiset toimet tehdään niissä maissa, joissa palkat ovat alhaisemmat. Minusta sekin on ihan järkevää työnjakoa maailmassa. Ei väkisin pidä tehdä sellaista mihin ei pystytäk.

Esimerkkinä hyvästä kehityksestä voisin mainita vaikka sähkö- ja elektroniikkateollisuuden, jonka vienti tämän vuoden alkupuoliskolla on kasvanut yli 30 prosenttia. Se on minusta huomattava saavutus. Se on nimenomaan sen ansiota, että tämä hallitus on sentään kohtuullisesti lisännyt panostusta tutkimukseen ja tuotekehitykseen.

Täällä on verouudistustakin moitittu. Kyllä verouudistus on kuitenkin ollut eräs niitä tärkeitä toimia, mitä hallitus on saanut aikaan. Kun syytetään, että suurituloiset ovat hyötynneet, niin sekin on pelkkää propagandaa. Ensinnäkin pienituloisten valtionverotus on ainakin reippaasti vähentynyt, koska vuonna 1987 piti maksaa valtionveroa jo, kun tienasi 15 600 markkaa, mutta ensi vuonna menee veroa vasta, kun on yli 40 000 markkaa tuloja. Kun kansanedustaja E. Aho mainitsi, että liikevaihtoveron tuotto on noussut 80 prosentilla hallituksen aikana, niin sehän vain osoittaa sitä, että suomalaiset pystyvät nykyään ostamaan valtavasti enemmän kuin edellisen hallituksen loppukaudella. Liikevaihtoverohan on noussut vain 1,5 prosenttiyksikköä, mutta 80 prosentin korotus liikevaihtoveron tuotossa merkitsee, että kulutus on todella huomattavasti korkeammalla tasolla kuin ennen.

Suurituloisten verotuksesta voi tietenkin hyvin helposti tehdä propagandaa, kun suomalaiset ovat kateellisia. Täytyy muistaa, että markkinatalousjärjestelmään kuuluvat määrätty palkkaerot siitä syystä, että sillä lailla tuetaan työntekoa ja ahkeruutta. Sosialistimaissa on hyviä esimerkkejä siitä, mihin tasaiset palkat ja tasainen verotus ovat johtaneet. Vaikka palkkaerot näyttävät epäoikeudenmukaisilta pienempituloisia kohtaan, niin ne takaavat kuitenkin sen, että pienempituloisetkin hyötывät enemmän. Rahaa on valtiolla enemmän käytettävissä. Esimerkiksi Yhdysvalloissa suurituloisten verotusta vähennettiin melko reippaasti, mutta siitä huolimatta suurituloiset ovat sen jälkeen maksaneet vielä suuremman osan valtion verotuloista kuin sitä ennen. Luultavasti Suomessa käy samalla lailla, niin että pienituloiset todellisuudessa hyötывät, kun valtio saa enemmän veroja kuin ennen ja niitä voidaan käyttää kaikkiin näihin moneen tarpeisiin, mitä täällä on jo moneen kertaan selvitetty.

Ennen kaikkea ei meillä Suomessa ole

mitään järkeä pitää verotusta paljon korkeammalla tasolla kuin muissa maissa. Silloin ne ihmiset, joilla on mahdollisuuksia mennä töihin muihin maihin, mielellään menevät sinne ja suomalaisten käy vielä huonommin, kun suurituloisia ei enää olekaan.

Minua hämmästyttää myöskin se, että täällä jatkuvasti halutaan kaikki vain säilyttää entisellään. Kun maailma on muuttunut, niin halutaan, että hallintoyksiköt toimivat ihan niin kuin ennenkin, vaikkei enää mitään hallittavaakaan olisi. Läänejäkin haluttaisiin ilmeisesti vain lisää sen sijaan, että yhdisteltäisiin läänejä ja tehtäisiin suurtalousalueista läänejä, kunnista puhumattakaan. Tällä tavalla me haaskaamme ja tuhlaamme ne mahdollisuudet, joita meillä olisi tulevaisuudessa, kun pidämme ihmisiä töissä, joita ei enää ole tai joita on liian vähän, ja jätämme hoitamatta ne työt, joihin ihmisiä tarvittaisiin. Meillä on työvoimapula monissa tärkeissä töissä. Tällä tavalla ei hyvää seuraa, jos valtion ja kunnan toimissa tulee jatkuvasti lisää väkeä töihin ja sen toisen puolen osuus työvoimasta pyrkii jatkuvasti väheneeseen, joka kuitenkin tuottaa rahaa ja varallisuutta.

Nyt onkin ajateltava tulevaisuutta. Kun täällä mustamaalataan, että jos Suomi menee mukaan Eurooppaan, meillä maatalouden käy huonosti ja kulttuurinkin kuulemma, niin halutaan monissa puheissa, varsinkin keskustapuolueessa antaa se käsitys, että impivaara olisi kuitenkin parempi ratkaisu. Ilmeisesti he eivät ole lukeneet Aleksis Kiven Seitsemää veljestä ihan tarkkaan. Siinähan kävi selville, kuinka mahdollottoman vaikeata Impivaarasta oli palata. Kovan työn takana oli lukemaan oppiminen ja paluu yhteiskuntaan, kun kuitenkin todettiin, että se on välttämätöntä.

Sama tilanne on Euroopan suhteen. Eurooppa ei kaipaa Suomea kovin paljon, mutta Suomi kaipaa välttämättä Eurooppaa. Emme tule omin nokin missään tapauksessa toimeen. Teollisuutemme tuotanto on myytävä pääosin Eurooppaan, ja sieltä on ostettava niin kuin tähänkin asti on ostettu ja vielä enemmän ilmeisesti ostetaan tulevaisuudessa erilaisia tuotteita, joita me emme itse tee tai joita meidän ei kannata tehdä. Meidän on päästävä mukaan Eurooppaan, ja Etan jälkeen varmasti muutaman vuoden kuluessa seuraa Euroopan yhteisö. Kehitys

on nykyään nopeampaa kuin mihin on totuttu.

Siitä, että maatalous tulee olemaan vaikeuksissa, on varoitettu jo pitkän aikaa. Minäkin olen jo vuodesta 1983 alkaen täällä jatkuvasti esittänyt, että maatalous on saatava järkevään kuntoon. Minuahan syytettiin silloin tiurismistakin, joka kuitenkin ilmeisesti nykyään on kaikkien hyväksymää, koska kukaan ei enää sitä vastusta.

Maatalouden kuntoonpano on vaikea ongelma, ja sen tekee tietenkin vielä vaikeammaksi se, että se joudutaan tekemään ulkoisen pakon vaikutuksesta sen sijaan, että se olisi tehty rauhallisesti 20 vuoden kuluessa. Meillä on on päinvastoin estetty tehokkaasti maatalouden rakennemuutosta. Viimeisin sellainen temppu tehtiin vielä edellisen hallituksen aikana, kun maitokiintiöt otettiin käyttöön. Ne ovat estäneet tilakoon kasvua.

Nyt tämä asia on saatava kuntoon. Ensimmäinen tehtävä on maksaa kunnon eläke kaikille niille, jotka tällä hetkellä vielä maataloudessa tuottavat, vaikka olisivat jo eläkeässä. Sillä tavalla saadaan kohtuullinen määrä väkeä pois tuotannosta.

Sitten maaseudulle on kehitettävä uusia elinkeinoja. Niitähän voivat olla esimerkiksi elinkeinot turismin palveluksessa. Tällä hetkellä ne kuitenkin näyttää olevan hankaluuksissa, kun esimerkiksi Kolilla halutaan suojella asioita niin, että työpaikat siellä pyrkivät enemmän häviämään kuin tulemaan. Kuitenkin uskoisin, että Suomi tulevaisuudessa on sellainen maa Euroopassa, jossa käy aika paljon turisteja Keski-Euroopasta. Niiltä voidaan ottaa kyllä rahat pois, kun se vain opitaan.

Kyllä meillä metsänhoitokin tarvitsee väkeä tulevaisuudessa niin, että maaseutu ei häviä, niin kuin nyt väitetään, kun maatalous vähenee. Ei maatalous enää pitkään aikaan ole ollut pääelinkeino maaseudulla, vaan kyllä se on ollut ihan muu. On mustamaalausta, kun selitetään, kuinka maaseutu häviää. Maaseudulta on suurin osa ihmisistä muuttanut pois jo 1950-luvulla, silloin kun rakennemuutos alkoi, ennen kuin huomattiin, että se oli menossa. Nyt sieltä ei enää kovin paljon väkeä ole pois muuttamassa.

Se, mikä tulevaisuudessa tulee olemaan ehdottoman tärkeä asia, on panostaminen siihen, että meidän yrityksemme todella pär-

jäävät, että niillä on kilpailukykyä. Siinä meidän täytyy parantaa tietoaamme ja taitoaamme, panostaa vielä huomattavasti enemmän kuin tähän asti tutkimukseen, tuotekehitykseen ja järkevään koulutukseen. Ei meillä muuta keinoa ole täällä Euroopan reunalla kuin tuottaa enemmän tuotteita, joissa on entistä enemmän tietoa ja taitoa. Niistä saadaan niin paljon rahaa kuin meidän hyvä palkkatasomme edellyttää. Ei kannata tehdä tuotteita, joiden kilohinta on kovin alhainen.

Tulevaisuuden tärkeitä asioita on, ja sen varmasti kaikki myöntävät, ympäristöasioiden kuntoon saattaminen. Se on täysin mahdollista, kun otamme tietoyhteiskunnan uusia keinoja käyttöön. Tieteen ja tekniikan avulla monet näistä ongelmista ratkeavat. Meidän on kehitettävä parempaa tekniikkaa, joka ei enää pilaa ympäristöä. Sehän on mahdollista, kun kaikki hyväksyvät sen, että hieman lisää rahoja voidaan panna tuotteisiin, jotta ne ovat ympäristön kannalta ystävällisemmin valmistettavissa.

Suurin ongelma tulee olemaan kasvihuoneilmiön torjuminen. Se merkitsee sitä, että vähintään 60 prosenttia hiilidioksidipäästöistä on maapallolta saatava pois muutaman kymmenen vuoden kuluessa. Siinä eivät kehittyneet maat voi tyytyä edes 60 prosenttiin vaan on mentävä vielä alemmas, koska kehitysmaiden on sallittava vielä päästöjään lisätä energian tarpeen siellä kasvaessa. Kehittyneissä maissa täytyy hiilidioksidipäästöt siis kerta kaikkiaan saada lähes olemattomiin. Silloin on turha puhua siitä, että energiaa säästämällä selvittäisiin asiasta tai että uudet energialähteet ratkaisisivat asian. Niitä on käytettävissä merkittävästi vasta joskus 30 vuoden kuluttua. Jos siihen asti odotamme, maapallon käy huonosti. Meillä ei ole muuta keinoa kuin mahdollisimman pian saada lisää ydinvoimaa. Se varmasti tulee ajankohtaiseksi ensi talven ja ensi vuoden aikana, kun huomataan, mitä kasvihuoneilmiön rajoittamistoimet todella merkitsevät. Suomessakin on hiilidioksidipäästöjä vähennettävä vuoteen 2010 mennessä jo 20 prosentilla, vaikka tähän mennessä niitä on aiottu vain lisätä entisestään. Tässä meillä riittää työtä tulevaisuuden turvaamiseksi.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiuri puheenvuorosaan esitti monta mielenkiintoista asiaa. Eri-

koisesti mieleeni jäivät maaseutukysymykset. Hän moitti sitä, että maitokiintiöt otettiin käytäntöön. Luulen, jotta maaseudun tilanne olisi paljon vaikeampi tällä hetkellä, ellei maitokiintiöitä olisi, sikäli jotta tällainen siirtymäkausi vaatii säännöstelyä, jotta muutokset eivät olisi liian rajuja ja kohtuuttomia.

Ihmetyttää toisaalta, että meillä maaseutuliittisiä ohjelmia laaditaan valtakunnan tasolla. Ympäristöministeriöhän teki sen toissa vuonna. Kuitenkin hallituksen toimenpiteet rahallisesti ovat vähentäneet koko ajan käytettäviä markkoja, joilla pitäisi käytännössä näitä asioita toteuttaa. Tässä on puheiden ja tekojen välillä melkoinen ristiriita.

Kannanotto Koli-kysymykseen oli hyvin mielenkiintoinen. Ne ovat niitä toisia mahdollisuuksia, jos maatalous lakkaa alueelta, lisäansioita antaa. Näyttää, jotta jos kehitysalueella kaikki suojellaan, ihmisistä ja asukkaista tulee tietynlaisia suojelukohteita. Toimeentuloedellytyksiä siellä jatkossa todellakaan ei ole.

Väestön väheneminen on erittäin voimakasta maaseutualueilla. Muun muassa kotimaakunnassani Pohjois-Karjalassa Joensuussa se kasvaa, mutta kaikkialla muualla läänissä se vähenee aika nopeasti.

Ed. Saapunki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiuri käsitteli myös puolueeni puheenjohtajan E. Ahon puhetta sanoen, että hän on väärässä, kun leimaa Suomesta synkän kuvan. Jos asiaa tarkastellaan kehä III:n sisäpuolelta, niin siinä suhteessa voin yhtyä ed. Tiuriin, mutta kun meitä impivaaralaisia, joiksi pohjoisen ihmisiä ja maakunnan ihmisiä ed. Tiuri nimittää, on muuallakin kuin kehä III:n sisällä.

Verouudistuskysymykseen ed. Tiuri puuttui, että sitä on väärin perustein arvosteltu. Ed. Tiuri muistaneen ilmeisesti hallituksen verotiedotteen, joka meni maakuntaan, että verot alenee, ja se levy on jäänyt soimaan. Sen sijaan todellinen verotus on unohtunut. Kun se on 40,3:sta 44,4:ään kokonaisveroasteeltaan noussut, niin eihän se ole voinut laskea. Tietenkin jos sieltä ottaa yksittäisiä kohtia, voi löytyä laskusuuntaakin.

Vielä impivaarakysymyksestä, kyllä Suomea mielestäni pitää joka tapauksessa kehittää myös Perä-Lappia myöten. Jos me autioitamme tuon pohjoisen alueen, niin kyllä täällä etelässäkin varmaan tulee teille hätä.

Sen verran siellä on vihreätä kultaa, josta tämä maa vuolee rahansa, että sitä pitää myös hoitaa, ja muut eivät hoida kuin ihmiset sitä.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun maatalouden kehittämistoimia tehdään, ne pitäisi tehdä ainakin oikeaan suuntaan. Kyllä suurin ongelma maataloudessa on se, että meillä on aivan liian pieniä tiloja liian paljon. Niiden tuotantokustannukset ovat suuret, ja maitokiintiöt ovat estäneet tilojen kasvua. Kyllä se minusta on ollut virhe. Se on suosinut tilojen suurta lukumäärää, ja se ei ole järkevää, koska kuitenkin tulevaisuudessa niin monta tilaa meillä ei voi olla.

Kun täällä puhutaan siitä, että kehä III:n sisäpuolelta asia näyttää toisen näköiseltä, niin kyllä minä aika paljon olen kulkenut joka puolella Suomea. Otetaan esimerkkinä vaikkapa Rantasalmi, jossa olen joka kesä, niin kyllä se valtavasti on kehittynyt viime vuosien aikana. Siellä on komeita myymälöitä ja ihmiset ovat hyvännäköisiä ja hyvin pukeutuneita ja autoja vilisee niin, että tahtoo alle jäädä, kun kävelee siellä. (Ed. Saapunki: Kirkonkylässä!) — Niin. — Ja se on varmaan parantanut kaikkien rantasalmlaisten mahdollisuuksia, koska työpaikkojakin sinne on tullut.

Minä arvostelen aluepolitiikkaa tällä hetkellä siitä syystä, että se jättää Suomen tärkeimmän alueen eli pääkaupunkiseudun kehityksen huomioon ottamatta ja melkein jarruttaa sitä. Kuitenkin, kun Suomi lähestyy Eurooppaa, pääkaupunkiseutu on siinä avainasemassa. Jos pääkaupunkiseutua jarrutetaan, niin kyllä silloin muittenkin alueitten käy huonosti. Eli sanoisin ed. Saapungille, että jos ei Uudestamaasta pidetä huolta, niin ei muukaan Suomi pärjää.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiurille pääkaupunkiseudun kasvusta haluaisin huomauttaa, jotta se todella on niin voimakasta, että se on varsin hallitsematonta. Se näyttää yllättävän hallintoviranomaisetkin melkein aina, lähinnä tällä hetkellä asuntomäärärahojen osalta. Kun muutimme lakia ja asuntorahastoa, nyt on tiedossa se, jotta kun parannettiin näitä ehtoja, kaikki vuokratalorakentamisenhan kohdistui pääasiassa pääkaupunki-

seudulle. Rahat ovat välittömästi loppumassa siltä osalta, ja näyttää silti, että me kumminkin valtiovallan varoja uhraamme hyvin voimakkaasti nimenomaan tänne pääkaupunkiseudulle. Se ei pidä paikkansa, jotta tänne ei näitä valtion toimesta uhrattaisi.

Liikennejärjestelyt maksavat tavattoman paljon, kun ihmisiä kasautuu tänne. Yksi monitasoristeys maksaa jo yhtä paljon kuin esimerkiksi koko Pohjois-Karjalan tiemäärärahat rakentamispuolella yhteensä.

Voidaan vertailla näitä eri lukuja, että ei se aivan pidä paikkansa, jotta me emme uhraisi yhteisiä varoja myös pääkaupunkiseudulle.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pari kommenttia tähän.

Mehän tiedämme, että meillä on noin 500 000 peltotehtaaria tällä hetkellä yli oma-varaisuuden. Toisaalta laskelmat ja tutkimukset osoittavat, että vuoteen 2000 mennessä maaseututyöpaikkojen lukumäärä tulee vähenemään 92 000:lla. Johtopäätös tästä on se, että on suuri haaste suomalaiselle työvoimapolitiikalle hoitaa näitten ihmisten työllistäminen ja tulevaisuuden elinkeinotoiminta. Tähän täytyisi kiinnittää erikoista huomiota.

Tällöin korostaisin erikoisesti metsänhoidon merkitystä, joka on jäänyt vähemmälle. Me olemme liikaa tuijottaneet peltoon ja maanviljelykseen, kun Suomi elää kuitenkin metsästä ja sen tuotteista.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Jokiniemellä oli ilmeisesti kovin vanhoja tietoja. Pääkaupunkiseudun kasvu tällä hetkellä, ainakin tänä vuonna, on jokseenkin pelkästään syntyvyyden enemmyyttä. Eli täällä syntyy lapsia, kun täällä on perheitä. Kyllä se aika kummalliselta tuntuisi, jos näitä perheitä pitäisi lähettää täältä pois, että saataisiin väkiluku pysymään entisellään. Täällä on luonnollinen kasvu kai noin puoli prosenttia vuodessa.

Kun puhutaan tiemäärärahoista, siinä pääkaupunkiseutu on todella ollut lapsipuolen asemassa. Tännehan ei ole rakennettu juuri mitään valtion kustannuksella. Huomattava osa kehäteistä on vielä rakentamatta moottoriteiksi, kun ne muualla Suomessa on aika päiviä, jo silloin, kun liikenne on edellyttänyt, rakennettu moottoriteiksi.

Asuntoasiassa täällähän on tilanne se, että yhä enemmän on yksinäisen ihmisen talouk-

sia ja asuntoja tarvitaan vastaavasti siitä syystä enemmän. Toinen syy on se, että asumisväljyys on täällä ollut aika huono verrattuna moneen paikkakuntaan muualla Suomessa ja ennen kaikkea muihin maihin. Kun asumisväljyyskin nyt kasvaa, siitä syystä tietenkin asuntopula on suuri, kun monina vuosina pääkaupunkiseudulle ei esimerkiksi arava- ja muita asuntoja saatu ollenkaan siinä suhteessa kuin tarvetta oli. Tämä on menneiden hallitustenkin syytä.

Asumisasiaa on vielä se, että Suomessa vielä liian paljon uskotaan säännöstelyyn ja "sosialistiseen" järjestelmään. Siitä syystä sitä ei näy saatavan kuntoon, kun pelätään vuokrasäännöstelynkin lopettamista. Tässä on tietenkin ylimenovaikeuksia, kun siihen joudutaan.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Ed. Tiuria melkein kadehtii, kun kuuntelee, miten ihailtavalla tavalla hän puolustaa omaa kotiseutuaan pääkaupunkiseutua, ja totesi mm., että täällä ei ole teitä rakennettu nimeksikään. Kuitenkin esimerkiksi ensi vuoden tulo- ja menoarviossa on jopa metroon valtion rahoja, ja tietääkseni metroa on aikaisemminkin meidän veromarkoillamme rahoitettu, joten se nyt ei ihan pidä paikkaansa.

Tekisi mieleni hiukan myös ojentaa ed. Tiuria erästä asiasta, vaikka hän professorimies onkin. Nimittäin hän käytti äskeisissä puheenvuoroissaan koko ajan johdonmukaisesti termiä "kun me menemme Eurooppaan". Kuitenkin niin kauan kuin Suomen historiaa voidaan taaksepäin tarkastella, me tiedämme sen, että Suomi on ollut osa Eurooppaa, on käynyt kauppaa jo tuhansia vuosia monien Euroopan maiden kanssa ja aina varmasti tunnustanut sen, että me emme voi eristäytyneenä täällä elää. Eikä myöskään keskustan näkemys missään vaiheessa ole ollut sellainen, että me eristäytyisimme täysin joittenkin Albanian mallien tapaan.

Siinä olen ed. Tiurin kanssa samaa mieltä, että meillä on Holkerin hallituksen aikana kehitystä tapahtunut, mutta mihin suuntaan, siitä olen täysin eri mieltä. Edistystä ei monessakaan asiassa ole tapahtunut. Holkerin hallituksen viimeisin budjettiesitys on epäonnistunein kaikista. Halu pitää itsekkäästi kiinni vallan kahvasta ja nykyisestä hallituskoalitiosta on hallituksella huomatta-

vasti suurempaa kuin vastuuntunto Suomen hyvinvoinnin ja itsenäisyyden säilyttämisestä.

Hämmästyttä on herättänyt budjettikustelussa se, että hallituspuolueiden, erityisesti kokoomuspuolueen, kansanedustajien valtaenemmistö on täysin alistunut hallituksen ohjailtavaksi ja siten menettänyt itsenäisyytensä eduskunnassa.

Herra puhemies! Suomi elää nyt yhtä hyvin niin demokratia- kuin talouskriisissä. Hallituksen olisi tullut kyetä korjaamaan talouspoliittiset virheensä. Siihen olisi ollut mahdollisuus. Muun muassa kotitalouksien velanhoitomenot kasvavat jyrkästi. Suurin osa velallisista kamppailee parhaillaan korkeiden asuntovelkakustannusten kanssa. Näin voidaan väittää, jos tuloista yksi kolmasosa menee velkojen hoitamiseen. Silloin on jotain vialla. Korkojen laskeminen olisi nyt aivan välttämätöntä. Samanaikaisesti säästämistä pitäisi saada nousemaan, se on juuri ja juuri plussan puolella. Ja vaihtotaseen vaje sen kuin kasvaa aina vain uusiin ennätyslukemiin jnp. jnp.

Kun totesin Holkerin hallituksen budjettiesityksen tähänastisista epäonnistuneimmaksi, haluan perustella sitä seuraavasti.

Hallituksella olisi nyt ollut viimeinen tilaisuus toteuttaa hallitusohjelmansa sitä kohtaa, jossa verotus luvataan keventää, yksinkertaistaa ja oikeudenmukaistaa. Budjettiesitys antaa kuitenkin todelliset veronkevennykset vain suurituloisille keski- ja pienituloisten, etenkin lapsiperheiden ja yksinhuoltajien sekä eläkeläisten, saadessa ensi vuonna kiistatta jälleen maksaa kokonaisverotusta arvioitaessa entistä enemmän veroja valtion kassaan. Oikeudenmukaisuudesta ei voi olla kyse silloin, kun pieni- ja keskituloiset maksavat mm. välillisten verojen kiristyksen kautta suurituloisten veronkevennykset. Ymmärrän täysin ed. Tiurin näkemyksen verotuksen oikeasuuntaisuudesta tietäessäni sen, keitä ed. Tiuri eduskunnassa edustaa. Siitä näkökulmasta lähtien verotus on onnistunut, koska se todella suosii suurituloisia.

Verouudistusten kielteiset vaikutukset kunnallistaloudelle koituvat nekin viime kädessä pienituloisimmille raskaimmiksi. On aivan varmaa, että enemmistössä Suomen kuntia joudutaan tulevana vuonna budjetista johtuen tekemään äyrinhintakorotuksia. Kun kunnat ovat laskeneet menettävänsä 1,2 miljardia verotuloja hallituksen toimenpiteiden

seurauksena ja kun lakisääteiset velvoitteet eivät ole keventyneet, ei tavallisessa kunnassa ole muuta vaihtoehtoa kuin korottaa edelleen äyrin hintaa. Kuntien välinen taloudellinen eriarvoisuus näyttää siis vain kasvavan, eikä ministeri Liikasen hallituksen puolesta aikanaan antamalla lupauksilla korvata menetykset ja tasoittaa kuntien eriarvoisuuksia mm. harkinnanvaraisilla avustuksilla ja verotulojen täydennysjärjestelmällä ollut mitään merkitystä. Seuraava valtiovarainministeri, ministeri Louekoski on näköjään aivan eri mieltä. Harkinnanvaraisiin avustuksiin aiotaan käyttää ensi vuonna vain 35 miljoonaa markkaa, eikä se mihinkään riitä.

Jos hallitus ei tule antamaan lähiaikoina erityistä verolakia voimalaitoskuntien voimalaitosten tuoton verottamisesta, tulee esimerkiksi Ii- ja Oulujokivarren kunnille vielä ylimääräinen keskimäärin 2 pennin veroäyritulon menetys. Eduskunnan tulisi huolehtia nyt siitä, että liike-tulon harkintaverotuksen poistuessa tilalle saadaan heti toinen järjestelmä kompensoimaan kyseisille kunnille menetykset. Ministeri Louekoski ei toistaiseksi vain ole kertonut, tuleeko tämä tapahtumaan ja millä tavalla. Jos vielä verotulojen täydennysjärjestelmään tehdään 1,5 prosentin tarkistukset, tekee se esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan 32 kunnalle yhteensä 20 miljoonan markan menetyksen, mitä on pidettävä varsin huomattavana.

Aluepolitiikka on ollut ja on edelleen merkittävä suomalaiselle yhteiskunnalle. Oikean aluepolitiikan toteuttamisen merkitys kasvaa siirryttäessä yhteistyöhön EY:n kanssa. Alueellinen kehittämistyö nousee tällöin ratkaisevaksi. Tähän mennessä Suomessa on tehty lukuisasti hyviä strategiasuunnitelmia tehostetun aluepolitiikan toteuttamiseksi, mutta tämä ei riitä, tarvitaan myös erillismäärärahoja.

Ensi vuoden budjettiesitys on tässä suhteessa selvä pettymys alkaen aina lääninrahan jyrkästä pudottamisesta päätyen kauppa- ja teollisuusministeriön alaisiin momentteihin, joissa juuri kasvua ei ole tapahtunut vaan pikemminkin päinvastoin. Luulen, että kaikille, erityisesti meille kehitysalueiden kansanedustajille, on tullut vuosien mittaan runsaasti tietoa siitä, miten hyvin neljän ja puolen vuoden ajan lääninraha on edesautannut alueellista kehittymistä. Alueellisen yhteistyön kehittämistä ajatellen on aivan vält-

tämätöntä, että budjetissa annettaisiin läänelle kehittämisrahaa yritysten yhteistyöhön, elinkeinoelämän muutoksista johtuvien uusien suunnitelmien ja innovaatioiden toteuttamiseen jne. Nyt kuitenkin Holkerin hallitus on laskenut lääninrahan. Aikaisemmin, siis vuonna 1987, se oli 113 miljoonaa, ensi vuonna vain, ellei eduskunta korota, 70 miljoonaa markkaa.

Aluepolitiikan vähättelystä hallituksessa on monia esimerkkejä. Haluan nostaa yhden erittäin merkittävän, ja se on se, että Oulun lentoaseman uudistaminen ei vielääkään pääse alulle, vaikka Oulu on maan toiseksi vilkkain lentokenttä. Pidän suorastaan käsittämättömänä, että Oulun talousalue joutuu jatkuvasti odottamaan tämän aluepoliittisesti erittäin merkittävän hankkeen toteutumista. Olisi mielenkiintoista tietää, mitkä ovat olleet hallituksen perusteet siirtää hanke jälleen tulevaisuuteen.

Kun budjettikirjaa luki, tuli väkisinkin mieleen, että Holkerin hallitus todella haluaa jakaa maan kahtia siten, että tiettyjen alueiden kehitystä edistetään ja haja-asutusalueiden sekä syrjäseutujen elämä tietoisesti pyritään hävittämään. Haluan kysyä esimerkiksi ed. Tiurilta, että entäpä sitten, jos ihmiset kaikesta huolimatta jäävät asumaan kotiseudulle. Haluan toivottaa näille kaikille hallituksen kannalta epämieluisalla alueella asuville ihmisille vain pitkää kärsivällisyyttä ja peräänantamattomuutta.

Oma lukunsa budjetissa on lakisääteisten peruspalveluiksi katsottavien menojen rahoitus. Postista, haja-asutusalueiden joukkoliikenteestä, tiestön rappeutumisesta, maatalouden kehittämisen pysäyttämisestä jne. on puhuttu kovin paljon.

Vähemmälle on jäänyt — huomio — kulttuuri- ja koulutuspuolen budjetointi. On varsin surullista, että koulurakentamisen rahat pienenevät entisestään, koska tiedämme, että monissa lääneissä, mm. Oulun läänissä, pitäisi ensi vuonna toteuttaa yhteensä 18 hanketta. Näiden valtionosuus tekee 120 miljoonaa markkaa, mutta hallitus esittää koko maahan vain 250 miljoonaa markkaa. Paikallisen kulttuurin tukemiseen riittää aina vain vähemmän varoja, eivätkä yliopistojenkaan budjetit ole kehittämislain edellyttämällä tasolla, puhumattakaan Suomen Akatemian tutkimusmäärärahoista. Hallitus har-

joittaakin korkeakoulumomentin kohdalla epäonnistunutta budjettikikkailua yrittäessään keinotekoisesti rakentaa kasvuprosentteja, mutta tämä ei ole onnistunut. Kun budjettirakennetta tutkii, paljastuu, mikä siellä lopulta totuus on.

Ikmeelliseltä tuntuu myös se, että musiikkioppilaitosten kehittäminen on ollut myös koko Holkerin hallituksen ajan pysähdyksissä. Ei uusia valtionosuuskouluja eikä sivupisteitä ole saatu, valtionosuudet maksetaan edelleen veikkauisvoittovaroista, ja mm. tanssin perusopetus ei näytä pääsevän alkuun puhumattakaan sen ammatillisen koulutuksen vakinaistamisesta.

Pahin ongelma opetusministeriön kohdalla on kuitenkin opiskelijoiden opintotuessa, joka ei ole alkuunkaan ajan tasalla, ja kun hallitus yrittää vielä kiristää lainojen takaisinmaksuehtoja korottamatta samanaikaisesti oleellisesti opintotukea, on menettely vähintään arveluttava. Jos opiskelijoilta vaaditaan tutkintoja kohtuullisessa ajassa, on myös luotava edellytykset täysipainoiselle opiskelulle. Nyt näin ei menetellä, vaikka eduskuntakin on tahtonsa tästä sanonut.

Hallitukselle on toki annettava tunnustusta mm. aikuisten opintotuen ja aikuisten ammatillisen koulutuksen kehittämisestä. Se on mielestäni varsin tyydyttävästi budjetoitu. Näen kuitenkin vaarana sen, että ellei nyt nopeasti korkeakouluopiskelijoiden opintotukea uudisteta aivan perusteellisesti, saattaa käydä niin, että opiskelijat menevät kohtaa yliopistoon, ovat siellä muutaman kuukauden ja menevät sen jälkeen töihin, alkavat sitten aikanaan opiskella tutkintoja loppuun aikuisiällä, jolloin aikuisopintotukea tulee. Tällainen kiertotie saattaa syntyä varsinkin tässä tilanteessa, jolloin työvoimasta on pula.

Hallituksen suurin ansio perhepolitiikassa on tähän asti ollut lapsilisien nosto, vaikka sosialidemokraatit eivät olekaan päässeet tavoitteeseensa, lapsilisien kolminkertaistamiseen vuodesta 1987. Samalla kun lapsilisiä nostetaan, lasten päivähoitomaksuja kuitenkin korotetaan ja liikevaihtoveroa nostetaan. Reaalisesti ei siis lapsiperheiden aseman parantamisesta ole monenkaan kohdalla kysymys varsinkaan, kun otetaan vielä huomioon verotuksen lisäksi koko ajan nousevat asumiskustannukset ja korkokustannukset.

Valitettavaa on myös se, että Holkerin hallitus ei halua uudistaa lasten kotihoidon

tukea niin, että se olisi jälleen todellinen hoitomuoto. Helsingistä olemme saaneet hyvän esimerkin, miten lasten hoitoasiat järjestyvät varsin kohtuullisesti, kun yhteiskunta luo tarpeeksi erilaisia hoidon valintavaihtoehtoja. Kotihoidon tuki on tunnetusti monelle perheelle halutuin vaihtoehto edelleen. Parhaalla tahdollakaan ei voi ymmärtää hallituksen harjoittamaa perhepoliittista linjaa.

Rouva puhemies! Haluan lopuksi todeta eräästä liikenneministeriön alaan kuuluvasta seikasta muutaman sanan. Mielestäni liikenneministeriössä ei ole viime aikoina kiinnitetty tarpeeksi laajaa huomiota liikenneturvallisuuden parantamiseen maamme valtateillä. Esimerkiksi Oulun tielaitoksen alueella on yksin taajamien liikenneturvallisuussuunnitelmien perusteella yhteensä 280 miljoonan markan edestä sellaisia liikenneturvallisuuskohteita, joiden toteuttamisella voitaisiin parantaa oleellisesti liikenneturvallisuutta.

Liikenneturvallisuushankkeiden jälkeensä jääneisyys on osittain muodostunut aikaisemman budjettirakenteen aikana, jolloin turvallisuushankkeet alhaisten kustannusarvioidensa mukaisesti esiintyivät könttähankkeina ilman tunnistamistietä ja olivat näin ollen helposti poistettavissa tierahoitusta supistettaessa. Pienten liikenneturvallisuutta edistävien hankkeiden rahoittaminen olisi kuitenkin välttämätöntä, sillä useimmissa suunnitelluissa kohteissa sattuu jatkuvasti ihmishenkiä vaativia onnettomuuksia. Liikenneministeriön tulisiikin budjetoida niin paljon rahaa tämän kaltaisiin kohteisiin, että jokainen kohde, jossa kuolemaan johtaneita onnettomuuksia on sattunut useita, tulisi varmasti toteutetuksi mahdollisimman nopeasti. Tähän maallamme pitäisi olla varaa. Kyseiselle momentille tulisiikin eduskunnan tehdä roima määrärahan korotus.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, Holkerin hallituksen ensi vuoden tulo- ja menoarviota olisi eduskunnassa syytä paikkailla epätavallisen runsaasti. Kun olen kuunnellut budjettipuheenvuoroja, haluan vedota erityisesti sosialidemokraattien muutamaan ryhdikkääseen kansanedustajaan, että he saisivat aikaan ryhmänsä piirissä päätöksen budjetin tarkistuksista eduskunnassa. Silloin nimittäin kaikille kansalaisillekin voisi alkaa vähitellen palautua usko suomalaiseen demokratiaan.

Valtiovarainministeri Louekoski: Rouva puhemies! Harvoin kuulee niin puhtaak-siviljeltyä budjettipuheenvuoroa kuin ed. Isohookana-Asunmaan äskeinen. Kun edustaja edustaa oppositiota, on tietenkin luonnollista, että budjetti ensin moititaan löysäksi, epäsosiaaliseksi ja ties mitä ja sen jälkeen roimia korotuksia tämän löysyyden päälle sinne ja tänne. Eikö niin, ed. Isohookana-Asunmaa, se on loogista?

Ed. Donner sanoi eilen, että budjetti on aina huono. Minä lainaisin häntä mielelläni. Siinä on nimittäin liian paljon tuloja ja liian vähän menoja. Se on se linja, joka leimasi ed. Isohookana-Asunmaan puheenvuoroa alusta loppuun, mutta minäpä käyn muutamia kohtia läpi, koska samalla saan tilaisuuden vastata muihinkin puheenvuoroihin.

Ed. Isohookana-Asunmaan mielestä verouudistus on epäonnistunut, koska se on epäsosiaalinen ja suurituloisten kaappaus. Tämä ei pidä paikkaansa, ed. Isohookana-Asunmaa. Hallituksen ohjelman mukaisesti on ollut tarkoitus siirtää verotuksen painopistettä tuloverotuksesta välilliseen ja muuhun verotukseen, ja näin on tehty. Tuloverotus on keventynyt tasaisesti kaikissa tulo-ryhmissä, ja muun verotuksen kautta kerätään vastaavat tulot. Kun otetaan huomioon toinen verouudistukseen liittyvä kohta, tarpeelliset sosiaaliset tulonsiirrot, jotta taattaisiin uudistuksen sosiaalinen oikeudenmukaisuus, näin on tapahtunut.

Ed. Isohookana-Asunmaa otti erääksi verouudistuksen kielteisten vaikutusten esimerkiksi kunnallisverotuksen muutoksen ja siinä erityisesti maaseudun pienet kunnat. Kun viime keväänä, ed. Isohookana-Asunmaa, täällä käsitelimme maatalous- ja metsätuloverotusta, edustajan oma ryhmä oli sitä mieltä, että kovin on vaatimaton se kevennys, jonka maatalous tätä kautta saa. Minua se kevennys suorastaan hirvitti ja hirvittää edelleenkin. Nimittäin maataloustulon veropohja on kaventunut noin 700—800 miljoonalla markalla, joka on laskettava kevennykseksi maatalouden tuloverotukseen.

Sen lisäksi metsäverotus on keventynyt kahden viimeksi täällä käsitellyn budjettivuoden aikana, tänä vuonna ja ensi vuonna, verrattuna vuoden 1989 metsäverotuksen tasoon noin miljardilla markalla, vähän yli. Tästä tietenkin aiheutuu niihin kuntiin veromenetyksiä, joissa väestö maksaa maatalous-

ja metsätulosta veroa. Sehän on selvä asia, ed. Isohookana-Asunmaa. Jos tämä veromenetys pitäisi siirtää, niin kuin edustaja vaati, valtionapuna maksettavaksi kunnille, totta kai siinä toteutuisi se kaikkien meidän yhteinen ikivanha toive, että verot valtion maksettavaksi. Ei se käy, ed. Isohookana-Asunmaa.

Kuntien verotulojen menetyksiä käsiteltäessä on sanottu, että kunnat menettävät toista miljardia. Tästä summasta katsotaan menetyksiksi 450 miljoonan markan määräinen harkintaverotuksen poistaminen. Minä olen esimerkiksi ed. Isohookana-Asunmaan vaalipiirissä oleville Oulujokivarren kunnille ja monille muille kertonut, että hallituksen tarkoituksena on harkintaverotuksen poistamisen yhteydessä säätää sellaiset verotuslait, joilla suurin piirtein menetykset kunnille korvataan. En voi luvata, että kaikkia, mutta pääosin menetykset korvataan.

Sitten ed. Isohookana-Asunmaa kertoi aluepolitiikasta ja kauhisteli, pitääkö valtion varoja käyttää jopa metroon? Miksi ei pitäisi? Se on tehokas, turvallinen, saasteeton liikennemuoto, jota tarvitaan pääkaupunkiseudulla. Mikä ihmeellinen seikka erottaa pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen muun maan joukkoliikenteestä, niin että tämän alueen joukkoliikenne pitäisi kokonaan jättää valtion tuen ulkopuolelle? (Ed. Isohookana-Asunmaa: En minä kauhistellutkaan!) — Kyllä se, ed. Isohookana-Asunmaa, niin oli tulkittavissa.

Ed. Isohookana-Asunmaa myös käsitteli lääninrahaa ja katsoi, että sen pieni supistaminen ei ollut paikallaan. Minusta se oli paikallaan. Nimittäin se supistus suurempana on otettu budjettiesitykseen niille tukimomenteille, joilta on tarkoitus jakaa runsaasti avustusta tuotannolliseen toimintaan maan eri alueilla, hallinnollisesta puuhastelusta tuotannolliseen toimintaan mm. Keran uuden riskipääomarahaston kautta, mm. tätä kautta. Se on aivan selvä linjanveto aluepolitiikassa: yleisestä hallinnollisesta toiminnasta ja ylimalkaisesta suunnittelutoiminnasta suoraan niihin kohteisiin, joilla luodaan yritysten työpaikkoja.

Suosittelisin, että meillä olisi mahdollisuus hallituksella ja oppositiolla, keskustella esimerkiksi maatalouden ylituotannon tukivarojen kohdalla siitä, josko niitä leikattaisiin ja vastaavia leikattuja varoja ohjattaisiin

maaseudun muun yritystoiminnan tukemiseen. Se pitäisi maaseutua elävänä pitemmän päälle ilmeisesti tehokkaammin kuin tarpeeton maatalouden tukeminen. Siinä olisi saman kaltaiselle leikkaukselle paikka.

Ed. Isohookana-Asunmaa vielä kertoi, että suurin poliittinen ongelma, sekä poliittinen että talouspoliittinen ongelma, on vaihtotaseen alijäämä. Olen tässä edustajan kanssa aivan samaa mieltä. Niin se on. Miten sitä ongelmaa pitäisi hoitaa? Miten tästä ongelmasta voitaisiin päästä? On kaksi tehokasta keinoa: tiukka finanssipolitiikka elikkä säästäminen ja inflaation kurissapitäminen.

Mutta millä tavoin me sitä linjaa toimitamme ja toteutamme, jos me panemme roimia korotuksia kulttuurin erilaisiin uusiin ideoihin pitkin maata, tanssin perusopetukseen (Ed. Isohookana-Asunmaa: Pieni raha!) ja kaikenlaisiin muihin sellaisiin kohteisiin, joilla tässä taloudellisessa tilanteessa ei ole mitään tekemistä, ed. Isohookana-Asunmaa, tämän perusasian hoitamisen kanssa. Roimia korotuksia! Ed. Isohookana-Asunmaa tiesi omasta maakunnastaan mm. eräitä liikenneinvestointeja, jotka veisivät heti paikalla 280 miljoonaa markkaa, ja sen lisäksi oli tietysti mittava joukko erilaisiin sosiaalisiin tarkoituksiin. Se on täsmälleen päinvastoin kuin pitää tehdä silloin, jos me aiomme pitää kurissa vaihtotaseen alijäämän edelleenpaisumista. Palaan siihen, että budjetti oli varmasti ed. Isohookana-Asunmaan mielestä huono, siinä nimittäin on aivan liian paljon tuloja ja liian vähän menoja. Menoihinhan pitää saada roimia korotuksia!

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun puhutaan menosta Eurooppaan, tarkoitetaan siinä yhteydessä, että pyrimme Etään tai saamaan Etan tai EY:n kanssa sopimuksia. Kyllähän Suomi on aina ollut osa Eurooppaa ja toiminut Euroopan suuntaan, mutta nyt tarvitaan erikoisia toimia, jotta pystyttäisiin olemaan tehokkaasti mukana.

Minua hämmästyttää, että täällä jatkuvasti opposition ja jopa hallituspuolueidenkin taholta puhutaan siitä, että suurituloisia on verouudistuksessa suosittu. Se ei pidä paikkaansa, niin kuin ministeri Louekoskikin osoitti, ja koeverotuksethan ovat sen osoittaneet, suurituloisilla on pääoma- ja muita tuloja kuitenkin sen verran, että kokonaisve-

rotus ei ole juuri muuttunut. Tietenkin jos ei ole mitään muita tuloja kuin palkkatuloja, silloin pärjää paremmin, mutta silloinkin ruvetaan sitten työtä tekemään innokkaammin, jolloin saa enemmän palkkaa ja joutuu enemmän maksamaan kuitenkin veroa valtiolle.

Kun puhutaan siitä, että sivuteihin ei saada rahoja nykyään, siinäkin minusta aluepolitiikassa ollaan hakoteillä. 1970-luvun loppupuolelle ja 1980-luvun alkupuolella hallitukset karsivat reippaasti pääteiden rakennusrahoja, sivuteiden rakennusrahat pysyivät entisellään, siis nykyrahassa laskettuna. Sen seurauksena on jokseenkin varmaa, että yritystoiminnan edellytykset ovat sitä huonommat, mitä kauempana ollaan pääkaupunkiseudusta, kun ei millään tahdo päästä kulkettamaan tavaraa sinne ja sieltä takaisin, niin kuin täytyy päästä, jotta yritystoiminta pärjäisi joka puolella Suomea.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Herra valtiovarainministeri sanoi verotuksesta puhuessaan, että on toimittu siten, että tuloverotusta kevennetään ja välillistä verotusta lisätään tai on lisätty. Uskon, että näin on todella tapahtunut ja varmasti näin on tapahtunut.

Herra valtiovarainministeri erehtyi nyt kuitenkin eräässä asiassa täydelleen. Hän sanoi, että tämä on Harri Holkerin hallitusohjelman mukainen linja. Näin ei ole. Hallitusohjelmassa ei ole tällaista kohtaa. Täällä päivittäin lähdetään kyllä siitä, että tuloverotusta uudistetaan marginaaliverotusta kaikilta osin alentamalla, mutta täällä ei ole yhtään kohtaa siitä, että kulutusverotusta lisätään. Toivoisin, että herra valtiovarainministeri tutkisi oman hallituksensa ohjelman, ennen kuin sen nimiin puhuu. Tietenkin ymmärrän, että teillä on linjanne, mutta hallitusohjelmassa tällaisista linjaa ei esitetä.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Louekoski on jo oikeastaan jokaisessa puheenvuorossa viitanut siihen, miten paljon helpompaa budjetin teko olisi ollut, jos olisi voitu leikata maatalouden määrärahoja. Ne olisivat olleet semmoinen taikakalu, josta olisi riittänyt vaikka mihin. Vaikka maatalouden koko pääluokka olisi poistettu budjetista, budjetin menojen

kasvu olisi silti ollut vielä miljardiluokkaa. Eli tällaista poliittissävyyistä väitettä ei ehkä kannata enää tässä yhteydessä esittää.

Jos olisi haluttu päästä todella tiukkaan budjettiin, joka oli valtiovarainministeriönkin tavoitteena, olisi pitänyt karsia menoja kaikissa pääluokissa ja päästä siihen, että menojen kasvun mitoitus olisi ollut toisenlainen. Ymmärrän hyvin ministeri Louekosken hankalan aseman, koska hän joutuu nyt toimimaan tilanteessa, johon hallitus omilla päätöksillään kolmen edellisen vuoden aikana on tilanteen ajanut. Tässä vaiheessa realistisen budjetin tekeminen on ollut mahdotonta sen takia, että hallitus on omalla linjallaan estänyt yhteistyön opposition kanssa ja nyt siitä korjaa satoa.

Olen jo pari kertaa aikaisemmin toivonut saavani vihdoin viimein vastauksen siihen eiliseen väitteeseen, jonka ministeri Louekoski esitti koskien keskustan ryhmäpuheenvuoron lukuja ja siinä esitettyjä väitteitä. En enää sitä tämän jälkeen pyydä, mutta totean vain, että meillä on ilmeisesti oikeus tehdä se johtopäätös, että ministeri Louekosken väite siitä, että ne ovat vääriä lukuja, olikin virheellinen väite.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta keskustelussa siitä, mitä verouudistus on merkinnyt näiden vuosien aikana, jotka hallitus on istunut, on joitakin askelia otettu tietynlaisen yhteisymmärryksen löytymiseksi. Se yhteisymmärrys tuntuu nyt olevan siitä — hallitus ei sitä kiistä, sen totean tässäkin että kokonaisveroaste todellakin on noussut näiden vuosien aikana. Minusta on hyvä, että se reilusti sanotaan, niin kuin hallitus sen tällä kertaa budjetin perusteluissaan sanoo, taulukoin kertoo, että näin on käynyt, että kokonaisveroaste on meillä kiirinyt korkeammalle kuin se meillä koskaan aikaisemmin on ollut.

Väite siitä, minkä ministeri esitti, että vastaavasti tuloverotuksen puolella olisi kohdeltu oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti kaikkia verovelvollisia, ei sen sijaan mielestäni pidä paikkaansa. Ed. Isohookana-Asunmaa on väitteissään mielestäni täysin oikeassa. Löytyy monta todistetta, että näin on. Viittaen vain siihen, että hallituksen omien papereiden mukaan tuloverotus kevenee keskimäärin 1,3 prosenttiyksiköllä, mutta kun katsotaan, miten kevennys kohtaantuu eri

tulonsaajaryhmiin, keskusta yhtyy omissa arvioinneissaan täysin siihen, mitä SAK on sanonut, mitä TVK arvioissaan on sanonut, ja myöskin siihen näkemykseen, mikä oli muistaakseni runsas puoli vuotta sitten sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän veropoliittisessa kannanotossa. Todellakaan esitykset eivät ole kohdelleet tasapuolisesti kaikkia verovelvollisia. Kevennysten, sikäli kuin niitä on tapahtunut tuloverotuksen osalta, kärki on kohdentunut nimenomaan suurituloisimpiin verovelvollisiin.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kyllä ihmetellä täytyy, että niin arvoisa ministeri kuin ed. Tiurikin väittävät, että oppositio on väärässä ja että suurituloisten verotusta ei olisi kevennetty. Kyllähän tämä tosiasia on. Lasketaan millä tavalla tahansa, niin se on keventynyt enemmän kuin pieni- ja keskituloisten. Mutta ehkä te olette huolissanne siitä, että suurituloisten verotuksen kevennyksestä puhutaan täällä hyvin paljon.

Kun hallitusohjelma lähtee kohdassa "Verotus" siitä, että tulonjako ei yhteiskunnassa muutu pieni- eikä keskituloisten osalta huomponaan suuntaan, on hallitusohjelman vastainen tämän ja ensi vuoden verotus, jos hallitus saa pitää päänsä. Mielestäni hallituksen väitteet on torjuttu niin SAK:n, TVK:n kuin Veronmaksajain Keskusliiton toimesta moneen kertaan. Kuka tämän veroalepotin maksaa? Senhän maksavat välillisten verojen kautta pieni- ja keskituloiset ihmiset. Siitä ei mihinkään päästä. Mielestäni suurituloisten asiat on ilman veroaleakin jo hoidettu kuntoon. He ovat pystyneet ne hoitamaan. Miksi sitten ollaan huolissaan, jos me puhumme oppositiosta edes pieni- ja keskituloisten ihmisten puolesta?

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos tuloverotuksessa pienituloisten verotus keventyy keskimäärin 200 markalla ja suurituloisten 6 000—7 000 markalla, niin en voi ymmärtää, ministeri Louekoski, miten silloin voidaan sanoa, että tuloverotus on kaikissa tuloluokissa keventynyt tasaisesti samalla tavalla. (Ed. Tiuri: Prosenttilasku on niin vaikeaa!)

Otetaan sitten kokonaisverotus tarkastelun kohteeksi. Jos eläkeläiset, jotka eivät maksa

valtionveroa lainkaan, joutuvat maksamaan kiristyvää liikevaihtoveroa, polttoaineveroa ym., niin miten voidaan väittää, että heidän verotuksensa on keventynyt?

Metsäverotuksesta ministeri Louekoski tietää varmasti aivan tarkalleen, että esimerkiksi eräiden Pohjois-Pohjanmaan kuntien alueilla metsäverotus monikymmenkertastuu uuden metsäverotuksen myötä entiseen verrattuna.

Mitä tulee liike-tulon harkintaverotuksen poistamiseen, kysyin ministeri Louekoskelta äsken, millä tavalla se aiotaan kompensoida, ja todellakin haluaisimme tietää, minkälainen järjestelmä on tulossa. Se on tavattoman tärkeää näille kunnille.

Mitä tulee lääninrahan supistamiseen, niin minusta supistus ei ole pieni, jos se vuodesta 1987 supistuu 43 miljoonalla markalla, varsinkin kun, ministeri Louekoski, hallitusohjelmassa lukee tästä asiasta: "Lännen kehittämiseen tarkoitettua määrärahaa kehitetään."

Sitten yksi pieni kuriositeti: "miellyttävä tanssin opetus". Rahoitus voitaisiin järjestää mm. sillä tavalla, että oopperan vuotuisista käyttökustannuksista siirrettäisiin osa pääkaupunkiseudun kunnille, kuten järkevää olisi, koska pääkaupunkiseudun ihmiset kuitenkin oopperaa suurimmaksi osaksi käyttävät.

Ed. Tennilä: Rouva puhemies! Meillä on tarvetta muuttaa paitsi budjettia myös koko budjettikäytäntöä ja budjetin valmistelua. Eduskuntaa ei voi eikä saa tyydyttää se, että tälle laitokselle on budjetin laadinnassa varattu vain statistin osa, joka sillä nyt on. Eduskunta on hyvin pitkälle pelkästään tietynlainen kumileimasin, kun budjetista päätetään. Budjetin rakentelevat valtiovarainministeriön virkamiehet, minkä jälkeen budjettiesityksen ottaa nimiinsä hallitus budjettiriihen savujen näyttävästi pölytyessä. Eduskuntaakin tarvitaan, mutta vain laillisuuden edellyttämän legaalisuuden leiman antamiseen. Sen eduskunta antaa budjettiesitykselle käsittelemällä valtiovarainministeriössä valmiiksi rakennettua kokonaisuutta kuukausienkin ajan tuhansia paperiarkkeja tähän puuhaan käyttäen ja satoja, jos ei tuhansia, äänestyksiä kaikkiaan suorittaen. Mikään ei kuitenkaan olennaisesti yleensä muutu.

Tohtori Paula Tiuhosen teoksessa Budjettilta käytetään sellaisia sanoja kuin "kes-

kitetty", "vaihtoehdoton" ja "salainen", kun puhutaan suomalaisesta budjettivalmistelusta. Budjettivalmistelusta vastaavan, resursseiltaan hyvin vahvan valtiovarainministeriön valta perustuu siihen, että ns. vakiintuneen käytännön mukaisesti se holhoaa ja määrää myös muita ministeriöitä. Siitä on tullut superministeriö, jonka pelivaraa lisää se, että budjettivalmistelusta ei saa tiedottaa ennen kuin valmis kokonaisuus on olemassa. Senkään jälkeen emme saa tietää sitä, mitä poikkeavia esityksiä on tehty, kuka niitä on tehnyt ja millä perusteella ne on hylätty, jos niin on käynyt, niin kuin yleensä tuntuu käyvän. Me emme saa tietää edes sitä, tehtiinkö tosimelellä ratkaisevien käsittelyjen yhteydessä mitään muutosesityksiä valtiovarainministeriön linjauksiin. Hallituspuolueiden johtajien ja ministereiden sunnuntai-puheissa tekemillä avauksillahan ei mitään virallista merkitystä ole. Kaukana on siis meiltä kansanvalta, kun budjettia laaditaan. Koska budjetti on tärkein eduskunnan vuosittain käsittelemä yhteiskuntapolitiikkaan vaikuttava päätös, nykyinen tilanne ei kerta kaikkiaan minusta voi jatkua.

Eduskunnan aseman heikkous on yleisestikin aiheuttanut huolta. Istumassa on ollut viimeksi Ahti Rihdon komitea, mutta valittavan vaisuun tuloksin sekin työnsä päätti. Minusta onkin niin, että eduskunnan itsensä on otettava asiat käsiin siten, että budjetin laadinnan muuttamisesta eduskuntakeskeiseksi käydään eduskunnassa kunnollinen keskustelu. Se, mitä minä odottaisin, on, että hallitus toisi tänne selonteon siitä, miten budjettikäsittelyä kansanvaltaistetaan. Luulen, että tässä eduskunnassa siihen ei ole enää mahdollisuuksia, mutta toivon mukaan tämä suomalaisen demokratian kannalta tärkeä keskustelu käytäisiin heti seuraavan eduskuntakauden alussa ja silloin otettaisiin käyttöön uudenlaiset lähtökohdat jo budjetin tehtäessä.

Mitä muutoksia nykykäytäntöön tarvittaisiin? Näkisin, että aivan ensimmäiseksi tulee murtaa tsarinaikainen budjettisalaisuuden muuri, mihin hyvin monet tutkijat ovat kummastellen ja kasvavassa määrin huomiota kiinnittäneet. Sitä murrettaisiin mm. sillä, että julkisuuteen saatetaan eri ministeriöiden ja virastojen budjettiin tekemät esitykset sekä budjetin laadintaan liittyvät viranomaisselvitykset. Ne tulee liittää budjetin yhteyteen,

jolloin me saamme käyttööme vertailevaa ja vaihtoehtoaineistoa. Nyt me emme sitä saa.

Eduskunnan aseman vahvistamiseksi tulee ottaa käyttöön heti vuoden alkupuolella annettava hallituksen budjettitiedonanto, jonka päätteeksi eduskunta asettaa budjetin laadinnan painopisteet ja päätehtävät. Eduskunnassa budjettialoitteiden pohjalta tehdyt muutokset budjettiin eivät saa jatkossa muutosten jälkeen jäädä ehdollisiksi, mitä ne edelleenkin ovat. Eduskunnan on budjetin käsittelyn yhteydessä voitava ottaa kantaa myös keskipitkän aikavälin taloussuunnitelmaan, talouskatsaukseen, joka nyt kyllä esitetään eduskunnalle, mutta siten, ettei se ole edes hallituksen käsittelemä, vaan pelkästään valtiovarainministeriön laatima. Kuitenkin tuolla kts:illä on erittäin suuri merkitys tulevien ratkaisujen osalta. Sieltähän jo pitkälle näkee sen, mihin suuntaan valtiovarainministeriö aikoo taloudenpitoa jatkon osalta kehittää. Kuitenkaan sitä ei täällä käsitellä. Eli me elämme vuoden kerrallaan, kun sen sijaan budjetin valmistelua hoitava valtiovarainministeriö elää pitempiä periodeja eteenpäin ja on siis koko ajan, jopa vuosikausia eduskuntaa edellä.

Tärkeätä eduskunnan todellisen vaikuttamisen turvaamiseksi on se, että ministeriöiden ja virastojen tulee laatia vaihtoehtoisia esityksiä niin lähiaikoja kuin pitempiäkin aikavälejä varten. Valtiovarainministeriö voi väittää, ettei tälle tai tuolle sen ajamalle ratkaisulle ole vaihtoehtoa olemassa. Jatkuvasti käydään juuri tällaista keskustelua, mitä äsken käytiin. Oppositio esittää esimerkiksi jotakin tärkeätä asiaa, herra valtiovarainministeri tulee pönttöön ja sanoo, että mikäs siinä, hyvä esitys, mutta mistä rahat?

On erittäin helppoa toimia näin, koska koko valmistelu on herra valtiovarainministerin ja hänen leegion kokoisen ministeriönsä käsissä. He voivat jo ennakolta rakentaa tämän aselman opposition ja koko eduskunnankin kannalta erittäin vaikeaksi, muutosten kannalta lähes toivottoman vaikeaksi, koska se, joka pitää tämän valmistelun hypypysissään, voi, jos vaihtoehtoja ei ole myös perusteellisesti rakenneltu, määrätä koko keskustelun menon. Voidaan siis väittää, että mitään vaihtoehtoja, kokonaisvaltaisia ainaakaan, ei ole olemassa. Kuitenkin sellaisia aina on, mutta ne pitää myös eduskunnalle

esittää ja eduskunnalla pitää olla mahdollisuus myös vaihtoehtoisista näkökulmista kokonaisvaltaisesti budjettiakin tarkastella.

Rouva puhemies! Budjettikäytännön uudistaminen eduskuntakeskeiseksi ei ole vain muodollinen asia. Kyse on tietysti budjetin sisältöön vaikuttamisesta siten, että tavallisten ihmisten tarpeet ja toiveet ja myös vaatimukset tulevat paremmin huomioon otetuiksi. Minä uskon aivan varmasti, että ihmisten tarpeiden ja toiveiden välittäjänä eduskunta on parempi "väline" kuin teknokraateista koostuva ja kansan kontrollin ulkopuolella oleva superministeriön aseman saanut valtiovarainministeriö ja sen virkamiehistö, joka hyvin pitkälle budjetin laatii. Kyllä tämä talo kuitenkin herkemmin kansaa kuuntelee ja joutuu kuuntelemaan verrattuna näihin virkamiehistöihin, joilla ei ole koskaan sitä tilannetta, että heidän on tultava kansan eteen vastaamaan tekemisistään.

Mihin tämä uskoni perustuu? Vaikkapa käsittelyssä olevan budjetin ympärillä jo tapahtuneeseen. Hallituksessa yksi puolue, SMP, alkoi esiintyä valtiovarainministeriön kannan vastaisesti edes jotenkuten tarmokkaasti kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen puolesta, koska aivan selvästi tähän oli vaikuttamassa ihmisten paine, ennen muuta tietysti tässä tapauksessa eläkeläisten paine. VVM:ään se paine ei tunnu eikä taida tuntua pääministerin kansliaankaan, ja niin sai puolue lähteä hallituksesta esittäessään aivan oikeita asioita.

Postin ympärillä käydyssä kiistassakin tämä ero näkyy. Jopa suurimman hallituspuolueen SDP:n eduskuntaryhmä on minusta varsin voimakkaasti ja avoimesti ilmaissut tyytymättömyytensä siihen linjaukseen, jonka valtiovarainministeriö ja hallitusryhmät hallituksessa ovat hyväksyneet, postien tappolinjaan siis. Tässäkin näkyy se, että eduskunnassa on enemmän herkkyyttä kuitenkin kuunnella ihmisiä, ottaa ihmisten näkemykset huomioon ja toimia sillä tavoin kuin tavallisten ihmisten etu ja toiveet edellyttävät.

Olen varma siitä, että jos ja kun me saamme eduskunnalle enemmän todellista budjettivaltaa, saamme samalla paremmin vietyä eteenpäin sellaisia tärkeitä asioita, jotka liittyvät tavallisten ihmisten elämään ja joita juuri nyt ovat sellaiset kysymykset kuin perusturva, asunto-ongelman ratkaisu jne.,

sillä teknokraattien hallitsemassa valtiovarainministeriössä tällaiset kysymykset eivät ongelmia tunnu olevan.

Rouva puhemies! Kansanedustajilla ei tietenkään ole mitään syytä jäädä odottelemaan budjettikäytännön muuttumista esimerkiksi sitä kautta, että eduskunta saa aikaan tilanteen, jossa nämä asiat käydään perusteellisesti keskustellen läpi ja yhdessä sovitaan siitä, että budjettikäytäntöä muutetaan. Vaikuttamiseen on pyrittävä luonnollisesti myös tämän budjetin osalta.

Erityisesti on vaikutettava sen puolesta, että Postin palveluperiaate säilyy. Postin osaltahan on kyse siitä, että raaka bisnesajattelu on syrjäyttämässä palveluperiaatteen. Jos tämä kova linja voittaa Postin osalta, jatkossa sama voi toistua vaikkapa terveydenhoidonkin osalta. Jos tällainen virtaus saa voimistua ja esteitä edetä, niin kukas sitten takaa, ettei jonakin päivänä esimerkiksi terveydenhoitoa saateta tulosvastuullisuuden nimikkeen alle, mikä tietää kovia maksuja terveyspalvelujen käyttäjille. Tämöistä hyvin isosta linjastahan tässä on kysymys Postinkin osalta.

Käytännössä seuraamukset Postin johdon suunnitelmien toteutumisen myötä olisivat erittäin kovat. Lapissa esimerkiksi olisi lukuisia sellaisia kuntia, joihin jäisi vain yksi ainoa vakituinen postitoimipaikka koko kuntaan. Meillä olisi kyliä, joista lähimpään rahanjakopisteeseen olisi matkaa 50–60 kilometriä. Tällainen on syvästi myös tasa-arvoa loukkaava ja minusta sen vuoksi perustuslainkin vastainen linjaus. Perustuslakiin lähtee kansalaisten tasa-arvosta, joka ei voi olla mikään abstraktio eikä sitä voida abstraktiona pitää. Tasa-arvoon liittyy minusta mm. se, että palvelut ovat kaikkialla maassa samanlaiset, samalla tasolla ja yhtä helposti saatavissa kaikkien ihmisten osalta. Kyse on erittäin suuresta linjanvedosta nyt, kun Postin kohtalosta päätetään. Kyse on siitä, hylätäänkö palveluperiaate ja siirytäänkö saman tien kovaan, tyyliin voitontavoittelulinjaan. Vaarallinen linja se on.

Herra valtiovarainministerille toteaisin vielä, että verotuksen osalta missään hallituksen asiakirjassa ei ole mainintaa siitä, että välillistä verotusta lisätään. Liikevaihtoveron osalta lisäpöytäkirjassa näyttää olevan maininta siitä, että tässä on otettu kansainvälinen puoli huomioon. Välillisen verotuksen

osalta kokonaisuudessaan, jos kansainvälistä vertailua suoritetaan, kun välillinen verotus meillä kiristyy, me olemme paljon pahempi maa kuin Oecd-maat keskimäärin. Välillisen verotuksen osuus Suomen kaikista veroista on paljon korkeampi kuin Oecd-maissa keskimäärin.

Valtiovarainministeri Louekoski: Rouva puhemies! Ed. Tennilä kohdisti voimakkaita sanoja valtiovarainministeriön virkamiehiin. En katso, että ed. Tennilä olisi heittä ankarasti arvostellut. Mutta kun en ole tästä asiasta aivan varma, niin haluan joka tapauksessa selvennyksen vuoksi todeta, että valtiovarainministeriön niin kuin muittenkin ministeriöitten virkakunta on pääasiassa hyvin työnsä tekevää, taitavaa ja ahkerää väkeä. Ei valtiovarainministeriön virkakunta tee tästä säännöstä poikkeusta.

Toiseksi haluan ed. Tennilän puheenvuoron tämän osan kohdalta todeta vielä sen, että kaikki poliittiset linjaukset tulo- ja menoarvioesityksessä alkaen veroista ja päättyen Posti- ja telelaitoksen kehittämistavoitteisiin, ovat poliittisia päätöksiä. Ei valtiovarainministeriön virkakunta niistä tee lopullisia ratkaisuja. Budjettikirja käydään yksityiskohteisesti läpi ensin valtiovarainministeriön sisäisessä prosessissa, jossa valtiovarainministeri on puheenjohtaja ja tekee usein kiperistä asioista eri vaihtoehtojen väliltä oman pohjaratkaisunsa, joka sitten käsitellään ministerien välisissä neuvotteluissa ja sen jälkeen ns. budjettiriihessä.

En usko, että ed. Tennilä tarkoittikaan moittia tehokasta virkamieskuntaa. Mutta minä haluan varmuuden vuoksi tämän puolen asiasta myös eduskunnan pöytäkirjoihin ja teille, arvoisat kuulijat, todeta.

Ed. Tennilä mainitsi puheenvuorossaan, että kun SMP budjettiriihen aikana esitti tietyn kansaneläkeuudistusvaatimuksen, se savustettiin ulos. Ehkä ei ed. Tennilä käyttänyt näitä sanoja, mutta ajatus oli, että se heitettiin ulos hallituksesta. Näin ei ollut asianlaita. Olin henkilökohtaisesti mukana siinä neuvottelussa varsin tiiviisti aivan viime vaiheeseen saakka, jossa hyvästeltiin puolin ja toisin. Siinäkin viimeisessä tilaisuudessa ei käynyt täsmällisesti selville, minkälaisia muutoksia SMP itse asiassa budjettikirjaan halusi. Mutta se kävi selväksi, että he eivät tue hallituksessa siihen saakka valmisteltua

budjettiesitystä tältä osin, jolloin muita kohtia tässä neuvottelussa ei läpikäyty. (Ed. Pekkarinen: Muilta kylläkin!) — Minulla on sellainen käsitys, että muilta osin varsin pitkälle. — Tämä neuvottelutilaisuus loppui sitten siihen, että pääministeri kysyi selvyyden vuoksi, tukeeko SMP kirjassa olevaa ratkaisua vai ei, ja kun vastaus oli ”ei”, pääministeri totesi, että ”tiemme eroavat”. Ne erosivat aivan asiallisesti kaikessa ns. ystävyydessä.

Mitä tulee Postin uudistamiseen, minä olen siitä jo monta kertaa täällä maininnut, mutta toteaisin vielä kerran, että Postin palveluitten uudistaminen on nyt niin kuin tähänkin saakka ennen muuta Postin ja sen toimintaa valvovan liikenneministeriön ja tietenkin hallituksen ja eduskunnan asia. Mutta päävastuu niistä käytännön järjestelyistä, joita liikelaitokseksi eduskunnan päätöksellä muuttunut Posti hoitaa, on Postin ylimmällä johdolla. Päävastuu kuuluu Postin ylimmälle johdolle. Meillä on tilaisuus eduskunnassa antaa Postille, liikenneministeriölle ja valtio-neuvostolle ohjeita, miten sen tulee tapahtua. Näin on käynyt ennenkin ja näin käy varmasti tämän budjettikeskustelun päätteeksi nytkin.

Eduskunta itse päättää, keskeytetäänkö liikelaitosuudistuksen täytäntöönpano, anneaanko siinä uusia ohjeita Postille vai mitä loppujen lopuksi Postilta halutaan. Eikö tärkeintä ole, että Posti palvelee tasapuolisesti kaikkia kansalaisia nykyistä paremmin? Siihen Postin johto uskoo kykenevänsä niitten määrärahojen puitteissa, joita budjettiesitykseen on kirjoitettu.

Liittäisin vielä pienen kyynisen kommentin ed. Tennilän puheenvuoroon siltä osin, kuin ed. Tennilä totesi, että jos budjettivaltaa olisi eduskunnalla enemmän, ns. tavallisten kansalaisten asiat tulisivat paremmin hoidetuiksi. Minä olin kuulevinani tässä — ed. Tennilä ei sitä kyllä ääneen sanonut — sellaisen sävyn, että eduskunnalla olisi ikään kuin parempi mahdollisuus, herkempi tunto myös tulojen hankinnassa. Kyllä minun valitettavasti on todettava, että velat eivät muutu saataviksi, vaikka eduskunta käyttäisi nykyistä enemmän budjettivaltaa. Sitä paitsi prosessi olisi todella kirjava, jos eduskunta budjettia alusta saakka valmisteli. Mutta nykyisessäkin menettelyssä, jossa siinäkin on paljon uudistamista ja eduskunnalle tulee

tilaisuus uudistaa budjettimenettelyä, eduskunta voi niin halutessaan hyvin selkeästi sanoa, mitä se hallitukselta seuraavan vuoden valtion asioiden hoitamisessa tahtoo ja mitä ei. Tämä on se budjettivalta, joka eduskunnalla on, eikä ole ajateltavissakaan, että se siirrettäisiin jonnekin muualle.

Ed. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilän ei varmasti tarvitse olla kovin paljon murheissaan juuri postipalveluiden hoitamisesta Lapin läänissä, koska siellä ei postitoimistoa tarvita sitä varten, että palveluita hoidetaan. Postin kantohan ei muutu kuitenkaan, sitä varten ei postitoimistoa tarvita, vaan se jatkuu niin kuin ennenkin, ja postitoimistoa tai jotain palvelupistettä tarvitaan lähinnä kirjattuja kirjeitä ja paketteja hoidettaessa. Nyt näkyy olevan niin, että kun maaseudulla on yli 5 kilometrin matka postitoimistoon, niin paketit kuljetetaan ilmaiseksi kotiin. Minusta tämä on jo huomattava etu verrattuna kaupunkialueisiin, joissa mitään tällaista ei ole, vaan täytyy 15 markkaa maksaa, jos haluaa paketin kotiin. Lapin läänissä ilmeisesti paketit kulkevat entistä paremmin kotiin tämän uudistuksen jälkeen. Asioimispisteitä siellä tulee, niin että asiat, kirjatut kirjeet ja paketit, voi siellä hoitaa niin kuin ennenkin. En usko, että siellä palvelut vaativat nimenomaan postitoimisto-nimistä paikkaa, vaan kyllä ne voidaan muutenkin hoitaa.

Sen sijaan edelleen epäilen, että suurissa kaupungeissa palvelutaso ehkä ei säily nykyisellään, vaan siinä tulee vaikeuksia.

Ed. Apukka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun valtiovarainministeri Louekoski pari tuntia sitten oli täällä edellisen kerran puhumassa postiasioista, niin hän totesi, että hänen nähdäkseen postipalveluverkon supistamisessa ei ole suuria ongelmia, mutta tuli ilmeisesti ihan puheenvuoronsa lopussa siihen tulokseen, että ei uskonut oikein itsekään sitä, kun lähti täältä ennen debattia pois kuuntelematta, mitä täällä siitä puhuttiin.

Nyt hän totesi, että liikelaitospostilla pitää olla lupa järjestää nykyistä parempia palve-

luita, ja vihjasi siihen suuntaan, että tällä systeemillä niitä palveluita oltaisiin parantamassa. Minä en oikein jaksanut sitä ymmärtää, niin kuin puheenvuorossani totesin päivällä, että jos esimerkiksi Lapin läänin 243 postista meille tulee 61 tämän parannussysteemin jälkeen, millä tapaa se voidaan kokea parantuneeksi. En ymmärrä myöskään ed. Tiurin logiikkaa siinä, kun hän toteaa, että Lapissa ei ole postitoimipaikkojen tiheydellä niin suurta merkitystä. Se on yksittäiselle ihmiselle aivan sama, onko hän Helsingissä postista kaukana vai Lapissa kaukana. Hän hoitaa siellä omia asioitansa, ja jos se matka postiin on 60 kilometriä esimerkiksi, niin kyllä siitä minun käsittääkseni hieman on haittaa asioiden hoidolle.

Vielä palaisin siihen, että kun tätä postitelelakia viime vuonna tehtiin, nimenomaan hallituksen perusteluissa todetaan, että kun puututaan palvelutarjonnan merkittäviin muutoksiin, asiasta päätetään eduskunnassa. Kenenkä luvalla on tiedotettu jokaisessa postissa, että teidän postinnee tulee loppumaan, ennen kuin eduskunta on asiaa pysäyttänyt millään tapaa käsittelemään.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainministeri Louekoski totesi vastauspuheenvuorossaan, että eduskunta viime kädessä päättää siitä, keskeytetäänkö esimerkiksi liikelaitosuudistus. Aikataulullisesti asialla on vain jo tavattoman kiire, koska saamieni tietojen mukaan syyskuun loppuun mennessä postipiirikonttorit toimittavat Posti- ja telelaitokselle ehdotukset postitoimipaikkajärjestelyistä omalla alueellaan ja sen jälkeen, jos tietoni ovat oikeat, lokakuun puoleenväliin mennessä tulaa tekemään lopulliset ratkaisut.

Nyt kun SDP:n eduskuntaryhmä käsitteäkseni tällaista keskeyttämistä tietyllä tavalla yritti, kun yritti tehdä tästä raha-asiaaloitetta, tähän asiaan pääministeri reagoi sillä tavalla, että SDP:n eduskuntaryhmän oli vetäydyttävä. Tätä taustaa vasten, valtiovarainministeri, todella minä ainakin katson, että eduskunnan mahdollisuudet tässä asiassa nyt vaikuttaa näyttävät todella heiveröisiltä. Muussa tapauksessa meidän pitää huomispäivänä tai ensi viikolla tehdä keskeyttämisestä erillinen päätös, koska aikataulu muuten ajaa meidän mahdollisuuksiemme ohi.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä aikaisemmin illalla jo käytiin keskustelua siitä, minkälaiset vaikutusmahdollisuudet eduskunnalla on yleensä postiasiassa. Silloin kun liikelaitoslakia tässä salissa käsiteltiin ja viime keväänä postia koskeva välikysymyskeskustelu käytiin, useassa puheenvuorossa myös hallitusryhmistä ja ministerien käyttämistä sanottiin, että eduskunta päättää tästä asiasta. Nyt sitten virkamiehet jonkun antamalla valtakirjalla ovat kesän kuluessa kiertäneet kylätöimikuntia, kuntien edustajien luona käyneet ja ilmoittaneet aika tyylysti siellä, että tämä konttori pannaan kiinni, ja perusteena on se, että kun Helsingistä on annettu määräys, niin he tulevat sitä tottelemaan. Mutta en tiedä, kuka tämän valtakirjan on antanut näille virkamiehille tätä työtä kesän aikana tehdä.

Tämmöinen mieliala on nyt sitten monilla kyläkunnilla monissa kunnissa. Kuitenkaan eduskunta tästä ei ole mielestäni sanonut koskaan vielä mitään. Tässä on minun mielestäni väärässä järjestyksessä lähdetty liikkeelle. Jos ajatellaan kansanvaltaa ja eduskunnan asemaa, niin kyllä tässä nyt mennään hyvin suppeaan valtaan, jos tämä asia näin menee lävitse kuin hallitus ja Posti- ja telelaitoksen johto ovat aikoneet. Eihän kysymys muusta ole kuin virkamiesvallasta. Pääministeri näytti viime viikolla, kuka tässä maassa asioista päättää: yksi ihminen eli pääministeri Holkeri.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Epäilemättä valtiovarainministeriön virkakunta on erittäin tehokasta. Tästähän ei ole mitään epäselvyyttä. Kysymys on vain siitä, että minusta sillä on eri näkökulma asioihin kuin esimerkiksi Suomen kansan valitsemilla edustajilla. Tämä on se suuri kysymys: Kuka ketäkin palvelee? Minusta tässä järjestys on nyt väärä. Eduskunta joutuu hyväksymään sen, mitä teknokraatit ovat itse asiassa jo pitkälle päättäneet, eikä vaihtoehtoisia ratkaisuja enää ole käytännössä juuri realistisesti saatettavissa. Tämä on minusta se huono asetelma.

Tietenkin valtiovarainministeriön kannan ymmärtää, mutta luulisi että yleisesti oltaisiin huolissaan siitä, että valtiovarainministeriöllä on se superase, joka sillä on. Tätä ovat

hyvin monet tutkijatkin viime aikoina pohdiskelleet. Esimerkiksi eduskunnan aseman vahvistamista budjetin valmistelussa on käsitelty monta kertaa ihan viime aikoinakin, koska heikkohan se tosiasia on.

En päässyt selvyYTEEN siitä, onko herra valtiovarainministeri jopa salassapitämismahdollisuuden ja salassapitovelvollisuuden kannalla. Jos näin on, niin olen hämmästyntynyt.

Mikä ero on olla siellä teknokratiapuolella ja täällä kansanedustajana, näkyi tänä iltana esimerkiksi siinä, miten kaksi sosialidemokraattia on täällä esiintynyt. Ed. Jukka Gustafsson oli lujasti sitä mieltä, että pitää tehdä korjauksia budjettiin, mutta kansanedustaja, ministeri Louekoski on sitä mieltä, että tämä on ainoa oikea linja, mitä nyt esitetään. Tässä se näkökulmaero näkyy, ja minua miellyttää paljon enemmän ihmisläheinen Gustafssonin linja.

Ed. Pohjanoksa: Arvoisa puhemies! Keskityn puheenvuorossani vain muutamaan budjetin kohtaan.

Pidän oikean suuntaisena, että koulutusbudjetin painopiste on asetettu tutkimuksen ja tuotekehityksen suuntaan. Tulevaisuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että valtion varoin pyritään tukemaan tätä osaluetta, joka vie meidät kansainväliseen tietoisuuteen. Tutkimuskohteiden ja niihin suunnattujen varojen tulee olla myös oikein kanavoituja, jotta kansalliselle pääomalle saadaan paras tuotto. Varsin tärkeää on myös, että kehitetään tutkijoiden ja opetushenkilökunnan mahdollisuuksia saada vaikutteita ja uutta tietoa sekä kokemusta ulkomaisesta koulutuksesta, tutkimuksesta ja tutkimusilmapiiristä.

Vastaavasti kotimaassa tulee kiinnittää huomiota yliopistojen ilmapiiriin avaamiseen mm. dosenttiopetusmahdollisuutta lisäämällä. Turun yliopiston rehtori Arne Rousi mainitsi tämän syksyn avajaispuheessaan mm. seuraavaa: ”On jälleen syytä korostaa dosenttiopetuksen merkitystä yliopisto-opetuksen rikastajana ja monipuolistajana. Kun Turun yliopistossa on lähes 500 dosenttia, jotka kaikki ovat alallaan päteviä tutkijoita, olisi tärkeää, että mahdollisimman moni heistä voisi osallistua opetukseen. Perintei-

sesti onkin katsottu, että dosenteilla on sekä oikeus että velvollisuus opettaa yliopistossa omalta erikoisalaltaan. Tosiasiaa yliopiston tuntiopetusmäärärahat ovat niin pienet, että vuosittain vain hyvin pieni osa niistä dosenteista, jotka haluaisivat opettaa, saavat tähän mahdollisuuden”.

Tämä ongelma ei ole vain Turun yliopistossa, vaan kaikissa muissakin yliopistoissa. Tuntiopetusmäärärahoilla paikataan kaikkea sitä opetusta, joka ei mahdu vakinaisen opetushenkilökunnan opetusvelvollisuuteen. Kun vakansseja ei ole riittävästi, on valitettavasti perusopetustakin annettava tuntiopetusmäärärahoilla. Opetuksen eri muotojen suhdetta onkin harkittava sekä opetuksen mielekkyyden että määrärahojen tehokkaan käytön kannalta.

Rehtori Rousi toi myös esiin määrärahojen jakoon liittyvän epäsuhtan. Hän totesi näin: ”Tilanne on erityisen vaikea Turun yliopistossa, jossa dosenttien lukumäärä on Helsingin yliopiston jälkeen ylivoimaisesti suurin, mutta tuntiopetusmääräraha tiedekorkeakouluista vasta seitsemäs suuruusjärjestyksessä.” Dosenttimäärärahojen jaon selvitys tulee tehdä niin, että se kohtelee oikeudenmukaisesti eri tiedekorkeakouluja maassa.

Toisena asiana otan esille maamme opettajapulan. Erityisen vaikea se on luokanopettajien keskuudessa. Poikkeuskoulutuksellaan ei pystytty nopeasti takaamaan maamme nuorisolle pätevää opettajakuntaa. Kun aikanaan 1970-luvulla oli vastaava pula opettajista, perustettiin väliaikaisia opettajakorkeakouluja. Mielestäni nyt olisi tehtävä samoin. Toinen mahdollisuus on nostaa entisestään olemassa olevien koulutusyksiköiden sisäänottoa, joka taas merkitsee sitä, että tarvitaan lisää opetusvoimaa, tiloja ja välineitä. Tämä kääntyy jo edellä esille ottamaani ongelmaan eli tuntiopetusmäärärahojen tarpeeseen. Eräillä tahoilla vähätellään pätevien opettajien puutetta ongelmana. Mutta tuskin sitä aliarvostavat ne vanhemmat, jotka joutuvat kokemaan epäpätevän opettajan aiheuttamat ongelmat omien lastensa kohdalla.

Kolmanneksi opetus- ja tutkimusalalta tuon esille melko tuntemattoman tutkimustyötä tekevän laitoksen eli Sairaanhoidon tutkimuslaitoksen. Sairaanhoidon tutkimuslaitos on ensimmäinen Eurooppaan perustet-

tu hoitotyön tutkimusyksikkö Who/Euron yhteistyölaitoksena. Sairaanhoidon tutkimuslaitoksen tehtäviin kuuluu välittää tietoa Who:n Euroopan aluetoimistosta Suomeen ja päinvastoin.

Vuonna 1986 ensimmäistä kertaa ja vuonna 1990 toisen kerran uusitun yhteistyösopimuksen mukaisesti Sairaanhoidon tutkimuslaitos on sitoutunut edistämään Who:n toimia Terveyttä kaikille 2000 -ohjelman ja eurooppalaisen nursingin mukaisessa hengessä. Toimintaperiaatteisiin kuuluu hoitotyöhön liittyvänä aloitetoiminta ja yhteistyö, tutkimuksen koordinointi ja tulosten hyödyntäminen, tutkimusalan tunnetuksi tekeminen, palvelu- ja koulutusjärjestelmän aktiivointi tutkimusongelmien kartoittamiseen ja esille tuomiseen sekä kansainvälinen toiminta.

Ongelmaksi asian nostaa se, että laitoksen keskuskansliatyön nykyinen rahoitus on järjestämättä. Vuosina 1975—1977 laitoksen toiminnan rahoitti opetusministeriö. Rahoituksen perusteluna oli sairaanhoitajien yliopistokoulutuksen takaaminen. Koska laitoksen tutkimustoiminta kohdistui terveyden- ja sairaanhoitoon siirtyi sen rahoitus lääkintöhallitukselle. Opetusministeriö on edelleen rahoittanut laitoksen koulutustoimintaa. Laitoksen keskustoimiston rahoitus on ollut vuodet 1978—1988 raha-asia-aloitteen varassa, eikä valtio ole osoittanut rahaa enää sen jälkeen keskustoimiston rahoitukseen. Koska Who on uudistanut sopimuksen edelleen Suomeen, tulee meidän huolehtia, että nyt velkarahoilla toimiva keskustoimisto saa tarvittavan tuen valtion varoista.

Arvoisa puhemies! Ympäristöministeriön rakennussuojelumäärärahoista jaetaan kulttuurihistoriallisesti tärkeisiin kohteisiin lainoja ja avustuksia. Unescon maailmanperintöluetteloon on tarjolla Suomesta kuusi kohdetta. Yksi näistä on Vanha Rauma. Rauman keskiaikaisperäinen puukaupunginosa, jonka rakennuskanta on 1700—1800 -luvulta, on laajin yhtenäisenä säilynyt puukaupunginosa Pohjoismaissa. Tämän kaupungin osan elävänä ja toimivana säilyttäminen vaatii jatkuvaa sekä asuintalojen että ulkorakennusten, porttien ja aitojen peruskorjausta. Tämän toiminnan rahoittaminen on ollut Vanha Rauma Säätiön, pieneltä osaltaan kaupungin ja valtion halpakorkoisen lainoituksen ja apurahojen varassa. Budjetin koh-

dassa 35.32.34 on varattu 10 miljoonaa rakennussuojeluun. Siinä on erikseen mainittu Vanhan Porvoon rakennukset ja ympäristö. Samoin tulee eritellä budjettiin Vanhan Rauman rakennukset ja ympäristö samalla summalla, joka Vanhalle Porvoolle on merkitty, jonka voi erottaa saman momentin kohdasta Muu rakennussuojelu.

Raumalla on kuitenkin muutakin kuin vain Vanha Rauma. Se on elävä teollisuus- ja koulukaupunki. Ongelmaksi muodostuu elinkeinorakenteen yksipuolisuus. Teollisuuden alueen työpaikoista on hyvin korkea, Rauman seudulla 39 prosenttia, kun koko maassa vastaava luku on 24 prosenttia. Teollisuuden sisällä metalli- ja konepajateollisuuden osuus eli telakkateollisuuden osuus työpaikoista Rauman seudulla on 60 prosenttia, kun se koko maassa on noin 34 prosenttia. Jatkuva epävarmuus telakkateollisuuden tulevaisuudesta on koko Rauman seudun murhe. Elinkeinorakenteen monipuolistaminen vaatii tueksen tutkimuksen tai selvityksen siitä, missä piilevät seudun voimavarat, jotka voidaan hyödyntää Rauman talousalueen hyväksi. Vastaavanlaisia elinkeinorakenteen selvityksiä on tehty, jotka ovat olleet elinkeinoelämän kehittämisen pohjana. Tämä tulee panna alulle esimerkiksi työvoimaministeriön kanssa yhteistyönä.

Rauma ja Rauman maalaiskunta ovat olleet valtioneuvoston määrääminä erityisalueina vuoden 1990 ajan. Tämä vuosi on ollut selvästi seudulle positiivinen, mutta yksi vuosi on liian lyhyt aika todellisen vaikutuksen ja tuloksen saamiseksi. Siksi Rauma ja Rauman maalaiskunta tulee määrätä myös vuosiksi 1991 ja 1992 erityisalueiksi. Tätä puoltaa myös Turun ja Porin lääninhallitus.

Arvoisa puhemies! Aluepoliittisesti kullakin kansanedustajalla on lukuisa joukko asioita, jotka vaativat eteenpäin viemistä ja valtiontukea. Näistä on aina nostettava esille tärkeimmät ja toimittava niin, että kunakin vuonna voidaan uskoa elämän jatkumiseen ja tulevaisuuteen.

Ed. Mattila: Rouva puhemies! Täällä on pitkin keskustelua kannettu huolta kansantalouden taantumasta, joka on varmasti edessämme ja osittain jo tällä hetkellä suomalaista elinkeinoelämää kohdannut. Taantumien merkit ovat ilmeiset tästä eteenpäinkin. Me tiedämme, kuinka vaikeassa tilan-

teessa on vaateusteollisuus. Olemme lukee neet lehdistä ja kuulleet tiedotusvälineistä metsäteollisuuden syöksykierteestä. Rakennusurakoitsijain liitto ehdottaa ensi vuonna rakennustoiminnan supistuvan tämän vuoden tasosta vähintäänkin 15 prosenttia. Irtisanomiset ja lomautukset ovat kasvamassa, ja tämä kaikki vaikuttaa myöskin työttömyyden lisääntymiseen. Työttömyys eräiden arvioiden mukaan tulee ensi vuonna olemaan keskimäärin noin 30 000 enemmän kuin tämän vuoden keskiarvomäärä on ollut.

Öljyn hinnan nousu vaikuttaa myöskin omalta osaltaan inflaation nousuun. Inflaation kasvaminen ja kaikki edellä mainitsemani vaikuttaa osaltaan vaikuttaa myöskin korkeaan korkotasoon. Kun meillä on vielä syvenevä vaihtotasevaje, en ole näkemässä oikeastaan mistäänpäin merkkejä siihen suuntaan, että korkotasoa pystyttäisiin näköjään alentamaan. Korkokurimuksessa ovat tänä päivänä asuntovelalliset, siellä ovat pienyrittäjät, maatalousyrittäjät. Minusta ei riitä, että nämä asiat todetaan ja tavallaan ilmoitetaan, että näin on, valitettavasti ei voida mitään tehdä. Kyllä tässä tilanteessa voidaan tehdä, jos on halua.

Ensi vuoden budjettiesitys lähtee siitä, että se ei ole elvyttävä. Kuitenkin kaikki merkit viittaavat siihen, että jotain elvytystoimenpiteitä tarvitaan tässä ja nyt. Olen näkemässä, että vähintäänkin äsken mainitseni korkokurimuksessa olevien osalle olisi mitä pikemmin elvyttävänä toimenpiteenä saatava aikaan vakauttamislain, jolla leikataan korkea korkotasoa ja jolla vakautetaan lyhytaikaisia lainoja. Mitään muuta sellaista järjestelmää, jolla voitaisiin korkokurimuksessa olevia auttaa, en ole näkemässä. Toivon, että hallitus ottaisi vakavasti vakautuslain tutkimisen. Olen vakuuttunut siitä, että valtiontaloudelliset mahdollisuudet ovat myöskin asian hoitamiseen. Asia täytyisi hoitaa vielä tämän vuoden aikana. Sillä voitaisiin ulottaa ratkaisuja vain siksi aikaa, kun rupeaa paremmat taloudelliset olosuhteet olemaan vastassa ja saadaan vaihtotaseen vaje kuriin.

Rouva puhemies! Toisena asiana ajattelin puheenvuorossani puuttua budjetin sisältöön. Olen kuunnellut puheenvuoroja salissa ja työhuoneessa, ja monien edustajien mielestä budjetin sisältö on muuttunut vaikeaselkoiseksi. Näin varmasti onkin. Budjetti muuttuu kuitenkin yhdessä hallinnon uudis-

tuksen tietä. Niin Suomessa kuin useissa muissakin maissa on vireillä budjettijärjestelmien uudistaminen osana hallinnon uudistamista. Eri maiden budjetin kehittämistavoitteetkin vaikuttavat osin samanlaisilta. Yhteisenä nimittäjänä on valtionhallinnon tehokkuuden ja tuottavuuden parantaminen lisäämällä eri hallintoyksikköjen vapauksia, vastuuta ja tavoitteellisuutta. Tähän sisältyy niin päättävällän hajauttaminen kuin tulostasvuun korostaminenkin. Pohjoismaille tyypillisenä yleispiirtenä on havaittavissa budjetin yksityiskohtaisuuksien karsiminen ja joustavuuden lisääminen.

Aivan erityisenä huomionarvoisena piirteenä, erityispiirteenä tavallaan, on nähtävissä se, että hallitus ja hallinto käyvät näistä asioista eri maissa keskustelua, niin myöskin meillä Suomessa, myöskin budjettiuudistuksen tavoitteista ja konkreettisesta sisällöstä. Mutta tuskin lainkaan käydään asiasta keskustelua parlamentin ja hallituksen välillä. Minusta tässä on melkoinen ongelma.

Rakentavan keskustelun virittäminen eduskunnan ja hallituksen kesken on meilläkin todella tarpeellinen. Tähänastinen keskustelu on tapahtunut ilmoitusluonteisesti hallituksen budjettiesityksessä esitettyjen ja sittemmin eduskunnan hiljaisesti hyväksymien uudistustavoitteiden merkeissä. Puhumme tulosohjauksesta, tulosbudjetoinnista ja meneillään on tulosohjauskokeilu. Tämän tavoitteista ja sen vaikutuksesta budjetin rakenteeseen ei ole riittävästi tiedotettu eduskunnalle. Jossakin tulostavoitteiden asettamisessa ja siihen liittyvissä määrärahakysymyksissä on käsitykseni mukaan jopa ohitettu eduskunnan tahto siltä tarkemmin näkemystä kysymättä.

Katson, että nyt on otollinen aika ja aivan välttämätöntä hahmottaa eduskunnallekin budjettiuudistuksen lopullinen tavoite ja käydä siitä tarvittava keskustelu. Hallinnon ja hallituksen asettamat hallinnon uudistustavoitteet joko etenevät tai kaatuvat eduskunnan lopulliseen kantaan budjettiuudistuksesta. Olen varsin yllättynyt, että näin merkittävään asiaan ei hallituksen budjetin esittelypuheenvuorossa kiinnitetty juuri lainkaan huomiota.

Eduskunnalla ei ole tänä päivänä tietoa eikä selvää visiota siitä, millaiseksi budjetti tulee kehittymään siinä tilanteessa, kun hallinnon uudistus on viety päätökseen, eli

vuoden 1995 tasolla. Meillä on kuitenkin käsillä olevan budjettiesityksen pohjalta kalpea aavistus, mihin suuntaan ollaan menossa. Se aavistus kertoo siitä, että eduskunnan budjettivalta tulee olennaisesti kapenemaan. Mielestäni eduskunnan täytyisi tämänkin budjetin käsittelyn aikana paneutua tähän kysymykseen tuntuvasti vakavammin ja pitemmällä tähtäimellä kuin yhden vuoden periodilla, mihin sitä nyt ollaan johtamassa.

Täällä on paljon puhuttu liikelaitosuudistuksesta ja otettu esimerkkinä Posti. Minusta se sopii erittäin hyvin kuvaamaan sitä tilannetta, mihin me olemme ajautuneet, kun emme ole riittävän valppaita. Posti yhtenä merkittävänä palvelulaitoksena ja sen toimintojen supistaminen koskettaa yhteiskuntaamme mitä syvällisimmin.

Tämä esimerkitapaus on myös osoittanut, että yhtäältä valtionhallinnolle ja liikelaitoksille asetetut kovat tehokkuus-, tuottavuus- ja tuottotavoitteet sekä toisaalta niiden yhteiskunnalliset, alueelliset, sosiaaliset ja muut palvelutavoitteet ovat keskenään ristiriidassa. Kovat tuottovaatimukset johtavat väistämättä mm. haja-asutusalueiden palvelutason heikentämiseen. Kuitenkin monet yleisemmät yhteiskunnalliset perusteet, esimerkiksi kansalaisten tasa-arvoisuus, puoltavat riittävän peruspalvelutason ylläpitämistä maan eri alueille ja eri väestöryhmille. Näiden valossa eduskunnan nimenomaan täytyisi tehdä omat ratkaisunsa ja antaa selvät suuntaviivat, miten Postin palveluja pitäisi olla kehittämässä.

Kun eduskunnassa on tällä hetkellä oikeutettua epäilyä siitä, että palveluja karsitaan, mielestäni olisi kohtuullista, että missään vaiheessa ei Posti-Telen johdossa eikä hallituksessa tehtäisi Postin supistamisen osalta lainkaan päätöksiä, ennen kuin eduskunta on ensi vuoden tulo- ja menoarvion käsitellyt. Minusta on eduskuntaa vastaan varsin törkeä toimenpide, jos supistamispäätökset tehdään, kun budjetti on käsittelyn alaisena.

Rouva puhemies! Kun eduskunta näyttää menettävän budjettivaltaa budjettiuudistuksen yhteydessä, on luonnollisesti mietittävä, miten se saisi valtaa itselleen enemmän jottaakin muuta tietä. Tietysti palvelutasotavoitteiden asettaminen on eräs sellainen tapa, jolla eduskunnan valta tulee korostumaan. Mielestäni tämä ei kuitenkaan riitä. Eduskunta tarvitsee entistä enemmän myös valvontare-

sursseja. Olen sitä mieltä, että mahdollisimman pian täytyisi eduskunnassa ottaa selvittäväksi ja päätettäväksi esimerkiksi valtiontalouden tarkastusviraston siirtäminen eduskunnan alaisuuteen yhdeksi eduskunnan työrukkaseksi valvomaan omalta osaltaan niitä ratkaisuja, mitä eduskunnan päätöksen mukaisesti kentällä tehdään ja miten budjettia toteutetaan.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Hyvät työtoverit! Budjettia on ruodittu julkisuudessa jo jonkin aikaa. Siitä on tullut sekä myönteistä että kielteistä palautetta. On luonnollista, että kenen näkövinkkelistä budjettia katselee, sen äänitorvena yleensä on.

Hallitus kehuu omaa tuotettaan. Sitä sopii kehua, kun kokoomuslainen politiikka on suurelta osin näkyvissä, johon sosialidemokraatit ovat jo pitkään samaistuneet. Hyväosaisten hallitus on jo pitkään harjoittanut sellaista tulonjakopolitiikkaa myös valtion tulo- ja menoarvion kautta, joka on edelleen kasvattanut ihmisten eriarvoisuutta, ja samaa linjaa jatkaa myös ensi vuoden budjetti, joka on nyt käsittelyssä.

Kun on tarkastellut budjetin päälinjoja, eriarvoisuus nousee hyvin monin tavoin sieltä vastaan. Tavallisia, ahkeria työtätekeviä kansalaisia on pääosa Suomen kansasta, jotka tekevät työtään pienellä tai keskisuuralla palkalla. Heillä hallitus aikoo maksattaa suurimman osan veroalesta, joka suuntautuu pienelle osalle väestöämme, hyvinvoiville kansalaisille, joilla on jo yltä kyllin ostovoimaa ja jotka voivat viettää paljon puhuttua kulutusjuhlaa. Millä tavoin hallitus esityksessään rankaisee pieni- ja keskituloista ihmistä? Verojen lisäyksiä, erilaisina korotuksina, kunnallisverotuksen kiristymisenä ja yleensä hintojen kohoamisena. On luonnollista, että nämä kaikki vaikuttavat siihen ahkeraan enemmistönä olevaan väestöosaan, joka tätä maata pitää pystyssä. He kantavat vastuun tästä yhteiskunnasta. Vastuuta eivät kannan ne jupit, jotka myyvät paperia pankista toiseen. Heillä ei ole inhimillisyyttä kanssaihmistä kohtaan. Tämän linjan on myös hallitus monissa asioissa osoittanut, ja se tulee myös peilautumaan käsittelyn alla olevasta budjetista.

Budjetti siis luo eriarvoisuutta ei yksin ihmisten välille, vaan myös kuntien ja maakuntien välille.

Mielestäni budjetti on laadittu eräiltä osin vastoin hallitusohjelmaa, mutta on kai ymmärrettävää, että hallitusohjelma on paperia ja teot ovat eri asia.

Kuntien talous tulee hyvin monissa kunnissa kiristymään. Tätä kautta kansalaisten ostovoima heikkenee nimenomaan pieni- ja keskituloisten ihmisten osalta.

Edelleen budjetti on entistä enemmän keskittävä. Niin sanotut könttämäärärahat antavat yhä enemmän valtuuksia määrätyille ihmisille. Budjetti painottaa Ruuhka-Suomea, ja sen vaikutukset ovat kyllä ikäviä, ikäviä siinä mielessä, että mitä enemmän tänne pakotetaan ihmisiä, sitä suuremmat ovat yhteiskunnan kustannukset ja sitä suuremmat ovat ihmisten ongelmat Ruuhka-Suomessa. Siis juuri päinvastoin kuin hallitusohjelmassa on, että maata kehitetään tasapuolisesti.

Ihmetellä täytyy, että sosialidemokraatit ovat hyväksyneet ja omaksuneet tämän kokoomuksen perinteisen ajatuksen, eriarvoisen yhteiskunnan ajamisen. Tämä on ollut pitkään jo vallalla, ja taas siitä on kertaalleen näyttöä.

Mitä tulee sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan, on siinä nähty ns. kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen ympärillä useita näytelmiä, jossa näyttelijöinä ovat olleet SMP:n kansanedustajat. Kun viimeinen näytelmä näyteltiin tässä vaalien alla, voi olla, että se oli loppunäytelmä tälle Kelan neljännen vaiheen uudistukselle. Pelkään pahoin ja näyttää siltä, että kaikkein vähävaraisimmat eläkeläiset, joita on vielä alle 2 000 markan kuukausieläkkeellä olevia, eivät saa tässä salissa sympatiaa eivätkä puolestapuhujia enää muuta kuin opposition suunnalta. Kaikki muut, hallitustahot, ovat ne hyljänneet. Niin hylkäsi myös SMP aikoinaan ja on ollut valmis hyväksymään tämän Kelan uudistuksen jo seitsemän vuoden ajan. Mutta aikanaan tulemme näkemään, onko tämä näytelmä loppunut. Seuraavia näyttelijöitä tulee tähän saliin ensi huhtikuussa.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee omaan maakuntaani Keski-Suomeen, budjetti tarjoaa sinne myönteistä, mutta monessa mielessä myös kielteistä. Kaikkein eniten ihmisiä on närkästyttänyt se seikka, ettei yhtään suurta rakennuskohdetta ole ensi vuodelle esitetty aloitettavaksi Keski-Suomessa, vaikka meillä on kohteita ja myös perusteita olemassa.

Myös supistuvat tiemäärärahat harvaan asutussa maakunnassa ovat aiheuttaneet hyvin paljon keskustelua. Meillä on kaikilla mittareilla mitattuna maamme huonoin tieverkko. Siitä huolimatta tämä hyväosaisten hallitus rohkenee mennä leikkaamaan tiemäärärahoja. Aikaisemmin oli Kuopion läänini meitä edellä öljysora- ja soratiestön osalta. Tällä hetkellä me olemme heikoin maakunta siinä mielessä.

Postitoimipaikkojen lakkauttaminen on luonnollisesti asia, joka myös meillä Keski-Suomessa on saanut yllättävän kovaa keskustelua, ja siitä tuleme kuulemaan loka-kuun 2 päivänä myös täällä enemmän. Se tuottaa yllättävän suuria epäkohtia myös meille maakunnassamme. Ihmetellä täytyy jo täällä esillä ollutta epämääräistä virkamiesten juntaustyötä, joka jatkuu ja on jatkunut lähes koko kesän. On yllättävää se, ettei eduskunta eikä valtioneuvosto ole tätä vielä lopettanut. En tiedä — siihen en ole vastusta tänäkään iltana saanut — kenen toimeksiannosta tämä juntaustyö maakunnassa suoritetaan.

Tätä asiaa ei ole eduskunta käsitellyt, vaan se on päättänyt niin liikelaitoslain yhteydessä kuin viime kevään Postia koskevan välikysymyksen yhteydessä, että eduskunta päättää raamit ja antaa Posti- ja telelaitokselle ohjeet, miltä pohjalta se toimii. Nyt on luotu maakuntiin niin lehtien kuin ihmisen kautta sellainen kuva, että nämä postit lakkaavat automaattisesti, ja ohjeena on se, mitä Helsingistä on käsketty — puhtaasti laskennalliset perusteet. Toivottavasti eduskunta näyttää ryhtinsä niin valtioneuvoston kuin Posti- ja telelaitoksen johdon suuntaan, kuka asioita tässä maassa todella ratkoo.

Arvoisa puhemies! Toivon lopuksi, että hyväosaisten hallitus löytäisi vielä tämän syksyn kuluessa inhimillisyyttä myös ihmisiä kohtaan. Sitä ei liioin budjetti näytä, koska se rankaisee ahkeraa työväestöämme.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Tilanteessa, jossa kaikki ennusteet osoittavat valtion taloudellisen tilan heikkenevän, on tosiasioihin nojautuen budjettiesityksen kokonaisuutta pidettävä tyydyttävänä.

Sosiaalipolitiikan puhutuimmaksi ja reviiyimmäksi kysymykseksi eilen ja tänään käydyssä keskustelussa on noussut eläkepuolisoiden kansaneläkkeen lisäosan korot-

taminen. Sinänsä myönteiseen uudistukseen sisältyy kiistämätön epäoikeudenmukaisuus eläkeläisten joutuessa eriarvoiseen asemaan eläkkeelle siirtymisen ajankohdasta riippuen.

Propagandapuheenvuoroissa on väitetty sosialidemokraattisten kansanedustajien allekirjoittamaa aloitetta, joka tähtää epäkohdan korjaamiseen, pelkäksi vaalitempuksi. Tämän kiistan. Henkilökohtaisen tavoitteeni samoin kuin eduskuntaryhmän tahdon mukaista on korjata hallituksen esitystä siten, että lisäosan korjaus ulotetaan koskemaan myös eläkkeelle siirtyneitä puolisoita 1.7.1991 alkaen. Samalla on kuitenkin tarkennettava asumistukilainsäädäntöä siltä osin, ettei tämä korotus vähennä nyt asumistukea saavien puolisoitten taloutta. Mikäli tähän kokonaistavoitteeseen tai sitä lähellä olevaan ryhmämme enemmistöä tyydyttävään kompromissiin ei päästä, en katso voivani olla äänestystilanteessa hallituksen esityksen takana.

Samanlaista huolta, kuin nyt on kannettu eläkeläispuolisoiden toimeentulosta, toivon jatkossa niin hallitus- kuin oppositiopuolueiden kantavan myös pienituloisten yksinäisten eläkeläisten toimeentulosta.

Valitettavan vähälle huomiolle budjettikeskustelussa on jäänyt budjettiin sisältyvä hallitusohjelman ja sosialidemokraattisten tavoitteiden mukainen perhepolitiikka, jota on tuntuvasti nytkin käsiteltävässä budjettiesityksessä tuettu. Vaalivuotena on selvää, että sosialidemokraattien lupaus lapsilisien kolminkertaistamisesta tulee olemaan sekä oppositiopuolueiden että tiedotusvälineiden riittävänä. Neljän vuoden työn tulokset ovat nyt tiedossa. Kaikkien Suomen lasten yhteinen lapsilisäpotti on kasvanut valtavasti. Se oli vuonna 1987 vain 2,87 miljardia, ensi vuonna lapsilisiä maksetaan yhteensä 5,47 miljardia.

Sosialidemokraattien lupaus lapsilisäpotin kasvattamisesta 500 miljoonalla markalla vuodessa on ylitetty komeasti. Valtiovarainministeriön laskujen mukaan ensi vuonna käytetään lapsiperheille annettavaan tukeen: lapsilisiin, lapsista tehtäviin verovähennyksiin, runsaat 9,15 miljardia, joka on kolme kertaa enemmän kuin vaalikauden alussa maksettiin lapsilisiä. Lapsilisiin tulee ensi vuonna 22 prosentin korotus. Niiden ostovoima on noussut yli 50 prosenttia neljän viime vuoden aikana. Käyttämättä savolaista

matematiikkaa lapsilisien kolminkertaistamisesta on kuitenkin tyydytyksellä todettava, että sosialidemokraattien lapsilisätavoitteet ovat lähes toteutuneet.

Päivähoitopaikkojen lisääminen sekä lasten kotihoidon tuen korottaminen ovat konkreettista tukea lapsiperheiden arkeen. Vähäiselle huomiolle ei pidä myöskään jättää vanhempainrahakauden pidentämistä sekä ottovanhempien vanhempainrahoituksen laajentamista.

Budjettivalmistelun ja budjettiriihen aikana on erittäin kriittisesti ja niukin varoin suhtauduttu julkishallinnon virkojen lisäämiseen. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö lisääntyy ensi vuonna 4 727 henkilöllä, joista valtaosa menee sosiaalipuolen virkoihin, lähinnä päiväkoteihin. Terveys­huollon puolella virkoja on niukemmin, ja kun tähän lisätään karsinnat terveydenhuollon rakennushankkeissa, tämä eittämättä johtaa terveydenhuollon yksityistämiseen ja saavutetun terveydenhuollon tason murentamiseen.

Turun alueen edustajana olen erittäin pahoillani vuodelle 1991 valtion toteuttamissuunnitelmassa hyväksytyjen Turun kaupungin kirurgisen sairaalan ja Turun yliopistollisen keskussairaalan lisärakennushankkeen siirtämisestä vuodelle 1992. Tämä on luonut alueellamme otolliset mahdollisuudet tarjota terveydenhuollon kaupallisia palveluja, mm. leikkausten siirtämistä yksityiseen lääkärikeskukseen.

Käsiteltävässä budjettiesityksessä koulutus- ja tutkimusmäärärahat ovat lisääntyneet ilahduttavasti. Pahoittelen kuitenkin Turun yliopiston biotekniikan suomalais-neuvostoliittolaisen yhteishankkeen rahoituksen puuttumista budjettiesityksestä. Turussa on aloitettu voimaperäinen suhteitten luominen biotekniikan alueella Turun yliopiston ja Moskovan tiedeakatemian molekyylibiologian instituutin välillä kauaskantoisesti jo vuosia sitten. Näiden tahojen aloitteesta ja Turun ja Porin lääninhallituksen myönteisellä tuella on budjettiin esitetty määrärahaa erityisen yhteislaboratorion perustamiseksi, joka olisi vapaa tieteellistä kanssakäymistä haittaavasta byrokratiasta ja jolla olisi eräitä uusia ominaispiirteitä, kuten mahdollisuus rahoittaa itseään kaupallisella toiminnalla.

Tämä hanke on mainittu presidentti Gorbatschovin vierailun yhteydessä allekirjoite-

tussa yhteistyösopimuksessa. Täten on ymmärrettävää, että Neuvostoliitossa asiaan suhtaudutaan vakavasti ja Turun yliopiston biokemian laitoksen vieraana ovat olleet arvostetut akateemikot ja tutkijat. Muun muassa Sitra on tutkinut osaltaan hankkeen ja myöntänyt sille taloudellisen tuen. Hämmästyttävää siis on, että valtion budjetista tätä hanketta vielä­kään ei löydy. Tähän yksityiskohtaan toivon korjausta tekemälläni aloitteella.

Erilliskysymyksenä haluan tuoda esiin myös Turun kulttuurikeskuksen saneeraamiseen osoitettavan määrärahan puuttumisen budjetista. Turun historialliseen keskusta­an koko maan historian kannalta keskeiseen arvokkaaseen Turun vanhan Suurtorin miljööhön saneerataan kaupungin kulttuurikeskus. Valmiina kulttuurikeskus sisältää kaupungin näyttely- ja esiintymistiloja, taiteilijajärjestöjen, kulttuuriyhdistysten ja ystävyysseurojen tiloja, jonkin verran työskentelytiloja ja taiteilijoille, lasten kulttuurikeskuksen, kansainvälisen kohtauspaikan ja kirjakahvilan. Vuoden 1989 loppuun mennessä Turun kaupunki on osoittanut työhön noin 10 miljoonaa markkaa ja valtionosuus on ollut hieman yli miljoona markkaa. Saneerauksen toteuttaminen arvokkaan ympäristön vaatimalla tavalla edellyttää vuosina 1991 — 1994 valtion vuosittaista 5 miljoonan markan tukea. Tämän määrärahan toivon lisättävän vuoden 1991 budjettiin.

Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen alkutaipaleella vaadittiin ja hoidettiin aluepolitiikkaa. Käytettiin nimitystä "rakennemuutos­hallitus". Tällöin aluepoliittista erityistukea kohdennettiin haja-asutusalueille pohjoiseen ja itään. Viime aikoina rakennemuutos­määrärahoista ja -tuista ei ole liiemmin enää puhuttu. Nyt asia koskettaa etelän suuria taajamia.

Turun kaupunki on vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa. Kaupungin väkiluku on vähentynyt yhtäjaksoisesti vuodesta 1977 alkaen. Muuttotappio on 1980-luvulla ollut keskimäärin 950 asukasta vuodessa. Kaupungin pitkäaikaistyöttömyysaste on vuodesta 1985 alkaen ollut koko maan keskiarvojen yläpuolella ollen tällä hetkellä 4,4 prosenttia. Ratkaiseva käänös tilanteen muuttamisessa heikompaan tapahtui 1989 loppupuolella laiva- ja tekstiiliteollisuutta kohdanneiden rakennemuutosten seurauksena. Erityisesti

Wärtsilä Meriteollisuus Oy:n konkurssi ja laivanrakennusteollisuuden synkät tulevaisuuden odotukset ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat työllisyystilanteeseen.

Ilman aluepoliittisen lain sisältämiä erityistoimenpiteitä elinkeinotoiminnan kehittäminen Turun kaupungissa tulee poikkeuksellisen vaikeaksi. Työllisyystilanne kaupungissa heikkenee edelleen, ja muuttoliike kaupungista jatkuu heikentäen kaupungin mahdollisuuksia vastata lakien säätämistä velvollisuuksista. Toivon, että Turun kaupungin hallituksen, -valtuuston ja johdon esittämät toiveet Turun kaupungin saattamisesta aluepoliittisen erityistuen piiriin käsitellään valtioneuvostossa asian vaatimalla vakavuudella.

Ed. Saarinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kohijoki: Arvoisa puhemies! Kolmesta asiasta.

Ensiksi veteraanien asioista. Suomen veteraanijärjestöjen taholta on vuosien kuluessa lukuisia kertoja vedottu valtiovaltaan rintamaveteraanien hammashuollon järjestämiseksi ja siitä aiheutuvien menojen maksamiseksi valtion varoista. Sillä turvattaisiin se, että jokainen sotiemme veteraani voisi päästä osalliseksi siitä tärkeästä osasta terveydenhuoltoa, jota hammashuolto merkitsee. Suun ja hampaiston tutkimuksen sekä ehkäisevän hoidon tulisi olla rintamaveteraaneille maksuttomia. Eräät kunnat ovat omatoimisesti ilman valtionapua jo ryhtyneet toimenpiteisiin veteraanien hammashuollon alalla, mutta rintamaveteraaneja ajatellen on kohtuutonta, jos kuntarajat ovat esteenä hammashuollosta osalliseksi pääsemiselle.

Samaan tapaan kuin jo usean vuoden aikana Suomessa on mallikelpoisesti saatettu nuoret ikäluokat järjestelmällisen hammashuollon piiriin myös siitä aiheutuvien kustannusten osalta tulisi hammashuolto nyt vihdoin järjestää myös kaikille sitä haluaville sotiemme veteraaneille vuoden 1991 alusta lähtien. Budjetin käsittelyn yhteydessä eduskunnan tulisi ottaa sitä varten riittävä määräraha, että tuo tärkeä osuus veteraanien huollosta voitaisiin toteuttaa.

Toisena asiana aiheesta, josta täällä vähemmän on puhuttu. Se koskee malmikai-

vostoimintaa ja malminetsintää. Kotimaisen malmikaivostoiminnan vakavin uhka on tiedossa. Se uhka on malmivarojen loppuminen. Meillä on malmivaroja, mutta niitä ei ole tiedossa. Niinpä Suomessa nyt on vain muutama malmikaivos, joilla malmivarojen puolesta on edellytykset yli 5 vuoden toiminta-aikaan. On kiire etsiä ja löytää uusia kohteita. Malmikaivostoiminnan jatkuvuus on ratkaisevasti riippuvainen alan tutkimuksen sekä kaivosyhtiöiden malminetsintätoiminnan jatkuvuudesta pitkällä tähtäimellä ja luonnollisesti sen tuloksellisuudesta. Syvemmillä kalliooperässä olevat malmit ja jalometalliesiintymät, joita Suomessa on toistaiseksi etsitty systemaattisemmin vasta 1980-luvulta lähtien, ovat osoittautuneet vaikeasti löydettäviksi. Mutta varmaa on, että malminetsintämenetelmien kehittäminen sekä malminetsinnän ylläpitäminen riittävässä laajuudessa mahdollistavat tulevaisuudessa uudet malmilöydöt.

Malminetsintään ja uuden kaivostoiminnan käynnistämiseen kaivosyhtiöille myönnettyillä valtionavuuilla on ratkaisevan tärkeä merkitys riittävän ja korkeatasoisen malminetsintävolyymien ylläpitämiseksi Suomessa. Tähän tarkoitukseen kaivannaisteollisuuden edistämiseksi on valtion ensi vuoden budjettiehdotuksessa merkitty 12 miljoonan markan määräraha. Se on huomattavasti pienempi kuin edellisinä vuosina. Vuoden 1990 menoarviossa tuon määrärahan suuruus, siis tänä vuonna, on 22 250 000 markkaa. Vähintään saman suuruinen sen tulisi olla myös ensi vuoden tulo- ja menoarviossa. Sitä varten olen tehnyt raha-asia-aloitteenkin, että siihen otettaisiin eduskunnassa 10 250 000 markan määräraha.

Kolmantena asiana on tieverkostomme tila ja sen kehittäminen. Jo ainakin 20 vuoden aikana Suomessa on tienpidon rahoitukseen valtion budjetissa osoitettu varoja riittämättömästi. Määrärahaesityksen valmistelussa ei ole otettu huomioon tai ei ole osattu arvioida tieliikenteen erittäin nopeaa kasvua eikä myöskään tieliikenteestä valtiolle kertyvän tuoton kasvua.

Tienpidon puiteohjelmaksi muutama vuosi sitten laadittu Tie 2000 -ohjelma on sekin alun perin osoittautunut pahasti alimitoitetuksi kaikkia kasvuennusteita koskevilta osiltaan, myös tienpidon rahoitustarvetta koskevalta osalta. Kun käytännössä ei ole nouda-

tettu edes alimitoitettunkaan rahoitusohjelman tasoa, on seurauksena ollut tieverkostomme kehittämättömyys, tierappio. Väärät ennusteet ovat ohjanneet poliittista päätöksentekoa väärään suuntaan. Tieliikenteen määrä on jo nyt ylittänyt sen, mitä ennustettiin tapahtuvan vasta vuonna 2000 Tie 2000 -ohjelmassa.

Yhdentyvän Euroopan tieverkoston vertailussa Suomen tieverkosto jää auttamattomasti häviölle. Yhdentyvässä talous-Euroopassa me menestymme kuitenkin vain Suomessa tehtävän työn avulla. Kuljetukset ovat oleellinen osa Suomessa tehtävää työtä. Kuljetusten vaikutus teollisuutemme tuotteiden hinnanmuodostukseen on erittäin merkittävä eli noin 15–20 prosenttia, jopa siitäkin ylitse.

Senkin vuoksi on nyt viivyttlemättä ryhdyttävä erittäin voimakkaasti lisättävien määrärahojen turvin kohentamaan koko tieverkostoamme. Samanaikaisesti kun maamme päätieverkostoa on ryhdyttävä voimakkaasti kehittämään, on myös maaseudun maanteiden sekä paikallisteiden peruskorjaus vihdoinkin toteutettava. Se on tehtävä yritystoinnin ja teollisuuden raaka-ainehuollon ja kuljetusten turvaamiseksi, mutta erityisesti maaseudun sekä syrjäseutujen elinvoiman säilyttämiseksi ja vahvistamiseksi.

Tieolosuhteiltaan jälkeenjääneistä maakunnista on erikseen mainittava kotimaakunta Satakunta. Sen jälkeenjääneisyyttä osaltaan kuvaa sekin, kun joudutaan toteamaan, ettei Satakunnassa vieläkään ole yhtään nelikaistaista päätietä. Siellä eritasoristeykset ovat peräti harvinaisia sekä maaseudun maantiet ja paikallistiet yleensä perustamattomia, kapeita, mutkaisia, saviorapintaisia.

Suomessa vallitsevaa tierappiota on nyt ryhdyttävä poistamaan. Se on eräs menestymisemme edellytyksistä, ja paremmin pystymme myös auttamaan muita, kun ensin siivoamme omat nurkkamme. Arvoisa puhemies! Mahdollisuudet tieverkostomme kehittämiseen ovat kauan olleet erinomaisen hyvät, mutta niitä mahdollisuuksia ei ole käytetty hyväksi. Vain vähäinen osa tieliikenteen tuotosta on vuosittain käytetty tieverkoston ylläpitoon ja kehittämiseen.

Kuten useaan otteeseen tältä paikalta olen puheenvuoroissani maininnut, olisi kuluneina vuosina ollut otollista ja edullista nopeuttaa tieverkostomme asfaltointia, päällystä-

mistä, kun asfaltin valmistamiseen tarvittavan bitumiöljyn hinta on ollut hyvin siedettävä. Jo tähän mennessä kuluvana vuonna bitumiöljyn hinta on noussut noin 25 prosentilla. Se merkitsee kustannusten nousua teiden päällystämässä noin 10 prosentilla vaikkapa päällystettyä asfalttinieliötä kohti. Öljyn hinnan nousemisesta aiheutuva kuljetuskustannusten kohoaminen myös omalta osaltaan on lisäämässä teiden päällystämiskustannuksia. Kaikki tämä merkitsee sitä, että hyvin merkittävä osa tiebudjetissa olevaksi sanotusta reaalisvasta hupenee asfaltointikustannusten nousemisen myötä. Tässä asiassa meillä riittää töitä myös vastaisina vuosina, jolloin nämä asiat tulee ottaa toisesti ja vakavasti.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä opposition ja hallituksen roolit ovat menneet hiukan sekaisin.

Tässäkin tapauksessa toki ed. Kohijoki oli oikeassa siinä, että tierahat ovat huomattavasti jäljessä niistä suunnitelmista, jotka aikanaan tehtiin, mutta tämän vuoden budjetin osalta on kyllä todettava, että tämä on tiemäärärahoiltaan neljään vuoteen paras budjetti. Muistelen, että lähes 400 miljoonaa markkaa oli siinä reaalisvu. Se tietysti johtuu siitä, että meillä on näihin päiviin saakka ollut hyvä liikenneministeri ja menee huonompikin sitten loppuajan, kun hyvä liikenneministeri on hoitanut asiat kuntoon.

Mutta tilanne on se, että mm. Pohjois-Satakunnassa, jota ed. Kohijoki edustaa, on kieltämättä tietyt alueet lähinnä tielaitoksen päätöksin jätetty toisarvoiseen asemaan. Ei ole puolestapuhujia Pohjois-Satakunnan pitäjillä. Rahat menevät muualle, ja siellä tiet ovat niin kuin ed. Kohijoki mainitsi todella surkeassa kunnossa, mutta kyllä osuutensa on nimenomaan tielaitoksen Turun piirilläkin, joka ei näistä seuduista välitä mitään, vaan sijoittaa rahat johonkin Loimaan seudulle, missä ei ehkä niin olisi tarvittakaan.

Ed. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittonimen puheenvuoroon haluaisin sen verran jatkaa, että olen ed. Aittoniemen kanssa samaa mieltä siitä, että tiemäärärahojen taso on todella tässä budjetissa nousut, mutta entistä suurempi osa siitä ohjataan päätieverkoston kehittämiseen, mikä

nimenomaan näkyy alemman asteisen tieverkon rapautumisena.

Eduskunta lähettää vaalikauden viimeistä budjettia valiokuntaan. Vaikka vaalien läheisyys selittääkin mm. SDP:n ryhmäaloitetehtailun eläkeuudistuksen jatkosta, opintotuesta, postitoimipaikoista ja ensiasunnon leimaverosta, on tämä samalla selkeä singnaali ja epäluottamuslause sosialidemokraattien omalle valtiovarainministerille ja koko ministeriryhmälle.

Arvoisa puhemies! Keskustan puheenjohtaja Esko Aho ryhmäpuheenvuorossaan käsittelee ansiokkaasti Suomen talouden tilaa, tavalla kuitenkin, joka ei valtiovarainministeriä miellyttänyt, ja se johtuu siitä, että siinä tuotiin julki taloudellisen tilanteemme realiteetit. Elämä nimittäin vaalien jälkeisessä Suomessa ei tule olemaan helppoa, on hallitusvastuussa mikä ryhmä tahansa. Hallitus on pyrkinyt selittämään tämän vuoden budjetin kasvua mm. maatalouden ylituotannon viennin lisärahoituksella. Tämä selittää vain muutaman prosentin siitä 16 miljardista markasta, jolla budjetin loppusumma kasvaa.

Holkerin hallitus on onnistunut kasvattamaan valtion budjetin loppusummaa olemassaolonsa aikana kokonaista 54 prosenttia. Tämä budjetin kasvuluku selittää julkisen sektorimme todella mittavan paisumisen. Hallitushan jää historiaan valtion verotulojen ja maksujen ennätysmäisenä kerääjänä. Valtion verotulojen ja maksujen tuotto on kasvanut 67 prosenttia, leimaveron tuotto on kasvanut 122 prosenttia, polttoaineveron 114, autoveron 64 ja tulo- ja varallisuusveron tuotto 52 prosenttia. Siis rahaa tällä hallituksella on ollut todella käytössään.

Ongelmana on rahojen kohdentaminen täysin epäsosiaalisesti, kuten nyt on tapahtunut. Verouudistushan tietää 70 000 hyvä-tuloisimmalle Suomen kansalaiselle vuositasolla yli 8 300 markan alennuksen veroistaan, kun samaan aikaan tavallinen 50 000—60 000 markkaa vuodessa ansaitseva palkansaaja saa helpotuksena 200—300 markkaa, mikä taas otetaan takaisin liikevaihtoveron ja muiden välillisten verojen korotusten kautta moninkertaisesti.

Kansaneläkeaviopuolisoiden ongelmasta täällä on kovasti keskusteltu, ja siinä keskustalla on selkeä kanta jättämämme ryhmäaloitteen muodossa. Todellakin tarve lisäosan korotukseen on niillä eläkeläisillä, jotka tänä

päivänä ovat eläkkeellä, koska he ovat juuri niitä välinputoajia johtuen eläkejärjestelmien liian myöhäisestä voimaantulosta.

Hallituksen perhepoliittinen linja on myöskin varsin yksipuolinen. Lapsilisiä korotetaan 22 prosenttia, mikä on hyvä asia, mutta samanaikaisesti kotihoidon tuesta maksettavia korvauksia korotetaan vain 6 prosentilla. Eihän tällä tavalla rakenneta kotihoidon tuesta todellista valinnanmahdollisuutta.

Hallitus on parhaillaan käymässä eduskunnan keväisen päätöksen mukaan Eta-neuvotteluja. Eta-sopimusneuvottelut tulee saattaa mielestäni ensin päätökseen, ennen kuin lähdetään käymään keskustelua siitä, että Suomi liittyisi EY:n täysjäseneksi. Meidän on ensin selvitettävä itsellemme mahdollisen jäsenyyden edut ja haitat. Onko perusteita luopua puolueettomuudestamme, onko todella perusteita uhrata 2 prosentin päätösvallan saavuttamiseksi EY:ssä mm. itsenäisen päätöksentekomahdollisuutemme, mukaan luettuna myöskin tällöin maatalouspolitiikka. Suomi menettäisi tällöin mahdollisuutensa hyvin pitkälti mm. omaan maataloustuotantoon. Siksi mielestäni keskustelu EY-jäsenyydestä tulee jättää Eta-sopimuksen jälkeiseen aikaan ja keskustelua tulee käydä argumentein, pohdinnoin ja selvityksin siitä, mitä etua siitä on ja mitä haittaa.

Arvoisa puhemies! Hämeen osalta valtion ensi vuoden budjetin suurin puute on alemman asteisen tieverkon kehittämiseksi tarvittavien määrärahojen niukkuus. Valtatie 3:n moottoritieksi rakentaminen maksatetaan Hämeen haja-asutusalueen asukkailla, kun heille tärkeitä tiehankkeita on jouduttu vuodesta toiseen lykkäämään. Lounais-Hämeeseen kohdennetut määrärahat ovat Hämeen niukimmat.

Ympäristöhallinnon painopistealuearviointi budjetissa on pielessä. Ympäristöministeriöhän on panostanut kaikki voimavaransa rantojen suojeeluun tavalla, joka aivan ymmärrettävästi nostattaa maanomistajien tunteita. Samanaikaisesti kuitenkin ympäristöministeriö unohtaa metsien ja vesistöjemme tilaa ja ilmansuojelua koskevien kiireellisten toimenpiteiden toteuttamisen. Vapaina olevia rantojamme uhkaakin eniten tökerösti toimiva ympäristöhallintomme, joka omilla toimenpiteillään todella on käynnistänyt rantojen hyödyntämiskampanjan.

Hallitus on varannut budjettiin korotetun

määrärahan, jota perustellaan rantojensuojeluohjelman ja Kolin alueen toteuttamisella. Määräraha on kuitenkin aivan riittämätön, koska ministeri Pohjala mm. kokoomuksen ryhmän kesäkokouksen yhteydessä pidetyssä tilaisuudessa on todennut, että käypien arvojen mukaan maksettaessa rantojensuojeluohjelma maksaa 5 miljardia markkaa. Hallituksen varaamalla 120 miljoonan markan määrärahalla ei päästä siis alkua pidemmälle. Vielä kerran haluaisin vedota ympäristöhallintoon siinä mielessä, että sen tulisi todella miettiä omia menettelytapojaan, jotka ovat koitumassa nimenomaan suomalaisen ympäristön tuhomiseksi.

Maatilatalouden kehittämisrahaston määrärahojen lisäys on pohjanoteeraus rahaston historiassa. Se 10 miljoonaa markkaa, joka siellä on esitettyä, on säästetty Teijon alueen korvauksista, kun niitä maksetaan maatilahallitukselle kehittämisrahastoon. Eli tällä tavalla käytännössä sinne ei ole tulossa yhtään lisää rahaa. Maatilatalouden kehittämisrahasto on kuitenkin ehdottoman välttämätön erityisesti nuoria viljelijöitä ajatellen ja heille tärkeiden kohtuuhintaisten lainojen saannin turvaamiseen. Eduskuntakäsittelyssä on maatilatalouden kehittämisrahaston tilanne voitava korjata, koska jo kesältä olevia myönteisiä lainapäätöksiä ei ole voitu käytännössä maksaa. Se on kohtuutonta niille nuorille viljelijöille, joilla kuitenkin investoinnit ovat toteutumassa ja ne joudutaan toistaiseksi toteuttamaan kalliilla markkinakorkoisilla pankkilainoilla.

Maatalouden tutkimuskeskuksen toimintaa on jatkuvasti myös supistettu. Se on mielestäni perusteetonta tilanteessa, jossa olemme menossa yhdentyvään Eurooppaan. Silloinhan tuotekehittely- ja tutkimustoiminta on se keino, jolla vastataan kilpailuun. Silloin nimenomaan juuri pitäisi panostaa tutkimustoimintaan eikä sitä leikata. Yhtenä esimerkkinä toki otan läheltä omaa ammatikuntaani sikatalouskoeaseman rehusekoittamon. Tätä tarvittaisiin nimenomaan siitä syystä, että voitaisiin ruokinnan kehittämistä ja sitä kautta sianlihan laadun kehittämistä käytännössä toteuttaa. Miksi tätä ei ole toteutettu? Se on siirtynyt vuodesta toiseen. Tässä mielestäni on hyvä esimerkki siitä, että säästetään varmasti väärässä paikassa.

Hallitus on budjetin valmistelussaan leikkannut Maatalouden tutkimuskeskuksen

maksullisen palvelutoiminnan määrärahoja 13 miljoonasta 8,8 miljoonaan, siis neljällä miljoonalla. Se on sikäli mielestäni täysin vastuutonta, että Maatalouden tutkimuskeskus on jo ehtinyt valmistella ensi vuoden toimintaa ajatellen sopimukset erilaisten tutkimusten toteuttamiseksi eri tahojen kanssa. Nämä koskevat elintarviketutkimusta, kasvihuoneilmiötä, ilman epäpuhtauksia, kasviperäisten elintarvikkeiden tutkimusta ja eläinjalostusta. Siksi kysynkin: Täytyykö tästä määrärahaileikkauksesta johtuen tutkimuskeskuksen perua jo osittain tekemänsä, ainakin valmiiksi neuvottelemansa sopimukset? Siksi eduskunnan on tämä 4 miljoonan markan määräraha löydettävä.

Eta-neuvotteluista on tullut julkisuuteen tieto, jonka mukaan siellä ollaan vaatimassa nykyistä avoimempaa elintarvikkeiden ja perusmaaloustuotteiden liikkumista Euroopan alueella. Tämä lienee osin neuvottelutiikkaa, jolla pyritään nimenomaan saattamaan Efta-maiden pitkä poikkeusluettelo kohtuullisemmaksi.

Käsittääkseni kuitenkin enemmän kuin Eta-neuvottelut Suomen maatalouteen vaikuttavat käynnissä olevat Gatt-neuvottelut. Gatt-neuvotteluissa eurooppalaisilla talonpojilla on paljon yhteistä puolustettavaa. Gatt-neuvotteluissa on saatava aikaan työnjako, jossa ne maat, jotka haluavat itse tuottaa peruselintarvikkeensa, kuten ovat tehneet tähänkin saakka, saisivat tämän tehdä jatkosakin. Tällöin nämä maat eivät olisi omilla tuotteillaan ja viennillään sotkemassa maataloustuotteiden maailmankauppaa.

Maataloustuotteiden maailmankaupassahan tänä päivänä on mukana ainoastaan 4–6 valtiota. Ne ovat valtioita, jotka käyvät siis merkittävää kauppaa maataloustuotteilla. Näiden valtioiden pyrkimyksenä aivan ymmärrettävästi on tuetun ylituotannon minimointi, jotta päästäisiin eroon ns. dumpatuista maataloustuotteiden hinnoista. Näiden maatalousviejävaltioiden päätavoitteena on saada maailmanmarkkinahinnat nousemaan, mikä heille vientimaina olisi edullista. Minusta tämä sallittakoon, kun vain voidaan sopia siitä työnjaosta, että tuontimaksu- ja tullijärjestelmillä ne maat, jotka haluavat, voivat oman elintarviketuotantonsa suojata Gatt-neuvottelujenkin jälkeen.

Nyt on aika Euroopassa talonpoikien ja valtioiden hallitusten puhalttaa yhteen hiileen

ja pyrkiä Gatt-pöydässä saamaan koko aluetta käsittävä yhteinen ratkaisu aikaan. Nyt jos koskaan etumme ovat yhteneväiset. Euroopassa on 16 miljoonaa talonpoikaa, jotka useasti vuoristo- ym. olosuhteissa harjoittavat maataloutta keskimäärin 10 hehtaarin tiloilla perheviljelmäpohjaisena ja hyvin monesti ilmastollisesti taikka muuten vuoristo-olosuhteissa. Vaakakupin toisella puolella on esimerkinomaisesti mainiten USA:n maataloustuotanto, jossa on kolme miljoonaa maatilaa, kooltaan tuhat, jopa tuhansia hehtaareita. Nämä hyvissä olosuhteissa harjoittavat maataloustuotantoa, osin useasti kuitenkin vuokraviljelmäpohjalta. Eihän tuotantokustannuksissa näissä kahdessa vaihtoehdossa voida päästä koskaan samalle tasolle. Tämä pitäisi aina maatalouskeskustelussa muistaa.

Nykyinen hallitus on kohdellut varsin vakouraisesti maataloutta ja maaseutua. Yli-tuotanto on ongelma, mutta sitäkin tulisi tarkastella 5—7 vuoden jaksolla, ei kuten nyt tehdään, tämän hyvän satovuoden valossa. Maatalouspolitiikalta puuttuvat visiot ja tulevaisuudentavoitteet. Siksi kysynkin: Kuinka hallitus voi ja haluaako se todella puolustaa Suomen elintarvikeomavaraisuutta aidosti ja vakuuttavasti niin Eta- kuin Gatt-neuvotteluissakin? Tämä epäily tulee nimittäin väkisin mieleen kuunnellessa Suomen maatalouskeskustelua.

Arvoisa puhemies! Suomeen perustettiin keväällä kahden ministerin runnomana uusi kuluttajaliike, joka kuitenkin rakennettiin täysin aikaisemman sosialidemokraattien valtaaman kuluttajaneuvontaliiton pohjalle. Tätä uutta kuluttajaliikettä olivat kasaamassa sekä ministerit Bärhund että Salolainen. Ministeri Salolainen osittain jopa pakotti Akavan liittymään kuluttajaliikkeeseen mukaan. Siksi Suomessa onkin valtiollinen kuluttajaliike, jolla ei ole mitään tekemistä aidon, spontaanin kuluttajaliikkeen kanssa, joka lähtee kuluttajista itsestään ja heidän tarpeistaan. Ei aito kuluttajaliike voi olla ylhäältäpäin käskytyksellä toimiva järjestö, eikä missään tapauksessa sen johdossa voi olla ministeri, tällä kertaa ympäristöministeri. Siksi kysynkin: Kuinka asuntopolitiikasta vastaava ministeri voisi samanaikaisesti edustaa myös asunnon tarvitsijoita? Vähintään silloin tulee mieleen vanha sananlasku siitä, että pukki on kaalimaan vahtina, kun

ministeri on kuluttajaliikkeen johdossa. Puuttuvatko suomalaisilta ministereiltä ja poliitikoilta suhteellisuuden taju ja jääviyssäännökset, kun tällä tavalla menetellään?

Nyt Suomeen perustettu uusi kuluttajaliike edustaa ns. valtiollista kuluttajapolitiikkaa, jossa kuluttajien tarpeet määritellään ylhäällä ministeritasolla eivätkä kuluttajien signaalit tule aidosti kuluttajista poliitikkoihin ja ministereihin, kuten käytännössä pitäisi toimia. Kuitenkin Suomessa on iso joukko kuluttajia, jotka ovat todenneet mm. sen, että suoraan tiloilta saa parhaat, tuoreet ja halvimmat elintarvikkeet. Nämä ihmiset edustavat aitoja kuluttajia ja ovat omalla toiminnallaan parhaiten osoittamassa sitä, mitä aito kuluttajaliike on.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Anttila totesi, että nykyisellä maatalousministerillä ei ole visioita maatalouspolitiikkaan. Asia on valitettavasti kyllä niin, että jos yhdelläkin aiemmalla maatalousministerillä, jotka ovat olleet valitettavasti keskustalaisia, olisi ollut edes alkeellinen visio, mihin maailma tulee menemään myös maatalouden suhteen, emme olisi tänä päivänä siinä tilanteessa kuin nyt olemme. Nykyisten vaurioiden korjaaminen, mitä keskustalaiset maatalousministerit ovat saaneet aikaan, on todella kallis ja raskas tie kulkea.

Mitä tulee rantojensuojeluhjelmaan ja ministeri Pohjalan lausuntoon, ed. Anttila on lukenut ilmeisesti vain yhden rivin siitä uutisesta, kun hän sanoi sen ohjelman maksavan 5 miljardia. Ministeri sanoi, että ”jos ne maat lunastetaan, jos metsiä ei käytetä”. Mutta kaikkia ei tulla lunastamaan. Niitä tullaan vaihtamaan, rakennusoikeuksia järjestelmään, tekemään muita järjestelyjä ja ostamaan vain rantaoikeuksia jnp. Lisäksi ei ole tarkoitukseen kaikkia metsämaita jättää aarniometsiksi, vaan niitä tullaan käyttämään järkevällä tavalla, ei sillä tavalla kuin keskustalaiset viljelijät pohjoisessa hakkaavat rantojaan matalaksi. Se ei ole kokoomuslaista rantojensuojelua. Meillä on aivan toisenlainen näkemys. Vedän sen johtopäätöksen, että keskusta ei ymmärrä ympäristönsuojelusta hölynpölyystä.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Viinanen kuunteli

puheenvuoroni kohtalaisen huonosti, koska en puhunut sanallakaan maatalousministeristä. Puhuin, että maatalouspolitiikalta puuttuvat visiot ja tulevaisuuden tavoitteet. Perustelen tätä sillä, että vasta muutama kuu-kausi sitten on asetettu toimikunta, joka tarkastelee maatalouspolitiikkaa eteenpäin Maatalous 2000 -ohjelman pohjalta, koska se vaatii tarkistuksen. Tämä tarkastelutyö olisi pitänyt tehdä jo aikaisemmin, tehdä tämän hallituksen käynnistäessä toimintaansa.

Edelleen ed. Viinaselle toteaisin rantojen-suojeluohjelmasta, että keskusta on tismal-leen samaa mieltä siitä, että puhdasoppinen valtion maanomistus, jota ympäristöhallin-non nykyinen linja on, ei ole oikeaa ympä-ristön- ja luonnonsuojelua. Meidän pitää päästä yhteistoimintasopimuksiin nimen-omaan maanomistajien kanssa. Tässä työssä ympäristöhallinnolla on keskeinen rooli. Mutta ne menettelytavat, jotka ympäristö-hallinto on omaksunut, ovat juuri sitä luok-kaa, että sitä kautta kestävää yhteistoinnin linjaa ei löydy. Tähän asiaan kokoo-muksen pitäisi tarttua paljon jämäkämmin kuin tänä päivänä on tarttunut. Te olette antaneet SDP:n huseerata tällä sektorilla aivan liiaksi.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksessa maata-lousministeri johtaa kyllä maatalouspolitiikan linjauksia, luo hyvin pitkälle ne visiot, millä tavalla maatalouspolitiikkaa johdetaan, ja onneksi hänellä on visiot, mitä tuleman pitää. Niitä visioita olisin toivonut, niin kuin sanoin puheenvuorossani, myös keskustalai-silta maatalousministereiltä aikanaan.

Voin tehdä sen johtopäätöksen, että aikai-semmin maatalouspolitiikkaa eivät ole johta-neetkaan visioita luoneet keskustalaiset mi-nisterit, vaan nimenomaan MTK, joka on johdattanut tämän maan tähän tilanteeseen vain valvoen omaa etua ja unohtaen, mikä maatalouspolitiikassa on tulevaisuus, mikä maataloudessa ylipäänsä on tulevaisuus, mi-hin ollaan menossa. Se politiikka on johta-nut tähän aivan kohtuuttomaan ylituotan-toon ja siihen kalliiseen laskuun, mikä suo-malaisille veronmaksajille siitä tulee. Se tie on kuljettu nyt loppuun.

Ed. Ryynänen: Arvoisa puhemies! Tä-män budjettiesityksen vakavimpia puutteita

on sen liiallinen optimistisuus. Se kuvastelee, niin kuin keskustelussa on useamman kerran jo todettu, hallituksen väistelevää ja ongel-mia peittelevää linjaa talouden perusongel-miin. Vaalien alla ei selvästikään haluta tunnustaa, että maan talouden on annettu ajautua karille. Tässä viittaan aikaisemmin esiteltyyn sanomalehti Uuden Suomen hyvin paljastavaan vertailuun taloustietojen suo-dattamisesta, kun ne olivat matkalla halli-tuksesta eduskuntaan. Hyvä aika olisi pitä-nyt käyttää valmistautumiseen huonoon eikä velkaantua lisää. Edellisessä budjetissa sen-tään lyhennettiin ulkomaista velkaa. Ensi vuonna velan lyhennyksessä aiotaan pitää väliuusi.

Liian taloudellisen optimistisuuden ohella budjettiesityksen toinen keskeinen heikkous on sen epäsosiaalisuus. Se kasvattaa eroja yksilö- ja aluetasolla hyvinvoivien eduksi.

Lähes hallitsemattomaksi paisunut vaihto-taseen vaje pitää yllä korkeaa korkotasoa, jotta pääomat eivät karkaisi maasta, ja las-kun maksavat velalliset, niin yritykset kuin yksityiset kansalaisetkin. Korkeasta korkota-sosta hyötyvät puolestaan ne yksityiset kan-salaiset ja yritykset, joilla korkotuloja on.

Tässä taloudellisessa toimintaympäristössä tuntuu jokseenkin käsittämättömältä, että hallitus aikoo jatkaa epäsosiaalista verouu-distustaan, tuloverotuksen keventämistä kaikkein korkeimpia tuloluokkia selvästi suosien ja toisaalta aukkojen paikkaamista juuri välillistä verotusta kiristäen. Kevenevien valtionveroasteikkojen maksumiehiksi kansalaiset joutuvat kiistämättä kiristyvän kunnallisverotuksen välityksellä. Se koskee kehitysaluekuntia ennen muuta ja rasittaa suhteellisesti eniten pienituloisia. Verouudistuksesta puhuttaessa olisi rehellisempää pu-hua vain valtionverouudistuksesta, ja siitä voivat hyötyä vain ne, joilla on valtionveroa. Meneillään on tämän verouudistuksen muo-dossa ilmiselvä hyväosaisia suosiva tulonsiir-to yksilö- ja aluetasolla.

Yksi keskeinen verouudistuksen maksaja on tieliikenne. Liikenteeltä peritään ensi vuonna erityyppisiä maksuja ja veroja yli 20 miljardia markkaa. Näistä uusin polttoaine-veron korottaminen ns. haittaverona, up-poaä sekin samaan sakkiiin. Niin kannatetta-va ja välttämätön asia kuin haittaverot ovat-kin ympäristön kannalta, niiden maksamisel-tä menee motivaatio, elleivät ne siirry sel-

keästi haittojen poistamiseen ja ympäristön tilan parantamiseen. Tämän epäilyksen vahvistaa oikeaksi jo toisena vuonna peräkkäin myös se, että lyijytön bensiini yhtä lailla tulkitaan verotuksellisesti haitalliseksi.

Liikenteen kannalta myönteinen piirre, noin 400 miljoonan markan reaalikasvu tierahoissa, niin kuin täällä on todettu, on hyvä asia, mutta palvelee sekin pääosin Etelä-Suomea ja pääteitä. Kasvavista tierahoista täytyy päästä osalliseksi myös pientiestömme kehitysaluemaakunnissa.

Alueellisesti me kehitysalueiden edustajat laidasta laitaan, niin uskon, koemme valtion palveluverkon heikkenemisen erittäin huolestuttavana. Täällä on keskusteltu hyvin paljon tänä päivänä Postista. Saaduista vastauksista huolimatta yhdyin niihin, joiden mielestä liikelaitostunut Posti-Tele vetäytyy järjestelmällisesti palvelutehtävistään. Posti-Telen arvioidusta lähes 500 miljoonan markan ylijäämästä olisi irrotettava ehkä noin 200 miljoonan markan siivu Postin palvelutehtävien tukemiseen.

Syrjäseuduilla asuvien ihmisten on aiheestakin mahdotonta käsittää sitä, että verorahojen vastikkeeksi saatavien palvelujen täytyy kannattaa itse itsensä, jopa tuottaa voittoa valtion kukkaroon. Eikä postipalvelujen heikentäminen koske yksin syrjäseutuja. Posti-Telen kustannusjahtiin saavat osallistua myös kaupunkien ja pienempien taajamien asukkaat, kun noin tuhat toimipistettä häviää lähivuosina ja yhtä monta pistettä etsii uutta sijoituspaikkaa joihinkin yksityisiin tiloihin. Eli selväkielellä sanoen postipalvelujen liikelaitostamisessa on kyse tappiollisten toimintojen siirtämisestä niiden käyttäjien harteille ja toisaalta voitollisten toimintojen tuottojen sujauttamisesta valtion kassan täyteeksi.

Kaukopuhelujen ylihinnittelun asteittainen alentaminen on oikean suuntainen toimenpide. Siitä hallitus ansaitsee tunnustuksen. Vauhti voisi olla kyllä ripeämpi, sillä uuden tekniikan kuolettuminen ja kasvava käyttö takaavat kyllä muhkean ylijäämän jatkossakin.

Kansalaisten ja alueiden tasa-arvoa voisi puhelinliikenteen osalta nopeuttaa siirtämällä kaikki pääkaupunkiseudun valtionhallinnon numerot yhtenäisen ja tasahintaisen suuntanumeron taakse. Näin kansalaiset voisivat hoitaa maakunnista asioitaan pääkau-

pungin virastoihin ja vaikkapa eduskuntaankin samalla paikallispuhelun hinnalla kuin pääkaupunkiseudun asukkaat tällä hetkellä. Puhelin- ja teleliikenne etäisyys- ja aikatariffineen on kehitysalueille raskas vero, josta Posti-Telen ylijäämä paljolti kertyy.

Budjetin alueellista epätasapainoa kärjistävä vaikutus kulminoituu maatalouteen kielteisten asioiden kertaantuessa maatalousalueilla ja yksittäisissä kotitalouksissa. Tätä taustaa vasten on kohtuutonta, että budjetissa on vaivaiset 10 miljoonaa markkaa maatalouden kehittämisvarojen kohdalla. Kun hallitus on kaiken aikaa mainostanut itseään hallitun rakennemuutoksen toteuttajana, niin tämä ei suinkaan sitä ole, vaan näin hallitus on siivittämässä maataloutta ja maaseutua yleisemminkin täysin hallitsemattomaan rakennemuutokseen.

Maatalous tarvitsee osansa myös haittaverojen tuotosta, siinä missä liikenne ja teollisuuskin. Tuotannon supistuminen ja kasvava markkinointivastuu eivät anna maataloille minkäänlaista mahdollisuutta suoriutua välttämättömistä ympäristönsuojeluinvestoinneista. Nopeasti heikentyvä vesistöjen tila Järvi-Suomessa pakottaa tehostamaan maatalouden ravinnepestöjen talteenottoa. Vaikka budjetissa onkin kasvatettu varoja maatalouden ympäristöinvestointeihin, tuen ehdot ovat olleet aivan liian tiukat ja vaativat hyvin monimutkaista byrokratiaa. Näitä ehtoja nyt toivottavasti väljennetään, kuten hallitus lupaa, ja määrärahat pitäisi kaksinkertaistaa, sillä pelkästään maataloudelta kerättävän fosforiveron tuotoksi ensi vuonna esitetyn 50 prosentin korotuksen jälkeen arvioidaan noin 80 miljoonaa.

Täällä keskusteltiin äsken rantojensuojelusta. Olen sitä mieltä, että kalliin rantojensuojeluohjelman sijaan hallitukselle olisi paljon kiireellisempää ja tärkeämpää keskittyä todella oleelliseen ilman- ja vesiensuojeluun.

Arvoisa puhemies! Parasta valmistautumista tasapainoiseen yhdentymiseen olisi kehittää maakuntiamme kykeneviksi eurooppalaiseen verkostotalouteen, kykeneviksi luomaan omat yhteytensä omien vahvuksiensa pohjalta. Tässä kehittämistyössä maakunnat tarvitsevat rohkaisua, itsenäisyyttä ja resursseja eli entistä tehokkaampaa aluepolitiikkaa.

Mitä budjetti antaa? Edellä mainittujen pientiestön, postin, maatalouden ja kuntata-

louden vaikeuksien lisäksi budjetissa pienennetään esimerkiksi erittäin tarpeelliseksi koettua lääninrahaa, ja näin monet välttämättömät kehittämisprojektit keskeytyvät eikä uusia voida aloittaa. Tässä tilanteessa lääninrahaa olisi pitänyt päinvastoin tuntu-
vasti korottaa. Keran 30 miljoonan markan riskirahoitus on kokonaan eri tarkoitukseen suunnattu eikä todellakaan tätä menetystä korvaa, vaikka täällä sitäkin on lohdutukseen esitelty.

Koulutus ja kulttuuri ovat myös maakunnallisen kehittämisen avaintekijöitä. Budjetti ei kuitenkaan anna ainoatakaan kulttuurisih-
teerin virkaa. Koulurakentamisen jonot eivät lyhene. Opettajapula jatkuu. Maakunnalliset yliopistot kaipaavat tuntiopetusmäärärahoja. Koulukuljetusten luvattu valtionosuus 1—3-
luokkalaisten oppilaiden yli 3 kilometrin matkoille ei vielääkään toteudu. Elinkeinoel-
mään säteilevät tutkimusyksiköt ja projektit esimerkiksi biotekniikassa keskitetään etelän suuriin kaupunkeihin jne. (Ed. Mäki-Hakola: Odotin ed. Ryynästä aivan toista otetta asioihin, petyin!) Kehitysalueiden väki saa kamppailla säilyttääkseen tulevaisuudenus-
konsa.

Arvoisa puhemies! Asuinpaikasta riippumatta perusturva ja peruspalvelut ovat perus-
asioita jokaisen tavallisen ihmisen elämässä. Niiden kehittämisestä on pidettävä huolta ensimmäiseksi, ja vasta sitten tulevat muut tarpeet. Pienituloisten eläkeläisten, opiskeli-
joiden, ensiasunnon hankkijoiden ja perus-
palveluja kuten postia tarvitsevien ihmisten puoltajien joukko näyttää ilahduttavasti suu-
rentuneen tässäkin salissa.

Jos vaalien läheisyys on ainoa keino saada edes toisen suuren hallituspuolueen tuki edes joillekin näiden alueiden parannushankkeista, niin silloin toivoisi, että vaalit olisivat useammin.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua hämmästyttää, kuinka vähän tietoa Etelä-Suomen asioista kehitys-
alueiden edustajilla näyttää olevan. Eihän Suomessa ole pitkiin aikoihin teitä rakennettu sen perusteella, missä liikennettä on paljon, vaan kaikki suomalaiset tietävät, että kehitysalueilla on parhaat tiet. Nyt kun esimerkiksi joudutaan moottoriteitä rakentamaan Uudellemaalle ja Hämeeseen ja Varsinais-Suomen suuntaan, käytännössä joudu-

taan siihen, että muihin teihin rahaa ei riitä juuri lainkaan, koska rahaa ei lisätä. Moot-
toritiet kuitenkin palvelevat lähinnä juuri kehitysalueita, kun niille saadaan paremmat yhteydet. Tienrakennusohjelma on aivan pie-
lessä ed. Ryynäsellä.

Sama koskee yksisilmäistä aluepolitiikkaa, joka uhkaa jo Suomen tulevaisuutta Euroop-
paan liittyttäessä, koska kaikkein tärkein alue Suomessa, pääkaupunkiseutu ja Uusimaa, on siinä aika lailla jäänyt lapsipuolen ase-
maan. Pääkaupunkiseudun korkeakouluja ei kehitetä, ja niillä on kuitenkin parhaat edel-
lytykset pärjätä maailmassa, ja monia muita asioita on täällä aika huonosti hoidettu, niin että toivoisin, että viimeinkin kehitysalueiden kansanedustajat ottaisivat vähän selvää, mitä täällä etelässä tapahtuu. Ainoa, mikä heitä ilmeisesti täällä kiinnostaa, on se, että täältä tulee rahaa sinne.

Ed. Viinanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ryynänen arvosteli lääninrahan määrällistä supistamista parilla-
kymmenellä miljoonalla. Jos ed. Ryynänen vaivautuisi tutkimaan, minkälaisia projekteja lääninrahalla on todellisuudessa toteutettu kuluneiden vuosien aikana, niin ei hän var-
maan tippaakaan ihmettelisi, minkä takia niitä on supistettu. Siellä on uskomaton määrä puhtaasti hallinnollisia tehtäviä hoi-
dettu näillä rahoilla, jotka kuuluvat normaaliin lääninhallitusten ja vastaavien maakun-
nallisten laitosten hoidettavaksi. Siellä on kaikenkarvaisia nollatutkimuksia maksettu niillä rahoilla. Siellä maksetaan turhanpäi-
väisiä konsulttipalkkioita, pystytetään kai-
kenlaisia koulutusprojekteja, jotka kuuluvat koulun sisällä itse hoidettaviksi ja myös maksettavaksi. Siellä järjestetään kaikenlaisia seminaareja seminaarien vuoksi, vain muuta-
man esimerkin esiin ottaakseni. Ei näitä rahoja ole siihen tarkoitettu.

Todellisiin tarpeisiin on nimenomaan rahaa siirretty KTM:ään, niin riskirahoittami-
seen, mikä on asia erikseen, mutta myös todellisiin elinkeinoprojekteihin, sellaisiin hankkeisiin, joista saadaan myös kehitys-
alueilla kaikkiin maakuntiin todellista elinkei-
notoimintaa, sellaista toimintaa, joka jotakin hyötyä tälle yhteiskunnalle tuottaa.

Se on totta, että myös näissä aluepoliitti-
sissa avustuksissa on keskitytty enemmän koulutusprojekteihin ja sellaisiin hankkeisiin,

joissa satsataan niin sanotusti korvien väliin eikä kanneta vettä kaivoon, jossa se ei pysy, niin kuin keskustalainen aluepolitiikka tähän asti on ollut ja tottunut rahaa jakamaan.

Ed. Ryynänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurille vastaisin, että tiedän toki, mitä täällä etelässäkin tapahtuu. Olen täällä opiskellut ja täällä myös asunut. Asia on vain näin, että me katsomme näköjään täysin eri näkökulmista tänä päivänä näitä asioita. En suinkaan sanonut, että moottoritiet eivät ole tarpeen kehitysalueille. Ne ovat erittäin tarpeen, mutta elävää maaseutua ei ole ilman kunnollista pientiestöverkostoa. Se on ehdoton edellytys. Jos me aiomme pitää tämän maan asuttuna ja tukea maaseudun uusia mahdollisuuksia, joita käsitteäkseni tässäkin keskustelussa on peräänkuulutettu, niin kunnollinen tieverkko on ensimmäinen edellytys.

Haluun myös voimakkaasti puolustaa maakuntien korkeakouluja. Ne ovat se keskeisin kehittämisväline, joka säteilee ympäristöönsä. Siellä tehdään erittäin laadukasta työtä, ja sen takia lisäresurssit olisivat kovin tarpeen.

Ed. Viinaselle haluaisin todeta lääninrahasta, että meillä kyllä Kuopion läänissä lääninraha on käytetty täysin eri tavalla kuin ed. Viinanen äsken kuvaili. Se ei suinkaan ole mennyt mihinkään turhaan hallinnointiin, vaan projektit ovat lähteneet todellisista alueellisista tarpeista ja ovat merkittävästi jo tähän mennessä pystyneet auttamaan kuntia ja elinkeinoelämää. Monet tärkeät projektit odottavat lisärahoitusta. Olemme nimenomaan panostaneet koulutukseen ja tutkimukseen, niin kuin täällä on kokoomuksen taholta monta kertaa esitetty. Pidämme juuri tällaisia projekteja tärkeimpinä näitten alueitten tulevaisuuden kannalta.

Ed. Aaltonen: Rouva puhemies! Euroopassa edetään kohti uusia turvallisuusrakteita. Etykistä on muodostumassa institutionalisoitu kehys, joka tavallaan korvaa aikaisemman kahden sotilasliittoutuman vastakkainoloon perustuneen asetelman. Se ottaa myös huomioon Keski-Euroopan uuden tilanteen, joka syntyy Saksojen yhdistymisen ja itäisen Keski-Euroopan valtioiden uudistumisen myötä, sekä toisen sotilasliittoutu-

man käytännössä jo tapahtuneen hajoamisen.

Usein kuultu sanonta sotilasliittojen aikakauden päättymisestä Euroopassa ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä niistä vain toinen on poistumassa näyttämöltä. Naton piirissä ei murentumista ole havaittavissa. Keskustelu sen piirissä koskee lähinnä vain sen toimintamuotojen uudistamista uutta tilannetta paremmin vastaavaan suuntaan. Naton perustehtävä ja sen jäsenten välinen liittolaisuus suhde säilyy ennallaan.

Euroopassa Wienin tavanomaisen aseistuksen ja joukkojen vähentämistä koskevien neuvottelujen kautta tapahtumassa olevat poliittiset muutokset Keski-Euroopassa saavat sotilaspoliittisen sinettinsä. Kylmän sodan aikainen aikainen asetelma muuttuu totaalaisesti. Varsovan liiton ylivoima tavanomaisten aseiden ja joukkojen osalta häviää ja aseistuksen ja joukkojen määrät vähenevät olennaisesti. Tämä heijastuu luonnollisesti suoraan myös ydinasestrategioihin. Naton taktisilla ydinaseilla ei enää tule olemaan samaa kohdetta kuin aiemmin: torjua Varsovan liiton massiivinen ylivoima tavanomaisten aseiden alueella. Niiden kantomatkakin ulottuu vain Varsovan liitosta irrottautumisessa olevien maiden alueelle. Ne eivät enää uudessa tilanteessa Neuvostoliiton joukkojen vetäytyttyä ole lainkaan Natoa uhkaavia maita. Mahdollisuus taktisten ydinaseiden täydelliseen poistamiseen Euroopan mantereelta on siis lähestymässä.

Keski-Euroopan tilanteen kehittyessä positiiviseen suuntaan on kuitenkin huomattava, että kehitys pohjoisessa ei välttämättä ole ollut samanlaista. Läntisten tietojen mukaan Neuvostoliitto olisi sijoittanut Keski- ja Itä-Euroopasta vetämiään joukkoja ja aseistusta Kuolassa sijaitseviin tukikohtiinsa. Kuolan merkityksen Neuvostoliiton strategisessa ajattelussa voidaan arvioida nousseen sitä mukaa, kun Neuvostoliiton puolustuksen etulinja etelämmässä on siirtynyt itään. Baltian maiden, Valko-Venäjän ja Ukrainan autonomia- ja itsenäisyyspyrkimykset vaikuttavat myös samaan suuntaan.

Samanaikaisesti Yhdysvallat ja Nato ovat edelleen pitäneet kiinni siitä, että merialueiden aseidenriisunnasta ei neuvotella ennen kuin tavanomaisen aseistuksen ja joukkojen vähennykset Keski-Euroopassa ovat todella saavutettu tosiasia. Pohjolan sijoittumisessa

Natolle strategisesti tärkeän Pohjois-Atlantin ja Neuvostoliitolle yhtä lailla tärkeän Kuolan väliin ei siis ole tapahtunut olennaisia sotilaallisia muutoksia. Pikemminkin voidaan arvioida, että näiden alueiden merkitys kokonaiskuvassa on vain kasvanut. Tällä ei tietenkään tarkoiteta, että jännitys lähialueilamme olisi lisääntynyt. Poliittisella tasolla tapahtunut liennytys ei vain ole vielä realisoitunut sotilaallisen voiman vähennyksinä. Näiden vähennysten aikaansaaminen voi edelleen viedä vuosia, sillä neuvottelujen aloittamisestakin on saatu vasta alustavia ja ehdollistettuja lupauksia.

Samanaikaisesti Euroopan myönteisen yleiskehityksen kanssa jännitys ja suoranaiset aggressiot lisääntyvät muualla maailmassa. Kuwaitin tapahtumat ovat esimerkki valloitushaluisen sotakoneiston käytöstä taloudellisten etujen saamiseksi ja siitä, kuinka puolustusvalmiudeltaan heikolle pienelle valtiolle vielä nykypäivänäkin voi käydä.

Intian ja Pakistanin välinen kiista, joka on viime viikkoina jäänyt Kuwaitin tapahtumien varjoon, on myös vakavan huolen arvoinen. Sodan leimahtamisella näiden maiden välillä saattaisi olla arvaamattomia vaikutuksia. Molemmat ovat ns. ydinasekynnyksivaltioita, joilla on vähintäänkin valmius ydinaseen valmistamiseen, ehkä jo enemmänkin.

Panamankaan tapahtumia vajaa vuosi sitten ei pidä unohtaa. Siellähän länsimaaisia arvoja ohjenuoranaan pitävä suurvalta ei kaihtanut sotilaallisia toimia, kun sen arvovalta oli saatettu kyseenalaiseksi maan entisen diktaattorin toimesta. Sotilaallisen voiman käytössä tänäkään päivänä ei siis ole kyse ainoastaan omasta arvomaailmastamme poikkeavien olojen ilmiöistä.

Vedettäessä kansainvälisestä tilanteesta johtopäätöksiä Suomen puolustuspolitiikkaan ja budjettiin on vaikea ymmärtää niitä puheita, jotka vaativat tällä hetkellä puolustusmenojen vähentämistä ja yksipuolisia aseidenriisuntatoimia. Kuwaitin ja Panaman tapahtumat osoittavat, että Suomen kaltaisessa pienessä maassa turvallisuuden parhaita takeita ovat pyrkimys sellaisen yhteiskunnan rakentamiseen, jonka puolustamista sen kansalaiset pitävät arvokkaana ja samanaikaisesti puolustuskyvyn henkisistä ja materiaalisista edellytyksistä huolehtiminen.

Keski-Euroopassa tapahtumassa olevia

aseistuksen ja joukkojen vähennyksiä vastavien vähennysten aikaansaaminen myös pohjoisilla alueilla on Pohjolan kannalta olennaisen tärkeä tavoite. Tähän tavoitteeseen ei päästä Suomen ja Ruotsin yksipuolisin vähennyksin. Ne saattavat jopa tyhjiövaikutelmaa luomalla haitata Naton ja Neuvostoliiton valmiutta keskustella keskinäisistä vähennyksistä sitten, kun näiden keskustelujen aika koittaa. Voidaan jopa ajatella, että Suomen ja Ruotsin puolustusvoimien vahvuuden kasvu suhteessa Naton ja Neuvostoliiton pohjoisessa, mukaan lukien merialueet, oleviin joukkoihin voi osoittautua vakautta ylläpitäväksi ja lisääväksi tekijäksi. Näiden maiden puolustusvoimathan eivät missään tapauksessa voi uhata kumpaakaan pääosan esittäjää, mutta tekevät yllätyshyökkäyksen suorittamisen vaikeammaksi. Tavoite Keski-Euroopan näyttämöllä on ollut juuri moleminpuolisen yllätyshyökkäysmahdollisuuden poistamisessa.

Puolueettomia Suomi mukaan lukien ei otettu aikoinaan mukaan tae-neuvotteluihin muiden syiden muassa myöskään siksi, että puolueettomat eivät muodosta sellaista blokia, jonka kanssa voidaan käydä kauppaa myönnytyksillä. Niistä jokainen neuvottelee vain omasta puolestaan. Esimerkiksi Sveitsin ja Suomen mahdollisia vähennyksiä ei voi niputtaa toistensa kanssa yhteiseksi tarjouspaketiksi samalla tavalla kuin sotilasliittoutumien sisällä on mahdollista.

Itäisen Keski-Euroopan uudistuminen tulee merkitsemään myös sitä, että Varsovan liiton pienten jäsenmaiden asema ja asenne neuvotteluissa tulee lähestymään puolueettomien maiden tilannetta. Tästäkin syystä puolueettomien maiden jättäminen tae-prosessin jatkon ulkopuolelle käy yhä mahdottomammaksi. Ollaan siis lähestymässä aikaa, jolloin myös Suomelle ja Ruotsille muiden muassa tullaan esittämään aseistuksen ja joukkojen rajoituksia ja vähennyksiä. Oman puolustuskykymme säilyttämisen kannalta on tällöin luonnollisesti varmempaa aloittaa neuvottelut nykyiseltä, sinänsä Euroopankin mitta-kaavassa vaatimattomalta ja ketään uhkaamattomalta tasolta kuin yksipuolisilla toimilla jo valmiiksi alennetulta tasolta.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oli varsin arvokasta kuulla ulkoasiainvaliokunnan puheenjohta-

jan puheenvuoro kaikkien niiden puheenvuorojen jälkeen, jotka hänen ryhmätoverinsa ovat tämän keskustelun aikana esittäneet. Oli varsin arvokasta todeta se, että hän myöntää sen, että meillä ei ole aika ryhtyä varustautumista vähentämään tässä maailmanpoliittisessa tilanteessa. Me olemme jääneet jälkeen noin 1,5 miljardia markkaa parlamentaarisen puolustuskomitean esityksestä jo tähän saakka. Meillä on täällä sosialidemokraattien taholta tuotu esiin, kuinka täytyisi olla varovainen torjuntahävittäjien tilaamisessa. Suhteellisesti me ehkä edustamme ilmatorjunnassa noin viidettäosaa siitä, mitä Ruotsi, Norja ja muut maat edustavat. Tässä maailmanpoliittisessa tilanteessa todella oli hyvä kuulla tämä arvio.

Mutta ed. Aaltonen väisti erään tärkeän asian. Hän ei puhunut Leningradin alueen varustautumisesta mitään, hän puhui vain yleisesti ottaen tästä asiasta. Olisi ollut kiinnostavaa kuulla, miten ed. Aaltonen näkee tänä päivänä tämän tilanteen, jossa Leningradin alueen sotavoimat lienevät noin 300 000 miestä, vähentäminen on lopetettu, päinvastoin tuntuu siltä, että lisäystä on tapahtumassa, ja kuitenkin hänen puolueoverinsa vaativat Suomen puolustuslaitosta vähentämään voimia. Yy-suhde on aivan oikea, mutta vastakkainasettelu lännen ja idän välillä on edelleen olemassa, ja Suomi on tässä välillä. Me joudumme olemaan puskurina, sille ei voida mitään. Toivoisin, että ed. Aaltonen toteaisi tämän vielä kerran selväpiirteisesti, että me tässä asetelmassa pärjäisimme.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Täällä salissa on Pohjanmaa taas puhunut, tosin vähän eri suunnasta, mutta kyllä minä tätä ihmettelen. Leningradin alueelle on tullut joukkoja, mutta paljolti he ovat siirtymässä Leningradin kautta pois. Kyllä puna-armeija edelleen on yksi ainoa puna-armeija eikä vain ns. Leningradin alueen armeija, joka sitten mahdollisesti pysyvänsä tännepäin suuntaa. Olen kyllä sitä mieltä, että meidän pitäisi olla ehdottomasti mukana siinä samassa varustelukierteen vähentämisessä, jossa koko muu maailma on.

Hävittäjähankinnoista sen verran, että kylä niistä nyt jonkin verran voidaan tinkiä. Tietysti on Suomen ilmatilan valvonnasta kysymys, mutta kyllä Suomen ilmavoimat

ovat Euroopassa psykologiaa. Vain maavoimilla on jokin merkitys, jos yleensä armeijalla on jokin merkitys.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan vielä todeta ed. Rinteelle, että varsin puolueettomasti tänään keskustellaan siitä, millä tavalla tyhjiöt täyttyvät puolustuksellisesti tämän päivän Euroopassa. Siis todella vakavasti keskustellaan siitä, millä tavalla nämä uudet järjestelmän muutokset vaikuttavat, koska jokainen toteaa, että kaikki tyhjiöt täytetään tavalla tai toisella.

Puheenvuoroni oli tarkoitettu juuri siihen suuntaan, että meillä ei Suomessa syntyisi mitään tyhjiötä siinä suhteessa, että jostain suunnasta katsottaisiin, että Suomi on asemassa, että se täytyy puolustuksellisesti käyttää hyväksi. Tämän takia kysyinkin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajalta, millä tavalla hän näkee tilanteen, onko todella vaarana, että tällainen tyhjiö olisi Suomeen syntyessä, jos näitä ed. Rinteen tapaisia puheenvuoroja enemmänkin käytettäisiin.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen turvallisuus- ja ennen kaikkea puolustuspoliittista keskustelua vaivaa nähdäkseni sellainen aneemia, että me eduskunnassakin sörumme keskustelemaan vain yhdestä osa-alueesta kerrallaan. Hävittäjät ovat olleet joskus aikaisemminkin ja ovat jälleen nousemassa erääksi osa-alueeksi. Kuitenkin maanpuolustusta pitäisi katsoa kokonaisuutena ja erikokoisesti tällaisessa köyhähkössä maassa, missä puolustusbudjetti on suhteellisen pieni, että nämä rahat käytetään todella tarkoituksenmukaisesti sillä tavoin, että niillä jotakin katetta myöskin maanpuolustuksen ja turvallisuuden kannalta. Meillä on esimerkkejä lukuisasti maailmalta, että torjuntaohjukset ja jalkaväki ovat avainasemassa. Eli painotaisin hiukan samaa ajatusta, minkä ed. Rinne toi esille.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni yleissävy on kiistattomasti yleiseurooppalaista ja yleismaailmallista aseistariisuntaa tukeva. Mutta se, että Suomi ja Ruotsi jättäisivät omat pohjoisalueensa puolustuksen ja ilmapuolustuksen, johon tässä on vahvasti viitattu, hoita-

matta, merkitsee sitä, että se tekee entistä hankalammaksi Neuvostoliitolle ja Natolle huolehtia omista asevarusteluun tähtäävistä tavoitteistaan pohjoisilla alueilla ja pohjoisilla merialueilla.

Ed. Uosukainen: Rouva puhemies! Pidän minäkin arvokkaana ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan kannanottoa, ja, ed. Knuuttila, tässä juuri ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan roolin kautta turvallisuuspolitiikan molemmat osa-alueet tulevat hoide-
tuiksi, kun nimenomaan hän otti kantaa tähän turvallisuuspoliittiseen kuvioon.

Ed. Rinne, teille haluaisin huomauttaa siitä, että kyseessä ei tarvitse olla ainoastaan mikään tyhjiön täyttämisen, vaan käytännön asiat. Kun valtaiset joukot Keski-Euroopasta kotiutetaan neuvostoliittolaisia joukkoja, on käytännön kysymys, mihin ne sijoittuvat. Siinä mielessä kyllä Leningradin alueelle on tullut joukkoja, ja heillä on pulma, mihin asettua ja sijoittua. Nämä ovat ainoastaan konkreettisia seikkoja, jotka on hyvä ottaa huomioon eikä puhua, niin kuin pää olisi toisen kainalossa ja tuuli huulia heiluttaisi.

Rouva puhemies! Puhujalistan tässä vaiheessa luonnollisesti askarruttaa kysymys, mitä sisällyttää puheenvuoroonsa. Puhujanpaikalla satakunta viran puolesta huolestunutta arvioi otsa rypyssä tietysti tulo- ja menoarvioehdotusta. Kuitenkin siihen tehtävät muutokset ovat erittäin harvalukuiset ja määrältään vähäiset. Miksi siis puhumme? Varmasti kyseessä on koreografinen toimenpide: kuuluu asiaan käyttää budjettipuheenvuoro. Mutta toivoisipa, että ed. Junnilan tavoin yhä useampi kollega käyttäisi puheenvuoron, jossa ei kaihtaisi tähyämistä kohti kaukaisiakin taivaanrantoja.

Hämmästyttävää näet on, ettei nykyinen, entistä vapaampi, kansainvälisesti kiinnostava ja avara ajan henki kannusta tekemään parannusehdotuksia, kuitenkin myönteisessä hengessä. Mikäpä meillä Suomessa on ratkoa nykyisiä ongelmia. Suomessa on oltu kovilla ja tehty raskaita ratkaisuja ja tinkimätöntä työtä esimerkiksi 50 vuotta sitten. Verrattuna vaikkapa Baltian maiden ja monien Keski-Euroopan maiden tilanteeseen voimme kehittää talouselämäämme ja muuta elämänlaatuamme vapauden tulessa.

Keskustelun Euroopan yhdistymisestä-kään ei tarvitse juuttua paikalleen itsepintai-

seen siilipuolustusasemaan. Eta-neuvottelut ja kysymys EY:stä eivät ole vastakohtia. Olennaista on, että joka vaiheessa asiat hoidetaan, ei se, millä nimellä mitään sopimusta tai vaihetta kutsutaan. Hyvä aluepolitiikkakin on europolitiikkaa. Ympyröiden on kerta kaikkiaan laajennuttava. Hyvä kulttuuripolitiikka on sekä kansallista että kansainvälistä. Omasta kulttuuristamme ja sen kaikista alakulttuureista niin alueellisesti kuin muuten on pidettävä huolta niin, että kansainvälisessä vuorovaikutuksessa meillä on omaa annettavaa.

Vuoden 1991 budjettiehdotus on sikäli tulevaisuusbudjetti, että se on pitänyt tärkeänä tutkimusta, tuotekehittelyä ja koulutusta. Välttämätöntä on, että tällä sektorilla jokainen alue on painopistealue, ei vain tekninen ja luonnontieteellinen, vaan yhtä lailla humanistinen, sillä Suomen on kohotettava koulutus- ja sivistystasonsa todella ylös, kansainvälisesti kaikkein vaativimpia mittoja käyttäen. Kulttuurin tasoa ja profiilia on nostettava kansainvälisen etusijan saamiseksi. Tämä on puheeni yleinen osa.

Sitten haluaisin kahdesta yksityiskohdasta mainita.

Ed. Antvuori arvosteli eilen budjetin rakentamismallia, ja hän otti esimerkin sosiaalipuolelta. On minustakin erittäin arveluttavaa, että budjetti paisuu jähmeästi lakisääteisten menojen kasvun myötä eikä meno-kohtia kaikissa pääluokissa perata koskaan, siltä ainakin tuntuu. Toivotan erinomaisen tervetulleiksi kaikilla aloilla säädösten purkuehdotukset ja toivon asioiden uudelleenarviointia.

Yhdyn myös ed. Saastamoisen kantaan, että avioparien tulee päästä samaan asemaan kuin avoparit asuntolainojen korkovähennyksessä. Tämä epäkohta on korjaantumassa aivan liian hitaasti.

Rouva puhemies! Lähetämme nyt puheenvuorojemme saattelemana tulo- ja menoarvioehdotuksen valtiovarainvaliokuntaan. Jäämme jälleen "kieli pitkänä" odottelemaan ns. vähäisiä tarkistuksia budjettiin. Onhan näet mm. taiteen ja erityyppisten tapahtumien tukeminen paljolti niiden varassa.

Edustajien jättämien raha-asia-aloitteiden toteutuminen on erittäin merkittävää, ja valiokunta onkin vaateliaan tehtävän edessä, jotta oikeudenmukaisuus toteutuisi.

Omat aloitteeni koskevat puolustusta, ym-

päristönsuojelua ja sivistystä. Naisten turvallisuuspoliittisesta koulutuksesta, kadettien päivärahoista, virkistysalueiden hankkimisesta, karjalaisen ja muun kulttuurin monimuotoisesta tutkimisesta maakuntakirjasto- ja yleensä kirjastolaitoksen toimintaan ja hankkeisiin liikkuu aloitteiden kirjo. Luonnollisesti toivon niille suopeutta. Niidenkin määrärahojen turvin moni suomalainen taiteen ja tieteen tekijä saisi leipänsä. Kovin on pieninä palasina monien maan kulttuurille tärkeiden ihmisten leipä ja onnikin. Soisi, että tällaiset hankkeet tulisivat monilta kohdin enemmän pitkän taloussuunnittelun piiriin.

Rouva puhemies! Ed. Seppänen peräsi eilen ed. Junnilalta, mitä aloitteita hänen historiaan pohjaavan maailmankatsomuspuheenvuoroonsa liittyvästi on tehty. Mainitsen tässä vain yhden tekemäni.

Olen esittänyt määrärahaa marin- eli tshe-remissinkielisen kirjallisuuden tukemiseen. Määrärahan olen esittänyt osoitettavaksi Matias Aleksanteri Castrénin seuran johdolla suoritettavaan selvitys- ja suunnittelutyöhön marinkielisen oppimateriaalituotannon käynnistämiseksi Suomessa 1991 sekä näköispainoksiin marikirjallisuuden klassikoista ja lastenkirjallisuuden tuottamiseen marin kielellä. Marinkielisen kirjallisuuden tukeminen ja tämä aloite pohjautuvat siihen iloon ja onneen, ettei suomenkielinen kulttuuri eikä koulutus, etenkin sen alkeisopetus ja oppimateriaali, ole minkään muun maan budjetin varassa. Suomi voi hoitaa oman kulttuurinsa, arvata oman tilansa ja olla siitä ylpeä, mutta antaa myös arvon toisille, ja Suomi voi auttaa kielisukulaisia heidän ahdingossaan.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On tietysti kulttuuriteko, että kielisukulaisia tuetaan, olen siinä aivan samaa mieltä.

Sen sijaan tuli uudestaan esiin ed. Uuskaisen puheenvuorossa Leningradin alueen joukot, Keski-Euroopasta vetäytyvät joukot, jotka eivät ammu laukaustakaan vetäytyessään. On täysin selvä asia, että jos me sillä perusteella, että nämä yksiköt, jotka Keski-Euroopasta ovat tulleet, pysähtyvät mahdollisesti Leningradin alueella, ovat pysähtyneet ja osa varmasti ehkä jääkin, Suomen pitää ruveta asevarustelua lisäämään, niin silloin strateginen ajattelu on kyllä kolpakkoajatte-

lua upseerikerhossa aamuyön pimeinä tunteina. Kyllä puna-armeijan ja Neuvostoliiton puolustus on tänä päivänä vielä yksi kokonaisuus. Jos näiden joukkojen, jotka ovat tulleet tänne, perusteella vaaditaan Suomessa rautaa rajalle eli lisää asevarustelua, niin silloin minä en kerta kaikkiaan voi tätä ymmärtää. Ja tämä ei ole mikään maanpuolustusvastainen puheenvuoro.

Ed. Uuskainen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minusta kyllä tuntuu, että kolpakot ovat kokonaan toisella puolella kuin tällä puolella.

Rouva puhemies! Ed. Rinne ei nähtävästi kuunnellut ed. Aaltosen eikä ed. Mäki-Hakolan puheenvuoroja, joista molemmista aivan selvästi kävi ilmi, mikä on todellinen tilanne. Ei suinkaan mistään uhkasta Suomeen eikä mistään pyssyjen sojottelemisesta, ja mitä kaikkea arvoisa ed. Rinne nyt esittää, ole kysymys. Kysymys on siitä, niin kuin ed. Mäki-Hakola viimeksi totesi, että tässä tilanteessa, missä Suomi idän ja lännen välillä aivan geografisesti on, ei ole aihetta lähteä vähentämään jo vähennetystä. Siitä oli kysymys.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minulle ei vielä kukaan tullut selväksi, minkä takia näitä yksikköjä erityisen voimakkaasti korostettiin, jotka ovat nyt tilapäisesti Leningradin alueella, tässä yhteydessä.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitys jatkaa nykyisen hallituksen tuttua nk. uuden poliittisen kulttuurin linjaa. Esitys on rakenteeltaan, kuten on usein jo aiemmissa puheenvuoroissa todettu, entistä vaikeaselkoisempi. Se vähentää edelleen eduskunnan päättäntävaltaa ja lisää näin ministeriöiden ja keskusvirastojen valtaa. Uhkana on, että uusi käytäntö lisää osaltaan myös keskittymistä. Se on vahvistamassa vahvojen alueiden kehitystä ja murentamassa heikkojen alueiden kehitysedellytyksiä. Alueellisen eriarvoisuuden lisääntymisen ohella myös ihmisten eriarvoisuus on budjetin linjauksessa kokonaisuudessaankin lisääntymässä.

Yhteiskunnassamme on vallalla kovien arvojen kamppailu. Ennen muuta tämä näkyy perusturvan kehittämisessä. Se näkyy paljolti

myös hyvin useissa puheenvuoroissa esille tullessa yhteiskunnallisten peruspalvelujen säilyttämisessä ja tätä kautta maan eri osien kehittämistä koskevilla ratkaisuilla. Voimme sanoa, että aluepolitiikka on nyt suuntautumassa entistä keskittävämmän kehityksen tielle.

Tänä syksynä eduskunnan lähetekeskustelussa on ollut tavanomaista enemmän mielenkiintoa. Käyty sananvaihto on osoittanut, että perusturvauudistusta ajanut keskusta on toiminut oikean ja mitä tärkeimmän asian puolesta. Perusturvauudistuksesta on tulossa vaalien alla ykkösluokan kysymys. Voimme sanoa, että kansanliike eläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamiseksi sekä lapsiperheiden, veteraanien, opiskelijoiden ja työttömien aseman parantamiseksi on jo käynnistynyt. Siitä kielii osaltaan myös sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän toiminta korjata omilla aloitteillaan hallituksen budjettiesitystä, joka on valmisteltu sosiaalidemokraattisen valtiovarainministerin johdolla. Hyvä näinkin. Ottakoon eduskunta sen päätösvallan, joka eduskunnalle kuuluu.

Arvoisa puhemies! Ihmisten arkipäivän vaikeudet ja kaikinainen epävarmuus tulevaisuudesta ovat lisääntyneet. Tiedämme valan hyvin, että nyt neljännen budjettiesityksen antanut hallitus on epäonnistunut talouspolitiikassaan. Hallitus asetti tavoitteekseen alentaa inflaatiota. Miten on käynyt? Vuoden 1987 tasolta 3,7 prosenttia inflaatio on noussut lähes kaksinkertaiseksi. Korkea korkotaso nähdään ainoana taloutta tervehdyttävänä toimenä, ja ennusteiden mukaan korkotasoa tulee pysymään pitkään korkeana. Korkotasoa lisää monen ihmisen: maanviljelijän, pienyrittäjän, asuntovelallisen, myös opiskelijan, moninaisia elämisen vaikeuksia. Se on saattamassa yrittäjiä entistä suurempan ahdinkoon, samoin monia perheitä.

Talouden syöksykierteelle ei näy vielä päätöstä. Siihen ei tuo helpotusta myöskään käsittelyssä oleva budjettiesitys. On pelättävissä, että vaikeudet kasvavat, samoin kansalaisten tuloerot. Sama eriarvoistuva kehitys on myös eri alueiden osalta havaittavissa.

Kun puhutaan työttömyyden alenemisesta, puhutaan usein koko maan luvuista. Nyt on nähtävissä, että työttömyys on nousussa. Ennen muuta se on nousussa esimerkiksi Pohjois-Karjalan kaltaisella kehitysalueella, ja ennusteiden mukaan tuleva talvikausi tu-

lee jo lisäämään työttömien joukkoa useilla kymmenillä tuhansilla. Tämä uhka on mitä konkreettisinta ja vakavin huoli monen ihmisen osalta. Lomautukset ovat jo tämän päivän arkipäivää.

Arvoisa puhemies! Opiskelijoiden taholla on ollut myös entistä suurempi liikehdintä. Opintotukijärjestelmän kehittäminen niin, että opintorahan osuus todella nousisi puoleen, kuten mm. kokoomus on asettanut selkeän tavoitteen, ei ole edennyt. Opintotukijärjestelmä kaikinensa on nyt joutumassa uudistuksen tarpeeseen. Vanha järjestelmä ei enää kokonaisuudessaan paikkaamalla parane. Opintotukijärjestelmästä on luotava, niin kuin keskusta on edellyttänyt, osa perusturvaa, osa sellaista yhteiskunnan jäsenilleen tarjoamaa lainsäädäntöön perustuvaa toimeentuloturva, joka antaa välttämättömät elämisen edellytykset kaikille myös opiskelutilanteessa eri elämänvaiheissa oleville.

Totuuden nimessä on myönnettävä, että jotakin hyvääkin opiskelijoiden osalta on tulossa. Se on ennen muuta aikuisten opintotuen kehittyminen. Me tiedämme, että aikuisopiskelijoiden joukko tulee lisääntymään niin henkilöstökoulutuksen kuin myös työvoimapolitiittisen koulutuksen osalta. Asian tuntijalausunnnot, joita mm. sosiaalivaliokunnassa on kuultu, ovat osoittaneet, että kiinnostus opiskeluun on selvässä kasvussa. Sitä kiinnostusta tulee lisäämään oleellisesti se, mikäli aikuisten opiskelijoiden toimeentuloturva saadaan kuntoon.

Samalla lailla voimme sanoa, että myös niin ammatillisessa koulutuksessa kuin korkeakouluissa olevien opintotukijärjestelmä on saatava sellaiseksi, että se antaa edellytykset täysipainoiseen opiskeluun ja valmistumiseen yhteiskunnan eri tehtäviin.

Alueelliselta kannalta esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on koettu tärkeäksi läänin kehittämisrahajärjestelmä. Minun on vaikea yhtyä siihen näkemykseen, jota ed. Viinanen toi lääninrahan käytöstä. Meillä esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on koettu niin, että läänin kehittämisraha on mitä parhaimmalla tavalla tukemassa läänin ja alueiden omatoimista kehittämis- ja suunnittelutyötä. On totta, että tukea tarvitsevat myös yritykset. Mutta kun työpaikkojen luominen ja mm. maaseudun elinkeinopohjan vahvistaminen, toimeentulopohjan vahvistaminen, asetetaan selkeäksi tavoitteeksi, siinä tarvitaan koko-

naisuuden kehittämistä, siinä tarvitaan panostusta myös koulutukseen, panostusta markkinoinnin kehittämiseen eikä yksin tukea yrityksille. Sekin on — ja juuri se — viime kädessä tärkeää, mutta on huolehdittava pitkällä tähtäyksellä kokonaisuuden toimivuudesta.

Tällaisessa omatoimisessa kehitystyössä lääninraha on Pohjois-Karjalassa koettu erittäin myönteisenä, ja siitä syystä on yllättävää, että tätä omaehtoista kehittämistä vahvasti tukenutta määrärahaa ollaan nyt supistamassa sen sijaan, että kaikki hyväksyttävät kriteerit täyttäviä hankkeita on suunniteltu jo valmiiksi esimerkiksi Pohjois-Karjalassa runsaasti. Niiden toteutus odottaa rahoitusta.

Maaseudun elinkeinojen neuvontaan hallitus on suhtautumassa määrärahojen osalta entistä niukemmin. Neuvonnan uudelleensuuntaaminen vastaamaan maaseudun muutuneita tarpeita ja olosuhteita on toki paikallaan, mutta ei tämä missään mielessä voi vähentää neuvonnan kokonaistarvetta, ja näin ollen määrärahojen supistaminen jo toista kertaa perättäisinä vuosina ei voi olla perusteltua.

Yllättävää on ollut myös se, että maatalouden kehittämisrahastoon maaseudun ja maatilatalouden vaikeassa tilanteessa ei olla juurikaan esittämässä lisäystä, ja 10 miljoonan markan siirto on johtamassa siihen, että lainoitusta maatilatalouteen, sen rakenteen ja elinolosuhteiden uudistamiseen, tulee alenemaan ensi vuonna tämän vuoden tasolta. Kuitenkin tältä vuodelta ovat jo siirtymässä tulevalle vuodelle useiden satojen miljoonien markkojen hyväksytyt lainatarpeet. Näin ollen on välttämätöntä, että maatilatalouden kehittämisrahaston riittävästä lainoitusedellytyksistä huolehditaan ja että määrärahaa lisätään eduskunnan käsittelyssä. On myös välttämätöntä, että siirtymävaiheen lainoituksesta, kun nyt siirrymme uuden maaseutuelinkeinolin mukaiseen järjestelmään, huolehditaan niin, että ei synny välinputoajia, ei synny tarpeetonta odotusta.

Arvoisa puhemies! Maaseudun elinkeinojen kehittämisessä ja toimeentulopohjan laajentamisessa tarvitaan välttämättä ajan tasalla olevaa yrittäjäkoulutusta. Tulevan vuoden budjetissa tällainen koulutushanke etenee pienellä määrärahalla. On kuitenkin välttämätöntä, että tilanteessa, jolloin maatalous

on monien vaikeuksien keskellä, ollaan rohkaistamassa myös uutta yrittäjyyttä samalla, kun huolehditaan perinteisen maatalouden jatkuvuudesta, toimintaedellytyksistä ja elintarvikeomavaraisuudesta myös pitkällä ajantunteella eikä niin, että kahden perättäisen hyvän satovuoden jälkeen ollaan voimakkaasti rankaisemassa maataloutta. Se johtaa hyvin vaikeaan tilanteeseen ennen muuta nuorten osalta. Halukkuus koulutukseen, halukkuus sukupolvenvaihdoksiin on selvästi vähenemässä, ja tämä osaltaan tulee johtamaan lisääntyviin vaikeuksiin myös aluepoliittisen kehityksen osalta.

Arvoisa puhemies! Pohjois-Karjalan osalta budjettiesitys tuo taas useita pettymyksiä. Läänin tierahoitus on polkenut hyvin alhaisella tasolla koko tämän hallituksen ajan. Meillä on kuitenkin vireillä suuria valtakunnallisesti mittavia hankkeita, mm. Uimaharjun tehtaan laajennus. Sen edellyttämä tietön parannus, samoin rautatieliikenteen kehittäminen, ennen muuta Nurmeksen ja Kontiomäen välisen radan peruskunnostus ja Niiralan radan korjaus, edellyttäisivät välttämättä lisää rahoitusta.

Ed. Saarinen: Arvoisa puhemies! Siitä huolimatta, että kansantaloutemme voinnonsuuntauksen oikaiseminen vaatisi kenties vieläkin tiukempaa valtion menotaloutta, budjetin yleislinjaa voitaneen pitää hyvänä, ja hallitus on myös onnistunut valitsemaan budjettiesitykseensä mielestäni oikeat painopistealueet. Olkoonkin, että asuntoasioissa, ympäristönsuojelukysymyksissä ja eräissä opiskelijoita ja eläkkeensaajia koskevissa asioissa on vielä runsaastikin korjaamisen varaa, nyt ollaan näiltä osin kulkemassa kuitenkin parempaan suuntaan.

Asuntopolitiikan osalta totean, että on päästävä sellaiseen järjestelmään, jossa asumisen hinta ei sahaa tunteettomien markkinavoimien armoilla. Omalta osaltaan tilanteeseen tuo lohtua asuntorahasto, mutta selvittämisen arvoista olisi sekin, että luotaisiin uusille asuntolainoille nykyistä paremmat pitkien laina-aikojen ja matalien korkojen markkinat siten, että valtion varoista voitaisiin maksaa tarvittavaa korkotukea. Eräiden laskelmien mukaan voitaisiin asunnontarvitsijan rahoituskuluja pienentää 60 prosentilla, jos korkotuki olisi 5 prosenttia ja laina-aika 25 vuotta. Esimerkkitapauksena on käytetty

60 neliön kaksiota pääkaupunkiseudulla, jonka velaton hinta olisi 10 300 markkaa neliömetriltä ja lainaosuus asunnon hinnassa 90 prosenttia. Tämä järjestelmä voitaisiin myös kohdentaa tarveharkintaperusteisesti siten, että siinä otettaisiin huomioon nykyistä paremmin asunnontarvitsijan elämänolosuhteet.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa on puhuttu paljon aluepolitiikasta ja tuolloin ovat äänessä olleet pääasiassa muut kuin uusmaalaiset kansanedustajat. Nyt on tullut aika myös meidän uusmaalaisien tuoda esille joitakin läänin kannalta tärkeitä asioita, jotka toteutuessaan säteilisivät yleistä hyvinvointia koko maahan. Uusimaa on, kuten tiedetään, erikoislääni. Se on sitä monessa suhteessa. Se on sitä asukasmääränsä, asukastiheydensä, palvelutasonsa, myös liikenneolosuhteittensa ja maantieteellisen sijainnsakin vuoksi.

Uusimaa on Suomen näyteikkuna maailmalle, sillä suurin osa maassamme vierailevista ulkomaalaisista saapuu ensimmäiseksi juuri Uudellemaalle ja ensivaikutelma maastamme syntyy siis täällä. Tätä taustaa vasten olisi ensiarvoisen tärkeää panostaa Helsinki-Vantaan lentoaseman laajennukseen ja peruskorjaukseen varoja siten, että lähes maailman kalleimpia kenttämaksuja vastaan voitaisiin tarjota myös tasokkaita palveluja. Tällä hankkeella on todella kiire, sillä muutoin olemme menettämässä mm. sen kilpailukykyvalttimme, mikä perustuu edulliseen maantieteelliseen asemaamme ajatellen mahdollisuuksiimme erinomaisena kauttakulupaikkana jatkuvasti kasvavassa kaukoliikenteessä. Kuten edellä sanoin, lentokenttä jos mikä toimii näyteikkunana, halusimmepa sitä tai emme. Meidän asiamme on pitää tuo näyteikkuna kaikin puolin edustuskunnossa.

Me uusmaalaiset emme ole myöskään tyytyväisiä liikennemäärärahojen jakotapaan. Lainatakseni edustajakollegani Martti Tiurin ajatuksia tuntuu joskus siltä, että näidenkin määrärahojen jakamisessa on sovellettu jonkinlaista hehtaariperiaatetta. Uusimaa ei ole saanut tasapuolista kohtelua sen paremmin asukasmääränsä, autokantansa kuin liikenneihteydensäkään perusteella ei ylipäänsä millään mitattavalla suurella. (Ed. Saari: Onko jokin lääni saanut?) — Ed. Saari, Uudellemaalle on tehty kaikkein eniten vää-

ryyttä! — Esimerkinomaisesti totean, että tielaitoksen 5,8 miljardin budjetista on Uudellemaalle osoitettu vain 875 miljoonaa. Tasapuolisuuden periaatetta noudattamalla tuohon summaan tulisi otis lisätä 600 miljoonaa markkaa.

Kaiken kaikkiaan pääkaupunkiseudun ja muun Uudenmaan liikenneongelmien ratkaisemiseksi on arvioitu tarvittavan seuraavien 20 vuoden aikana noin 10 miljardia markkaa, mikä tarkoittaa sitä, että nykytasoon verrattuna kuoppakorotusta tulisi saada keskimäärin 500 miljoonaa ja taso säilyttää siis kymmenen vuoden ajan. Summa voi tuntua suurelta, mutta esitän sen Uudenmaan puolesta ilman sarvia ja hampaita vain ja ainoastaan tasapuolisuuden periaatteeseen vedoten. Mitä kohteisiin tulee, niitä on sekä suuria että pieniä, sillä niin metro, Länsiväylä kuin Pornainen — Järvenpää-tieyhteys ja kantatie 53:kin odottavat valtiovallan taholta myönteistä suhtautumista ja ennen kaikkea reiluja toimenpiteitä.

Arvoisa puhemies! Kuten tiedetään, suomalaiset ovat urheiluhenkistä kansaa, sillä tutkimusten mukaan yli 90 prosenttia väestöstä suhtautuu liikuntaan myönteisesti. Se siis liikuttaa fyysisesti lähes jokaista meistä, mutta liikuttaako se meitä myös henkisesti eli miten suhtaudumme liikuntaan päätöksenteossa? Voisin kuitata vastauksen toteamalla, että ristiriitaista sinänsä, todelliset päätöksentekijät suhtautuvat liikuntakulttuurin tarpeisiin valitettavan nurjasti. Haluan tässä yhteydessä ja tältä maan arvokkaimalta puheenpitopaikalta kiinnittää huomiotanne hallituksen budjettiesityksen Veikkauksen ja Raha-arpajaisten voittovaroja koskeviin lukuihin.

Ensinnäkin pidän Veikkauksen tuottoon perustuvaa liikuntatoiminnan rahoitusjärjestelmää sinänsä hyvänä ja kannatan myös niitä ajatuksia, joilla pyritään huolehtimaan tasaisesta tuoton kehityksestä esimerkiksi siten, että perustettaisiin eräänlainen tuloksentasausrahasto. Liikuntakulttuurin kannalta on ollut käsittämätöntä, että Veikkauksen tuotto on ollut vuodesta toiseen erilaisten spekulanttien askartelun kohteena. Erikoisesti tässä pelissä on näyttänyt kunnostautuneen valtiovarainministeriö.

Tarkoitin nimittäin sitä, että Veikkauksen suhteellisen hyvästä tuloksesta johtuen on ensinnäkin jätetty liikuntakulttuurin kiintiös-

tä liikuntapaikkarakentamiseen aikoinaan myönnettyjen lainojen lyhennyksiä ja korkoja palauttamatta liikuntabudjettiin, vaikka nuo varat on ilmiselvästi ns. korvamerkitty. Tällä tavalla on liikuntapaikkarakentamiseen tarkoitettuja määrärahoja siirretty muihin tarkoituksiin 12—27 miljoonan vuosivauhdilla jo usean vuoden ajan. Ensi vuoden budjettiehdotuksessa esitetään 38 miljoonan palautuvasta lainamäärästä siirrettäväksi muuhun kuin liikuntaan peräti 31,6 miljoonaa markkaa. Kaiken kaikkiaan, mikäli hallituksen esitys tulee tältä osin hyväksytyksi, on liikuntakulttuurin kiintiöstä kaapattu vuosina 1986—1991 peräti noin 120 miljoonaa markkaa, joka on noin 1,5 vuoden määräraha liikuntapaikkarakentamiseen, siis kerta kaikkiaan suuri määrä.

Tätä menettelyä on käytetty ikään kuin liikuntabudjetin tuloksen tasaajana. Näin on tehty vastoin eduskunnan ilmiselvää tahtoa, sillä eduskunta on vuoden 1987 tulo- ja menoarvion hyväksyessään lausunut seuraavaa: "Eduskunta pitää tarkoituksenmukaisena, että liikuntapaikkojen rakentamista varten myönnettyjen lainojen takaisinmaksut ja korot palautetaan kokonaisuudessaan urheilun ja liikuntakasvatustyön tukemiseen." Arvoisa puhemies! Tuo eduskunnan selkeä kannanotto oli täysin yksimielinen. Tuota tahdonilmaisua on kuitenkin loukattu ja tulkittu liikuntakulttuurin kannalta kielteisesti. Reilua olisi, että toimittaisiin niin kuin eduskunta on tarkoittanut eikä välttämättä niin kuin joku pilkunpyörittäjä on ovelasti kirjoittanut.

Toinen outo menettelytapa kohdistuu Veikkauksen tuoton nk. säästövaroihin eli varoihin, joita on kertynyt arvioitua enemmän. Tällä hetkellä on ajankohtaista se, miten noin 100 miljoonan markan säästövaroista vielä jäljellä olevat 57 miljoonaa markkaa käytetään. Kuten tiedetään, asetuksen mukaan Veikkauksen tuotosta on käytettävä urheilun ja liikuntakasvatustyön tukemiseen 36,6 prosenttia. Budjetikirjan sivulta 282 paljastuu kuitenkin jälleen yksi budjetin laattijan jippo. Kun lähtökohdaksi otetaan edellä mainitsemani 100 miljoonaa, liikuntakulttuuri ei yllä edes asetuksella määrättyyn minimiin eli 36,6 miljoonaan markkaan. Kyseessä ei voi olla edes laskuvirhe, sillä kaavan luvut ovat siksi yksinkertaisia.

Mainitsemani budjetin kohtaan on koira

haudattuna siten, että liikuntakulttuurille ilmiselvästi kuuluvia varoja ollaan tällä ope-raatiolla siirtämässä muihin tarkoituksiin 12,7 miljoonaa. Jos opetusministeriön hallinnonalalla ovat muut sektorit ylittäneet kiintiönsä, siitä ei ainakaan saisi sakottaa budjettiraameissaan tiukasti pysynyttä liikunta-puolta. Uhkakuva onkin sen kaltainen, että muut tahot ovat syömässä liikunnan harrastajien eväät. Tällaista menettelyä en voi hyväksyä.

Minulle on sanottu, että Veikkauksen tuotolla on pakko konstailla, sillä muutoin liikunta saisi liikaa määrärahoja. Tuo perustelu on monessa mielessä onntto, sillä valtion liikuntabudjetin määrärahat ovat kaiken kaikkiaan noin 15 prosentin suuruusluokkaa maassamme vuosittain liikuntaan käytetyistä varoista, joten valtion varoja ei voi mikään asianosaistaho saada liikaa.

Jos harjoittaa vähänkin suuruusluokka-ajattelua, voi helposti havaita, että liikuntamäärärahoilla ei ole kansantaloutemme tai edes valtion tulo- ja menoarvion kannalta suurtakaan merkitystä, saatikka niillä kymmenillä miljoonilla, jotka on liikuntabudjetista nipistetty muihin tarkoituksiin. Sen sijaan näillä puuttuvilla miljoonilla olisi maamme liikuntakulttuurin kannalta suuriarvoinen merkitys. Sijoitetulle pääomalle saa erinomaisen tuoton juuri liikuntakulttuurin piirissä. Toivonkin, että liikuntatoimen tarpeet alettaisiin nähdä entistä useammin juuri tuossa valossa.

Tällä hetkellä määrärahakysymykset törmäävät pääasiassa nuiviin asenteisiin, ei niinkään taloudellisiin faktoihin tai merkittäviin kansantalouden kannalta kielteisiin vaikutuksiin. Käytännön esimerkkien valossa näyttääkin siltä, että valtion merkittävin liikuntaviranomainen on valtiovarainministeriö, ei suinkaan opetusministeriö tai eduskunta.

On myös väitetty, että liikuntakulttuurin suunnalla ei ole riittävästi kohteita, joihin veikkausvoittovaroja tai nk. säästövaroja voisi kohdistaa. Tuokin väite on tuulesta temmattu, sillä pelkästään liikuntapaikkarakentamiseen tarkoitettuja valtionavustuksia on jo pitkään jouduttu myöntämään varojen puutteen vuoksi alennetulla asteikolla. Liikuntalaissa säädetään avustuksen ja lainan määräksi kunnan kantokykyluokasta riippuen 39—75 prosenttia, mutta juuri varojen

niukkuuden vuoksi opetusministeriö on käyttänyt rakentamistukea myöntäessään taulukkoa 26:sta 50 prosenttiin. Pienimmillään on valtionosuus saattanut olla vain 4 prosenttia. Pelkästään Olympiastadionin peruskorjauksesta huolehtiminen riittää vastaukseksi kohteiden puuttumiskeskusteluun.

Valitettavaa oli sekin, että valtiovarainministeriön eikä sen edustajankaan toimesta tullut yhtä ainutta kehittämisehdotusta liikuntakomitean mietintöön, joka valistui tämän vuoden toukokuussa. Tämäkin kertoo jotakin ministeriön asenteesta liikuntatointa kohtaan, kun ei kahden vuoden komiteatyön aikana saada aikaiseksi ensimmäistäkään liikunnan kannalta myönteistä toimenpideehdotusta.

Jos eduskunnassa on riittävästi urheilumieltä, täällä voitaisiin vaikuttaa mm. siihen, että liikuntapaikkojen perustamiskustannuksiin tarkoitettua 96,4 miljoonan markan määrärahaa ei jakotettaisi esitettyä 30 miljoonaa markkaa seuraaville viidelle vuodelle valtioneuvoston erillisen päätöksen varaan, vaan rakennusveron siirtämiä hankkeita tulisi voida toteuttaa koko määrärahalla ensi vuoden alusta lukien.

Kaiken kaikkiaan ja pelkistetysti sanottuna tähtään siihen, että liikuntakulttuuri saisi sille asetuksen mukaisen 36,6 prosentin osuuden Veikkauksen tuotosta. Niille, jotka ovat harrastaneet näillä asioissa pelaamista, suosittelisin mieluummin vaikkapa lottoa, erityisesti tällä viikolla. Uskon ja toivonkin, että valtion liikuntabudjettia voitaisiin edeltä mainituin osin vielä rukata ja tarkentaa budjetin eduskuntakäsittelyn aikana.

Lopuksi haluan käsitellä hivenen vielä aihetta valtio sopimuskumppanina. On nimittäin niin, että etenkin kunnissa ollaan tyytymättömiä valtion rooliin sopimusosapuolena. On jopa sanottu, että valtio on epäluotettava sopimus- ja neuvottelukumppani. Tällaisille väitteille on esitetty todellisuuspohjaa keskusteltaessa esimerkiksi metron rakentamiskustannusten jakaumasta, eräistä virastotalohankkeista ja valtion toimintojen hajasijoittamista koskevista asioista. Syytä on joissakin tapauksissa myös peruskunnissa, jotka saadakseen alueelleen valtion virastoja, laitoksia tai muita sellaisia alistuvat valtion vedätettäväksi siten, että kunnat kilpailevat kunnallistalouden kannalta epäterveellä tavalla ja joutuvat tietyllä

tavalla huutokauppamarkkinoille. Tämä on nöyryyttävää.

Tälle ajalle ominaisena pidän budjettikirjan sivulta Y 6 löytyvää tekstiä: ”Valtiontalouden ylijäämän odotetaan supistuvan viimevuotisesta, mutta valtiontalouden rahoitusasema on kansainvälisesti vertaillen edelleen erittäin vahva. Kuntien rahoitusasema heikenee verotulojen kasvun hidastuessa ja menojen lisääntyessä — — .”

Kunnallishallinnollisten kokemusteni perusteella on valitettavasti todettava, että valtio käyttäytyy liian usein sellaisen vakuutusyhtiön toiminta-ajatus myötäillen, joka yrittää pääasiassa keksiä verukkeita korvausten eväämiseksi. Tällainen hallintokulttuuri ei ole hyväksyttävää, ja siihen on saatava muutos. Valtionkin on mielleltävä tehtävänsä nykyaikaisesti reiluun peliin ja mehenkeen perustuvalla tavalla. Hallinnon muoto-seikoilla tai muilla sellaisilla menettelytapakysymyksillä venkoileminen on kitkettävä ylipäänsä hallinnosta, ja valtionkin on tajuttava palvelutehtävänsä suhteessa kuntiin ja kansalaisiinsa, jotka muuten asuvat aina jossakin kunnassa. Katsonkin, että valtiolla on monia syitä ja myös varaa ryhtyä kohottamaan profiiliaan nykyistä luotettavampana sopimus- ja yhteistyökumppanina.

Arvoisa puhemies, hyvät kollegat! Olen pahoillani, en pystynyt puheen aikasuositusta noudattamaan.

Ed. Jansson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Rinne (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saarinen otti esiin Helsinki-Vantaan lentokentän, se on kyllä hirvittävä, kauhistuttava rakennus. Kyllä jotakin esteikkaa rakennuksella pitäisi olla, siis jotain edes. Jos sitä nyt ryhdytään laajentamaan, niin kyllä siinä pitää jotain parempaa olla, kun se on ensimmäinen kohde, joka nähdään. Kun monet tulijat muistavat, että täällä on ollut merkittäviä arkkitehteja Suomessa, todellisia taiteilijoita, niin meillä on tällainen esteettisesti aivan ala-arvoinen lato siellä pellonreunassa. Jotakin on keksittävä, se on hirvittävä luomus.

Ed. Kärhä: Herra puhemies! Lähetekeskustelun tässä vaiheessa budjettikirja on mo-

neen kertaan käännetty nurin ja hallitusta on riittävästi kiitetty ja moitittu. Maakunnan toiveetkin on jo huudettu julki ja kotikunnan murheet itketty. Näin ollen puutun vain yhteen pieneen, mutta kipeään asiaan johon budjetti ei näytä antavan vastausta.

Haluan tuoda julki sen vähäisen suomalaisen, suomalaissyntyisen väestön aseman, joka asuu Neuvostoliitossa. Neuvostoliitossa on viimeisen väestönlaskennan mukaan noin 68 000 suomalaista. Sukujuuriltaan heistä 90 prosenttia on inkeriläisiä. Mutta arvion mukaan suomalaissyntyisen väestön määrä todellisuudessa saattanee olla liki 100 000. Heidän joukossaan oli suomalainen ja inkeriläinen kulttuuri kuolemassa pois. Mutta viime vuosien uusi kansallinen herääminen on herättänyt myös suomalaisuuden tunteen uudelleen heidän keskuudessaan.

Esimerkkinä voisi mainita, että Neuvostoliittoon, Karjalaan, on syntynyt 40 koulua, joissa voi opiskella suomeksi. Sama tilanne on myöskin Inkerinmaalla, jossa suomi on palautunut uudelleen puhutuksi kieleksi inkeriläisten keskuudessa. On ollut hämmästyttävää havaita, miten lapset ja koululaisetkin ovat omaksuneet uudelleen suomen kielen. He uskaltavat Inkerinmaalla käyttää suomen kieltä, vaikka se vielä heidän suussa on vajanaista, busseissa, koulun pihilla ja kaduilla, tuota kieltä, joka oli vielä muutama vuosi sitten kielletty.

Tänään olemme tulossa siihen tilanteeseen, että Inkerin suomalaiset ennen kaikkea katsovat Suomeen ja toivovat meiltä apua. Tuo apu olisi kulttuurin välittäminen ja suomalaisuuden ylläpitäminen. Se ei meille suomalaisille juuri mitään maksaisi, mutta se olisi korvaamaton tae sille, että Inkerin suomalaisuus ja sen kulttuuri säilyisi myös Neuvostoliiton alueella, säilyisi siellä, missä inkeriläisiä vielä on. Heitä on varsinaisella Inkerinmaalla, heitä on Virossa, heitä on Karjalassa ja Siperiassa. Siperiasta lähteneet inkeriläiset ovat sijoittuneet Karjalaan sekä Viron seuduille.

Apu, mitä he tarvitsisivat, olisi suomenkielinen kirjallisuus, oppikirjat, tiedon saanti ja jonkin asteinen koulutus, se kaikki, mitä kuuluu tähän perussuomalaisuuteen ja sen kulttuuriin, siihen kulttuuriin, mitä voidaan suomen kielellä puhua. Tässä mielessä olen tehnyt aloitteen tulevan vuoden budjettiin.

Mutta on myös toinen kohta, jossa Inkerin

suomalaiset haluaisivat meiltä apua. Se koskee tilannetta, jolloin he ovat palaamassa juurilleen eli ovat muuttamassa takaisin Suomeen. Viime kesänä heitä oli 1 500, vuoden lopussa arvelaan olevan 2 000 ja saattaahan olla, että tuo luku nousee pian 5 000:een. Jos Neuvostoliiton sisällä tapahtuu levottomuuksia, on arveltu, että vielä saamme yhden nollan laittaa 5 000:n loppuun.

Se apu, mitä paluumuuttajat Suomessa tarvitsevat, ei todellakaan maksa sekään meille paljon. Siinäkin on kysymys vain tiedon saamisesta ja neuvonnasta. Kun varsinkin Inkerinmaalta tulevat suomalaiset saapuvat maahamme, he tulevat aivan uuteen ja outoon kulttuuriin. Monella heistä ei ole mitään tietoa Suomen oloista eikä suomalaisesta yhteiskunnasta. On suorastaan yllättävää, minkälaisia tietoja Suomen yhteiskunnasta on levinnyt Suomenlahden eteläpuolelle. Niillä ei todellakaan ole todellisuuden kanssa mitään tekemistä.

Täällä olevat jo sijoittuneet inkeriläiset ovat tiedonsaantijansaansa kääntyneet monen suomalaisen viraston puoleen. Työvoimatoimistot ovat se virasto, joka eniten on kenties ottanut vastaan kyselyjä ja tiedusteluja, samoin ulkomaalaistoimisto. Kyselyt ovat koskeneet aivan yksinkertaisia asioita, kysymyksiä, kuinka täällä voidaan käyttää busseja, linja-autoja, mikä on sosiaaliturva. Monen kysymyksen takana on hätä siitä, ettei paluumuuttaja vain vahingossa, tietämättömyyttään riko mitään sellaista Suomen yhteiskunnan laatimaa vaatimusta tai toimenpidettä, joka tuottaisi hänelle itselleen myöhemmin ongelmia.

Kun olen tästä ongelmasta keskustellut eri viranomaisten ja viimeksi ministeri Rantasen kanssa, olen saanut hyvin myötätuntoista ja osanottavaa vastaanottoa. Haluan erityisesti kiittää ministeri Rantasta, joka on aina asiallisesti suhtautunut tiedusteluihin ja asian esille ottamiseen.

Ulkomaalaistoimisto on saamassa budjetissa lisäresursseja, mutta todellisuudessa eivät paluumuuttajien asiat ja ongelmat liity tämän toimiston tehtäviin. Sisäasiainministeriö ei siis ole oikea virasto vastaamaan paluumuuttajien ongelmiin. Työministeriö haluaa niin ikään vetäytyä tästä vastuusta, ja ehdotetaan, että nämä kysymykset ovat sosiaaliministeriön alaisia. Toisin sanoen paluumuuttajien asiaa pallotellaan virastosta

virastoon ja paluumuuttaja juoksee pallon perässä saamatta sitä kiinni.

Tässä vaiheessa toivoisinkin, että joku viranomainen ottaisi vastuun ja selvittäisi, kenelle kuuluu paluumuuttajien asioista vastaaminen. Kysymys olisi ainoastaan ehkä yhdestä virasta: paluumuuttajien asiamies, Inkerin asiamies, olisi se, joka pystyisi asian hoitamaan. Ehkä neuvontapiste johonkin nykyään toimivaan virastoon olisi paikallaan.

Herra puhemies! Lopuksi toivon, että meidän ministereittemme sydän ei olisi yhtä tyhjä kuin ministeriaitio tällä hetkellä. Toivon, että sieltä löytyisi myötätuntoja tämänkin pienen, mutta kuten mainitsin, kipeän asian hoitamiseksi.

Ed. Puskka: Herra puhemies! Tulen tässä lähete keskustelussa käsittelemään lähinnä sosiaali- ja terveysministeriön pääalan kysymyksiä. Sitä ennen muutama yleinen näkökohta budjetista, olkoonkin, että nämä ovat täällä tulleet jo moneen kertaan käsitellyiksi.

Ensi vuoden talousarvio on annettu ja käsitellään tilanteessa, jossa kansantalouden näkymät ovat nopeasti synkentyneet. Ongelmana on erityisesti vaihtotaseen alijäämän nopea kasvu ja siihen liittyen vientiteollisuuden kustannusten kasvu. Budjetin 16 miljardin eli 11 prosentin kasvu ei ole omiaan tilannetta helpottamaan.

Kokonaisverorasitus, joka vuonna 1987 oli noin 41 prosenttia, nousee budjettikirjan mukaan noin 45 prosenttiin. Verotus on siis yhä kiristynyt. Toteutettu verouudistus on merkinnyt hyvätuloisten tuloveron selvää kevenemistä. Samalla kuitenkin muut kansalaispiirit joutuvat kasvaneen kokonaisverorasitteen entistä suuremmiksi maksumiehiksi. Liikevaihtoveron korotus ja inflaatio nostavat hintoja. Maksuja nostetaan tässäkin budjetissa, ja korkea korkotaso lisää kuluja. Samaan aikaan pieniä eläkkeitä ja muuta sosiaaliturvaa ei paranneta eivätkä työssä olevat pienituloisemmat juurikaan hyödy tuloverotuksen kevenemisestä. Korkea korkotaso rasittaa erityisesti asuntovelallisia ja muita tavallisia kansalaisia, mutta myös yritystoimintaa. Samalla ovat työvoimakustannukset jatkuvasti lisääntyneet mm. työ- ja yrittäjäeläkemaksujen viimevuotisen nousun vuoksi. Työvaltaisia yrityksiä rasittavan sosiaaliturvamaksun perusteiden uudistus, jota

myös hallitusohjelmassa luvattiin, on vesitetty.

Maan tasapainoisen alueellisen kehittämisen hyväksi ei budjetti lupaa paljon uutta. Alueellisen kehittämisen määrärahat kasvavat vain vähän tai ei ollenkaan, mistä on esimerkkinä läänien kehittämisrahassa tapahtuva 20 miljoonan supistus, esitetyn summan ollessa 70 miljoonaa. Samaan aikaan budjetissa esitetään esimerkiksi Helsingin oopperatalolle 180 miljoonaa tai telakoille korkotukea myös 180 miljoonaa. Tilanne on maan laajojen osien kannalta erityisen hankala sen vuoksi, että julkista palveluvarustusta ollaan voimakkaasti supistamassa esimerkiksi postien, rautatieakataulujen tai haja-asutusalueiden teiden osalta. Kuntien taloudellinen tilanne ja suunniteltu valtionosuusuudistus asettavat lisäksi suuria uhkatekijöitä terveydenhuollon ja koululaitoksen nykyisellekin tasolle.

Erityisesti postitoimipaikkojen välitön valtava lakkautuspaketti pitäisi jo tämän budjetin yhteydessä selkeästi torjua. Postin peruspalvelut kansalaisille tulee turvata. Asian käsittelyn useassa vaiheessa on täällä todistettu, kuinka eduskunta viime kädessä päättää Postin palveluvelvoitteesta. Jos näin on, on kohtuullista odottaa, että eduskunta voi budjetin käsittelyn yhteydessä asiaa hoitaa.

Sitten sosiaali- ja terveysministeriön pääalalle.

Sosiaaliturvan osalta tärkein havainto on, että perusturvauudistus ei juuri miltään osin etene. Samaan aikaan kun puhutaan kuluttajien liiallisesta ostovoimasta ja kulutusjuhlista, on meillä noin 300 000 eläkeläistä hyvin pienen, lähinnä peruskansaneläkkeen varassa. Heille ei budjetti mitään lupaa. Samoin ei juurikaan viedä eteenpäin kotona tapahtuvan hoidon tukemista.

En sano, että millään hallituksella olisi suurta liikkumavaraa sosiaalipoliittisten uudistusten suhteen, mutta tyypillistä tämän hallituksen budjeteille on viedä eteenpäin tulopoliittisissa neuvotteluissa sovittuja sosiaaliturvan uudistuksia. Mutta kuka edustaa eläkeläisiä, perheenemäntiä, työttömiä tai opiskelijoita tulopoliittisissa neuvotteluissa? Hallituksen ja eduskunnan tehtävänä olisi kuitenkin kantaa huoli koko kansan sosiaaliturvan kehittämisestä oikeudenmukaisesti.

Viime vuosina on tullut entistä tavallisemmaksi toteuttaa mittaviakin yhteiskunnallisia

uudistuksia ns. budjettilakeina. Tämä on siinä mielessä valitettavaa, että vuosikymmeniäkin koskettavia uudistuksia pitäisi voida käsitellä erillään yhden vuoden budjetinäkö-kohdista, puhumattakaan siitä, että tärkeiden lakien käsittelyä eduskunnassa pakostakin häiritsee itse budjetin ja budjettilakien tavaton ja kiireellinen ruuhka. Tämä on tietysti sekä nykyisen että edellistenkin hallitusten taktiikka ajaa haluamiaan uudistuksia läpi eduskunnassa mahdollisimman kivuttomasti.

Yksi esimerkki tästä on kuntoutuksen kokonaisuudistusta koskeva lakipaketti, joka esitellään budjettilakeina ja joka uudistus tulisi voimaan jo 1.10.1991. Tässä vaiheessa on vaikeaa eikä ole mitään syytäkään ottaa tähän erittäin mittavaan pakettiin kantaa. On kuitenkin todettava, että uudistus merkinnee Kansaneläkelaitoksen aseman heikentämistä kuntoutuksen rahoituksessa, mikä saattaa vaikeuttaa eri puolilla maata toimivien kuntoutuslaitosten toimintaedellytyksiä arvokkaassa työssään.

Budjettilakeina toteutetaan myös lääkintö- ja sosiaalihuollon yhdistäminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudistaminen ja hallinnon selkiinntäminen on oikean suuntaista kehitystä. Tässä tapauksessa uudistus jää kuitenkin pahasti kesken ja lopputulos on lähes huonoin mahdollinen. Jäljelle jää yli 340 työntekijän virasto, jolle annetaan hyvin kirjavia ja epämääräisiä tehtäviä. On syystä kysytty, mikä on tällainen kehittämisvirasto, jolla ei ole enää hallinnollista valtaa ja joka ei ole tutkimuslaitos. Kun valtionhallintoa edelleen osin syystä ja osin syyttä syytetään tehottomuudesta, on tässä eräs mittava esimerkki. Toivon, että valio-kunta pohtii asiaa huolella asianomaisen budjettilain käsittelyn yhteydessä.

Vielä epämääräisempi on budjetin työministeriön kohdalla oleva maininta siitä, että "vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesityksen valmisteluun liittyen on tarkoituksena selvittää eri hallinnonalojen asiantuntijalaitosten ja tarkastusviranomaisen välisten yhteyksien koordinoitumismahdollisuudet". On kysytty, ja toivottavasti tähän saadaan syksyn kuluessa vastaus, tarkoittaako tämä erityisesti sosiaalidemokraattien piirissä esillä ollutta ajatusta siirtää Työterveyslaitos sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudesta työministeriön alaisuuteen. Mikäli se tätä tarkoittaa, on ajatus

torjuttava jyrkästi. Työterveyslaitos on nimenomaan työntekijöiden terveyden tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joka on pidettävä tiukasti terveysalan laitoksena.

Työterveyslaitoksen osalta on budjetissa myös erittäin tuomittava esitys rahoittaa Työterveyslaitoksen uudisrakennusta 50 miljoonalla markalla Raha-automaattiyhdistyksen varoilla. Tähänkin esitetään budjettilakia, jolla mahdollistettaisiin raha-automaattivarojen käyttäminen tähän uuteen tarkoitukseen. On korostettava, että raha-automaattivarat on tarkoitettu nimenomaan kansanterveyden ja sosiaalihuollon alalla toimivien lukuisten järjestöjen tärkeään työhön. Pyrkimys, joka kaikilla valtiovarainministerieillä on ollut, siirtää valtion tavallisia menoja rahoitettaviksi raha-automaattivaroilla, on tässäkin tapauksessa jyrkästi tuomittava, koska se vähentää suoraviivaisesti järjestöjen mahdollisuutta toteuttaa arvokasta työtään. Kysymys on mm. erittäin lukuisen vammaisten ja vanhusten palvelukotien ja palvelutalojen toimintamahdollisuuksista ja hyvin lukuisista kansanterveydellisesti tärkeistä hankkeista.

Terveydenhuollon suhteen kiinnittyy budjetissa ensihuomio siihen, että kansanterveys-työn ja erikoissairaanhoidon määrärahat kasvavat vähemmän kuin budjetti keskimäärin, terveyskeskusten osalta 9 prosenttia ja sairaalalaitoksen osalta vain 2 prosenttia. Jokainen ymmärtää, että sairaaloiden ja terveyskeskusten menot kasvavat ensi vuonna selkeästi enemmän. Näin on varsinkin, kun otetaan huomioon nyt sovitut uudet hoito-henkilökunnan palkankorotukset sekä muut uudistukset. Sairaaloiden piirissä onkin arvioitu, että nykyisen palvelutason säilyttäminen merkitsee noin 15 prosentin menojen kasvua ensi vuonna.

Miten on mahdollista, että budjetissa esitetään sairaalalaitoksen varojen lisäykseksi vain 2 prosenttia? Tähän voi periaatteessa olla kolme selitysvaihtoehtoa: 1) sairaalapalvelua selvästi supistetaan ja vähennetään henkilökuntaa; 2) kuntien kustannusosuus lisääntyy selvästi; tai 3) todellinen valtion meno on selvästi budjetoitua suurempi. Kun jokainen tietää, minkälaisien vaikeuksien kanssa terveyskeskuksemme ja sairaalamme painiskelevat, on selvää, että ensiksi mainittu vaihtoehto lisääisi suuresti terveydenhuoltomme kriisiä. 2 prosentin nimelliskorotus sai-

raalalaitoksen osalta on itse asiassa niin mahdollon ajatus, että selitys on muualla. Kysymys on arviomäärärahoista, ja esittämällä momentti keinotekoisena pienenä voidaan oleellisesti kaunistella budjetin loppusummaa. Tästäkin huolimatta on pelättävissä, että samalla myös kuntien kustannusosuus lisääntyy ja/tai sairaaloittemme palvelutaso laskee.

Oma vakaa käsitykseni on, että tulevina vuosina joudutaan toki entistä tarkemmin pohtimaan niitä aloja, joissa valtio on mukana ja joita se rahoittaa. Mutta kansalaisten peruspalvelut; terveyden- ja vanhustenhuolto ja koululaitos, on syytä järjestää hyvätasoisina kaikille kansalaisille ja uhrata niihin nykyistä suurempi osa valtion käytettävissä olevista varoista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin liittyy budjetin yhteydessä annetun valtakunnallisen viisivuotissuunnitelman ratkaisu, jolla sosiaali- ja terveyspalveluita voidaan ruveta laajassa mittakaavassa toteuttamaan ostopalveluina. Helsingin Sanomat totesikin, että koko kunnan sosiaalikeskus voidaan haluttaessa hoitaa yksityisinä ostopalveluina tästä eteenpäin. Kun tiedämme kuntien taloudelliset vaikeudet ja myös valtion pyrkimykset, on odotettavissa, että otettu linja johtaa sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen mittavaan yksityistämiseen. Valtion rahoitusosuuden supistuessa tullaan palvelut hoitamaan yhä enemmän yksityisinä ostopalveluina, joihin lisärahoitusta haetaan palvelusten maksuilla. Tämän aamun uutisissa saatiin tästä esimakua, kun kerrottiin, että Turussa ruvetaan sydänleikkauksia hoitamaan ostopalveluina, jolloin kustannuksista vastaavat kaupunki, valtio ja potilas kukin kolmanneksen. On oletettavaa, että tämä hallitus tulee jäämään historiaan hallituksena, joka avasi ovet kunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelusten mittavalle yksityistämiselle.

On syytä todeta, että oman käsitykseni mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusten alalla useita erityistehtäviä voidaan ja on syytä hoitaa ostopalveluina. Sen sijaan peruspalvelut tulisi tarjota kaikille kansalaisille suomalaiselta hyväksi koetulta kunnalliselta pohjalta. Niiden ongelmat tulee ratkaista järkevillä uudistuksilla ja riittävällä rahoituksella, ei korvaamalla niitä yksityisillä palveluilla.

Lopuksi, herra puhemies, muutama sana terveyden edistämisen ja terveyskasvatuksen määrärahoista. Terveyskasvatuksen, ehkäisevän terveydenhuollon ja terveyden edistämisen suhteen jatkuu viime vuosien niukka linja. Tupakkalain mukainen terveyskasvatusmääräraha on tässä budjetissa ensi kertaa yhdistetty raittiustyölain mukaisen määrärahan kanssa. Tällaisen menettelyn laillisuus on oman käsitykseni mukaan kyseenalainen, koska laki sanoo, että valtion tulo- ja menoarviossa on otettava määräraha. Nyt määrärahaa ei erikseen esitetä edes momentin erittelyssä. Tämän lisäksi on esitetty määräraha käsittääkseni, oman laskuoppini mukaan, pienempi kuin nämä kaksi lakia edellyttävät. Siis käsittääkseni kyseinen momentti on pienempi kuin kahden kyseisen lain kirjain yksiselitteisesti edellyttävät. Toivon, että valiokunta selvittää asian.

Yleisesti ottaenkin terveyskasvatuksen määräraha on niin pieni, että voidaan sanoa desimaalipilkun olevan väärässä paikassa. Koko valtion terveyskasvatusmääräraha on 0,45 prosenttia tupakkaveron tuotosta, kun alun perin piti 0,5 prosenttia tästä käyttäen pelkästään tupakoinnin vähentämiseen. Maailmalla on eräissä uusissa laeissa lähestytty jopa 5 prosentin tasoa pelkästään tupakoinnin vähentämiseen. Kuitenkin kansanterveytemme kuva on sellainen, että olennaiset erityisasketit suomalaisten kansainvälisessä vertailussa vielä aika huonossa terveydentilassa ovat riippuvaisia siitä, miten nuoria ja aikuisia voidaan tukea terveellisten elintapojen omaksumisessa.

Esitettyjen määrärahojen pienuus merkitsee erittäin suuria vaikeuksia mm. sellaisille tärkeille ohjelmille kuin nuorten tupakka- ja huumeohjelmille, aidsin torjuntaohjelmille, kouluterveyskasvatusohjelmille, ravitsemuskasvatukselle jnp. Pelkästään aidsin uusien tapausten viimeaikainen lisäys edellyttäisi mittavaa terveyskasvatusohjelmaa, koska mitään muuta keinoa tänä päivänä tämän globaalin ja uhkaavan epidemian torjunnassa toistaiseksi ei ole. Nyt aidsin kampanjarahat pienenevät, ellei lisää varoja saada. Sama koskee esimerkiksi huumeikasvatusohjelmaa.

Valtakunnallisten terveyskasvatusohjelmien ohella tarvittaisiin myös varoja kunnallisella tasolla käytännöllisiin kansalaisten riskitekijöihin suuntautuviin terveystarkastuksiin ja neuvontatyöhön. Terveyskasvatus ja

terveyden edistämistyö on halpaa terveydenhuollon huimaavien kustannusten rinnalla, mutta jos tuloksia halutaan, ei ihan niin naurettavan halpaa kuin tässä ja edellisissä budjeteissa ajatellaan. Sairauksien ehkäisyyn ja terveyden edistämiseen tulisi siis tässä ja tulevaisuudessa budjeteissa uhrata riittävästi varoja rahoittaen ne esimerkiksi tupakka- ja alkoholiveron tapaisilla haittaveroilla.

Totean jälleen kerran, että viimeisen kymmenen vuoden aikana ei maassamme ole valtiovaltan taholta toteutettu mitään merkittäviä uudistuksia ennalta ehkäisevän ja kansalaisten terveyttä edistävän toiminnan alalla. Näin on siitä huolimatta, että kansalaiset itse ovat kiistattomasti entistä kiinnostuneempia terveydestään, asiantuntijat ovat esittäneet useita perusteltuja uudistusvaatimuksia ja juhlapuheissa kehutaan Suomea Maailman Terveysjärjestön mallimaaksi, mikä sinänsä lieenee muuten oman terveyshallintomme käännösvirhe.

Aivan viimeisenä kohtana toteaisin lopuksi tyydytyksellä, että budjetissa on ryhdytty toimenpiteisiin kasviöljyihin suuntautuvan ravintorasvaveron alentamiseksi. Hämmästyttävää ja valitettavaa on kuitenkin se, että ne kasviöljytuotteet, joiden kohdalla nykyistä ylimääräistä veroa pitäisi eniten poistaa, eli pulloissa olevat juoksevat kasviöljyt saavat uudistuksessa jopa hieman lisää veroa. Toivon, että valiokunnassa voitaisiin asiaan puuttua ja suunnata vero — siis ei ole kysymys loppusumman muuttamisesta — esimerkiksi vuosi sitten esittämälläni tavalla siten, että se kohdistuu kovetettuihin kasvirasvoihin ja koskettaa mahdollisimman vähän lopputuotteissa juoksevassa muodossa olevaa kasviöljyä.

Ed. Turunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuuntelin työhuoneessani ed. Puskan puheenvuoroa. Minua jäi vaivamaan eräs asia, joka on vaivannut muissakin puheenvuoroissa. Nimittäin ei ole mahdollista, että kukaan olisi pelkällä kansaneläkkeen perusosalla. Jos joku saa vain perusosaa, hänellä täytyy olla myös muita tuloja tai omaisuutta. Pienituloisilla ovat lisäosat. Jos lisäosat puolisoilla nostetaan 100 prosenttiin, niin miten suhtaudutaan niihin yksineläjiin, jotka joutuvat yksin tulemaan toimeen puolella tästä summasta, tai niihin, joiden asuntotuki korotuksen vuoksi putoaa? Tämän

haluan tuoda vain esille, koska kaikilla asioilla, näillä vaikeillakin, on kaksi puolta, jotka täytyy tarkkaan harkita. Ne kaksi puolta ovat hyvä ja huono puoli.

Toinen asia, mikä puheenvuoroissa on tullut esille, myös ed. Puskan puheenvuorossa, on lääninrahan pudottaminen 90 miljoonasta 20 miljoonalla 70 miljoonaan markkaan. Samalla kun tätä arvostellaan, ei oteta huomioon, että Keran riskirahoitusta on budjetissa 30 miljoonaa, eli yhteensä nämä ovat entisestään nousseet. Keran riskirahoitus minusta saattaa olla joskus terveellisempi kuin lääninrahan käyttäminen.

Ed. Puska (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ehtinyt vielä tarkistaa Keran momentteja kokonaisuudessaan. Tämä 30 miljoonan riskiraha on sinänsä tervetullut uudistus. Se ei poista tätä yleislinjaa, jonka sanoin.

Mitä tulee kansaneläkeuudistukseen, niin vaikka ed. Turunen ei tätä suoraan minulle kohdistanutkaan, niin huomautan, että en puhunut perusosasta vaan peruskansaneläkkeestä.

Ed. Paakkinen: Arvoisa puhemies! Puheenvuorossani tulee olemaan kovin vähän terveisiä lähetettäväksi valiokunnille budjetin käsittelyä ajatellen. Olen enemmänkin kuunnellut tätä keskustelua, ja puheenvuoroni kumpuaa niistä ajatuksista, joita sillä tavalla on syntynyt.

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmähän on budjettitavoitteissaan esittänyt painopistealueiksi lapsiperheiden asemaan, asumiseen, ympäristöön, opiskelijoiden asemaan, kansaneläkeuudistukseen ja koulutukseen liittyvät uudistukset. Käsittävänä olevassa hallituksen budjettiesityksessä, joka noudattelee hallitusohjelmaa ja sisältää tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa sovitut elementit, on myös ryhmän tavoitteita toteutettu hyvin, joskaan ei sataprosenttisesti. Niinpä aikaisempien budjettisyksyjen tapaan meidänkin ryhmämme toimesta on jätetty lukuisia muutosesityksiä, mikä osaltaan kertoo hyvinvointi-Suomen ongelmista ja ongelmien runsaudesta.

Minun mielestäni onkin hyvin tärkeää se, että yhteisin varoin turvataan heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten toimeentulomahdollisuudet. Sosiaalidemokraattien esityk-

set tähtäävät tähän päämäärään, myös ne esitykset ja ne aloitteet, jotka ryhmässä muutettiin ryhmäaloitteista kansanedustajaaloitteiksi, muutettiin, koska ryhmä ei tähännyt epäluottamuslauseen antamiseen hallitukselle. Tämä voidaan nyt sitten tulkita kannanotoksi vaalien jälkeisen tulevaisuuden suhteen tai ei. Ennen sitä on kuitenkin tämän eduskunnan toimin ja hallituspuolueiden yhteistyöllä saatava budjetti valmiiksi ja sen sisältämät sittenkin aika lukuisat uudistukset ja parannukset voimaan.

Opposition edustajat ovat budjettia arvostellessaan kokonaan sulkeneet silmänsä budjetin hyviltä puolilta ja mielestäni ryhtyneet melko virheellisten ja vääristyneiden tietojen ja mielikuvien levittämiseen kansan keskuuteen. Tuskin ed. Vihriälä itsekään toisissaan uskoo, että ensi vuoden budjettiesitys tyhjentää maaseudun, niin kuin hän sanoi, ja tuskin ed. Laaksonen itsekään uskoo, että useimpien perheiden ruokapöydässä on pelkkää silakkaa, niin kuin hän antoi ymmärtää, mutta ehkä tällaiset yleistykset budjettikustelussa jotenkin sallitaan.

Kummallisinta on kuitenkin maaseudun puolueen esiintyminen. Samaan hengenveetoon puolueen ryhmäpuhuja ilmoittaa noudattavansa asiallista linjaa budjetin käsitellessä ja toisaalta käyttää täysin epäasiallista kieltä sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kansaneläkealoitteesta. SDP:n aloite ei ole sama kuin SMP:n budjettiriihessä esittämä vaatimus. Me esitämme jo eläkkeellä olevien puolisoiden kansaneläkkeen lisäosan enimmäismäärän korottamista 85 prosenttiin, mutta me emme ole missään vaiheessa olleet valmiit alentamaan täyttä lisäosaa saavien lisäosaa 100:sta 90 prosenttiin niin kuin SMP. Me emme ole peruuttaneet esitystämme, niin kuin SMP:n ryhmäpuhuja väitti, vaan olemme jättäneet siitä raha-asia-aloitteen ja aloittaneet neuvottelut sen osalta pelisääntöjen mukaan. SMP:n kielenkäytössä ryhmäpuheessa näkyy mielestäni rikospoliisin kynän jälki. Se sopii huonosti kirkkoheran suuhun.

Arvoisa puhemies! Keskustan puheenvuorosta olen poiminut muutamia kohtia. Ed. E. Aho, joka käytti keskustan ryhmäpuheenvuoron, väitti, että rahamarkkinoiden vapautuminen järkytti kansantalouden tasapainon, ja mielestäni hän siinä on omalla tavallaan oikeassa. Nykyiset talousongelmat ovat pal-

jolti seurausta rahamarkkinapuolella toteutetuista liian nopeista muutoksista, joiden seurauksia ei pystytty tarkoin ennakoimaan. Uskon, ettei keskustakaan olisi pystynyt parempaan ennakkointiin puhumattakaan, että heillä olisi ollut rohkeutta kansalaisille ikäviin toimiin tilanteessa, jossa kansalaiset ensimmäistä kertaa kokivat saavansa pankeista lainaa helpommin ja asiakasystävällisemmin ehdoin. Tällainen tilannehan oli vuonna 1988. Rahamarkkinoiden vapautuminen ja lainarahan helppo saatavuushan heijastuivat hyvin nopeasti sitten asuntojen kysyntään ja hintojen nousuun, elikkä hyvin monenlaiset ongelmat yhteiskunnassa kärjistyivät juuri vuoden 1988 tapahtumien seurauksena.

Rahamarkkinoiden vapauttaminen on oiva esimerkki siitä, kun kansantaloudessa olevaa sääntelyä puretaan, ja siitä, mitä seuraa, jos muutokset ovat liian nopeita. Mielestäni tapahtuneesta pitäisi nyt ottaa opiksi, kun sääntely- ja tukijärjestelmiä puretaan yhdentymisen myötä myös muussa taloudessa. Toisin sanoen maatalous ja elintarvikesektorillakin olisi syytä sopeutua vähitellen, jotta ei jouduttaisi muiden sanelemaan liian nopeaan muutostahtiin. Joka tapauksessa tuntumani on sellainen, että sääntelyyn ei ole paluuta. Nyt on opittava elämään ja hoitamaan talous toisenlaisissa olosuhteissa ovien ollessa laajemmin avoimia ympäröivään maailmaan.

Keskusta arvosteli puheenvuorossaan hallitusta viennin yksipuolistumisesta. Suomi elää paljolti metsän ja metallin varassa. Se on totta. Viennin rakenne ei ole sinänsä monipuolistunut, vaikkakin, niin kuin ed. Tiuri täällä on tänään illalla aikaisemmin todennut, metallin ja metsän varassa oleva teollisuutemme on melko monipuolista. Syitä viennin yksipuolisuuteen on kuitenkin turha vierittää yksinomaan tämän hallituksen harjoille. Kyse on pidemmän ajan politiikasta, pidemmän ajan politiikan seurauksista. Tämän hallituksen ansiota varmasti on se, että tutkimukseen, koulutukseen ja tuotekehittelyyn on panostettu enemmän kuin koskaan maamme historiassa, ja tämä työ tuottaa varmasti toivottua hedelmää eli elinkeinoelämän ja viennin monipuolistumista tulevien vuosien ja vuosikymmenien aikana.

Keskustalta itseltään voi kysyä, mitä se aikanaan teki elinkeinorakenteen modernisoimiseksi. Eikö se, että ehdoin tahdoin on

vuosikymmenet ylläpidetty kallista ja yliomavaraista elintarvikesektoria, ole juuri ollut jarru viennin monipuolistumiselle? Jos edes osa niistä kymmenistä miljardeista, jotka olemme vientitukeen laittaneet, olisi pantu tuotekehittelyyn ja tutkimukseen, meidän elinkeinorakenteemme voisi tänään olla jotain muuta kuin voita ja possunlihaa. Vientitukimiljardeille olisi varmasti löytynyt järkevämpääkin käyttöä, käyttötapoja, jotka olisivat tuottaneet suomalaisille ja erityisesti tuleville sukupolville tasaisempaa hyvinvointia. Viennin yksipuolisuudesta keskusta saa syyttää minun mielestäni eniten itseään.

Keskustan puheenvuorossa puututtiin myös säästämisasteeseen, joka, niin kuin siinä todettiin, 1980-luvulla on alentunut, mutta on nyt jälleen nousussa. On ehkä sittenkin aivan luonnollista, että säästäminen ei ole kovin houkutteleva vaihtoehto silloin, kun lainaa saadaan helposti asiakasystävällisin ehdoin, niin kuin totesin. Alhainen säästämisaste ja uskallus ottaa velkaa ovat olleet myös merkkejä siitä, että kansalaiset ovat suhtautuneet luottavaisesti tulevaisuuteen. On luotettu siihen, että tulokehitys on hyvä jatkossakin, ja on luotettu siihen, että velat pystytään ajallaan maksamaan takaisin.

Säästämisasteen aleneminen liittyy kansalaisten elintason ja varallisuuden nousuun, ja jos on omaisuutta ja hyvä sosiaaliturva tulevaisuuden turvana, ei ole tarvetta säästää sillä tavalla pahojen päivien varalle kuin ennen. Tätä taustaa vasten alhainen säästämisaste ja sen aleneminen eivät ole ehkä sittenkään niin yllättäviä asioita. Hallituksen toimenpiteiden ansiosta säästämisaste on kuitenkin nyt taas nousussa. Muun muassa korkotulojen lähdeveroon siirtyminen lisää varmasti luottamusta pankkisäästämiseen, mikä on tavallisille kansalaisille tutuin tapa säästää. Näin ollen olemme hyvää vauhtia menossa tässäkin suhteessa parempaan suuntaan.

Vielä yksi asia keskustan ryhmäpuheenvuorosta, johon en voi olla kiinnittämättä huomiota. Väittäessään kansalaisten perusturvan kehittämistä pidetyn jäissä ja peruspalveluja heikennetyn ed. E. Aho sanoi: "Kun on tullut heikoimmassa asemassa olevien ihmisten ja alueiden vuoro, miljardit onkin jo jaettu." Tämä ei pidä paikkaansa. Tämä hallitus on hoitanut tasapuolisesti maan eri osissa asuvien kansalaisten tarpeita.

Perusturvaa on kehitetty, olivat kyseessä sitten rintamaveteraanit, opiskelijat, sairaat, vammaiset tai muut ryhmät. Siitä, ovatko satsaukset olleet riittäviä, voidaan tietysti olla monta mieltä.

Tulevat mieleeni eräät uudistukset edellisen hallitusyhteistyön ajalta, jolloin toteutettiin suuret uudistukset peruskoulusta kansanterveystyöhön, ja ne kepun vaatimuksesta aina aloitettiin maan pohjoisista ja itäisistä osista. Me siihen suostuimme ja me ymmärsimme sen. Mutta meidän on ollut vaikea ymmärtää sitä, että uudistukset keskeytettiin rahapulan vuoksi aina silloin, kun tultiin Uudellemaalle, jolla alueella tänä päivänäkin vielä kärsitään peruskoulupalvelujen ja terveyskeskuspalvelujen jälkeenjääneisyydestä.

Maan eri osien tasapuolinen kehittäminen on tämän hallituksen, hallituspuolueiden ja mielestäni myös budjetin linja, ja siihen linjaan sisältyy monia syrjäseutuja koskevia myönteisiä esityksiä, runsaasti varoja vaihtoehtoisten maaseutuelinkeinojen luomiseen. On syntynyt hyvin paljon uusia työpaikkoja, ja yritystoiminnan edellytysten parantaminen tässä budjetissa antaa mahdollisuuden jatkaa samaan suuntaan.

Minäkään en ole kaikkien määrärahojen kohdentamisesta kuitenkaan aivan vakuuttunut. Hallitus esittää nimittäin 22 miljoonan markan suuruisia määrärahaa pääkaupunkiseudulta muuttavien yrityspalveluyritysten tukemiseen. Saman suuntainen määräraha on tämän vuoden budjetissa 20 miljoonan markan suuruisena. Siitä on käytetty nyt 4 miljoonaa markkaa — sen vuoksi näin pieni määrä, kun ei ole ollut kysyntää, yritykset eivät ole olleet kiinnostuneita tästä määrärahasta. Määrärahavaraus on tuntunutkin epätarkoituksenmukaiselta, ja ensi vuoden budjettiin esitettynä on sitä, kun pääkaupunkiseudun kasvu on hidastunut. Ensi vuonnaakaan tilanne tuskin tästä olennaisesti muuttuu, päinvastoin.

Kansainvälistymisen, Euroopan integraation myötä yritykset valmistautuvat kohtaamaan uuden tilanteen. Kansainvälistyvät pienet ja keskisuuret yritykset tarvitsisivat tukea uusien markkina-alueiden ja -kanavien avaamiseen ja ulkomaisten yhteistyökumppaneiden etsimiseen. Tätä määrärahaa voitaisiin suunnata uudelleen kansainvälistymisen edellytysten luomiseen.

Sitten vielä viimeiseksi hallituksen esitys

lääninrahan alentamisesta, johon edellisissäkin puheenvuoroissa on viitattu. Se toimii saman suuntaisesti uusmaalaisen kuntien ja uusmaalaisen elinkeinoelämän mahdollisuuksia kaventavaksi kuin tuo aikaisemmin mainitsemani määräraha. Budjettiin on merkitty yrityksille muita tukimuotoja, joiden tarkoitus on korvata läänin kehittämisrahan supistukset. Ongelmana on se, että ne eivät ole läheskään kaikki uusmaalaisen yritysten ulottuvissa. Lääninkehittämisraha on osoittautunut merkittäväksi myönteisten kehittämisprosessien käynnistäjäksi useissa Uudenmaan läänin pienissä ja syrjäisissä kunnissa. Monet näistä kunnista kärsivät kuitenkin edelleen muuttotappioista, väestön ikääntymisestä ja yksipuolisen elinkeinorakenteen aiheuttamista ongelmista ja tarvitsevat tukea. Näitä kuntia me uusmaalaiset kansanedustajat olemme ennen kaikkea ajatelleet, kun olemme esittäneet 10 miljoonan markan suurista määrärahaa läänin kehittämisrahana omaan lääniimme. Samalla me tuemme läänin kehittämisrahan myöntämistä kaikille muillekin lääneille nykyistä suurempaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Rikospoliisin kirkkoherralle tekemässä puheessa yhtyvät laki ja evankeliumi, ja se on raamatullisilta ajoilta jo meille tuttu koostumus. Mutta niin suuri herra minä en Suomen maaseudun puolueessa ole, että minä tekisin puolueen puheenjohtajan puheet. Toisin sanoen minulla ei ole mitään tekemistä kirkkoherra, kansanedustaja Riijjärven pitämän ryhmäpuheenvuoron kanssa.

Sitten toiseksi, ed. Paakkisen puhe kansaneläkeuudistuksesta osoitti, miten huonosti teidän ryhmässänne asiaa tunnetaan. Meillä on suunnilleen samanlaiset tavoitteet kuin teilläkin näissä sekavissa aloitteissanne. Toisin sanoen, kun te vaaditte lisäosan nostamista puolisoille 85 prosenttiin ja kohdistamaan sen myös taannehtivasti, mekin vaadimme taannehtivuutta, mutta vaadimme alun perin 100 prosentin lisäosaa aviopuolisoille, laskimme sen neuvottelujen kuluessa kuitenkin 90 prosenttiin, koska halusimme saada asiassa sovun aikaan. Tämä osoittaa sitä, että tietoa on kovin vähän siitä, mitä budjettiriihessä tapahtui, ja taitaa koko kansaneläkeuudistus olla hiukan heprean teillä monellakin tässä salissa.

Kolmanneksi voin sanoa, että omassa pu-

heenvuorossani minä olen ilmoittanut, että me olemme realisteja ja kannamme vastuun tämän budjetin läpiviemisestä siltä osin kuin olemme olleet siitä sopimassa. Kahdeksan kansanedustajan voimalla se ei nyt niin suuri lupaus ole, mutta näin me tulemme tekemään. Sen sijaan siltä osin, kuin me olemme olleet erimielisiä budjettiriihessä, myöskin muilta osin kuin kansaneläkeuudistus ja Posti, tulemme tekemään erilaiset ehdotukset.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täytyy ihmetellä ed. Paakkisen puheenvuoroa, kun hän on vielä vasemmistoa edustava kansanedustaja. Hän totesi, että peruskoulun toteuttaminen alkoi Pohjois- ja Itä-Suomesta. On syytä muistuttaa niistä ajoista, jolloin olivat keskusta ja sosialidemokraatit hallituksessa ja tämä periaateratkaisu tehtiin, joka toi inhimillistä ja alueellista tasa-arvoa. Sosialidemokraatit ja keskusta sen toteuttivat, ja kokoomus verisesti vastusti. Ja se vastusti Etelä-Suomessa niin paljon, opettajajärjestöjen ja myöskin muiden järjestöjen, taustavoimiensa, takia, että se ei olisi ikinä toteutunut, jos järjestys olisi ollut toisinpäin. Ja se vastustaa vielä tänä päivänäkin. Se näkyy nyt teidän hallituksessa ollen niin, että te olette antaneet periksi ja meille syntyy yksityiskouluverkko tähän maahan, laki on parasta aikaa sivistysvaliokunnassa. Ihmettelen, että sosialidemokraatit ovat unohtaneet yksilöllisen tasa-arvon, oikeuden koulutukseen.

Ed. Saari: Herra puhemies! Tämä puheenvuoroni lähtee luonnollisesti omista lähtökohdistani kehitysalueelta tulevana edustajana, enkä sen vuoksi voi käsittää, miten erityisen vakava tilanne on silloin, jos pääkaupunkiseudun kasvu hidastuu, kuten ed. Paakkinen äsken totesi. Siellä asuu myöskin aivan samanlaisia suomalaisia tuolla pitäjiissä kehitysalueella kuin täällä pääkaupunkiseudullakin. Siellä ei puhuta ongelmana siitä, jos pitäjien kasvu hidastuu, puhutaan siitä, miten saataisiin väestön väheneminen hidastumaan tai pysähtymään. Minusta näillä kahdella ongelmalla on merkittävä ja tietty ero, ja valtiovallan pitäisi myöskin näitten ongelmien ero ymmärtää.

On paljon puhuttu sen uuden poliittisen kulttuurin, jota Holkerin hallituksen aloittaessa luvattiin, sisällöstä ja olemuksesta.

Silloin, kun uuden poliittisen kulttuurin käsite lanseerattiin julkisuuteen, ymmärsin sen tarkoittavan lähinnä jonkinlaista politiikan puhdistamista, luopumista poliittisista virkanimityksistä, luopumista ns. valtopoliitikasta, kabineteissa tehdyistä sopimuksista, byrokraatian karsimista ja hallinnon selkeyttämistä paremmin kansalaisia palvelevaksi. Holkerin hallituksen esiteltyä viimeisen budjettinsa voidaan tarkastella, miten nuo sinänsä hyvät ja ylevät tavoitteet ovat toteutuneet.

Poliittisista virkanimityksistä luopumistavoite on jo ajat sitten alkanut tuntua huonolta vitsiltä. Tärkeitten virkanimitysten jako hallituspuolueitten kesken on saanut, jos mahdollista, entistäkin raadollisempia piirteitä. Sen lisäksi, ettei esimerkiksi keskustalaiseksi luokiteltua tai sellaiseksi epäiltyä henkilöä tämän hallituksen aikana ole käytännössä nimitetty oikeastaan mihinkään merkittävämpään virkaan, olipa hänen pätevyytensä mikä tahansa, on esimerkkejä siitä, että hallinnossa on tehtäväjakoja muuteltu niin, että keskustalaisiksi luokitelluilta virkamiehiltä on siirretty tärkeimmät tehtävät pois tapauksissa, joissa virkamies on hoitanut tehtävänsä niin yksiselitteisen tunnollisesti, ettei hänestä ole ollut mahdollista päästä kokonaan eroon.

Valitettavia esimerkkejä on myös siitä, että vaikkapa työllisyyslain toteuttamisessa on syrjitty köyhiä kuntia, joissa hallituspuolueitten kannatus on heikko. Näissä esimerkeissä valtio ei ole lähestulkoonkaan hoitanut lain mukaista työllistämismääräytystä, vaan kunnan velvoitetta on lisätty. Kuntien työttömyyden ilmaisu on hallinnon taholta vaiennettu suullisilla toteamuksilla, että kunnan asema tulee entisestään vaikeutumaan, jos asiasta valitetaan. Esimerkiksi minulle kunnallismiehet asiasta puhuessaan ovat vannottaneet, että heidän kuntansa nimeä ei missään tapauksessa saa tuoda julkii.

Valtopoliitikasta ja kabineteissa sopimisesta taas käy hyvänä esimerkkinä, että päähallituspuolueitten taholta toistuvasti julistetaan hallituspuolueiden jatkuvan vaalien jälkeen samanlaisena. Nämä toteamukset ovat mielestäni selvä osoitus valtopoliitikasta, joka väheksyy kansan vaaleissa ilmaisemaa tahtoa.

Valtopoliitikasta ja kabineteissa tehdyistä päätöksistä käy esimerkiksi myöskin käsitellyssä oleva budjetti. Käydyssä keskustelussa hallituspuolue toisensa jälkeen on edustajien-

sa kautta ilmoittautunut mitä intomielisimmäksi kansaneläkeläisten asian ajajaksi, opintorahan korottajaksi, ensiasunnon leimaveron poistajaksi ja postien säilyttäjäksi. Kuitenkin, kuten hallituksen budjettiesityksestä kiistatta käy ilmi, joissain meille tuntemattomissa kabineteissa on sovittu jotain aivan muuta. Mielestäni ei ole mitään syytä ihmetellä, jos tällainen keskustelu, jossa oikeastaan kaikki hallituspuolueet puhuvat kokonaan toista ja tekevät toista, ainakin toista kuin niiden edustama hallitus, horjuttaa kansalaisten uskoa kansanvallan toimivuuteen.

Tämän keskustelun jälkeen voi kansanpolitiikkaan ja poliittikkoihin edes jonkinlaisen uskon säilymisen nimissä toivoa vain sitä, että budjettia kansaneläke-, opintoraha-, ensiasunnon leimaveron- ja postiasiansa arvostelleitten hallituspuolueitten edustajien ryhti riittäisi myöskin päätöksentekoon eikä vain puhevaiheeseen. Ainakin keskustan taholta tuki on taattu.

Pitkällä tähtäimellä ehkä huolestuttavimpana Holkerin hallituksen kaudella Suomessa tapahtuneena muutoksena pidän sitä ajattelutavan muutosta, joka maassamme on tapahtunut. On alettu kunnioittaa ja arvostaa menestymistä, rikastumista, raakaa oman edun tavoittelua. Samassa tahdissa, kuin eurohuan siivittämänä on alettu erityisesti kunnioittaa menestyjiä, on unohtunut vanha suomalaiskansallinen yhteisvastuu. On alettu noudattaa jonkinlaista uutta sääliä on sairautta -politiikkaa. Kokonaisuudessaan syytä tähän muutokseen ei tietenkään voida asettaa yksinomaan hallituksen kontolle, mutta merkittäväällä tavalla hallituksen harjoittama politiikka on kuitenkin mielestäni siihen suuntaan vaikuttanut.

Eräs vanhempi, varsin korkea-arvoinen upseeri kertoi minulle kerran käsityksiään Suomen ja erään toisen, meitä huomattavasti suuremman maan armeijoiden toimintafilosofian eroista taistelutilanteissa. Tuota filosofiaa hän kuvasi esimerkillä divisioonasta, johon kuului neljä rykmenttiä. Noista rykmenteistä kolme lähetettiin hyökkäykseen ja yksi jätettiin reserviin. Hyökkäävistä rykmenteistä yksi menestyi mainiosti tehden läpimurron. Toinen rykmenteistä polki paikallaan, mutta kolmas epäonnistui tehtävänsään joutuen saarroksiin ja tuhoutumisvaaraan. Kenen noista kolmesta avuksi tuossa tilanteessa päällikön tuli lähettää reservit?

Tuon upseerin mukaan tuossa vieraassa suur-armeijassa reservit tuli ilman muuta lähettää avuksi niille, jotka olivat onnistuneet ja tehneet läpimurron. Suomen armeijassa sen sijaan komentajan tehtävänä oli antaa reservit saarroksiin joutuneiden ja tuhoutumisvaarassa olevien avuksi.

Pääosa niistäkin asioista, joita nyt käytävissä budjettikeskustelussa on eniten arvoiteltu, juontuu mielestäni siitä hallituksen ajattelutavasta, että yhdyntyessämme Eurooppaan me menestymme vain antamalla lisäresurssit menestyjille. Mielestäni tämän illan keskusteluissa parhaiten tätä ajattelutapaa ovat edustaneet edustajat Tiuri ja Viinanen. Valitettavasti lisäresurssien osoittaminen parhaiten menestyville voi tapahtua vain heikommin menestyneiden ihmisten ja alueiden kustannuksella.

Tästä on monia esimerkkejä. Niistä tyypillisimpiä on hallituksen mainostama suuri verouudistus. Sen kiistaton sisältöhän on se, että kasvaneesta elintasosta ja kulutustasosta annetaan entistä suurempi osuus niille, jotka ovat menestyneet ja päässeet suurituloisiksi, hyvään asemaan. Heikommin onnistuneille sen sijaan lisätään räsistusta. Muistutan, ettei tämä näkemys, toisin kuin hallitus usein väittää, ole mikään keskustan tai yleensä opposition keksintö, kuten ed. E. Ahon eilisessä ryhmäpuheenvuorossaan esittämä lainaus puhemies Sorsan vuonna 1987 tekemästä arviosta selkeästi osoitti.

Myös eläkepolitiikassa hallituksen esitys kuvastaa samaa linjaa. Resurssien kasvusta ei osaa haluta antaa niille, jotka ovat jo poistuneet työelämästä ilman suurta menestystä, ilman hyvää ansiosidonnaista eläkettä.

Sama ajattelutapa toistuu myös lähes kaikissa aluepoliittisissa ratkaisuissa. Monet kehitysalueiden köyhät kunnat tuntevat tällä hetkellä olevansa saarroksissa. Kunnat, jotka syystä tai toisesta eivät ole vuosien mittaan saaneet alueelleen suuria teollisuuslaitoksia, turistikeskuksia tai liikennesolmuja, ovat joutumassa vähenevän väestön ja taloudellisen ahdingon kierteeseen. Lisäresurssit kehityksen nopeuttamiseen ja yleensä turvaamiseen olisivat monessa kunnassa tällä hetkellä enemmän kuin tarpeen.

Hallitus näyttää budjettiesityksessään kuitenkin toimivan juuri päinvastoin. Sen lisäksi, että painetta kunnallisveroäyriin hintaan budjetilla yleensäkin kasvatetaan, hallitus il-

moittaa pienentävänsä köyhien kuntien tukena ja turvana olleen verotulojen täydennysjärjestelmän tasausrajojen prosenttimääriä. Ikään kuin tämä ei vielä riittävästi varmistaisi pienten köyhien kuntien ahdinkoa, budjetissa vielä vähennetään lääninhallitusten mahdollisuuksia kyseisenlaisten kuntien auttamiseen supistamalla lääninrahaa 20 miljoonalla markalla.

Herra puhemies! Eteläpohjalaiset kansanedustajat olivat ennen istuntokauden alkua tutustumassa yliopiston alaisena toimivaan Maaseudun kehittämiskeskukseen Seinäjoella. Tuon tutkimuslaitoksen henkilökunta esitteli meille ansiokkaasti tutkimusprojekteja, jotka tähtäävät maaseudun kehittämiseen ja elävänä säilyttämiseen. Mieleeni jäi erityisesti tutkimuslaitoksen johtajan alustus, jossa hän selkeästi totesi muutamia asioita:

Ellei mitään merkittäviä kehittämistoimenpiteitä tehdä ja jos maatalouden tuontisuo- jasta luovutaan, maaseudun aluerakenne muuttuu ratkaisevasti ja nopeammin kuin uskommekaan. Suurin piirtein tällainen oli hänen viestinsä. Siinä tilanteessa suuret maa-seutualueet autioituvat ja elinvoimaisia kyliä jää ainoastaan kasvukeskusten liepeille. Hän totesi myös sen, että maaseutu kehittyy, mikäli se kehittyy, kyliensä kautta. Kasvukeskuksiin satsaaminen ei maaseutua sinänsä auta, vaan kehityksen täytyy tapahtua kylissä. Siksi kyliin tulisi luoda monipuolisten toimintojen mosaiikki, kuten hän sanoi. Rungokseen kylät tarvitsevat toimivat maatalousyritykset, mutta yksinään ne eivät riitä.

Tuon kehityksmyönteisen informaation jälkeen ainakin minusta tuntui hallituksen budjettiesitykseen paneutuminen melko tyrmäväältä. Budjetissa kiistatta riisutaan varsin kovalla kädellä juuri sitä peruspalveluvarustusta, jonka varassa maaseudun kehittämistoimia voitaisiin toteuttaa.

Kuten jo aikaisemmin tässä keskustelussa on kymmeniä kertoja todettu, hallitus on budjetissa siunannut kyläpostien lakkauttamisen. Julkisten liikennepalvelujen supistuminen tulee budjettilukujen valossa jatku- maan ehkä jopa kiihtyvällä vauhdilla. Tierahojenkin osalta on todettava, että ne keskit- tyvät kasvukeskusten liepeille ja välille sinne, missä varmasti kylläkin liikkuu runsaasti menestyneitä, läpimurron tehneitä suomalaisia.

Kun listaan lisätään vielä se, ettei maati-

latalouden kehittämisrahastoon osoiteta varoja käytännössä enää juuri lainkaan, ja se monien hallituspuolueitten edustajien puheissa tänäkin iltana esiintynyt lähes peittelemätön riemu EY:n taholta pari päivää sitten esitetystä vaatimuksesta, jossa vaadittiin Pohjoismaita luopumaan kokonaan maataloutensa suojaamisesta, eivät maaseudun kehitysnäkymät mielestäni kovin valoisilta näytä.

En todellakaan väitä, että hallitus pelkkää pahuuttaan johtaisi Suomea väärään suuntaan. Meillä on vain näkemyseroja. Hallituksen pohja ja kokoonpano lienee sellainen, että usko menestyneisiin ihmisiin ja alueisiin Suomen kehitysvetureina on niin vahva, että se on peittänyt alleen inhimillisyyden ja yhteisvastuullisuuden.

Tähän mennessä menestyjien ihailu ja lisäresurssien ohjaaminen heille ei kuitenkaan kovin mairittelevaa tulosta ole tuottanut. Noista varoista merkittävä osa on mennyt kiihtyvään kulutukseen, ja kuten myös tässä keskustelussa on moneen kertaan tullut esille, meidän kansantaloutemme on tällä hetkellä hyvin hankalassa syöksykierteessä.

Lopuksi, herra puhemies, sallittaneen vielä yksi budjetin rakennetta mielestäni aika hyvin kuvaava detalji. Kun johtavat hallituspuolueet puleeraavat puolueopistojaan paremmin menestyjiä miellyttäväksi 2,25 miljoonalla markalla kumpainkin, liikenee samanaikaisesti maan ainoalle vammaisopistolle Lehtimäelle 100 000 markkaa.

Ed. Ikonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On aivan uskomatonta, että ed. Saari voi käyttää virkanimitys- ja puolueopistopolitiikasta tällaisen puheenvuoron. Kun puolue on täyttänyt omilla miehillä ja naisillaan eri ministeriöitä ja keskusvirastoja monen vuosikymmenen ajan, ei pitäisi olla tällaiseen puheenvuoroon varaa. Haluan todeta, että on esimerkkejä, jolloin asiakkaalle kentältä, maaseudulta, saatetaan keskustajohtoisen viraston virkamiehen taholta huomauttaa, että asia saattaisi luistua, jos olisi teillä keskustalainen näkökanta. Näitä voisi ruveta penkomaan vähän enemmänkin.

Ei liene mikään kummallisuus eikä yllätys myöskään se, että ns. terveyskylpylöissä saavat huomattavan alennuksen ne, joilla on keskustan jäsenkirja. On tavaton epäoikeudenmukaisuus. Kaksi Suomen kansalaista kävelee vierekkäin hakemaan hoitoa julkisin varoin ylläpidetystä laitoksesta, ja keskustan puolueen henkilö tulee saamaan puolta halvemmalla asianomaisen hoidon.

Vielä haluan puolueopistoista todeta sen verran, että Alkio-opisto lienee ensimmäinen märkäpesäke, jota on ryhdytty tukemaan. Todella se on ensimmäinen puoluepoliittisesti tuettu opisto. Ei ole mikään ihme, että toiset ovat halunneet tähän asiaan myös puuttua.

Sanon vain, että tämän hallituksen aikana tervehdyttämistä tässä asiassa on tapahtunut ja pitää tapahtua.

Ed. Ikonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäki-Hakolalle haluan oikaista sen, että ei ainakaan minun tietooni ole tullut, että puolueen jäsenet voisivat saada kylpylöissä halvemmalla hoitoja. Asia erikseen ovat ns. sosiaaliset lomat, joita tietääkseni on kaikilla puolueilla. Niihin haetaan, ja ne ovat sosiaalihallituksen hyväksymiä toimenpiteitä. Minä haluaisin, että todella tämä asia oikaistaan ja tutkitaan. Nyt ed. Mäki-Hakolalla on väärää tietoa.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En suinkaan puheenvuorossani kiistänytään sitä, ettei poliittisia virkanimityksiä ole tapahtunut ennen Holkerin hallituksen kautta, enkä kiistänyt myöskään sitä, että myös Alkio-opisto on saanut kyseisiä avustusvaroja aikoinaan. Mutta kun Holkerin hallituksen uuden poliittisen kulttuurin lanseeraaminen käsitykseni mukaan tarkoitti nimenomaisesti tällaisesta toiminnasta luopumista, halusin kiinnittää huomiota siihen, että ei tilanne ole vaihtunut, ainoastaan kohteet ovat vaihtuneet ja milteipä lisääntyneet.

Ymmärrän sen, että ed. Mäki-Hakolan mielestä on tapahtunut tervehtymistä silloin, jos keskusta on nyt jäänyt ilman ja kokoomus on muuttunut, jos siteeraan hänen sanontaansa, siksi ”märkäpesäkkeeksi”, joka hänen käsityksensä mukaan aikaisemmin keskustan taholla oli.

Ed. Saapunki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olipa ed. Mäki-Hakolalta aika paksua tekstiä, taitaa nämä pohjalaiset olla täälläkin vähän eri rotua, kuin ne tuolta kauempaa tulevat. Mutta aika paljon kylpyläasioita tuntevana ja isossakin kylpylässä hallinnossa olleena minusta tuo oli aikamoinen syytös. Vaatii yksilöimistä tuollainen syytös ja tässä salissa, että jäsenkirjalla menään alennuksiin kylpylöissä.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On todella niin, että terveyskylpylöitä on perustettu puoluepoliittisen ajattelutavan perusteella. Tämä ei liene kellekään tässä olevalle minkäänlainen salaisuus eikä uutuus. Näitä asioita voidaan kyllä selvittää. Minulla on mm. hyvin paljon taustatietoa. (Ed. Saapunki: Kylpylän nimi?)

Sen lisäksi haluan vielä tähän opistoasiaan huomauttaa, että tämä hallitus on pyrkinyt budjetin rakentamaan sillä tavalla, että puolueopistojen määrärahoja siellä ei yleensä ole, kuten aikaisemmin on ollut. Siellä on muiden kansanopistojen tukemiseen määrärahoja. Puolueopistojen määrärahat on lisätty yleensä eduskuntavaiheessa, ja siihen tuskin ed. Saari haluaa puheenvuorollaan puuttua.

Ed. Vuoristo: Arvoisa puhemies! Luultavasti on oireita ajassamme, että elämänilmiöihin tarvittavat esimerkit otetaan enenevästi armeijasta ja enemmän ja enemmän aletaan puhua myös puolustamisesta. Mutta luultavasti on tärkeätä kyllä yrittää tutkailla sitä aikaa, jossa me elämme ja jossa myös tämä budjetti on rakennettu. Tätä on kutsuttu eri tavoin. John Kenneth Galbraith, taloustieteilijä, on kutsunut aikaamme epävarmuuden ajaksi jo joitakin aikoja sitten. Monia muita nimityksiä voitaisiin tästä ajasta käyttää. Mielenkiintoinen oli Arkadia-seuran seminaari, jossa Jukka Kajava, kriitikko, käytti nimitystä, että me elämme suursodan kynnyksellä.

Jotkut meistä saattoivat katsoa tämäniltaisen televisiouutislähetyksen, jossa oli varsin oireellinen puheenvuoro YK:n pääsihteeriltä. Se oli eräällä tavalla tunnepohjainen puheenvuoro. Hän mainitsi jotenkin tähän tapaan, että 70 vuoden aikana, jonka hän on elänyt, josta 50 vuotta eri tavoin diplomaattisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä toiminut, hän

pelkää sodan syttyvän Persianlahdella ja sen johtavan kolmanteen maailmansotaan. Kysymyksessä on YK:n pääsihteerin arviointi meidän ajastamme.

Täällä on esitetty myös professori Ilkka Niiniluodon arvio, kun hän sanoi, että me elämme valomerkin jälkeistä aikaa. Ja muistetaan hyvin, miten Niiniluoto tätä valomerkin jälkeistä aikaa kuvaili taikka pelkoa; hän kuvasi sillä tavalla, että ihmiset tuplaavat kulutuksensa niin kuin valomerkin jälkeen tuplat tilataan ja sitten maksetaan.

Minä kuvaisin tätä aikaa ennustamattomuuden ajaksi. Se on sikäli minun mielestäni tärkeä kuvaus, jos se pitää paikkansa, että kaikki järjestellinen yhteiskunnallinen toiminta pohjaa jonkin kaltaiseen ennustettavuuteen. Lainsäädännöllä, jota me täällä nyt harrastamme, taikka elämällä täytyy olla tietty ennustettavuus, että voidaan lakia säätää. Yleensä kaikella yhteiskunnallisella toiminnalla täytyy olla tietty ennustettavuus.

Tämä budjetti rakentuu tietyille ennusteille, jotka ovat budjetin perusteluissa. Minua eivät niinkään kiinnosta ne luvut, jotka budjetissa sinänsä ovat, vaan juuri se, mihin perusteisiin se pohjaa, mitkä ovat sen ennusteet, sillä minä pelkään, että perustukset tulevat järkkymään. Ja kun ne tulevat järkkymään, järkkyvät silloin myös ne luvut ja prosentit ja numerot, mitkä budjettikirjassa sinällänsä on. Tarkoitin näillä ennusteilla tietyksi tämän kaltaisia asioita, että tämä pohjaa esimerkiksi tuommoiseen perusteseen, että öljyn hinta on 25—27 dollarissa per tynnyri. Tällä hetkellä tiedämme, että hyvän öljyn hinta on jo 40 dollarissa per tynnyri jne., emmekä tiedä, mitä tästä vielä tuleman pitää.

Mutta mitä sitten todella, jos perusteet järkkyvät, jos kaikki, mihin tämä budjettikin pohjaa, alkaa järkkäyä? Siinä maailmassa meidän on tietysti elettävä. Mutta minä ajattelen myös sillä tavalla, että kun perusteet järkkyvät, ihmisten usko järkkyy myös, ja ihmiset eivät voi elää ilman uskoa. Heidän täytyy ottaa nämä elämisensä perusteet ja uskonsa perusteet jostakin, ja silloin he alkavat ehkä uskoa joihinkin erilaisiin ennusteisiin ja ennustajiin, jotka ennustavat erilaisia asioita maailmanlopusta alkaen, ja ihmisille alkaa ehkä tulla semmoinen usko, että tulee todellakin maailmanloppu, ja sen kaltainen usko myös — kun mainitsin tämän

armeijaesimerkin — että todellakin uskotaan siihen, että armeijoilla pystyttäisiin nämä asiat ratkaisemaan. Todellakin aletaan ehkä uskoa siihen, että jos syttyy suursota, siinäkin olisivat jotkut, jotka jäisivät henkiin, tai olisi voittajia ja joitakin tällaisia asioita.

Ihmiset alkavat uskoa erilaisiin ennustajiin. Minua kiinnostaa eräs ennustaja, joka eli 1500-luvulla, Nostradamus-niminen ennustaja, jolla on tietty ennustekuvio, ja hänen kerrotaan ennustaneen esimerkiksi Ranskan suuren vallankumouksen ja eräitä muitakin. Hänen ennusteestaan on ollut luettavissa myös vuodet 1990—1991, siis juuri tämä, mitä tällä hetkellä tapahtuu, 1500-luvulla elänyt Nostradamus.

Seuraava luku, joka hänen skenaarioissaan on, on vuosi 1999. Me lähestymme siis vuosituhannen vaihdetta. Silloin kun lähestyttiin vuoden 1000 vaihdetta ja maailma oli sellainen kuin se oli, ihmiset eivät tienneet, miten silloin tulisi elää, koska pelkäsivät, että silloin tulee loppu, ja reagoivat sekä yksilö-että yhteisötasolla sen mukaisesti. Kyllä tämä vuosikymmen, mitä nyt eletään ennen tuota maagista vuosituhannen vaihtoa, tulee olemaan merkillinen vuosikymmen. Enkä yhtään ihmettelisi, jos ihmiset pelkäävät ja pelossaan uskoisivat erilaisiin ennusteisiin. Nämä ennustajat eivät piirtelisi mitään kalvoja, käyriä tai skenaarioita, vaan olisivat joitakin muita.

Tällöisessä ilmapiirissä me tulemme tämän vuosikymmenen elämään. Minä toivon, että kun tätä budjettiesitystä valtiovarainvaliokunnassa tarkastellaan, samassa yhteydessä ja myös muissa budjettikäsittelyn yhteyksissä yritettäisiin tarkastella myös sitä ilmiötä, jossa me nyt elämme.

Ed. Rusanen: Herra puhemies! Holkerin hallituksen tämän vaalikauden viimeisen budjettiesityksen yhteydessä on erikoisesti oppositiokansanedustajien puheenvuoroissa ollut aluepoliittisesti negatiivinen, ellei suorastaan murskaava sävy. Itse kuitenkin väitän, että nykyisen hallituksen aluepolitiikka kestää hyvin arvostelun. Tasapainoista kehitystä on tuettu yrityksille suunnattavalla aluetuella, tiemäärärahoja korottamalla ja lisäämällä erityisesti panostusta koulutus- ja tutkimusmäärärahoihin. Aluepolitiikka on kehittynyt niin määrällisesti kuin laadullisesti, mutta totta kai kehittämisen varaa on

aina. Tuotantorakenteen muutos on tuonut esiin alueellisesti uusia ongelmia ja mahdollisuuksia, ja mielestäni Holkerin hallitus on harjoittanut modernia aluepolitiikkaa, joka yhteiskunnan uudessa nykykehitysvaiheessa korostaa tuotantotoiminnan uusiutumiskykyä.

Tuotantoelämän muutokset ja kansainvälistyminen aiheuttivat kasvun keskittymistä. Tämä on johtunut mm. siitä, että aiemmin ei ole riittävästi tehty liikenne- ja tietoyhteyksien ja kasvukeskusten ongelmien poistamiseksi. Tämän kaltaisten yrittämisen esteiden poistamiseen on nyt panostettu siirtämällä enemmän voimavaroja infrastruktuurin kehittämiseen, jotta maakunnalliset keskuksot olisivat elinkeinoelämälle kilpailukykyisiä sijoittumisvaihtoehtoja.

Maakunnallisten keskusten edelleenkehittäminen vaatii lisäpanostuksia liikenneyhteyksiin, joita tässäkin budjetissa tehdään, esimerkiksi tierahoihin lisää 660 miljoonaa markkaa, lisäpanostuksia koulutukseen sekä tutkimukseen. Toimivat liikenne- ja etenkin tietoliikenneyhteydet ovat edellytys sille, että uusia työpaikkoja voidaan perustaa koko maahan. Euroopan talousyhteistyön lisääntyessä maakunnallisilla keskuksilla on oltava hyvät yhteydet sekä kotimaassa että ulkomaille.

Aluepolitiikkaan liittyy myös tällä hallituskaudella aloitettu vapaakunta-ajattelu ja sen mukainen toiminta. Se antaa kunnille itenäisemmän päätösvalan järjestää, mikäli haluavat tai osaavat, kunnallistalouden ja kunnallishallinnon asioita. Samaa tavoitetta palvelee jo aloitettu valtiosuusjärjestelmän uudistaminen. Kun kuntien rooli on viime vuosina yhä selkeämmin täsmentynyt yritystoiminnan yleisten edellytysten luomiseen, palveluvarustuksen ylläpitoon ja palvelutuotannon hoitoon, on kuitenkin välttämätöntä, että vapaakuntatoimintaan liittyvää itenäistä päätösvaltaa edelleen vauhditetaan ja valtiosuusjärjestelmän kokonaisuudistus saatetaan pikaisesti loppuun.

Herra puhemies! Koulutuspolitiikka on ollut Holkerin hallituksen keskeisimpiä painopistealueita. Voimavaroja on kohdistettu sekä yrityksiä palvelevaan tutkimus- ja tuotekehitystoimintaan että korkeakoulujen määrärahojen korottamiseen. Euroopan uuden ajan haasteisiin pystytään vastaamaan vain yhdistämällä aluepoliittinen ja koulutuspo-

liittinen ajattelu. Samalla on painotettava sitä, että koulutuksen on pidettävä toimivat yhteydet ympäristöönsä, varsinkin elinkeinoelämään.

Kuitenkin haluan muistuttaa, että uutena mahdollisuutena esille nousseen ammattikorkeakoulutuksen resurssit on taattava siten, etteivät toiminnasta aiheutuneet kustannukset kaadu toteutuksessa mukana olevien kuntien harteille, mistä ainakin tällä hetkellä on vahvoja, vähän pelottaviaakin merkkejä olemassa.

Kokoomus on koko hallituskauden ajan pitänyt tärkeänä maaseudun yritystoiminnan tukemista. Elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi on tärkeää kehittää maatilatalouden yhteydessä harjoitettavaa ja muuta pienyritystoimintaa. Ongelmat ovat jo aiemmin olleet olemassa, mutta niihin ei ole etsitty lääkkeitä. Vasta nykyisen hallituksen aikana on ryhdytty toimenpiteisiin aluepoliittisen tuen laajentamiseksi. Tästä on osoituksena mm. Kehitysaluerahaston toimintamahdollisuuksien voimakas laajentaminen. Alueellisen kehittämisen kannalta on esimerkiksi merkittävä päänavaus ensi vuoden budjetissa riskipääomarahaston perustaminen Kehitysaluerahastoon sekä maaseudun pienimuotoisen yritystoiminnan tuen kasvattaminen.

Toimintalinjan muutosta osoittaa myös se, että alueellisen tuen painopiste siirtyy investointien tuesta kehittämishankkeisiin, jotka parantavat alueellista innovaatiotoimintaa, tuotannon uudistamista ja kunkin paikkakunnan elinkeinorakennetta.

Asunto-olojen voimakkaasta kehittämisestä huolimatta näyttävät asunto-ongelmat edelleen kärjistyvän. Tilanteen nopeaksi helpottamiseksi tulisi käyttää nyt kaikki mahdolliset keinot. Asuntojen hintakehitys ja korkeat korot uhkaavat erityisesti ensiasuntoa hankkivia ja asunto-olonsa parantamista tarvitsevia perheitä.

Hätäapukeinoina tulisi omistusasuntojen aravalainoituksen lykkäämistä vuoteen 1992 vielä ehdottomasti harkita ja vakavasti tutkia niitä verotuksellisia keinoja, joita on käytettävissä. Esimerkiksi asuntolainojen korkojen vähennysoikeudesta ovat useat puhujat kantaneet huolta. Vaikka tämän korkovähennysoikeuden määrää ja muotoa on viime vuosina muutettu mielestäni parempaan suuntaan, olisi nykyisissä olosuhteissa tärkeää muuttaa mallia vieläkin sosiaalisem-

maksi lisäämällä esimerkiksi puolisoiden korkovähennysetuutta.

Hallitus esittää ensi vuodelle puolisoiden korkovähennykseen 2 000 markan nousua 22 000:sta 24 000:een, mutta juuri tämänhetkessä kotitalouksien velkaantumistilanteessa ja asuntolainojen korkojen korkean tason vuoksi olisi tasoa saatava korkeammaksi, esimerkiksi 28 000:een, koska vähennysetuudella on todistettavasti suuri merkitys asuminen parantamaan pyrkiville ja ensiasuntoaan hankkiville perheille.

Lopuksi, herra puhemies, pidän suurena takaiskuna ja pettymyksenä sitä, että kokoomus ei budjettiriihessä saanut tukea julkisuudessa ja tässä salissakin varsin suurta yksimielisyyttä saaneelle ensiasunnon leimaveron poistamiselle, sillä nuoret asunnon tarvitsijat, jos ketkä, tarvitsevat valtiovallan kädenojenuksen korkeiden korkojen ja ylihinnoiteltujen asuntomarkkinoiden takia.

Ed. Jäätteenmäki: Herra puhemies! Valtion talousarviolla on keskeinen merkitys luotaessa aineellista perustaa hyvinvointiyhteiskunnallemme. Nykyisen budjetin oleellinen heikkous on se, että siinä korostuvat lyhytnäköiset taloudelliset arvot muiden arvojen kustannuksella. Budjetin tulisi edesauttaa ei vain taloudellisesti, vaan myös inhimillisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä ja samalla viihtyisä ja turvallisen yhteiskunnan ja elinympäristön rakentamista.

Nyt näin ei ole. Hallitus on hyväksynyt ainoiksi oikeiksi mittareiksi vain tehokkuuden, nopeuden ja taloudellisen kannattavuuden. Jos eduskunta hyväksyy samat arvot ainoiksi kannatettaviksi arvoiksi, hyväksyy eduskunta samalla sen, että yhä useampi kansalainen saa jäädä turhaan kolkuttamaan hyvinvointi- ja palveluyhteiskunnan ovea. Minä en tällaista linjaa hyväksy.

Valtion budjetti lisää alueellisia eroja maassamme. Peruspalvelut kuten posti-, rautatie- ja liikennepalvelut tulevat heikkenevän erityisesti maaseudulla. Budjetti ei myöskään ota huomioon sitä, että ihmisten tulee pystyä liikkumaan kaikkina vuoden aikoina, myös keli- ja kulkuvälineinä, muillakin kuin valtateilla. Paikallisteiden kunnosta huolehtiminen on aivan yhtä tärkeää kuin uusien valtateiden rakentaminen. Näidenkin kulkukelpoisuus vaikuttaa monen ihmisen arkielämään.

Kun hallitus säästää rahoja mm. lakkauttamalla postikonttoreita, keskittämällä valtion paikallishallintoa suuriin keskuksiin, siis viemällä palveluita kauemmaksi kansalaisten saatavilta, ei hallitus anna mitään painoa sellaisille arvoille kuin inhimillisuus, palvelumielisyys ja kansalaismielipide. Palvelujen lakkauttaminen vie ihmisiltä uskoa tulevaisuuteen, uskoa päättäjiin ja uskoa kansalaisten vaikutusmahdollisuuksiin.

Ne ihmiset, joilla on oma auto ja jotka ovat vielä ns. aktiivi-iässä, selviytyvät kyllä jollakin tavalla, vaikka palvelut huononevatkin. Elämisen taso ja luottamus tulevaisuuteen kylläkin laskevat, mutta näitä arvoja ei Holkerin hallitus ota huomioon. Valitettavasti moni joutuu maaseudulta muuttamaan ja tämä aiheuttaa ruuhkautumista Etelä-Suomessa ja näin entistä useamman ihmisen elinolosuhteet huononevat sekä pääkaupunkiseudulla että kehitysalueilla.

Suuri kysymys, johon budjetti ei anna vastausta, on se, miten selviytyvät vanhukset, kehitysvammaiset ja ne ihmiset, joilla ei ole omaa autoa. Kenellä on varaa asua tulevaisuudessa maaseudulla, jos jokapäiväisiä peruspalveluja täytyy hakea kymmenien tai satojen kilometrien takaa? Miten voidaan perustella sitä, että hallitus vähentää jokapäiväisiä palveluja etupäässä niiltä ihmisiltä, jotka ovat tämän hyvinvoinnin meille nuoremille rakentaneet?

Yhteiskunnan, viime kädessä eduskunnan, tulee määrittää ja taata elämisen mahdollisuudet, riittävät peruspalvelut koko maassa. Sosiaalisen vastuun kantaminen on jäänyt yksinomaan eduskunnan asiaksi. Toivon, että meiltä sitä vastuuta löytyy, hallituksella kun sitä ei ole.

Viime viikon jossain Hufvudstadsbladetin numerossa oli haastateltu pääjohtaja Jouko Loikkasta. Hän totesi, että sosiaalisen vastuun saavat muut kantaa. Tielaitoksen tehtävänä on Loikkasen mukaan olla tulostasuuallinen laitos, mikä merkitsee, että vain markat ja pennit ratkaisevat. Näin ajattelevat valitettavasti varmasti kaikkien valtion laitosten pääjohtajat, sitä kuitenkin kaikki ääneen sanomatta.

Koko kansantalouttamme ja hyvinvointipoliitikkaamme vääristävä tekijä on pitää nykyistä bruttokansantuotetta ainoana hyvinvoinnin mittarina. Bkt:n pitäisi mitata myös pahoinvointia ja sitä, mitä saastutta-

minen maksaa. Vasta silloin se olisi todellinen. Nyt bruttokansantuotteemme kasvaa, kun ensin pilaamme luontoa, ja vielä enemmän, kun sitä kalliisti korjaamme. Talous- ja tuotantopoliittisia päätöksiä tehtäessä olisi aina punnittava myös niiden ekologiset, sosiaaliset ja muut hyvinvointiin vaikuttavat tekijät. Toimenpiteet on hyväksyttävä vain, jos niillä selvästi lisätään kansalaisten todellista hyvinvointia.

YK:n alaisuudessa laaditun ns. Brundtlandin komission raportin Yhteinen tulevaisuutemme julkaisemisen jälkeen on maailmalla keskusteltu vilkkaasti kestävästä kehityksen mittaamismahdollisuuksista. Keskustelu on jo johtanut eräissä maissa ajatusmallien kehittelyyn siitä, kuinka luonnolle aiheutetut vauriot ja luonnonvarojen käyttö voitaisiin ottaa huomioon kansantalouden tilinpidossa ja bruttokansantuotetilastoissa. Toivosinkin, että hallitus käynnistäisi mahdollisimman pikaisesti tutkimus- ja selvitystyön luonnon saastumisen ja luonnonvarojen käytön huomioon ottavan kansantalouden tilinpitomallin ja bruttokansantuotetilaston laatimiseksi. Tällaista kehittelytyötä kun on jo muualla tapahtunut ja Suomi on jäämässä aivan jälkijunaan. Vaihtoehtoisessa bruttokansantuotteessa tulisikin näkyä myös kolmannen talouden, kotitalouksien, kymmenien miljardien arvoinen, kansantaloudellisissa laskelmissa arvottomaksi katsottu työ.

Arvoisa puhemies! Suunnittelu on 1960-luvulta lähtien ollut eräs tehokkaimpia valan keskityksen muotoja. Ministeriöiden suunnitelmia ei kuitenkaan tarvitse tuoda eduskuntaan lainkaan ja hallituksellekin niukasti. Hallitus ei ole tietääkseni koskaan käsitellyt yhtäkään valtionalouden viisivuotissuunnitelmaa, vaikka niitä on osana budjettia tehty jo kolmattakymmenettä vuotta. Eduskunnan tulisi saada käsitellä ministeriöiden hallinnonalojen viisivuotissuunnitelmat keskeisiltä yhteiskuntapoliittisilta osiltaan. Muussa tapauksessa tosiasiaassa valtiovarainministeriö päättää useamman vuoden toiminta- ja taloussuunnitelmista ja samalla myös keskeisesti yhden vuoden budjetista, koska ne rakentuvat toiminta- ja taloussuunnitelmien pohjalte.

Valtiovarainministeriölle ei tulisi sallia hallitusmuodon vastaista toimintaa eli tosiasiallista päätöksentekoa muiden hallinnonalojen keskeisistä tavoitteista ja toimenpiteistä.

Tulo- ja menoarvion hyväksymisen ja yksittäisten budjettipäätösten pitäisi olla periaatteessa kansanvallan huipentuma. Eduskunta päättää kyllä muodollisesti kaikesta, muttei tosiasiaa juuri mitään. Eduskunta on sotien jälkeen muuttanut hallituksen budjettiesitystä prosentin kymmenesosan tai vähemmän. Seuraankin ilolla ja erittäin suurella mielenkiinnolla SDP:n ryhmäaloitteiden, jos niitä ryhmäaloitteiksi voi sanoa, käsittelyä syksyn aikana. Toivon niille menestystä kahdestakin syystä: Ensinnäkin aloitteet ovat sisällöllisesti hyviä. Toiseksi se osoittaisi, että eduskunnallakin on jotain valtaa ja että vallattomuuden aika eduskunnassa olisi ohi.

Herra puhemies! Verouudistuksesta haluaisin lyhyesti todeta vain seuraavaa: Päävastuu siitä, että tuloerot tulevat varsinkin ensi vuoden verouudistuksen johdosta lisääntymään, on mielestäni sosialidemokraateilla. Kokoomushan ei ole koskaan välittänyt pieni- ja keskituloisista. Olen varma, että sellainen hallitus, jossa sosialidemokraatit eivät ole mukana, ei olisi pystynyt toteuttamaan tällaista verouudistusta. Oppositiossa sosialidemokraatit olisivat kuunnelleet paremmin pienituloisten ihmisten ja myös SAK:n ääntä. Tämä olisi johtanut lakkoihin ja siihen, että tällainen eriarvoisuutta kasvattava verouudistus ei olisi toteutunut eikä sitä edes olisi ruvettu toteuttamaan.

Viime vuoden joulukuussa SDP:n eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja Liisa Jaakonsaari halusi hallitukselta takeet siitä, että vuoden 1991 veroasteikkomuutokset eivät kasvata tuloeroja. Suora lainaus: ”Jos suurin hyöty kokonaisuudesta tulee eniten ansaitseville tulonsaajille, on hallitusohjelmaa rikottu ja epäluottamus hallitukseen on oikeutettua.” Näin ed. Jaakonsaari Haukiputaalla joulukuussa 1989. Nyt ovat ed. Jaakonsaaren ja kaikkien muidenkin demareiden suut kauliini supussa.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuuntelin erittäin tarkoin ed. Jäätteenmäen puhetta. Tällainen puhe on helppo pitää. Siinä ei sanottu itse asiassa yhtään mitään kaunopuheisten sanontojen lisäksi. Muutama asiaan.

Ensimmäinen asia: Maaseudun väestömuutto oli todella kovaa silloin, kun keskustasta oli hallitusvastuussa, 60- ja 70-lukujen vaihteessa. Tänäpä se on tyrehtynyt, suun-

nilleen tasoissa ollaan pitäjakohtaisten siirtymien välillä.

Toinen asia: Ed. Jäätteenmäki viittasi pääjohtaja Loikkasen lausuntoon. Eilen kolmostieseminaarissa pääjohtaja Loikkanen vastasi kysymykseen: Miten suhtaudutte tiebudjettiin? Hän sanoi, että pitkästä aikaa hän voi todella olla vähintäänkin tyytyväinen budjettiin. Ed. Jäätteenmäki, pääjohtaja Loikkanen on pitkäaikainen keskustapuolueen puoluesihteerä. Hän sanoo näin. On ollut pakko sanoa. (Ed. Pekkarinen: Hän on virkamies!)

Lopuksi pitää pitää mielessä verotuksessa se, mitä ed. Jäätteenmäki äsken sanoi: Jos ed. Jäätteenmäen puolue pääsisi hallitusvastuuseen, meillä on jälleen korkein marginaalivero 50 prosentin pinnassa. Meidän täytyy varoa tätä, todella varoa.

Ed. Rusanen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan myöskin kiinnittää huomiota ed. Jäätteenmäen puheenvuorossa mainintaan, että kokoomus ei ole koskaan välittänyt pieni- ja keskituloisista. Kun kuitenkin kokoomus on ensirivissä ollut vaatimassa verotettavan tulon alarajan nostoa ja kun kokoomus on ehdottomasti vaatinut, että marginaaliveroprosenttien alennukset on toteutettava kaikissa tuloluokissa, niin en katso, että tällaisella väitteellä on todenperää.

Käsitys verouudistuksen yhteydessä suurituloisia suosivasta verouudistuksesta mielestäni perustuu kyllä ihan liian lyhytnäköiseen tarkasteluun ja ennen kaikkea ainakin yksipuoliseen tarkastelukulmaan. Jos tuijotetaan pelkästään marginaaliverojen alenemisprosenttia ja veron alennusten markkamääriä, niin toki saattaa tällainen mielikuva nousta. Mutta on unohdettu silloin, että korkeimmin verotetulle verovelvollisryhmälle painottuvat myös uudistuksen eri vaiheissa toteutetut negatiiviset vaikutukset. Mainitsen nyt esimerkkinä vaikka myyntivoittojen verotuksen kiristämisen, eläkevakuutusmaksujen vähennysoikeuden supistamisen, korkovähennysten kaventamisen, luontoisetujen verotuksen lisäämisen ja monia muita. Eli kyllä asiaa on rohjettava vähän laaja-alaisemminkin tarkastella ja mietittävä, missä ovat verouudistuksen plus- ja miinuserät eniten kohdentuneet. Tietysti vähennyserien vaikutus ehkä tulee näkyville vasta pitemmän ajan kuluessa ja vähitellen, mutta veroalennuksista huolimatta

ta valtion tuloverosta valtaosan maksavat edelleenkin suurituloiset.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan lyhyesti. Tiepolitiikasta sanoisin sen verran, että on jonkun hallituksen syytä laittaa myös valtatieverkko kuntoon, koska se oli aivan epätoimiva tämän hallituksen lähtiessä käyntiin. Kieltämättä täytyy myöntää, että kantateiden hoito on sen takia hiukan kärsinyt. Uskon, että tähän tulee parannus sen jälkeen, kun valtatiet on saatu siihen kuntoon, missä niiden pitää olla.

Haluaisin esittää verotuksesta seuraavan kysymyksen ed. Jäätteenmäelle: Onko ed. Jäätteenmäki sitä mieltä, että ylintä marginaaliprosenttia ei olisi pitänyt laskea 39 prosenttiin?

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Mäki-Hakola lyhyen ajan sisällä kaksi kertaa käyttää eriskummallisen puheenvuoron, niin on pakko nyt jollakin sanalla kommentoida.

Ensinnäkin tierahoituksen osalta, jos hän menee pääjohtaja Loikkasen jonkin lausuman taakse, niin on se todella perin eriskummallista, mitä ilmausta äsken käytin. Pääjohtaja Loikkanen on hallituksen virkamies. Olisi hän kummallinen pääjohtaja, jos hän ei noudattaisi sitä tiepolitiikan linjaa, minkä hallitus on itselleen määritellyt. Se tiepolitiikka on: rahat päätieverkkoon ja etelään suuriin keskuksiin. Pääjohtajan tehtävä on noudattaa tätä linjaa. Totta kai hän on tyytyväinen, jos hallitus budjetillaan toimii käytännössä tähän tapaan. Näin on käynyt. Kyllä tästä alemman asteinen tiestö ei vain Pohjanmaalla, mistä ed. Mäki-Hakola on kotoisin, vaan monissa muissakin maakunnissa kokee melkoisia ja merkittäviä tappioita.

Mitä verotukseen tulee, myös ed. Rusanen myöntää sen, että suurituloisimpien marginaalia on eniten alennettu. Markkamääräiset ja prosentuaalisestikin kevennykset ovat suurimpia siellä. Se pitää paikkansa, siitä ollaan samaa mieltä. Tänään ed. Rusanen niin kuin monet muutkin kokoomuslaiset perustelevat tätä sillä, että menetyksetkin kohdistuvat suurituloisimpiin. Mutta näin ei suinkaan ole asianlaita. Pari esimerkkiä tästä.

Asuntolainakorkojen vähennykset eivät ole vain suurituloisimpien menetyksiä, jotka niitä ovat menettäneet. Yleensä asuntovelkaisia ovat keski-ikäiset, nuoret, lapsiperheet, joilla on paljon asuntovelkaa, jotka pieni- ja keskituloisina menettävät markkamääräisesti täsmälleen yhtä paljon kuin suurituloisemmatkin menettävät.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakolalle haluaisin todeta, että pääjohtaja Loikkanen on virkamies, joka noudattaa niitä periaatteita, mitä hallitus ja eduskuntakin ovat hänen laitokselleen noudatettavaksi antaneet. Toisaalta kunnioitan Loikkasta siinä, että hän sanoi niin suoraan sen, että sosiaalisen vastuun kantaminen kuuluu eduskunnalle. Toivon, että eduskunnalta tätä sosiaalista vastuuta löytyisi.

Ed. Rauramolles haluaisin todeta, että jos minä saisin päättää, miten verouudistus toteutetaan, niin alentaisin ensiksi pieni- ja keskituloisten verotusta niin, että heille tulisi todellinen veronkevennys. Sen jälkeen, jos yhteiskunnalla on varaa alentaa myös suurituloisten veroja, en sitä vastusta, mutta minulla arvojärjestys on aivan toinen. Kokoomuksella suurin huoli tuntuu olevan se, miten suurituloiset pystyvät veronsa ja maksunsa maksamaan. Minulla suurin huoli on siitä, miten pieni- ja keskituloiset pystyvät veronsa ja maksunsa maksamaan.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Liikennejaoston pitkäaikaisena jäsenenä on pakko suorasukaisesti todeta, että pääjohtaja Loikkanen on vuosikaudet itse asiassa, kun hän on ollut toista vuosikymmentä pääjohtajana koko ajan, kiinnittänyt huomiota siihen, että tiemäärärahat ovat liian pienet ja että päätieverkkoa pitää kehittää. Hän on kritisoinut riippumatta siitä, mikä hallitus on ollut kyseessä, koko ajan. Jos hänellä tänä päivänä on varaa sanoa, että se on vähintäänkin tyydyttävä, niin se on vähintäänkin tyydyttävä, ed. Pekkarinen.

Edelleen totean, herra puhemies, että ed. Jäätteenmäki ei vielä vastannut kysymykseen, mitä mieltä hän on korkeimmasta marginaaliveroprosentista. Pitäisikö se nostaa uudestaan?

Ed. Rusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksen näkemys marginaaliverojen alentamisesta on moneen otteeseen esitetty hyvätulaisia tai suurituloisia suosivana. Haluan korostaa, että marginaaliveroa ja veroasteikkoja on voitu selvästi alentaa kaikissa tuloluokissa, vaikka rohkeampiin ratkaisuihin olisi tietenkin pitänyt vielä päästä. Toisaalta on muistettava, että ylimmälle tuloluokalle tälle vuodelle marginaaliveroa alennettiin vain 1 prosenttiyksikö, eli ensi vuonna alennus vähän kompensoi aikaisempien vuosien menetyksiä.

Edelleenkin olemme sitä mieltä, että verouudistusta on jatkettava ja tuloveron osuutta alennettava valtion verotuloista sekä pyrittävä siihen, että selkeä marginaaliverojen alentaminen tästä eteenpäinkin jatkuu kaikissa veroluokissa, jotta verovelvollisten jonkinlainen neutraali ja oikeudenmukainenkin kohtelu säilyisi.

Ed. Jäätteenmäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäki-Hakolalle haluaisin todeta, että jos pääjohtaja Loikkanen on sitä mieltä, että tiemäärärahat kaikilta osin ovat riittävät ja oikein kohdennetut, hän olkoon omaa mieltänsä, mutta se ei suinkaan edellytä sitä, että allekirjoittaneen tai keskustan eduskuntaryhmän täytyisi jakaa Loikkasen kanssa tämä mielipide. Ilmoitan tässä, että me emme suinkaan ole tässä asiassa samaa mieltä, jos Loikkanen on näin sanonut.

Ed. Hacklin: Arvoisa puhemies! Budjetin lähetekeskustelut ovat yllättävän saman kaltaisia vuodesta toiseen. Oppositio näkee budjetissa vain vikoja ja puutteista. Hallituspuolueet sentään näkevät myös myönteiset puolet, tosin myös ongelmat. Täydellistä budjettia ei ole eikä tule. Tämä pätee riippumatta siitä taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta tilanteesta, jossa budjetti tehdään, ja riippumatta myös budjetin laadinnassa mukana olevien taustoista. Budjetti on aina niin laajojen yhteensovittelujen tulos, ettei se kokonaisuudessaan voi olla yleensä enempää kuin tyydyttävä. Budjetti ei kuvasta olosuhteiden muutoksia mitenkään rajusti, vaan sillä pyritään tasapainoiseen kehitykseen.

Ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitystä on loppuvaiheessa rakennettu mm. Lähi-idässä väijyvän sodan uhkan alla, joka Suomen

talouteen heijastuu öljyn hinnan kautta. Täällä on todettu, että mm. tällainen taustatekijä ei budjetin valmistelussa näy. Taustalla on myös Euroopan sekä poliittinen että taloudellinen muutos, jotka molemmat vääjäämättömästi vaikuttavat myös Suomen talouteen.

Syvenevien ympäristöongelmien vaikutus sekä meillä että muualla on taustatekijöistä ehkä eniten näkyvissä ensi vuoden budjettiesityksessä. Ympäristösuojelun määrärahat kohoavat kaikkiaan yli 50 prosentilla, Itä-Eurooppaan kohdistuvat ympäristöavustukset kolminkertaistuvat, ja ympäristöinvestointienkin avustukset kasvavat nelinkertaisiksi. Tämän hallituskauden aikana suhtautuminen ympäristöongelmiin onkin perusteellisesti muuttunut. Juhlapuheista on viimeinkin päästy alkuun tekojen tiellä, ja budjetissa tämä näkyy määrärahojen kasvussa.

Euroopan korkein hintataso on asia, joka ehkä eniten puhuttaa suomalaisia. Erityisesti tämä koskee ruokaa ja asuntoja. Ruoan hinnan sanotaan nousseen viime aikoina muuta hintatasoa hitaammin. Kuitenkin on huomattava, että kotimaisten elintarvikkeiden hinta on noussut enemmän kuin tuontielintarvikkeiden. Esimerkiksi leivän, leipätuotteiden, lihan ja rasvattoman maidon hinnat ovat nousseet keskimääräistä nopeammin.

Hinta- ja tukipolitiikka on kaikesti vuosikymmeniä ollut sellaista, että se on suosinut rasvaisia maitotuotteita, ja tänäkin päivänä, vaikka kulutustottumukset ovat muuttuneet ja ihmiset ovat siirtyneet kevyempiin ja terveellisempiin tuotteisiin, tämä hinta- ja tukipolitiikka ei ole muuttunut.

Lisäksi voisi todeta, että me oikeastaan maksamme ruoasta kahteen kertaan. Sama kuluttaja maksaa ensin ruoan korkean hinnan, ja sitten verotulojen kautta maksetaan rutkasti vientitukimiljardeja. Samat kuluttajat nämä maksavat. Toivoo sopii, että lähitulevaisuudessa päästään eurooppalaistumaan ainakin ruoan hinnan suhteen.

Samaa voi tietysti toivoo esimerkiksi rakennuskustannuksiin nähden. Esimerkiksi rakennustarvikkeet ovat Euroopassa edullisempia kuin meillä. Kilpailu ei tälläkään alueella olisi pahitteeksi, kun asuntojen hintataso tiedetään. Kilpailun kiristyminen tuo tietysti alalla kuin alalla omat ongelmansa,

mutta nykyinen tilannekaan ei voi jatkua.

Asuntopolitiikka on ollut tämän eduskunnan keskustelluimpia aiheita. Haluan todeta, että pääongelma on nykyään nimenomaan asuntojen hintataso ja toiseksi vuokra-asuntojen liian vähäinen määrä. Asuntoja sinänsä on rakennettu tällä hallituskaudella ennätysmääriä, ja nyt niistä osa seisoo myymättä kalliin hinta- ja korkotason vuoksi.

Ensiasunnon hankkijat tarvitsevat tukea, ja haluan erityisesti todeta, että ensiasunnon hankkijoita on muitakin kuin nuoria ja nuoria perheitä. Monet keski-ikäiset yksinäiset naiset esimerkiksi ovat vuokra-asuntojen puutteen takia pakotettuja hankkimaan omistusasunnon, ja myös he ovat näitä tuen tarpeessa olevia ensiasunnon hankkijoita.

Kannatan lämpimästi sitä, että sosiaalidemokraattien aikaansaamasta asuntorahastosta kehitetään asuntopankki, jolloin asunnon-tarvitsijat pääsevät pankkien ikeestä ja siitä epävarmuudesta, mitä pankit nykypäivänä aiheuttavat maksattamalla omat virheensä asiakkailleen mm. korottamalla yksipuolisesti jo otettujen lainojen korkoja.

Arvoisa puhemies! Muutama sana keskusteluun Postin palveluista. On selvää, että muuttuvassa maailmassa ja Suomessa myös Postilaitos joutuu mukautumaan uusiin olosuhteisiin ja muuttamaan toimintojaan, sopeutumaan yhteiskunnan rakenteiden muutokseen. Tärkein asia on kuitenkin asiakkaat eli Postin palveluiden turvaaminen ja saavutettavuus. Tätä ei mielestäni voi hoitaa samalla sabluunalla tai kaavalla koko maassa. Kun Posti aikoo laajassa mitassa lakkauttaa konttoreitaan, perusteeksi ei esimerkiksi riitä, että kaikkialla tietyn asukasmäärän alitavilla alueilla postikonttori lakkautetaan. Myös muita ympäristötekijöitä on katsottava. Haja-asutusalueella saattaa hyvä kuljetus- ja jakelupalvelu tai kauppojen toimiminen Postin palvelupisteenä turvata palvelutason.

Keskustelussa on puhuttu enimmäkseen maaseudusta. Nyt kuitenkin myös monien lähiöiden ja taajamien postipalvelut ovat uhattuna. Hyvä esimerkki mahdottomasta tilanteesta on Jämsän Kaipolan tehdasyhdyskunnassa. Lähes 3 000 asukkaan taajamasta lakkautetaan posti, taajamasta, jossa on eräs Suomen suurimpia paperitehtaita, tuhannen ihmisen työpaikka. Lähin posti, kaupungin ainoa, jäisi kaupungin keskusta. Tuskin

lähikaupassa tapahtuvat Postin palvelut tällaisessa tapauksessa ovat edes realistisia. Eli korostan edelleen, että Postin palveluiden turvaaminen erilaisilla alueilla on hoidettava eri tavalla.

Erikseen haluan painottaa sitä, että haja-asutusalueilla Postin palvelujen käyttö ei saa tulla asiakkaalle kalliimmaksi. Tarkoitän tässä esimerkiksi mahdollisia kuljetus- tai kotiinkantomaksuja, joita ei mielestäni voi olla, jos taajamissakin Postin asiakkaat saavat palvelut ilmaiseksi. — Posti tarvitsee uudistukseen siirtymävaiheen, jonka mahdollistamiseksi sosiaalidemokraattiset kansanedustajat ovat aloitteen tehneet.

Samoin kuin Postin palvelujen turvaaminen on sosiaalidemokraateille tärkeää, niin on myös pienituloisten eläkeläisten asema. Kansaneläkkeen lisäosan korottamisen ulottaminen koskemaan myös jo eläkkeellä olevia on vaatimus, jonka eteen työskentelemme.

Koulutuksen ja kulttuurin saralla budjetissa on sekä hyvää että huonoa. Hyvää löytyy erityisesti aikuiskoulutuksen puolella aikaansaadusta aikuisopintotuen järjestämisestä. Nyt aikuisen on todella taloudellisesti mahdollista irrottautua opiskelemaan ja aikuiskoulutuksen kehittämisessä voidaan keskittyä sisältöön, laadullisiin asioihin, opiskelumuotivaation luomiseen ja tukemiseen sekä kouluttajakoulutukseen.

Ammatillisessa koulutuksessa painopistealueena on erityisesti mainittu kansainvälistyminen, opettajiston kehittäminen, ammatillisten oppilaitosten ja lukion sekä korkeakoulujen yhteistyö ja lisäksi valmistautuminen nuorisosaasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilutoimintaan. Minusta painopistealueet ovat oikeaan osuneita.

Yliopistojen ja korkeakoulujen kehittäminen on saanut tyydyttävästi määrärahoja. Tosin esimerkiksi Jyväskylässä on todettu selvä jälkeenjääneisyys luvatusa kasvutasosta vuosittain, joten tähän toivottavasti saadaan korjaus.

Sosiaalidemokraatit eivät ole olleet tyytyväisiä opintotuen kehitykseen, erityisesti mitä tulee opintorahaan. Jotta päästäisiin tasoon ”opintoraha puolet opintotuesta”, olemme sitä mieltä, että 200 markan tasokorotus ensi vuoden budjetissa on tarpeen.

Kulttuurista ei ole kovin paljon täällä puhuttu. Haluan todeta erään seikan. Avustukset kuntien kulttuuritoimintaan sekä kult-

tuuritoimintalain edellyttämien virkojen saaminen eivät tässä budjetissa edisty. Kulttuurivastustusten valtionosuusperuste on pidetty ennallaan 9 markassa per asukas. Minusta tämä on seikka, joka budjetin eduskuntakäsittelyssä pitää korjata. Markka lisää asukasta kohti on vähimmäisvaatimus.

Arvoisa puhemies! Vaikka yleensä ottaen tätä budjettia voidaan vallitsevaan taloustilanteeseen nähden sanoa tyydyttäväksi, niin Keski-Suomen osalta sanoisin sitä nuivaksi. Lieneekö syynä se, että Keski-Suomi on ministeritön lääni. Meillä ei ole puolustajaa hallituksessa. Tärkeistä hankkeista edistyvät vain Tampere — Pieksämäki-radan sähköistys, Keitele — Päijänteen kanavan rakentaminen ja Jyväskylän yliopiston rakennushankkeet.

Suoranainen häpeä on minusta esimerkiksi se, ettei hallitus vieläkään myöntänyt rakentamisrahaa Haapamäen avovankilalle, joka hanke kohta viettää kymmenvuotispäiväänsä suunnittelun merkeissä. Samaa on sanottava tiemäärärahoista. Yhtään uutta hanketta ei Keski-Suomessa päästä alkamaan ensi vuonna, ei suurta eikä pientä.

Kun tiemäärärahat yleensä ottaen ovat nousseet, Keski-Suomessa ne ovat laskeneet. Hallitus karsi piirin esityksestä ne tärkeät 6 miljoonaa, joilla oli tarkoitus aloittaa se ainoa ensi vuodelle suunniteltu hanke, Kaipolan tie Jämsässä. Kyse on raskaasti liikennöidystä kapeasta, ilman kevyen liikenteen väylää olevasta noin 10 kilometrin tiestä, jolla liikkuvat polkupyörät, mopot, henkilöautot, raskas liikenne ja maatalouden vaatima liikenne hyvin vaarallisissa oloissa. Nyt kun se olisi tiepiirin toteutuslistalla ensimmäisenä, valtio leikkaa rahoituksen.

En myöskään voi olla mainitsematta vielä kerran sitä mielestäni rumaa tapaa, jolla maa- ja metsätalousministeriö junaili Metsä-museon ja Metsätietokeskuksen Jämsänkoskelta pois teettämällä Metsä-museosäätiön valtuuskunnalla uuden päätöksen itselleen sopivasta paikasta. Mitään merkitystä ei ole ollut käydylä kuntien tarjouskilpailulla, jossa Jämsänkosken tarjous oli kiistatta paras. 4,5 miljoonaa markkaa kaupungin omaa satsausta sysättiin kylmästi syrjään ja hanke rakennetaan kokonaan valtion varoin.

Pohjoisessa Keski-Suomessa myös monet pienten kuntien hankkeet jäävät ilman rahoitusta. Mainitsen vain vesihuoltohankkeet.

Keski-Suomen vesi- ja ympäristöpiiri ei saanut lainkaan rahaa tällaisiin hankkeisiin.

Arvoisa puhemies! Nämä ovat todella terveisiä valtiovarainvaliokunnan käsittelyyn. Päinvastoin kuin täällä jotkut muut ovat olleet lähettämättä terveisiä, niin minä niitä kyllä lähetän.

Arvoisa puhemies! Budjettiesitys vuodelle 1991 on tehty heikompien taloudellisten tunnusmerkkien vallitessa kuin edellisten vuosien. Taloudellisen kasvun hidastuminen on selvästi nähtävissä. Jopa pitkään hyvänä pysynyt työllisyystilanne näyttää heikkenevän merkkejä. Ehkäpä tämä osittain selittää sen, että budjetti on eräällä tavalla viileä ja neutraali. Uusia toimintoja ei aloiteta. Hyvänä puolena voidaan pitää sitä, että olemassa olevat hankkeet hoidetaan eikä palveluja leikata. Taloudellinen vakaus ja hyvät palvelut ovat tärkeä osa ihmisten turvallisuutta, ja tästä sosialidemokraatit haluavat pitää kiinni.

Ed. Röntynen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Hacklin väitti, että elintarvikkeiden hinnat ovat nousseet nopeasti. Tosiasia on kuitenkin, että viime aikoina elintarvikkeiden hinnat ovat nousseet huomattavasti vähemmän kuin muiden tuotteiden.

Hän myös haikailee eurohintoja ja nähtävästi eurotuotteita, mutta kyllä kai se on niin, että Keski-Euroopassa on jo maa niin saastunutta, että siellä ei lähitulevaisuudessa enää pystytä elintarvikkeita tuottamaan.

Ed. Hacklin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Röntynen ei kuunnellut tarkkaan, mitä sanoin elintarvikkeiden hinnoista. Elintarvikkeiden hinnat ovat keskimääräisesti nousseet hitaammin, mutta kotimaisten elintarvikkeiden hinnat nopeammin kuin tuontielintarvikkeiden. Tällä tavalla keskiarvoinen nousu on hitaampi.

Ed. Mutttilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Röntyselle olisin halunnut sanoa, että nimenomaan kotimaisten elintarvikkeiden hinnat ovat nousseet kaikkein eniten, juuri niiden, joiden alkutuotanto ja jalostus on yksinomaan suomalaisten käsissä, ja monien tuontielintarvikkeiden hinnat ovat laskeneet. Ennen kaikkea se näkyy kahvi, tee ja kaakao -ryhmässä, myös

hedelmäryhmässä. Tästä johtuu kokonaistulos tällä hetkellä, mutta nimenomaan kotimaisten elintarvikkeiden hinnat ovat hintatasa nostaneet.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Pari kommenttia äskettäin käytyyn keskusteluun alkajaisiksi.

Ensinnäkin kysymykseen elintarvikkeiden hintojen noususta viime aikojen kuluessa. Pitää paikkansa todella se. Ihan äskettäinhän julkistettiin uusi tilasto, tieto siitä, että myös elintarvikkeiden hinnat ovat nousseet viimeisen vuoden aikaan, muistini mukaan runsaalla 3 prosentilla. Samaan aikaan kuitenkin esimerkiksi asuntojen hinnat ovat nousseet runsaasti yli 8 prosentilla.

Täällä on sanottu äsken, että tilanne on niinpäin, että kotimaisten elintarvikkeitten hinnat ovat nousseet rutkasti, mutta ulkoa tulevien eivät likimainkaan niin paljon. Tämä varmaan pitää paikkansa. Mutta täytyy muistaa, että suomalaisessa kulutuskokonaiskuviassa kotimaisten elintarvikkeitten osuus on niin ratkaiseva, niin suuri, että sen painoarvo on ylivoimaisesti suurempi tässä runsaassa 3 prosentissa, eli voidaan kyllä mielestäni perustellusti osoittaa, että myös kotimaisten elintarvikkeitten kohdalla se väite, että monet muut kustannukset ovat nousseet elintarvikkeitten hintoja enemmän, pitää varmasti paikkansa. Ehkä mielenkiintoista on muistaa myös se, että tämän hallituskauden aikaan on käynyt niin, että asunnot vievät nyt jo enemmän kotitalouksien käytettävissä olevista tuloista kuin ruoka. Vielä joitakin aikoja sitten tilanne oli hieman toisinpäin.

Toinen kommenttini liittyy ed. Mäki-Hakolan käyttämään puheenvuoroon. Haluan sen takia hänelle vielä tässä kommentoida, ettei eduskunnan pöytäkirjoihin jää ihan vääränlaista tietoa. Ed. Mäki-Hakola sanoi jotenkin siihen tapaan, että puolueopistojen kohdalla tilanne on tämän hallituksen aikana ollut se, että eduskuntakäsittelyn yhteydessä on lisätty valtion budjetteihin rahaa poliittisille opistoille. Mäki-Hakola valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajana tietää, että asia ei ole näin. (Ed. Aittoniemi: Entäs joululahjarahat?) — Niitä on lisätty, minä myönnän sen. Monena vuonna tämänkin hallituksen aikana on lisätty jonkin verran puolueopistoillekin rahaa. (Ed. Aittoniemi: Ennenkin!)

— Näin on tehty aikaisemminkin. Haluan vain kertoa, miten asiat ovat olleet tämän hallituksen aikana.

Tähän saakka esimerkiksi Paasikivi-opistolle on myönnetty valtion budjeteissa 5,75 miljoonaa markkaa rahaa. Tässä budjetissa, siis ennen mitään joululahjarahoja, esitetään nyt 2,25 miljoonaa markkaa lisää Paasikivi-opistolle. En minä kritisoi sitä, ettei näin voi menetellä. Haluan sanoa sen, että näin tapahtuu. Budjetissa hallitus esittää nämä määrät Paasikivi-opistolle lisää rahaa. Tuskin monet edelliset hallitukset suhteessa yhtä suuria lisäyksiä, ainakaan suurempia lisäyksiä, ovat näihin tarkoituksiin esittäneet.

Arvoisa puhemies! Muutama havainto vielä tästä budjetista yleisesti ja muutamasta yksityiskohdasta vielä jokin sana.

Keskustalaisittain arvio tästä budjetista mielestäni voidaan kiteyttää, niin kuin se täällä oikeastaan jo moneen kertaan on sanottukin, kolmeen ydinsanomaan, joista ensimmäinen on se, että tämä budjetti vauhdittaa Suomen talouden meneillään olevaa syöksykierrettä. Toinen arviointilausuma on se, että tämä budjetti ja sen veropoliittinen linja paljastavat hallituksen erään keskeisen tavaramerkin, verouudistuksen lopullisen sisällön. Se osoittaa, että verotuksen kokonaistase nousee historian korkeimmalle tasolle ja että verouudistus on merkinnyt yhteiskunnallisen eriarvoisuuden lisääntymistä. Kolmas arvio, mikä voidaan budjetista kiteyttää, on se, että budjetti sillä linjallaan, investointien ja erilaisten käyttötalousmenojen suuntaamisellaan, lisää yhteiskunnallista eriarvoisuutta niin kansalaisten kesken kuin eri yhteisöjen ja alueidenkin välillä.

Muutama, sanoisiko, todistussana näiden väitteiden tueksi vielä.

Ensimmäinen väite, väite siitä, että tämä budjetti vauhdittaa Suomen talouden ongelmien syvenemistä. Ensinnäkin jo hallituksen tähänastinen talouspolitiikka on ajanut maan talouden jo nyt mitä melkoisimpiin vaikeuksiin. Suomen talouskasvu on pysähtymässä muutaman kuukauden kuluessa. Likimain näin arvioi hallitus, ja näin arvioivat useimmat taloudelliset tutkimuslaitokset. Inflaatio laukkaa meillä muita, keskeisiä kilpailijamaitamme korkeammalla tasolla, vienti on vaikeutumassa, ja kilpailukykyimme myös kotimarkkinoilla on heikentynyt. Pörskurssit tulevat puolestaan rajua vauhtia

alas kaiken aikaa, ja mikä pahinta, Suomen ulkomainen velkaantuminen on juuri nyt, siis tänä vuonna 1990, teollistuneen maailman nopeimpia, todennäköisesti nopeampi kuin missään muualla teollistuneissa maissa.

Jo tähän mennessä, korostan, puhun nyt vuodesta 1990 ja tästä hetkestä, taloutemme tällaiseen tasapainottomuuteen on markkinamekanismi reagoinut ikävällä puukolla, ikävällä tavalla. Lainakorot ovat nousseet huiumiin korkeuksiin. Kun rahamarkkinoiden säännöstelystä on luovuttu ja kun talouspolitiikan muilla osa-alueilla, finanssi- ja tulo-politiikassa, ei ole kyetty kansantalouden raamit ja rahkeet huomioon ottaviin ratkaisuihin, on väistämättömänä seurauksena ollut tästä kaikesta juuri se, että korot ovat nousseet meillä korkealle tasolle, josta pahiten kärsivät, tästäkin ilmiöstä ja asiasta, heikoimmassa yhteiskunnallisessa asemassa olevat ihmiset ja alueet.

No, miksi sitten tämä budjetti syventää edelleen ongelmia, joita edellä kuvasin? Siksi, että kansantulon kasvun pysähtyessä hallituksen budjettiesitys ja valtion menotalous kasvavat kuitenkin monta kertaa kansantulon kasvua enemmän. Hallitus itse arvioi, että kansantulo kasvaa 0,5 prosenttiyksikköä. Se käytännössä merkitsee noin 2,5 miljardia markkaa, jos se kasvaisi 0,5 prosenttiyksikköä. Samaan aikaan kuitenkin meidän kansantaloutemme ulkomainen velka kasvaa 10 kertaa enemmän eli 25 miljardia markkaa hallituksen omankin arvion mukaan. Sama asia hieman toisin sanoen: kun liki nollakasvun tilanteessa kansantalouden nettovelkaantuminen lisääntyy 25 miljardilla markalla, lyö hallitus tähän tasapainottomuuteen lisää löylyä vauhdittamalla julkista kulutuskysyntää useampien miljardien markkojen edestä.

Mihin tämä johtaa, budjetin tällainen tasapainottomuuksien lisävauhdittaminen? Tämä johtaa siihen, että talouspolitiikan muiden mekanismien kautta nämä finanssi-politiikan vaikeudet välttämättä purskahtavat esiin. Minä epäilen, että tuloratkaisujen kautta ei tätä tasapainottomuutta voida panna kuntoon. Ainut keino, mitä kautta tasapainottomuus sitten ihan todellisuudessa purkaantuu ja lähtee vähitellen korjaantumaan, on se, että lainakorot nousevat edelleenkin siitä tasosta, millä ne tällä hetkellä ovat. Vain tätä kautta sekä yksityinen että

julkinen kulutuskysyntä vähitellen varmasti, kun korot nousevat vielä paljon korkeammalle, alkaa vähentyä, ja sitä kautta kovan kuurin ja ikävän jäljen jälkeen tämä homma vähitellen tasapainottuu. Vähitellen tarkoittaa sitä, että se ei tapahdu viikoissa eikä kuukausissa eikä edes muutamassa vuodessa. Suomi on sukeltamassa usean vuoden ajaksi synkkään talouden yöhön, josta tullaan parempiin päiviin vain todella kovien kuurien kautta.

Toinen pääsanomamme budjetin suhteen on siis se, että hallituksen tavaramerkki suuri verouudistus todella jää hallituksen tavaramerkiksi, ei sellaiseksi, mitä hallitus alun perin lähti tavoittelemaan, vaan joksikin aivan muuksi. Muutama tunnusmerkki siitä, mitä tuo tavaramerkki käytännössä tulee olemaan, on tässä paikallaan vielä kertaalleen sanoa.

Ensimmäinen on se, että tämän verouudistuksen seurauksena kokonaisveroaste on todella maassa kasvanut korkeammaksi, kuin se on koskaan Suomen historian aikana ollut. 4 prosenttiyksiköllä kokonaisveroasteen kiristyminen merkitsee sitä, että verotuksen taso, siis en puhu volyymistä, niistä markoista, minkä verran miljardeja kerätään lisää, vaan taso kiristyy noin 20 miljardilla markalla, ja se on aika paljon se.

Toinen tunnusmerkki siitä, mitä tapahtuu tämän uudistuksen aikaan: Bruttoveroasteen hallitus asetti sellaiseksi asiaksi, josta varmasti pidetään kiinni, siitä siis kiinni, että se pysyy korkeintaan sillä tasolla, mikä se oli hallituksen lähtötilanteessa. Nyt tapahtuu kuitenkin niin, että Holkerin hallituksen jokaisena neljänä toimintavuonna bruttoveroaste tulee olemaan korkeammalla tasolla, kuin se oli lähtökohtatilanteessa vuonna 1986. Jos hallitus on eri mieltä tästä väitteestä, niin varmaan sen tulevat täällä korjaamaan.

Kolmas epiteetti tähän hallituksen tavaramerkkiin verouudistukseen on se, mistä ed. Jäätteenmäki aivan oikein puheenvuorossaan aikaisemmin puhui. Verouudistus johtaa siihen, että verorasite jakaantuu entistä epäoikeudenmukaisemmin eri verovelvollisten, eri kansalaisten, harteille. Voidaan kiistatta osoittaa, että varsinkin keskituloisten ja pienekköä tuloa ansaitsevien tavallisten kansalaisten kohdalla verotus myös absoluuttisesti kiristyy, ja varsinkin suhteessa suurituloisiin näin selvästikin käy.

Hallitus omassa selvityksessään, mikä on budjetin liitteeksi erillisenä paperina, ei budjettikirjaan kirjoitettuna, vaan erillisenä paperina jaettu, sanoo, että keskimäärin tuloveroaste kevenee 1,3 prosenttiyksikköä. En halua kiistää, ettei näin käy, keskimäärin kevennys 1,3 prosenttiyksikköä. Sen vastapainoksi on muistettava se, että kunnallisvero on nyt jo kiristynyt 0,37 prosenttiyksikköä, ja ensi vuodelle ennakoitavissa olevat kunnallisveroäyrien nostot merkitsevät sitä, että kunnallisvero tulee kiristymään näiden neljän vuoden aikana noin 0,5 prosenttiyksikköä, ja tämän lisäksi liikevaihtovero tulee nousseeksi 1,5 prosenttiyksikköä. Joten vastapainoksi sille, että tuloveroasteessa pieni kiistaton kevennys on tapahtunut, muut verotuksen kiristymiset, jotka kohdentuvat pieniin, keskituloisiin suhteessa enemmän, merkitsevät aika paljon sekä veroasteessa mitaten että niissä markoissa mitaten, joita kansalaiset veroina joutuvat maksamaan.

Mitä ensi vuoden verositykset ja niiltä osin budjettilinja merkitsevät, en puutu siihen nyt sen kummemmin ja tarkemmin. Lähinnä liittyen ed. Jäätteenmäen ja ed. Mäki-Hakolan välillä käytyyn keskusteluun haluan vain toistaa sen, että prosentuaalisesti ensi vuonna, 1991, suurimmat veron kevennykset saavat suurituloisimmat kansalaiset. Markkamääräisesti ensi vuonna suurimmat kevennykset saavat suurituloisimmat kansalaiset. Markkamääräisesti yhdyn täysin siihen ja meidän laskelmissamme on yhdytty aivan siihen samaan, minkä SAK omissa selvityksissään esitti. Niiden selvitysten mukaanhan pienimmissä tuloluokissa, alimmissa veroluokissa, kevennys vuodessa, siis tuloverotuksen kevennys, ei kokonaisveron, vaan tuloverotuksen, on parin — kolmensadan markan luokkaa. Noin 30 000 markan kuukausituloilla, 360 000 vuositulojen kohdalla, kevennys on jo reaaliarvoissa 6 000—7 000 markan luokkaa. Suurin piirtein tämantapaisiin laskelmiin on myöskin meidän toimestamme päädytty.

Joku voi sanoa, niin kuin kokoomuksessa ilmeisesti sanotaankin, että kun on suuret tulot, niin tarvitaan myöskin suuremmat kevennykset, mutta ei mielestäni eikä meidän mielestämme tässä suhteessa kevennysten jakaantuminen ole oikeutettua eikä perusteltua.

Ed. Mäki-Hakola kysyi, eikä keskusta

hyväksy sitä, että ylin marginaaliveroprosentti laskee valtionverotuksen kohdalla esimerkiksi nyt tuohon 39:ään. Kyllä me hyväksymme sen, jos se on osana sellaista talouspoliittista kokonaisratkaisua, jossa voidaan osoittaa riittävät kevennykset myös pieni- ja keskituloisille ja jossa kansalaisten perusturvaan voidaan tehdä riittävät korjaukset ja parannukset. Nyt ei tällä kertaa näin käy, ja tällaisen ratkaisun osana me emme voi pitää oikeana ja hyväksyttävänä sitä, että suurituloisimpien marginaaliveroihin annetaan näin roimat alennukset, samalla kun pieni- ja keskituloisten kohdalla käy kuten täällä aikaisemmin olen jo esittänyt ja osoittanut.

Arvoisa puhemies! Kolmas kritiikin aihe, budjetin epäsosiaalinen luonne, on täällä todistettu monissa puheenvuoroissa moneen kertaan. En yksityiskohtiin halua enempää tässä enää kajota. Eläkeläiset, lapsiperheet opiskelijat, on monella tavalla osoitettavissa, kuinka nämä eivät saa oikeutettua osuutta siitä verotulojen 56 miljardin markan suuruisesta kasvusta, joka on tapahtunut tämän hallituksen aikana. Tai yhteisöllisesti samaa asiaa tarkastellen ne heikoimmassa asemassa olevat kylät, maaseutukunnat tai niissä kylissä asuvat ihmiset, niiden postipalvelut ja muut, joista täällä on puhuttu tämän päivän aikaan monta kertaa, niiden heikentäminen tässä tilanteessa kertoo myös selvää kieltä siitä, että noiden lisämiljardien suuntaamisessa ei välttämättä oikeudenmukaisuus ole ollut hallituksen parhaimpia hyveitä.

Näissä asioissa keskustan kritiikki hallituksen budjettiesitystä kohtaan tulee olemaan tämän syksyn aikaan luja, määrätietoinen ja tarkkoihin numeroihin perustuva, kuten oli ed. E. Ahon puheenvuoro, johon ministeri Louekoski ei vielä kukaan ole kyennyt mitään korjattavaa tai huomautettavaa täällä esittämään.

Arvoisa puhemies! Kaiken tämän jälkeen, mitä varsinkin viimeksi sanoin, väittäessäni budjetin linjaa epäoikeudenmukaiseksi ja epäsosiaalseksi, voisi ajatella, eikö mielen valtaa synkkyys hallituksen tämantapaisen budjettilinnan seurauksena.

Arvoisa puhemies! Voin sanoa, että jotain valoa on näköpiirissä. Se valo tulee tällä kertaa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän suunnasta. (Ed. Rinne: Valo tulee idästä!) — No, se on kyllä nähty se idän suunta,

mitä sieltä tulee. Mutta valo tässä suhteessa näyttää nyt tulevan sieltä suunnalta. — Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän omatunto ei kestänyt murisematta ja nurisematta sitä, että esimerkiksi eläkeläisten tai kyläpostien tai asuntovelkaisten tai velkaantuvien opiskelijoiden kohdalla kylmä budjettilinja toteutuisi.

Olen tavattoman tyytyväinen siihen, että sen jälkeen, kun Holkeri komensi ryhmänjohtajien nimikkeellä olleet aloitteet poistettavaksi, demarit kuitenkin jättivät muulla tavalla nämä aloitteet eduskunnan käsiteltäväksi. Kun tämän päivän aikaan esimerkiksi sosiaalivaliokunnan puheenjohtajan suulla ja sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän varapuheenjohtajan ed. Jaakonsaaren suulla on sanottu, että näistä aloitteista pidetään kiinni, me otamme vakavasti ja tosissamme tuon lupauksen ja tulemme tarkalla silmällä seuraamaan, että sosialidemokraatit myöskin pitävät näistä lupauksistaan kiinni. Jos pitävät tämän syksyn aikaan eduskunnassa, se on pitkä askel Suomen keskustan ja Suomen sosialidemokraattisen puolueen yhteisymmärryksen löytymiseksi. Sitä minä toivon, ja tässä suhteessa panen toivoni erityisesti näiden mainitsemiä kansanedustajien nimiin ja varaan. Toivon ja uskon, että he työskentelevät rajusti ja kovasti tässä asiassa tämän syksyn aikana.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean ihan lyhyesti, että sosialidemokraattien tekemä aloite kansaneläkeuudistuksesta on myönteinen osoitus, mutta heidän aloitteensa sisältö on yhtä tyhjän kanssa. Siinä ei tapahdu mitään muuta kuin se, että hallituksen esitys, joka on kirjassa, kohdistetaan myös taannehtivasti jo olemassa oleviin eläkkeisiin.

Kysymys on siitä, että ei tämä 85 prosenttia riitä, se on liian vähän, olemattoman vähän. SMP:llä on ihan erilainen ehdotus, ja se vaikuttaa jotakin. Me tulemme pysymään ehdotuksessamme ja olemme tehneet aloitteen siitä, mikä on alkuperäinen kantamme ennen budjettiriihen neuvotteluja, joissa tietysti sovun hakemiseksi jouduimme antamaan hiukan periksi. Nyt olemme 100 prosentin lisäosassa. Silloin se jotakin vaikuttaa. Tämä sosialidemokraattien tekemä esitys on aivan kosmeettinen muutos. Siitä ei kannataisi ollenkaan keskustellakaan näin arvok-

kaassa paikassa, kun parempiakin ehdotuksia on olemassa, hyvät ystävät.

Ed. Ahonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka tämä onkin hyvin arvokas paikka, niin rohkenen kuitenkin vastata edellisen puhujan puheenvuoroon todeten, että sosialidemokraattien aloite koskee kuitenkin 255 000 puolisolisäosan saajaa. Se ei ole pieni asia minun käsittääkseni eikä monen muunkaan, ei markkamääräisesti eikä myöskään ihmisten lukumäärän suhteen, joi-
ta se koskee.

Ed. Pekkarisen puheenvuoron johdosta, jonka vuoksi pyysin vastauspuheenvuoron: Ensinnäkin hänen puheensa alkuosaan totean sen, että ei ed. Pekkarinen voi muuttaa miksiäkään niitä tosiasiallisia lukuja, jotka kertovat meidän elintarvikkeidemme hinnan nousun rakenteesta, mitä siellä on tapahtunut. Nimenomaan tuontielintarvikkeiden hinnat ovat laskeneet, mutta ennen kaikkea viljatuotteet ja viljatuotteisiin perustuvat jalosteet ovat kallistuneet enemmän kuin mitenkään on selitettävissä muuten, kuin että on Ahmed Ahneen sormi ollut välissä, joka on aiheuttanut ylimääräiset hinnan nousut.

Sitten, kun hän puhui keskustalaisesta budjettiarviosta, sitä voisi kuvata hyvin parilla kolmella lauseella. Se on yliampuvaa, kaiken tuhoavaa kritiikkiä, kepu ampuu varmuuden vuoksi kaikkea ja kaikkia, mikä suinkin vain horisonttiin sattuu. Tässä on arvio ed. Pekkarisen puheesta.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta totean sen, että on ihan ilman muuta selvää, että ei riitä tavoitteeksi keskustalle se, mitä eläkeuudistuksen suhteen sosialidemokraattien aloitteessa sanottiin. Ei varmastikaan. Myös meillä on oma aloitteemme, joka on sisällöltään muuta, mutta SDP:n aloite on kuitenkin askel oikeaan suuntaan. Siinä joka tapauksessa pyritään parannukseen tässä asiassa toisin, kuin SMP teki silloin, kun se oli hallituksessa.

Asiassa, joka on toinen tämän syksyn tärkeä ja kuuma asia — kyläpostit — SMP:n ministerien toimesta ei edes esitetty ministeriön budjettiesityksessä ensimmäistään penniä postitoimipaikkojen säilyttämiseen. Tästä me olemme pahoillamme. Hyvillämme olemme siitä, että sosialidemokraatit hallitus-

valtaa edelleen kantavana puolueena täällä tohtivat siitä huolimatta, että kantavat hallitusvastuuta, tehdä sellaisia aloitteita, joista puhuin, joitten sisällön kaikki tunnemme.

Ed. Ahoselle totean, että myönnän, että elintarvikkeiden ja nimenomaan kotimaisten elintarvikkeiden hinnat ovat nousseet selvästi enemmän kuin ulkoa tuotavat erät. Ulkoa tuotavat ovat laskeneet viime aikoina. Mutta kokonaisuutena kotimaistenkin elintarvikkeitten kohdalla tapahtunut nousu ei ole edes niin suurta kuin eräitten muitten hintojen nousu Suomessa viime aikojen kuluessa.

Mitä budjettikritiikkiin tulee, ed. Ahonen, nimesin kolme isoa asiaa, joiden kohdalta kritiikki on mielestäni perusteltu, en kaikkia vaan kolme tärkeätä asiaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näytelmä, joka näyteltiin päivällä täällä valtiovarainministerin läsnä ollessa siitä, kuka on esittänyt mitäkin, se farssi, ei pitänyt paikkaansa, niin kuin silloinen ministeri Vistbacka sekä allekirjoittanut ilmoitimme, mikä löytyy myös papereista. Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä on ainoa budjettiriihessä ollut ryhmä, joka ministerinsä kautta vaati 200 miljoonan markan arviomäärärahaa postipalveluiden ylläpitämiseksi siirtymävaiheessa, ja se tehtiin siinä vaiheessa, kun se oli mahdollista. Jos Postin pääjohtaja, jonka tekemistä tempuista me emme vastaa, ei ole esittänyt liikenneministeriön budjetissa määrärahaa tähän tarkoitukseen, ei sitä myöskään liikenneministeriön ja valtiovarainministerin välisissä neuvotteluissa siinä vaiheessa voitu vielä esittää liikenneministeriön taholta erityisesti, koska Postipankki ei ollut tehnyt virallista päätöstä pankkipalveluiden lopettamisesta, joka alun perin johti tähän tilanteeseen.

Ensimmäinen mahdollisuus oli esittää budjettiriihessä. Me olemme sen tehneet — siitä on mustaa valkoisella — ainoana hallituspuolueena. Nyt olemme uudistaneet sen eduskunnassa, 200 miljoonaa markkaa arviomäärärahaa. Tämä on kylmä fakta, ja siitä ei ed. Pekkarinen pääse mihinkään suuntaan kääntämällä mihinkään.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Louekoski kertaalleen päivällä kertoi, mikä historia on

puheena olevassa asiassa. Minä sen ohella, että ministeri sen kertoi, myös kysyin häneltä viikko sitten Smolnassa, missä olimme ed. Mäki-Hakolan ja ministeri Louekosken kanssa, mikä oli se liikenneministerin esitys, joka lähetettiin valtiovarainministerille ja -ministeriölle liikenneministeriön esityksenä näiltä osin. Ministerin vastaus oli se, että ministeri Vistbackan allekirjoittamissa papereissa ei ollut mainittuja miljoonia markkoja postitoimipaikkojen säilyttämiseksi. Paperi on syytä ja varmasti voidaan hakeakin, ja uskon, että ministeri Louekoski auttaa meitä siinä, että liikenneministerin alkuperäinen paperi kaivetaan esiin. Olisi voitu esittää yhtä monta miljoonaa markkaa postitoimipaikoille huhtikuussa tai toukokuussa kuin tälläkin hetkellä voidaan.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Siinä yhteiskunnallisessa ja kansainvälispoliittisessa tilanteessa, jossa olemme nyt myös Suomessa, on tärkeää, että kaikki suomalaiset voivat tuntea olonsa turvallisiksi. Turvallisuutta erityisesti lisää se, että ne ihmiset, ne suomalaiset, jotka joutuvat kaikkein pienimmillä tuloilla elämään, voivat luottaa siihen, että elämän edellytykset paranevat. Valtion tulo- ja menoarviossa on näitäkin asioita huomioitu. Lapsilisät nousevat, eläkkeensajiin asuntotuki paranee, ja erityisen maininnan ansaitsee aikuisopintorahan korotus, joka parhaimmillaan edustaa oikeiden johtopäätösten tekemistä nykyisestä rakennemuutoksesta ja sen hallintatarpeesta.

Kuitenkin yhteiskunnassamme on edelleen niitä, joiden kohdalla budjetin nykyinen anti ei riitä. Näitä ovat juuri ne ryhmät, joista sosialidemokraatit ovat budjettipuheenvuoroissa puhuneet ja joihin kaikki muut ovat ottaneet kovasti kantaa. Opiskelijat ja kansaneläkkeen varassa elävät jo eläkkeellä olevat aviopuolisot kuuluvat tähän ryhmään. On toki muitakin ryhmiä, mutta näille ryhmille on jo vuosien ajan luvattu heidän asioidensa kohennusta. Sosialidemokraattien mielestä on niin, että jos akavalaiselle hyvin palkatulle toimihenkilölle annettu lupaus marginaaliverotuksen alentamisesta on voitu pitää, muutaman sadan miljoonan markan lisäys budjettiin ei voi myöskään olla liian korkea kynnys. Ed. Pekkariselle kiitoksia siitä, että hän asettui näissä asioissa tukemaan meitä, mutta en tekisi tästä kuitenkaan

vielä mitään johtopäätöstä tulevan hallituksen kokoonpanosta.

Arvoisa puhemies! Eduskunnalle esitettyyn budjettiin sisältyy monia erittäin myönteisiä asioita. Niistä myönteisin on ympäristöministeriön hallinnonalan kehitys. Kaikkein tärkeintä on mielestäni ollut tietty asenteellinen muutos ymmärtää sekä omassa maassa tarvittavat ympäristönsuojeluinvestoinnit että myös kansainvälisen ympäristönsuojelun tarpeellisuus ja tarkeys. Rahallisesti eivät nuo summat ole vielä suuren suuria, vaikkakin prosentit ovat kasvaneet voimakkaasti. Toisaalta tarvitsemme tietenkin ensin toimimme pohjaksi yhteiset suunnitelmat kansainvälisellä tasolla ja sitten pyrimme noita suunnitelmia omalta osaltamme myös rahallisesti tukemaan. Kiireellisin ja tärkein on tietenkin metsiemme suojelu. Meiltä itseltämekin puuttuu vielä riittävästi saasteiden mittausräjälineitä. Esimerkiksi Pohjois-Karjalan metsien tilannetta ei tästä syystä ole vielä saatu selvitettyä.

Erittäin suuri prosentuaalinen korotus on budjetissa suojelualueiden maanhankintaan tarvittavissa määrärahoissa. Näillä rahoilla päästään nopeasti toteuttamaan rantojensuojeluohjelmaa ja pelastamaan vielä rakentamattomia luonnontilaisia ja arvokkaita rantoja. Pohjoiskarjalaisten kannalta on erittäin hyvä asia, että määrärahassa on huomioitu Kolin kansallispuiston tarvitsemat maanhankintarahat. Kolin aluehan on tärkein kansallismaisemamme ja jo tästä syystä suojelun arvoisen. Kolin suojelutarvetta puolustavat paitsi vertaansa vailla olevat maisemat myös sen geologisesti arvokas maaperä sekä eläimistö ja kasvisto.

Arvoisa puhemies! Suomalainen asuntopolitiikka on hoidettu huonosti, enkä voi kieltää, ettei tässä ole myös sosialidemokraattien vikaa. Suurin ongelma on ollut se, ettei omistusasumisen tilalla tai rinnalla ole ollut todellista vaihtoehtoa. Ongelma on tullut päivänpolttavaksi ensin asuntojen hintojen huiman nousun takia jo pari vuotta sitten ja sen jälkeen korkeiden asuntolainojen korkojen vuoksi. Vaikka otankin syytä sosialidemokraateille koko asuntopolitiikan virhe-suuntauksesta, on samalla sanottava, että korjausta on saatu aikaan vasta parin viime vuoden aikana ja sosialidemokraattien aloitteesta ja sosialidemokraattien työn tuloksesta.

Merkittävin saavutus on ollut asuntorahaston perustaminen ja sen yhtenä seurana naisena mm. laki asumisoikeusasunnoista. Rahaston kautta myönnetään valtion 95 prosentin laina aravatuotantoon niin vuokra- kuin omistusasuntoihin. Pelkkä järjestelmä ei kuitenkaan riitä, jos sitä ei käytetä tehokkaasti. Nyt, kun kovan rahan asuntotuotantoa rakentajien toimesta jarrutetaan, on panostettava yhteiskunnan tuottamaan asuntorakentamiseen. Mitä suurempi osa asuntokannastamme on ns. hintavaltuutettua tuotantoa, sitä vähemmän koko asuntomarkkinoita voidaan heiluttaa bisneksen tahtiin.

Kovalla työllä ja tuskalla on eduskunta laatinut myös lakeja helpottamaan maanhankintaa asuntotuotantoa varten. Se, kuinka kunnat näitä valtuuksiaan käyttävät, ratkaisee lopulta sen, päästäänkö edes siihen aravatuotannon tasoon, johon budjetti lupaa rahoituksen. Vajaan 22 000 asunnon rakentamisen aloittaminen olisi suurin määrä sitten vuoden 1972, mutta kunnat ovat tässä nimenomaan avainasemassa.

Aivan samoin kuin asumisessa ei myöskään opiskelussa saisi jäädä pankkien armoille. Asuntorahaston tapaan on perustettava myös opintorahasto, jonne kiertyvät takaisin opiskelijoiden maksamat lainan korot ja lyhennykset. Tässä ei tarvittaisi pankkien välittävää tehtävää, ja valtion pankeille maksama korkosubventio voitaisiin käyttää stipendimuotoisen opintotuen kehittämiseen.

Joskin budjetin puolella sen ympäristöministeriön hallinnonalan taholla on pilkistämässä asenteellinen muutos suhteessa globaaleihin ympäristöuhkiin, ei tämä muutos ole vielä lähellekään saavuttanut sitä yhteiskunnallista kokonaisjärjestelmää, jossa me elämme. Helsingin yliopistosta kuulunut hätähuuto sen puolesta, että havahtuisimme valomerkkiin emmekä jatkaisi loputonta uskoamme lisäkulutuksen välttämättömyyteen, on otettava todella vakavasti.

Kenellekään ei olisi pitänyt tulla yllätyksenä öljyn hinnan nousemisen. Se tapa tai syy, joka oli nousun välittömänä syynä, on ollut yllätys ja tuomittava. Kuitenkin öljyn rajallisuus luonnonvarana on ollut tiedossa, samoin kaikkien muidenkin tiedossa olevien energiavarojen. Loputon usko tieteen kaikkivoipaisuuteen, joka kyllä lopulta kuitenkin ratkaisee kasvavan energian tarpeen, on sekin katteetonta optimismia ja vienyt ennen

muuta vain siihen, että fossiilisten polttoaineiden ainoana korvaajana nähdään ydinenergia. Kuitenkaan myöskään ydinenergian suurimpia ongelmia; inhimillistä erehdystä, polttojätteen hävittämistä tai uraanin riittävyyttä, ei ole voitu ratkaista.

Professori Niiniluodon ravisteluun on uskottava. Tällaisella kulutuksen tasolla ei voida jatkaa. Enkä tarkoita tällä nykyisen kasvun- ja taantumakausien vaihteluna lähitulevaisuuteen povattua taantumaa. On pystyttävä erottamaan todellinen hyvinvointi klieshyvinvoinnista ja jakamaan pienenevä kakku entistä solidaarisemmin. Tätä vaatii myös kansainvälinen näkökulma.

Kehitysmaat tulevat vaatimaan nykyistä suuremman osan energiasta itselleen samoin kuin nykyistä oikeudenmukaisempaa maailman talousjärjestystä. Ulkoministeri Paasio eilen kertoi, että se kehitysapu, jota rikkaat maat antavat kehitysmaille, on vain puolet siitä, mitä rikkaat maat hyötyvät näiden maiden kaupasta.

Arvoisa puhemies! Paikallisuus ja kansainvälisyys eivät ole toisiaan poissulkevia asioita. Tämän vuoden aikana olemme joutuneet sen tosiasian eteen, että kansainvälinen epävarmuus, epätasa-arvo sekä taloudessa että ihmisoikeuksissa on tunkeutunut omaan reviiriimme kasvavana pakolaisvirtana. Tähän

haasteeseen on vastattu jossain määrin jo tässä budjetissa, mutta emme voi tietää tulevaisuuden tarpeita. Mutta selvää on kuitenkin se, että ei voi missään tapauksessa pitää inhimillisenä sitä eikä myöskään hyväksyttävänä, että tänne pyrkivien spontaanipakolaisten turvapaikan odotus kestää jopa yli puoli vuotta.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) — 17) asia.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 23.58.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

